

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: **LXXVIII**

8 2026

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda:	JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda:	JUDr. Petr Šuk
Členové:	JUDr. Antonín Draštík, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, JUDr. Martina Vršanská, Mgr. Zdeněk Sajdl, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Michal Ježek, Ph.D.

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXVIII
Číslo 8/2026 vychází 19. 11. 2026

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Univerzity Palackého, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství, Zmocněnkyně vlády pro lidská práva, Veřejný ochránce práv a Ochránce práv dětí

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

• stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.);

• rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

• rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

• usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH 5

č. 41

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2025, sp. zn. 8 Tz 25/2025 6

č. 42

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2025, sp. zn. 11 Tdo 305/2025 12

č. 43

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2024, sp. zn. 11 Tdo 488/2024 24

č. 44

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2025, sp. zn. 8 Tdo 854/2025 36

č. 45

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 2. 2025, sp. zn. 6 Tdo 65/2025 57

č. 46

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2023, sp. zn. 11 Tz 30/2023 64

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH 70

č. 55

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2026, sp. zn. 21 Cdo 946/2025 71

č. 56

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2025, sp. zn. 23 Cdo 2153/2024 91

č. 57

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2025, sp. zn. 28 Cdo 1551/2025 99

č. 58

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2026, sp. zn. 29 Cdo 334/2023 119

č. 59

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2025, sp. zn. 29 Cdo 1637/2025 131

č. 60

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2025, sen. zn. 29 ICdo 149/2025 142

č. 61

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2025, sp. zn. 30 Cdo 2556/2025 159

č. 62

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2026, sp. zn. 31 Cdo 2821/2025 182

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 41

Základním předpokladem vydání trestního příkazu samosoudcem je zjištění, že důkazy opatřenými v přípravném řízení byl spolehlivě prokázán skutkový stav odůvodňující zvolenou právní kvalifikaci skutku.

Samosoudce proto nemůže vydat trestní příkaz a uznat obviněného vinným trestným činem spáchaným z nedbalosti [např. přečinem legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 217 odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku], byla-li na něj podána obžaloba pro úmyslný trestný čin [např. pro zločin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku], aniž by s ohledem na obsah trestního spisu upravil popis skutku obsažený v obžalobě, z něhož jednoznačně vyplývá úmyslná forma zavinění.

Trestní příkaz

§ 314e odst. 1 tr. ř.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2025, sp. zn. 8 Tz 25/2025, ECLI:CZ:NS:2025:8.TZ.25.2025.1

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti České republiky v neprospěch obviněného A. K. a současně ve prospěch poškozeného S. S. E. proti pravomocnému trestnímu příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. 2 T 19/2024, vyslovil, že pravomocným trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. 2 T 19/2024, byl porušen zákon ve prospěch obviněného v ustanovení § 314a odst. 1 tr. ř. a § 314e odst. 1 tr. ř. (ve znění účinném ke dni rozhodnutí).

Odůvodnění:

1. Trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. 2 T 19/2024, byl obviněný uznán vinným přečinem legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 odst. 2, odst. 3 písm. a) trestního zákoníku. Uvedeného přečinu se podle skutkového zjištění dopustil tím, že (ve stručnosti) jako jediný jednatel společnosti S., s. r. o., kterým byl v době od 17. 7. 2018 do 26. 7. 2019, založil bankovní účty této společnosti č. XY a č. XY a jako jejich jediný disponent si od celkem třech poškozených [S. S., J. S., S. S.] nechal na tyto účty zaslat finanční prostředky v celkové výši 728 749,50 Kč, které následně vybral v hotovosti prostřednictvím platebních karet č. XY a č. XY, jejichž byl jediným oprávněným držitelem, přičemž uvedené finanční prostředky byly vylákány neznámým pachatelem vystupujícím pod jménem T. S. v roli právního zastoupení společnosti S., s. r. o., tak, že poškozené osoby S. S., S. S., J. S. uvedl v omyl na základě na dálku vedené komunikace, když poškozené přesvědčil, že pouze na základě osobních informací a uzavření smluv mezi poškozenými a společnosti S., s. r. o., pro ně zprostředkuje občanství nebo povolení k pobytu v Belgii a České republice, přičemž toto nebylo a ani reálně nemohlo být uskutečněno, čímž naplnil všechny znaky přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku; a obviněný A. K. musel být nejméně

srozuměn s tím, že tyto finanční prostředky mohou být výnosem z trestné činnosti, neboť neexistoval reálný legální důvod, aby bankovní účty společnosti S., s. r. o., byly kreditovány takovými finančními prostředky, a byl nejméně srozuměn s tím, že svým jednáním může porušit zájem chráněný zákonem spočívající v ochraně cizího majetku, když nechal na účet převést a následně z účtu vybral v hotovosti finanční prostředky pocházející z trestné činnosti, když jednatel má povinnost se vždy a za každých okolností chovat a postupovat jako řádný hospodář, být vůči společnosti loajální, čímž porušil povinnost uvedenou v § 51 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích „Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takové rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou“. Za výše popsané jednání mu byl uložen podle § 217 odst. 3 tr. zákoníku s přihlédnutím k § 314e odst. 2 tr. ř. trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 36 měsíců. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu byl uložen také trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu obchodních korporací na dobu 36 měsíců a podle § 80 odst. 1 tr. zákoníku rovněž trest vyhoštění z území České republiky na dobu 36 měsíců. Vzhledem k tomu, že proti výše uvedenému trestnímu příkazu nebyl ze strany státního zástupce ani obviněného podán odpor, trestní příkaz nabyl právní moci (dne 20. 2. 2024).

2. Proti výše uvedenému trestnímu příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. 2 T 19/2024, podal v neprospěch obviněného a ve prospěch poškozeného S. S. E. ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona. V podané stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti jednak poukázal na postup orgánů činných v trestním řízení před vydáním předmětného trestního příkazu, jeho vydání a následný postup poškozeného i postup soudu po vydání tohoto trestního příkazu. Ve stížnosti pro porušení zákona odkazuje na celou řadu ustanovení trestního řádu a trestního zákoníku, která správně měla být vzata soudem při zvažování aplikace trestního příkazu v úvahu, a na ustanovení, která případně byla soudem v daném trestním příkazu porušena. Ve vazbě k právní kvalifikaci jednání obviněného pak zdůrazňuje, že „na predikativní trestný čin a jemu následující legalizaci výnosů z trestné činnosti je nutno dle konstantní judikatury nahlížet jako na dva samostatné skutky, přičemž jednočinný souběh mezi těmito je vyloučen a půjde tak zásadně o souběh vícečinný (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. 4 Tdo 814/2017, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. 3 Tz 28/2022). Skutková podstata legalizace výnosů z trestné činnosti postihuje jednání následující po spáchání zdrojové trestné činnosti (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. 11 Tdo 652/2008, či ze dne 3. 6. 2020, sp. zn. 6 Tdo 413/2020). Jde tak o nový a zcela jiný skutek, který není totožný s predikativním trestným činem, z něhož je výnos z trestné činnosti získáván. Dále uvedl, že legalizace výnosů z trestné činnosti musí časově navazovat na zdrojovou trestnou činnost (v této souvislosti bývá hovořeno o tzv. *post factum*); (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 5 Tdo 591/2021). Ustanovení § 216 tr. zákoníku upravující trestný čin úmyslné legalizace výnosů z trestné činnosti obsahuje dvě základní skutkové podstaty, z nichž první obsažená v odst. 1 fakticky inkorporuje dřívější skutkovou podstatu trestného činu podílnictví dříve obsaženou v § 214 tr. zákoníku (zrušeném k 1. 2. 2019 novelou č. 287/2018 Sb.). Druhá skutková podstata obsažená v odst. 2 poté postihuje mj. vlastní tzv. „samopraní“, tj. dopadá na případy, kdy pachatel predikativního trestného činu je vzhledem k jednání po dokonání tohoto trestného činu postižen též jako „legalizátor“.

Lze proto konstatovat, že podle § 216 odst. 2 tr. zákoníku se má postihovat nový skutek, odlišný od původního predikativního trestného činu, z něhož výnos z trestné činnosti pochází. Jde totiž o zcela nový typ poměrně závažného deliktu, který zasluhuje potrestání, a to i v případě, že se jej dopustí sám pachatel predikativního trestného činu, v němž tato navazující trestná činnost není zahrnuta a tzv. spolupotrestána. Tímto proto nedochází k porušení zásady *ne bis in idem*, neboť není v prvé řadě vůbec dán prvek idem z uvedené zásady (tj. totéž, týž skutek, týž trestný čin) (srov. opět usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2021, sp. zn. 5 Tdo 591/2021)". Vedle výhrad, které vznesl ministr spravedlnosti k právní kvalifikaci, kterou soud nesprávně aplikoval, argumentoval dále tím, že došlo k porušení zákona rovněž v neprospěch poškozeného S. S. E., který se řádně a včas připojil s nárokem na náhradu škody, neboť soud při vydání předmětného trestního příkazu nerespektoval ustanovení § 314f odst. 1 písm. e) tr. ř. Ministr spravedlnosti uvedl, že chybějící výrok v trestním příkazu nelze považovat za zjevnou nesprávnost, kterou lze opravit postupem podle § 314f odst. 3 tr. ř. (jak se dožadoval poškozený prostřednictvím svého zmocněnce), to však nic nemění na tom, že podle ministra spravedlnosti nebylo možno na uplatněný nárok poškozeného nereagovat, a pokud tedy soud neshledal důkazy, které by odůvodňovaly rozhodnout o povinnosti obviněného k náhradě škody nebo nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení, bylo namístě poškozeného s jeho nárokem odkázat na řízení ve věcech občanskoprávních ve smyslu § 229 tr. ř. V další části svého obsáhlého odůvodnění stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti rozebírá jednotlivá ustanovení trestního řádu, která se otázkou poškozeného zabývají [§ 43, 206, 314f, 228 a 229 tr. ř.], aby závěrem konstatoval, že soud vůči poškozenému nejednal žádným zákonem předpokládaným způsobem a pouze dodatečně jej přípisem vyrozuměl o svém vyhodnocení věci, přičemž podle stěžovatele byly splněny podmínky pro uložení povinnosti podle § 228 odst. 1 tr. ř. Následně ministr spravedlnosti odkazuje na nejednotnou rozhodovací činnost Nejvyššího soudu ohledně rozhodování o nároku poškozeného ve vazbě na trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti a otázku bezdůvodného obohacení, aby své rozsáhlé úvahy koncentroval v závěr, že „předmětná věc vykazuje zásadní judikaturní potenciál týkající se souběhu predikativního trestného činu s legalizací výnosů z trestné činnosti v případě spáchání uvedeného souvisejícího jednání jedním a týmž pachatelem v bezprostřední či blízké návaznosti" a mj. navrhl, pokud Nejvyšší soud uzná za vhodné, aby věc postoupil velkému senátu podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích). Závěrem podané stížnosti pro porušení zákona navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. 2 T 19/2024, byl v § 217 odst. 2, odst. 3 písm. a) a § 209 tr. zákoníku a v § 43 odst. 1 a § 228 odst. 1 tr. ř. porušen zákon ve prospěch obviněného A. K. Podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. 2 T 19/2024, byl v § 43 odst. 1, § 314f odst. 1 písm. e) a § 228 odst. 1 tr. ř. porušen zákon v neprospěch poškozeného S. S. E.

3. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství se ve svém vyjádření plně ztotožnil s podanou stížností pro porušení zákona, a odkázal na velmi podrobný a vyčerpávající výklad stěžovatele k uvedené problematice. Vzhledem k tomu, že došlo k porušení zákona ve prospěch obviněného, je možno se podle státního zástupce omezit pouze na tzv. akademický výrok. Závěrem svého vyjádření navrhl postupovat ve shodě se závěrečným návrhem učiněným ministrem spravedlnosti v podané stížnosti pro porušení zákona, a to včetně ev. postupu podle § 20 odst. 1, 2 zákona o soudech a soudcích.

4. Obviněný se k podané stížnosti pro porušení zákona vyjádřil prostřednictvím své obhájkyně. Ve svém vyjádření mj. uvedl, že poškozenému nic nebránilo v okamžiku, kdy mu bylo policejním orgánem postavení osoby poškozené odmítnuto, domáhat se svého tvrzeného nároku na náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení občanskoprávní cestou, pročež institut stížnosti pro porušení zákona nelze zneužívat pro dosažení náhrady škody v případech, kdy takto nečinil. Podle obviněného stížnost pro porušení zákona podaná v jeho neprospěch působí dojmem nadstandardního způsobu zachování vymahatelnosti a prosazování nároku poškozeného, aniž pro takový způsob existují objektivní důkazy. Rovněž odmítl tvrzení ministra spravedlnosti, že věc vykazuje zcela zásadní judikaturní potenciál. Podle obviněného za situace, kdy soustava státního zastupitelství nebyla schopna využít veškeré dostupné zákonné možnosti pro nápravu ve stížnosti pro porušení zákona tvrzených pochybení, nelze po více jak roce po právní moci rozhodnutí napravovat tvrzené nedostatky cestou mimořádného opravného prostředku. S ohledem na shora uvedené skutečnosti i tu skutečnost, že Nejvyšší soud se může omezit pouze na tzv. akademický výrok, navrhl, aby stížnost pro porušení zákona byla zamítnuta.

5. Poškozený se ke dni rozhodování Nejvyšším soudem k podané stížnosti pro porušení zákona nevyjádřil.

6. Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, a shledal, že zákon byl porušen.

7. V souvislosti s institutem stížnosti pro porušení zákona je vhodné úvodem uvést, že jde o jeden ze tří mimořádných opravných prostředků, přičemž jeho uplatnění ve své podstatě znamená prodlužování řízení a prolomení principu nezměnitelnosti rozhodnutí, která již nabyla právní moci, což ve své podstatě znamená, že je adekvátní toliko v případě výjimečných důvodů. V návaznosti na výše uvedené a zjištění, že předmětná stížnost pro porušení zákona byla podána toliko proti trestnímu příkazu, a to v neprospěch obviněného (současně též ve prospěch jednoho z poškozených), je nutno konstatovat, že nálezem pléna Ústavního soudu z 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, došlo ke zrušení § 272 a § 276 věty čtvrté trestního řádu, které do té doby umožňovalo podle § 272 tr. ř. z podnětu stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch obviněného po zjištění, že byl zákon porušen v jeho prospěch, a za splnění dalších podmínek zrušit napadené rozhodnutí, popřípadě i řízení mu předcházející, a v dalším řízení učinit jiné rozhodnutí, které mohlo být pro obviněného méně příznivé než původní. Rozhodnutí č. 22/2025 Sb. rozh. tr. k uvedené problematice mj. uvádí, že „zrušení rozhodnutí napadeného stížností pro porušení zákona podle § 269 odst. 2 tr. ř. nepřichází v úvahu, pokud byl zákon porušen ve vztahu k osobě odlišné od obviněného.

8. Již v úvodu tohoto rozsudku bylo konstatováno, že stížnost pro porušení zákona byla podána nejen v neprospěch obviněného, ale současně také ve prospěch jednoho z poškozených. Právě ve vazbě na to, že byla podána též ve prospěch poškozeného lze uvést, že z podnětu stížnosti pro porušení zákona a při vázanosti jejími důvody může Nejvyšší soud vyslovit, že zákon byl porušen ve prospěch či v neprospěch jiné osoby než obviněného (resp. v obou směrech). Shora již bylo zmíněno, že v důsledku zrušení ustanovení § 272 tr. ř. nálezem pléna Ústavního soudu ze dne z 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, se v tomto případě musí Nejvyšší soud omezit jen

na uvedený tzv. akademický výrok podle § 268 odst. 2 tr. ř., konstatovat pouze zjištěné porušení zákona, přičemž při respektování ustanovení § 269 odst. 2 tr. ř., které mj. uvádí, že „byl-li však porušen zákon v neprospěch obviněného, zruší Nejvyšší soud zároveň s výrokem uvedeným v § 268 odst. 2 tr. ř. napadené rozhodnutí nebo jeho část, případně též vadné řízení, mu předcházející“, není oprávněn zrušit napadené rozhodnutí a učinit další rozhodnutí [tento závěr mj. vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. 4 Tz 4/2005, publikovaného v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, Nakladatelstvím C. H. Beck, Praha, svazku 12/2005 pod T 764 – Kasační oprávnění Nejvyššího soudu podle § 269 odst. 2 tr. ř. nepřichází v úvahu nejen tehdy, jestliže Nejvyšší soud shledal, že k porušení zákona nedošlo v neprospěch obviněného, ale také za situace, byl-li zákon porušen ve vztahu k jiné osobě (např. v neprospěch obhájce obviněného při rozhodování o jeho nároku na odměnu a náhradu hotových výdajů); viz shora bod (7); rozhodnutí č. 9/2020 Sb. rozh. tr.].

č. 41

9. S ohledem na rozsáhlost podané stížnosti pro porušení zákona považuje Nejvyšší soud za postačující omezit své úvahy v odůvodnění tohoto rozhodnutí k vlastnímu meritu předmětné problematiky, se zaměřením k osobám, kterých se dotýká.

10. Předně je nutno uvést, že stížnost pro porušení zákona byla podána v neprospěch obviněného proti trestnímu příkazu Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. 2 T 19/2024, kterým samosoudce jednání obviněného právně kvalifikoval jako přečin legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Zásadní skutečností, která je podle názoru Nejvyššího soudu podstatná a na kterou je třeba upozornit, je skutečnost, že obžaloba byla na obviněného podána pro úmyslný trestný čin – zločin legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku. Ze shora uvedeného zákonného ustanovení přitom vyplývá, že za tento úmyslný trestný čin je možno pachateli uložit trest odnětí svobody v trvání jednoho roku až šesti let. Z ustanovení § 314a odst. 1 tr. ř. (ve znění účinném v době vydání trestního příkazu) vyplývalo, že – samosoudce koná řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Obžaloba, která na obviněného byla podána dne 29. 1. 2024, hovořila o trestném činu, resp. zločinu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1 alinea 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku, se sazbou od jednoho roku do šesti let, což byl nesporně limitující faktor z pohledu řízení před samosoudcem (viz § 314a odst. 1 tr. ř., § 314e odst. 1 tr. ř. a násl.) při skutkovém zjištění, že „…A. K. (obviněný) musel být nejméně srozuměn s tím, že tyto finanční prostředky mohou být výnosem z trestné činnosti, neboť neexistoval reálný legální důvod, aby bankovní účty společnosti S. s. r. o. byly kreditovány takovými prostředky, a věděl, že svým jednáním může porušit zájem chráněný zákonem spočívající v ochraně cizího majetku“.

11. Z dalšího ustanovení – § 314e odst. 1 tr. ř., které bylo při vydání trestního příkazu použito, vyplývá (v době jeho vydání 31. 1. 2024), že samosoudce může bez projednání věci v hlavním líčení vydat trestní příkaz, jestliže skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy, a to i v řízení konaném po zkráceném přípravném řízení. K otázce skutkového zjištění lze uvést, že ve výroku předmětného trestního příkazu je mj. také uvedeno, že „…A. K. (obviněný) musel být nejméně srozuměn s tím, že tyto finanční prostředky mohou být výnosem z trestné činnosti, neboť neexistoval reálný legální důvod, aby bankovní účty společnosti S., s. r. o. byly kreditovány takovými prostředky, a byl nejméně srozuměn s tím, že svým jednáním může porušit zájem chráněný zákonem spočívající v ochraně cizího majetku, když nechal na účet

převést a následně z účtu vybral v hotovosti finanční prostředky pocházející z trestné činnosti…“. Ve vazbě na samosoudcem použitou právní kvalifikaci jednání obviněného jako přečin legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku lze uvést, že podle § 16 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku [písm. b) není podle názoru Nejvyššího soudu ani třeba již zmiňovat] „je trestný čin spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí“, skutkový stav, který měl naplňovat použitou právní kvalifikaci však neposkytuje možnost takového závěru. Byl-li by prokázán skutek vykazující znaky přečinu legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti podle § 217 odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, bylo by možno trestní příkaz vydat. Taková situace však v předmětné trestní věci nenastala. Vydání trestního příkazu bránila skutečnost, že nebyl spolehlivě prokázán skutkový stav, neboť popis skutku jednoznačně obsahuje spojení, že obviněný „musel být nejméně srozuměn s tím, že finanční prostředky mohou být výnosem z trestné činnosti, a byl nejméně srozuměn s tím, že svým jednáním může porušit zájem chráněný zákonem“, což i podle ministra spravedlnosti odpovídá nepřímému úmyslu ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, které uvádí, že „trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn“. Srozuměním se pak rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem (viz § 15 odst. 2 tr. zákoníku). S ohledem na shora uvedené je nutno konstatovat, že došlo k porušení zákona v ustanovení § 314e odst. 1 tr. ř. ve prospěch obviněného.

12. S ohledem na shora uvedené skutečnosti vyslovil Nejvyšší soud porušení zákona ve prospěch obviněného v ustanovení § 314a odst. 1 tr. ř. a § 314e odst. 1 tr. ř., kdy trestní příkaz byl vydán samosoudcem, aniž by skutkový stav byl spolehlivě prokázán (při použití právní kvalifikace pro obviněného příznivější). Bylo-li vysloveno porušení zákona ve prospěch obviněného s odkazem na porušení ustanovení § 314a odst. 1 tr. ř. a § 314e odst. 1 tr. ř., a to se závěrem, že samosoudcem zvolený postup, včetně vydání trestního příkazu, odporoval shora uvedeným ustanovením, lze stěží výkladem reagovat na námitku ministra spravedlnosti ohledně chybějícího výroku ve vztahu k poškozenému a hypoteticky domýšlet a modelovat, jaké postavení a právo na náhradu škody by bylo „poškozenému“, v řádně proběhnuvším řízení před soudem, přiznáno. Bylo-li Nejvyšším soudem ve své podstatě vysloveno, že nebyly splněny zákonem stanovené podmínky pro vydání trestního příkazu, který byl napaden stížností pro porušení zákona, nelze tudíž teoreticky zpětně dovozovat porušení zákona takovým trestním příkazem zejména k právu poškozeného ve smyslu § 228 tr. ř., jak se ministr spravedlnosti domáhal.

13. S ohledem na shora uvedené skutečnosti Nejvyšší soud akademickým výrokem pouze vyslovil, že pravomocným trestním příkazem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. 2 T 19/2024, byl ve prospěch obviněného porušen zákon v ustanovení § 314a odst. 1 tr. ř. a § 314e odst. 1 tr. ř. (ve znění účinném ke dni rozhodnutí).

č. 42

Podmínky pro konání řízení proti uprchlému podle § 302 a násl. tr. ř. v řízení před soudem jsou splněny, pokud obviněný po odhalení své trestné činnosti byl srozuměn s tím, že proti jeho osobě může být zahájeno trestní stíhání, a proto odcestoval z České republiky do svého domovského státu s úmyslem vyhnout se danému trestnímu stíhání, přičemž místo svého pobytu zastřel, takže se stal nedostupným i pro příslušné cizozemské orgány a rovněž pro využití mezinárodní justiční spolupráce ve věcech trestních.

Řízení proti uprchlému

§ 302 a násl. tr. ř.

č. 42

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2025, sp. zn. 11 Tdo 305/2025, ECLI:CZ:NS:2025:11.TDO.305.2025.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného L. T. Q. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 10. 2024, sp. zn. 6 To 29/2024, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 32 T 7/2020.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 4. 2024, sp. zn. 32 T 7/2020, byl obviněný L. T. Q. (dále též jen „obviněný“ či „dovolatel“), v rámci řízení vedeného proti uprchlému, uznán vinným zvlášť závažným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c), odst. 4 písm. b) tr. zákoníku, kterého se dopustil v jednočinném souběhu se zločinem krádeže podle § 205 odst. 1, odst. 4 písm. a), písm. c) tr. zákoníku. Za uvedené jednání byl podle § 283 odst. 4 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 1 tr. zákoníku krajským soudem odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání deseti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku byl obviněnému dále uložen trest vyhoštění z území České republiky na dobu osmi let.

2. Výše citovaný rozsudek Krajského soudu v Ostravě byl v zákonné lhůtě napaden ve všech výrocích odvoláním obviněného podaným prostřednictvím jeho obhájce. O tomto řádném opravném prostředku následně rozhodl Vrchní soud v Olomouci, který svým usnesením ze dne 10. 10. 2024, sp. zn. 6 To 29/2024, odvolání obviněného v rámci řízení vedeného proti uprchlému podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

3. V této trestní věci obviněného se přitom jednalo v pořadí již o druhé meritorní rozhodnutí obou soudů nižších stupňů. První odsuzující rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 2. 2021, sp. zn. 32 T 7/2020, jakož i usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 6. 2021, sp. zn. 5 To 18/2021 (dále jen „ zrušená rozhodnutí soudů nižších stupňů“), jímž bylo

rozhodnuto o zamítnutí odvolání obviněného proti prvnímu rozsudku krajského soudu, však byly na základě dovolání podaného osobou obviněného usnesením Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 11 Tdo 1226/2021, podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušeny s tím, že Krajskému soudu v Ostravě bylo podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázáno, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, neboť se dostatečně nezabýval otázkou splnění zákonných podmínek vedení řízení proti uprchlému.

4. V tomto bodě byl popsán skutek, jímž se obviněný L. T. Q. podle zjištění Krajského soudu v Ostravě dopustil uvedených trestných činů.

II.
Dovolání obviněného a vyjádření k němu

5. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 10. 2024, sp. zn. 6 To 29/2024, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 4. 2024, sp. zn. 32 T 7/2020, napadl obviněný L. T. Q. prostřednictvím svého obhájce dovoláním, přičemž tak učinil v celém jejich rozsahu. V rámci odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku obviněný odkázal na dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. d) a písm. m) tr. ř., neboť podle jeho názoru byla v řízení porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání a současně bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až písm. l) tr. ř.

6. Obviněný v úvodu odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku namítl, že v dané trestní věci nebylo ve vztahu k jeho osobě možno konat řízení proti uprchlému, neboť nebyly splněny podmínky stanovené v § 302 a násl. tr. ř., podle kterého lze konat řízení proti uprchlému proti osobě, která se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá. V této souvislosti poukázal na to, že k okolnostem podstatným pro naplnění těchto podmínek bylo zjištěno pouze to, že se má zdržovat ve Vietnamu, tedy ve státě, jehož je státním občanem. Následně ve Vietnamu v roce 2018 prodal svůj byt, na adrese posledního pobytu je nedostupný a případně si zde nevyzvedává písemnosti. Dovolatel přitom zdůrazňuje, že z České republiky odcestoval již dne 9. 5. 2017, aniž se prokazatelně dozvěděl o tom, že by mohl být vůbec podezřelým z předmětné trestné činnosti. V této době ani nebyl vložen do Schengenského informačního systému, Krajský soud v Ostravě nevydal příkaz k zadržení jeho osoby a k zadržení celé skupiny pachatelů, kteří se podíleli na výrobě drogy v pěstírně ve XY, došlo až dne 20. 6. 2017. Podle jeho mínění tedy nelze bez dalšího hovořit o tom, že se úmyslně trestnímu řízení vyhýbá pobytem v místě svého trvalého bydliště v zemi, jejímž je státním příslušníkem, kde podle dosavadních zjištění také podniká a jediné, čím se později „provinil“, je to, že se s léty přestěhoval. Závěr o tom, že setrvává v zahraničí, aby se tak vyhnul svému trestnímu stíhání v České republice, nelze podle jeho mínění opřít ani o to, že dne 23. 2. 2017 byl zadržen při objevení pěstírny ve XY již pravomocně odsouzený D. T. V. alias T. A. L., když nic nenasvědčuje závěru, že zpráva o zadržení kteréhokoli ze spolupachatelů byla dovolateli předána. Zároveň ve svém dovolání poukázal na to, že ve spise se nachází usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 2. 2022, sp. zn. 32 T 7/2020, jímž byla věc vrácena podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. k došetření se sdělením, že závěr státního zástupce o tom, že se obviněný svým pobytem v cizině vyhýbá trestnímu stíhání, je založen toliko

na domněnkách, které nemají konkrétní podklad. Následně přitom v dané věci nedošlo v tomto ohledu k žádné změně a tento stav tak trvá i nadále.

7. Obviněný dále soudu prvního stupně vytýká, že nevyvinul dostatečné úsilí, aby zjistil místo jeho případného pobytu v jeho domovském státě a ověřil možnost jeho obeslání k jednání. Z obsahu příslušného spisového materiálu totiž podle dovolatele jasně plyne, že Krajský soud v Ostravě se stran šetření k možnému aktuálnímu místu jeho pobytu za účelem jeho předvolání k hlavnímu líčení omezil toliko na konstatování podkladů získaných či zajištěných již v řízení přípravném, doplněných o zjištění, že obviněný v červenci roku 2018 prodal svůj byt ve Vietnamu, úřadu nenahlásil žádnou novou adresu svého pobytu, k čemuž však neměl žádnou povinnost. Soud prvního stupně především pominul možnost vyžádání právní pomoci v cizím státu prostřednictvím tamějšího policejního orgánu ke zjištění adresy obviněného, stejně jako informovat ředitelství služby cizinecké policie v souladu s § 44 odst. 4 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. Předvolání cizince, který podléhá vízové povinnosti, z cizího státu, totiž neobsahovalo poučení o postupu při podání žádosti o udělení víza a o náležitostech takové žádosti. Ke sděleným informacím Ministerstvem veřejné bezpečnosti Vietnamské socialistické republiky pak obviněný konstatuje, že poskytlo-li informace o době přicestování obviněného do Vietnamu a neposkytlo-li informace jiné, pak to bylo proto, že o jiné informace soud Ministerstvo veřejné bezpečnosti nežádal. K informacím zjištěným od styčného důstojníka Policie České republiky ve Vietnamu obviněný uvedl, že soud prvního stupně nesprávně vycházel z toho, že po tomto styčném důstojníkovi nelze požadovat sdělení, jaké informace zjištěny byly a co konkrétně učinil pro zjištění místa současného pobytu obviněného, případně pro jeho zadržení. Konstatování krajského soudu je v tomto směru podle obviněného navíc zavádějící, neboť se soud na styčného důstojníka neobrátil osobně sám, nýbrž prostřednictvím účastníka řízení, který má na jeho výsledku zájem, a jednak nejsou splněny podmínky přezkoumatelnosti telefonického sdělení vrchního komisaře Národní protidrogové centrály SKPV, Expozitura Brno, který věc konzultoval s jiným policistou na jiném místě.

8. Z výše uvedených důvodů obviněný závěrem svého mimořádného opravného prostředku navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 10. 2024, sp. zn. 6 To 29/2024, stejně jako jemu předcházející rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 4. 2024, sp. zn. 32 T 7/2020, a dále aby věc vrátil krajskému soudu k novému projednání a rozhodnutí.

9. K dovolání obviněného zaslal své písemné stanovisko státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který k námitkám obviněného konstatuje, že v obecné rovině lze obviněným uplatněnou dovolací námitku stran konání řízení proti uprchlému v rozporu se zákonnými pravidly zakotvenými v § 302 a násl. tr. ř. pod jím vytýkaný dovolací důvod podřadit, nicméně z hlediska faktického posouzení podaného dovolání ji shledává zcela neopodstatněnou. Státní zástupce v tomto ohledu zdůraznil skutečnost, že Krajský soud v Ostravě požádal Ministerstvo spravedlnosti České republiky o zprostředkování realizace právní pomoci ze strany příslušných orgánů Vietnamské socialistické republiky, přičemž tímto postupem bylo zjištěno, že obviněný se již na původně známé a zjištěné adrese ve Vietnamu nezdržuje, svého bytu se v měsíci červenci roku 2018 zbavil a jeho aktuální pobyt není ani příslušným orgánům tohoto státu znám. Případné vyřízení právní pomoci požadované krajským soudem pak bylo podmíněno poskytnutím nové, aktuální

adresy dovolatele, která však zmíněnému soudu známa nebyla a není. Uvedený soud současně provedl lustraci v Centrální evidenci stíhaných osob a Rejstříku trestů, pro aktualizaci informací požádal dozorového státního zástupce o provedení opětovného šetření cestou styčného důstojníka Policie České republiky ve Vietnamské socialistické republice a komunikoval telefonicky s vrchním komisařem Národní protidrogové centrály SKPV, Expozitura Brno, přičemž ani těmito postupy nebyly zjištěny žádné relevantní informace, které by mohly vést ke zjištění místa současného pobytu dovolatele.

10. Ve vazbě na výše uvedené pak státní zástupce konstatuje, že oba soudy nižších stupňů dostály požadavkům předchozího kasačního rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 11 Tdo 1226/2021, neboť na podkladě řádně zajištěných a provedených důkazů spolehlivě ověřily, že obviněný pobývá na neznámém místě pravděpodobně mimo území České republiky, přičemž činil aktivní kroky k tomu, aby se vyhnul svému trestnímu stíhání vedenému tuzemskými orgány činnými v trestním řízení. Právě obava z trestního stíhání v České republice, která u něj vyvstala poté, co se dozvěděl jednak o nálezu pěstírny konopí policejním orgánem a jednak o navazujícím zadržení spolupachatelů trestné činnosti, byla podle státního zástupce důvodem, pro který se rozhodl nevrátit do České republiky, kde jinak předtím zamýšlel pobývat dlouhodobě. Obviněný se tak rozhodl setrvat v cizině právě proto, aby se trestnímu stíhání v České republice vyhnul. V podrobnostech státní zástupce odkazuje na odůvodnění rozhodnutí obou soudů nižších stupňů.

11. Závěrem svého vyjádření pak s ohledem na výše uvedené shrnul, že dovolací námitky obviněného sice lze obsahově podřadit pod jím deklarované dovolací důvody, nicméně jsou zjevně neopodstatněné. Za tohoto stavu proto navrhl, aby takto podané dovolání Nejvyšší soud v neveřejném zasedání odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

12. Vyjádření státního zástupce k dovolání podanému obviněným bylo následně soudem prvního stupně zasláno obhájci obviněného k případné replice, která však do okamžiku zahájení neveřejného zasedání o podaném dovolání nebyla Nejvyššímu soudu nikterak předložena.

III.
Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zjišťoval, zda je dovolání přípustné a zda vyhovuje všem relevantním ustanovením trestního řádu, tedy zda dovolání obviněného bylo podáno v souladu s § 265a odst. 1, 2 tr. ř., zda bylo podáno v zákonné dvouměsíční lhůtě a na příslušném místě v souladu s § 265e odst. 1, 3 tr. ř., jakož i oprávněnou osobou ve smyslu § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř. Dále Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání splňuje obligatorní obsahové náležitosti upravené v § 265f tr. ř.

14. Po jeho prostudování Nejvyšší soud shledal, že obviněný všechna výše uvedená ustanovení trestního řádu respektoval, pročež předmětné dovolání vyhodnotil jako přípustné a vyhovující všem relevantním ustanovením trestního řádu, to znamená, že nebyly shledány žádné skutečnosti bránící jeho věcnému projednání.

IV.
Důvodnost dovolání

15. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů výslovně uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda lze obviněným uplatněné dovolací důvody považovat za některé z důvodů taxativně uvedených v citovaném ustanovení zákona, jejichž existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

16. V souvislosti s obviněným uplatněnými námitkami Nejvyšší soud v obecné rovině připomíná, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. nespočívá v jakékoliv nepřítomnosti obviněného u hlavní líčení nebo při veřejném zasedání, nýbrž pouze v absenci, která je v rozporu se zákonným ustanovením, podle kterého nelze konat hlavní líčení nebo veřejné zasedání bez osobní účasti obviněného (viz aplikace ustanovení § 202 odst. 2 až 5 tr. ř. v případě hlavního líčení a § 263 tr. ř. v případě veřejného zasedání). Podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má obviněný právo na to, aby jeho věc byla projednána v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Toto právo je v soudním stadiu trestního řízení zabezpečeno právě povinností soudu obviněného předvolat k hlavnímu líčení a předvolat nebo vyrozumět jej i ohledně konaného veřejného zasedání (§ 198, § 233 tr. ř.). Porušení těchto ustanovení přitom může založit právě tento dovolací důvod (k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 57/2005-II).

17. Důvodem dovolání podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. je pak existence vady spočívající v tom, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž by byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, nebo by byl v řízení mu předcházejícím dán některý ze zbylých důvodů dovolání podle § 265b odst. 1 tr. ř. Předmětný dovolací důvod tedy dopadá na případy, kdy došlo buď k zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku bez věcného přezkoumání a procesní strana tak byla zbavena přístupu ke druhé instanci, nebo byl řádný opravný prostředek zamítnut, přestože již v předcházejícím řízení byl dán některý z ostatních dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 tr. ř.

18. Nadto Nejvyšší soud i při respektování shora uvedeného interpretuje a aplikuje podmínky připuštění dovolání tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a Listinou základních práv a svobod. Je proto povinen v rámci dovolání posoudit, zda nebyla v předchozích fázích řízení porušena základní práva obviněného, včetně jeho práva na spravedlivý proces (k tomu srov. Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14).

V.
K meritu věci

19. Nejvyšší soud v duchu výše citované judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu zkoumal, zda dovolání obviněného L. T. Q. splňuje kritéria jím uplatněných dovolacích důvodů. Po prostudování obsahu dovolání a připojeného spisového materiálu přitom dospěl k závěru, že obviněným uplatněné dovolací námitky sice jím uplatněným dovolacím důvodům odpovídají, nicméně jako takové jsou zcela zjevně neopodstatněné.

20. Nejprve je namístě zopakovat, že v této věci Nejvyšší soud již jednou rozhodoval, a to usnesením ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 11 Tdo 1226/2021, kterým původní rozhodnutí soudů obou nižších stupňů zrušil, načež soudu prvního stupně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Nejvyšší soud ve svém kasačním usnesení soudům nižších stupňů fakticky vytkl to, že v rámci svého dosavadního postupu nedostatečně zkoumaly, zda již v předchozích fázích řízení byly ve vztahu k osobě obviněného řádně splněny všechny zákonné podmínky § 302 a násl. tr. ř. pro konání řízení proti uprchlému. Nařídil tedy Krajskému soudu v Ostravě, aby ověřil trvání či případnou změnu stavu panujícího v tomto směru v přípravném řízení, tedy zda jsou i ve fázi soudního řízení (tj. po podání obžaloby) dány všechny zákonné podmínky pro konání tohoto zvláštního způsobu řízení.

21. Podle tvrzení dovolatele Krajský soud v Ostravě, stejně jako při svém prvním rozhodování v této věci, porušil ustanovení o jeho přítomnosti u veřejného zasedání tím, že usnesením ze dne 6. 11. 2023, sp. zn. 32 T 7/2020, rozhodl podle § 302 a násl. tr. ř. o konání řízení proti uprchlému, aniž však pro takovýto postup existovaly zákonné podmínky. V důsledku nezákonnosti postupu orgánů činných v trestním řízení tak bylo obviněnému znemožněno vystupovat v řízení osobně jak u hlavního líčení, tak u veřejného zasedání, čímž došlo k jeho zkrácení na jeho právu na obhajobu. Tuto svoji námitku dovolatel v prvé řadě opřel o argumentaci, v níž označil za spekulativní závěr krajského soudu o tom, že se vyhýbá svému trestnímu stíhání vedenému v České republice, jelikož se tento závěr podle jeho mínění neopírá o žádné relevantně zjištěné poznatky. V druhé řadě pak obviněný spatřuje pochybení soudu prvního stupně v tom, že i nadále považuje za nedostatečné kroky, jimiž se krajský soud pokoušel zjistit místo jeho pobytu a zajistit jeho přítomnost pro účely trestního řízení. Toto blíže neodůvodněné konstatování pak dovolatel doplnil tvrzením o řadě nedostatků, které podle jeho mínění vykazovaly s ohledem na jejich obsah a formu úkony, jimiž se soud prvního stupně po neúspěšné realizaci právní pomoci pokusil o zjištění aktuálního místa jeho pobytu.

22. V prvé řadě Nejvyšší soud podotýká, že právo obviněného na obhajobu představuje jedno z nejdůležitějších procesních práv, což jen potvrzuje jeho ústavně právní ochrana (čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod) a dále garance jeho ochrany v mezinárodních smlouvách o lidských právech a svobodách (např. čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, publikované pod č. 209/1992 Sb.). Jeho porušení se tedy považuje za podstatnou vadu řízení ve smyslu § 188 odst. 1 písm. e) a § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř.

23. K rozhodnutí o konání řízení proti uprchlému poté, co byla ve věci podána obžaloba, je ve smyslu § 305 tr. ř. příslušný soud oprávněn přistoupit (a to buď na návrh státního zástupce, který může být učiněn již v podané obžalobě, nebo i bez takovéhoto návrhu) jen tehdy, shledá-li za splněné zákonné podmínky pro použití tohoto zvláštního způsobu řízení, jež jsou vyjádřeny v § 302 tr. ř. Podle citovaného ustanovení lze řízení proti uprchlému konat proti tomu, kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá. Podstata řízení proti uprchlému tedy spočívá v tom, že trestní řád umožňuje výjimečně konat řízení i v nepřítomnosti obviněného, kterého nelze postavit před soud, a který dokonce ani nebyl vyslechnut v žádném stadiu řízení, ani mu nebylo osobně sděleno obvinění z trestného činu, ježto se trestnímu stíhání úmyslně vyhýbá svým pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá. Současně platí, že důvody pro konání řízení proti uprchlému mohou nastat kdykoli v jeho průběhu, právě jako mohou kdykoli a v kterékoli jeho fázi pominout.

24. K závěru o tom, že se určitá osoba úmyslně vyhýbá trestnímu řízení svým pobytem v cizině, lze dojít zejména tehdy, pokud opustila území České republiky, případně pokud se s tímto záměrem již zdržuje v cizině. Naopak samotný pobyt v cizině sám o sobě nepředstavuje důvod pro vedení řízení proti uprchlému. Nejprve totiž musí být zjištěn motiv, tj. snaha obviněného uprchnout nebo se vyhnout trestnímu stíhání právě pobytem v cizině. Za takovou skutečnost však nelze bez dalšího považovat situaci, kdy se obviněný zdržuje v cizině nebo kdy není známo místo jeho pobytu, neboť z hlediska splnění podmínek pro vedení tohoto zvláštního způsobu řízení musí být vždy zjištěn jeho motiv, tedy konkrétně jeho snaha uprchnout nebo se ukrýt a tímto způsobem se vyhnout trestnímu řízení. Závěr o tom, že se obviněný účelově vyhýbá trestnímu řízení svým pobytem v cizině, současně nelze dovodit pouze z toho, zda je jeho pobyt v cizím státě legální či nikoli, neboť pro naplnění podmínek § 302 a násl. tr. ř. je třeba, aby byl k opuštění území České republiky nebo zdržování se na území cizího státu veden úmyslem vyhnout se trestnímu řízení, jímž je v České republice reálně ohrožen. Pro závěr o vyhýbání se trestnímu řízení není v tomto smyslu rozhodné, zda jde o státního občana České republiky, cizince nebo osobu bez státní příslušnosti (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 38/1995 Sb. rozh. tr.). Zároveň ovšem platí, že řízení proti uprchlému nelze vést, jestliže je zjištěno, že obviněný se v cizině nemůže svobodně rozhodovat o svém pobytu, např. proto, že se tam nachází ve vazbě či výkonu trestu (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 2/2004 Sb. rozh. tr.).

25. V souladu s obecně respektovanou trestněprávní teorií je také na místě zdůraznit, že řízení proti uprchlému je možno vést zcela výjimečně a jen v nezbytně nutných případech, když dlouhodobá nedostupnost obviněného pro příslušné orgány veřejné moci může reálně zmařit naplnění samotného účelu trestního řízení, jímž je zejména náležité objasnění trestné činnosti pachatele a jeho spravedlivé potrestání podle zákona (§ 1 odst. 1 věta první tr. ř.). Pakliže je místo pobytu obviněného na území cizího státu známo, lze řízení proti uprchlému konat jen za předpokladu, že není možné příslušný cizí stát, na jehož území se zdržuje, požádat podle mezinárodního práva o převzetí jeho trestního stíhání, popř. tomuto státu předat jeho trestní stíhání, přičemž v úvahu nepřichází ani jeho vyžádání z ciziny nebo jeho převzetí z jiného členského státu Evropské unie (srov. § 105 a násl. a § 189 a násl. zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „z. m. j. s.“). K tomu blíže DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2017, s. 633–634. Pominout přitom nelze ani další možnosti, jež mezinárodní právo cestou mezinárodní právní pomoci ve věcech trestních za podmínek stanovených z. m. j. s., popř. mezinárodní smlouvou, jíž je Česká republika vázána, skýtá, tedy mimo jiné doručení potřebných písemností obviněnému do cizího státu, kde se prokazatelně zdržuje (srov. § 39 a násl. z. m. j. s.), či provedení určitých úkonů za účasti obviněného pobývajícího v cizině prostřednictvím videokonferenčního zařízení (srov. § 57 a násl. z. m. j. s.) apod.

26. Naopak za skrývání se je namístě považovat takové maření průběhu trestního řízení, kdy se pachatel na území České republiky ukrývá a brání tak svému dopadení a zajištění. Způsob jeho jednání lze částečně srovnat s důvody tzv. útěkové vazby ve smyslu § 67 písm. a) tr. ř. Znak skrývání se ovšem není naplněn tehdy, jestliže obviněný často mění místo svého pobytu či zaměstnání za předpokladu, že přitom plní zákonem uložené povinnosti (např. přihlášení se k trvalému pobytu; srov. k tomu rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, roč. 2003, sv. 20, T 473). Podobně nejde o skrývání

v případě, kdy se pachatel střídavě zdržuje v místě svého trvalého pobytu a v místě (místech) přechodného pobytu. Pro závěr o tom, že se obviněný skrývá, tedy nestačí pouhé zjištění, že se nezdržuje v místě svého bydliště a opakovaně si nevyzvedává obsílky a předvolání zasílané mu orgány činnými v trestním řízení. V takovém případě je namístě učinit veškeré úkony vedoucí ke zjištění důvodů nepřítomnosti obviněného a k případnému vypátrání jeho pobytu (např. vydání příkazu k zatčení podle § 69 odst. 1 tr. ř.).

27. Aplikují-li se pak výše uvedená teoretická východiska na nyní projednávanou věc, nemohl Nejvyšší soud přiznat opodstatnění tvrzení obviněného o spekulativnosti závěru Krajského soudu v Ostravě stran toho, že se obviněný vyhýbá trestnímu řízení svým pobytem v cizině. Soud prvního stupně totiž tento svůj závěr nevystavěl na prostém zjištění o vycestování obviněného z území České republiky a z jeho setrvání ve Vietnamu, jehož je obviněný státním příslušníkem. Vycházel naopak z řady dalších skutečností zjištěných nejen v přípravném řízení, ale i v rámci jeho nového rozhodování po zrušení prvního odsuzujícího rozsudku kasačním rozhodnutím dovolacího soudu. Tyto skutečnosti, jež bylo nutno hodnotit v jejich vzájemném kontextu a nikoliv jednotlivě, jak to učinil obviněný ve svém dovolání, pak podle zjištění Nejvyššího soudu opodstatňují závěr, že se obviněný po objevení pěstírny konopí ve XY orgány činnými v trestním řízení musel dozvědět o hrozbě svého trestního stíhání, načež v důsledku této skutečnosti vycestoval z území České republiky, čímž se dostal mimo dosah tuzemských orgánů činných v trestním řízení. Zároveň bylo krajským soudem v návaznosti na jím vyžádanou právní pomoc ve Vietnamu zjištěno, že obviněný jakožto státní příslušník tohoto státu po přicestování na jeho území prodal svůj zde vlastněný byt a stal se pro tamní orgány veřejné moci nedosažitelným, když jim není ani známo, že by měl území Vietnamu znovu opustit.

28. Ve vztahu k výše uvedenému z příslušného spisového materiálu vyplynulo, že obviněný před svým odjezdem do Vietnamu (k němuž došlo dne 9. 5. 2017) setrvával na území České republiky dlouhodobě, pročež mu bylo vydáno povolení k pobytu platné od 20. 9. 2006 v kategorii trvalý pobyt občana 3. státu – rezident. V České republice též vyvíjel podnikatelskou činnost a toto své podnikání zde veřejně propagoval prostřednictvím sociální sítě Facebook. Z toho bylo možno dovozovat jeho úmysl pobývat v České republice trvale. Zároveň byl z řady podkladů (jejichž podrobný obsah zde není třeba, a to zejména z důvodu procesní ekonomie, opětovně detailně rekapitulovat) zjevný charakter a četnost úkonů, jimiž se obviněný podílel na chodu pěstírny konopí v obci XY, jakožto i na prodeji drogy z tohoto konopí vyrobené. Obviněný tak činil po delší dobu a v úzké kooperaci s dalšími již odsouzenými osobami a s některými z nich byl v pravidelném kontaktu. Provoz pěstírny umístěné ve XY byl přitom ukončen až zásahem orgánů činných v trestním řízení dne 23. 2. 2017, tedy pouhý týden poté, co byl obviněný zachycen v rámci sledování osob a věcí při cestě z Prahy do Olomouce a při nákupu zboží určeného k zajištění chodu této pěstírny. Obviněný následně dne 9. 5. 2017 legálně odcestoval do Vietnamu, kde v červenci roku 2018 prodal jím vlastněný byt a novou adresu pobytu tamním orgánům veřejné moci nenahlásil, pročež není tuzemským ani vietnamským orgánům činným v trestním řízení známo aktuální místo jeho pobytu, ani žádná jiná adresa, na kterou by mu bylo možno řádně doručovat písemnosti.

29. S ohledem na výše uvedené je třeba konstatovat, že obviněnému lze dát za pravdu v tom ohledu, že oporu ve spisovém materiálu nemá závěr krajského soudu o tom, že by mu v době jeho pobytu v cizině musela být předána zpráva o tom, že dne 20. 6. 2017 došlo na území

České republiky k zadržení části osob, s nimiž dříve páchal projednávanou trestnou činnost. Otázku toho, zda se obviněný dozvěděl o zadržení části spolupachatelů v průběhu svého pobytu ve Vietnamu, ovšem nepovažuje Nejvyšší soud za rozhodnou. Výše uvedená zjištění jednak stran způsobu zapojení jeho osoby do provozu pěstírny ve XY a současně stran jeho následného jednání totiž fakticky vylučují variantu, že se obviněný v průběhu více než dvou měsíců po jejím odhalení o této skutečnosti nedozvěděl, pročež si musel být vědom mimo jiné i toho, že je vyšetřována trestná činnost spojená s jejím provozem. Pokud tedy obviněný následně vycestoval do Vietnamu, zde prodal jím vlastněný byt, stal se nedosažitelným pro tamní orgány veřejné moci a zároveň změnil svůj dosavadní způsob života, když se do té doby živil podnikatelskou činností, kterou čile veřejně propagoval, a to včetně místa, kde tuto vykonával, pak nelze než uzavřít (a to bez ohledu na to, zda měl podle vietnamského právního řádu povinnost ohlásit změnu místa svého pobytu), že objektivně učinil vše proto, aby znemožnil českým orgánům činným v trestním řízení provedení nezbytných procesních úkonů trestního řízení v souvislosti se zahájením trestního stíhání jeho osoby. Dovolatel tedy fakticky usiloval o to, aby bylo zhaceno samotné dokazování a sám se vyhnul své eventuální trestní odpovědnosti za skutek, pro který mělo být tuzemskými orgány činnými v trestním řízení v nyní posuzované věci zahájeno jeho trestní stíhání.

30. Pokud obviněný nad rámec odmítnutí výše uvedených skutečností jakožto neprůkazných dále poukázal na usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 2. 2022, sp. zn. 32 T 7/2020, jímž byla věc vrácena podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. k došetření státnímu zástupci, pak je na místě konstatovat, že tento odkaz je s ohledem na fakt, že odkazované usnesení bylo zrušeno usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 3. 2022, sp. zn. 6 To 13/2022, zcela irelevantní. Zrušené usnesení Krajského soudu v Ostravě přitom obsahovalo úvahy tohoto soudu opírající se pouze o skutečnosti zjištěné v přípravném řízení, tedy předtím, než soud prvního stupně učinil pokus o realizaci právní pomoci ve Vietnamu a v návaznosti na to získal další poznatky o tom, že obviněný na území tohoto cizího státu činil kroky, jimiž znemožnil příslušným orgánům Vietnamské socialistické republiky realizaci právní pomoci a zajištění své osoby pro účely trestního stíhání probíhajícího v České republice.

31. Jak je patrno z odůvodnění kasačního usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 11 Tdo 1226/2021, dovolací soud přistoupil ke zrušení prvních meritorních rozhodnutí obou soudů nižších stupňů proto, že tyto soudy po podání obžaloby (jakož i v pořadí prvního odvolání ze strany obviněného) neučinily žádné faktické kroky, jež by vedly k ověření původního tvrzení státního zástupce (plynoucího již z přípravného řízení), že se obviněný svým pobytem ve Vietnamu prokazatelně vyhýbá trestnímu stíhání, které je proti jeho osobě v České republice vedeno, s tím, že nepřichází v úvahu předání jeho trestního stíhání do Vietnamské socialistické republiky, jejímž je občanem. Soudy nižších stupňů se tedy v původním řízení nikterak nepokusily o faktické zajištění osoby obviněného pro účely jeho trestního stíhání probíhajícího v České republice, a to přesto, že jim bylo známo, kde obviněný na území Vietnamu jako občan této země zcela legálně od 9. 5. 2017 pobýval. Dovolatel v souvislosti s tímto konstatováním svoji námitku o nenaplnění zákonných podmínek pro zahájení trestního stíhání ve smyslu § 302 a násl. tr. ř. opřel rovněž o argumentaci, v níž namítl, že Krajský soud v Ostravě tyto Nejvyšším soudem vytčené chyby nenapravil, když jeho úkony nelze považovat za dostatečné pro zajištění jeho osoby.

32. Nejvyšší soud k danému konstatuje, že v tomto ohledu je námitka obviněného neopodstatněná, jelikož ze spisového materiálu v souladu se závěry odvolacího soudu shledal, že soud prvního stupně v intencích kasačního usnesení dovolacího soudu řádně postupoval a při svém novém rozhodování, následujícím až po vydání kasačního usnesení, řádně v jeho intencích činil takové kroky, jimiž směřoval k zajištění osoby obviněného pro účely jeho trestního stíhání v České republice. Zároveň tímto postupem byly vyloučeny veškeré pochybnosti o tom, zda obviněný skutečně nemohl bez úmyslu vyhýbat se svému trestnímu stíhání vycestovat na území Vietnamu coby svého domovského státu, zde být kontaktní a zdržovat se na území tohoto státu na krajskému soudu známé adrese. Za tímto účelem se tedy Krajský soud v Ostravě, a to zcela v souladu s tím, kterak mu byla možnost tohoto postupu nastíněna v předchozím zrušujícím usnesení Nejvyššího soudu, pokusil na základě jím vyžádaného stanoviska od Ministerstva spravedlnosti České republiky o doručení opisu obžaloby obviněnému a o jeho předvolání k hlavnímu líčení, a to prostřednictvím realizace žádosti o právní pomoc vypracované v souladu se Smlouvou mezi Československou socialistickou republikou a Vietnamskou socialistickou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních ze dne 12. 10. 1982. Z následného sdělení Ministerstva spravedlnosti České republiky, které bylo soudu doručeno dne 25. 9. 2023 spolu s dopisem Nejvyšší lidové prokuratury Vietnamské socialistické republiky ze dne 14. 8. 2023, ovšem vyplynulo, že obviněný se již na původně známé a zjištěné adrese nezdržuje, přičemž svého bytu se v měsíci červenci roku 2018 zbavil s tím, že jeho aktuální pobyt není příslušným orgánům Vietnamské socialistické republiky znám. Ani Krajskému soudu v Ostravě přitom nebyla známa nová či jakákoli jiná možná adresa dovolatele, jejímž sdělením dotčený orgán Vietnamské socialistické republiky podmínil další pokusy o realizaci právní pomoci. Soud prvního stupně se tedy poté znovu pokusil zajistit nové poznatky k aktuálnímu pobytu obviněného, když za tímto účelem ověřil, že se obviněný nenachází ve vazbě či výkonu trestu v České republice. Současně dne 2. 10. 2023 požádal dozorového státního zástupce o provedení opětovného šetření cestou styčného důstojníka Policie České republiky ve Vietnamské socialistické republice, přičemž otázky stran dalšího postupu konzultoval též s vrchním komisařem Národní protidrogové centrály SKPV, Expozitura Brno, který věc konzultoval se styčným důstojníkem ve Vietnamské socialistické republice. Žádný z těchto postupů ovšem nevedl k zjištění nových relevantních informací k místu aktuálního pobytu obviněného, když bylo zároveň zjištěno, že od vietnamské strany aktuálně nelze očekávat sdělení jakýchkoliv nových skutečností, neboť obviněný podle informace tamního Ministerstva veřejné bezpečnosti naposledy přicestoval do Vietnamské socialistické republiky v měsíci květnu roku 2017, rok na to prodal svůj byt, a od té doby nemají tamní orgány žádné informace ani o jeho případném vycestování do zahraničí ani o jeho pobytu na jiném místě ve Vietnamu.

33. Obviněný k výše uvedené žádosti o právní pomoc a výsledkům její realizace namítl zejména to, že nadále nepovažuje kroky Krajského soudu v Ostravě za dostatečné, načež vyjádřil blíže neodůvodněný požadavek, aby tento soud po delší dobu podrobněji pátral po místu jeho pobytu. Ve vztahu k takto formulované dovolací argumentaci lze obecně konstatovat, že Krajský soud v Ostravě měl předchozí kasační usnesení Nejvyššího soudu, stejně jako důvody, které vedly k jeho vydání, řádně na paměti a plně je respektoval, načež v jeho intencích provedl veškeré úkony, které byly nezbytné pro to, aby mohl učinit závěr, zda lze osobě obviněného cestou právní pomoci doručit obžalobu a předvolat jej k hlavnímu líčení či nikoli, resp. zda se obviněný nenachází na krajskému soudu známé adrese a zda je vyloučena možnost, že je kontaktním a nikterak se svému trestnímu stíhání nevyhýbá. Tímto postupem

soud prvního stupně ve svém novém rozhodnutí při přezkumu zákonných podmínek pro vedení řízení proti uprchlému zhojil vady, jež mu byly vytýkány citovaným usnesením Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. 11 Tdo 1226/2021. Dovolací soud po opětovném předložení věci s nově podaným (v pořadí již druhým) dovoláním obviněného přitom neshledal jakéhokoliv důvodu pro jeho další kasační zásah, neboť obviněným nebyly předloženy žádné pádné důvody, jimiž by se dovolací soud mohl zabývat a jež by mohly vést k závěru, že by dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu (ve spojení s meritorním rozhodnutím soudu prvního stupně) nemohlo obstát a mělo být zrušeno.

34. Na tomto závěru nemohlo ničeho změnit ani útržkovité tvrzení obviněného o dílčích pochybeních krajského soudu spojených s předvoláním cizince podléhajícího vízové povinnosti či jeho vlastní výklad sdělení od styčného důstojníka Policie České republiky ve Vietnamské socialistické republice či vrchního komisaře Národní protidrogové centrály SKPV, Expozitura Brno. Veškeré úkony navazující na neúspěšnou realizaci žádosti o právní pomoc, včetně doručení obžaloby a předvolání k hlavnímu líčení osobě obviněného, lze totiž ve vztahu k tomuto označit za podpůrné a byly formulovány v souladu s jejich účelem, kterým nebylo opětovné zjištění skutečností prokazujících to, zda se obviněný vyhýbá svému trestnímu stíhání, ale pouze ověřit možnost získání nových poznatků o aktuálním místu pobytu obviněného pro případnou opětovnou realizaci žádosti o právní pomoc, přičemž z dovolání obviněného není nikterak zřejmé, jak by obviněným předkládaný alternativní výklad jejich obsahu mohl ovlivnit závěry krajského soudu o naplnění zákonných podmínek pro vedení řízení proti uprchlému. Uvedené se pak týká rovněž obviněným tvrzených nedostatků poučení obsaženého v jeho předvolání, jelikož toto předvolání nebylo nikdy obviněnému řádným způsobem doručeno a nemohlo tak mít jakoukoliv relevanci ve vztahu k jím rozporované skutečnosti, zda bylo vedením řízení proti uprchlému i přes údajné nesplnění zákonných podmínek pro tento postup porušeno právo obviněného na obhajobu, čímž mohlo dojít k naplnění jím užitých dovolacích důvodů.

35. S ohledem na výše uvedené lze tedy uzavřít, že podle Nejvyššího soudu podmínky řízení proti uprchlému v nyní posuzovaném případě zjevně splněny byly, a to jak ve fázi přípravného řízení, tak v řízení před oběma soudy nižších stupňů. Na podkladě poznatků, jež byly získány orgány činnými v přípravném řízení a soudy po zrušení původního odsuzujícího rozsudku, bylo totiž možné učinit opodstatněný závěr o tom, že obviněný byl srozuměn s tím, že proti jeho osobě může být s vysokou mírou pravděpodobnosti zahájeno trestní stíhání, pročež opustil území České republiky s úmyslem se danému stíhání vyhnout, místo svého pobytu zastřel svým jednáním i pro vietnamské veřejné orgány, přičemž zajištění jeho osoby nebylo ani přes veškerou snahu Krajského soudu v Ostravě a využití institutu žádosti o právní pomoc adresované příslušným vietnamským orgánům v důsledku jednání obviněného možno realizovat. Ve shodě se závěry odvolacího soudu tedy Nejvyšší soud shledal, že po realizaci právní pomoci měl Krajský soud v Ostravě k dispozici dostatečně široký okruh konkrétních, hodnověrně zjištěných poznatků odůvodňujících závěr o tom, že obviněný uprchl z území České republiky za účelem vyhnutí se trestnímu stíhání a ukrývá se na neznámém místě ve Vietnamské socialistické republice. Pro postup podle § 302 tr. ř. byl tedy dán zákonný důvod i po podání obžaloby, pročež lze námitky obviněného spočívající v tvrzení opaku označit za neopodstatněné.

36. Obviněný v rámci svého dovolání uplatnil taktéž dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř., přičemž z obsahu jím podaného dovolání vyplývá, že tak učinil v jeho druhé alternativě, čímž poukázal na zamítnutí jím podaného řádného opravného prostředku odvolacím soudem, přestože v předchozím řízení byly – podle jeho názoru – dány důvody dovolání popsané v § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. Takto formulovaný důvod dovolání však může být úspěšný toliko v případě, že by byla skutečně zjištěna existence vytýkaných vad, které by zatěžovaly trestní řízení již před soudem prvního stupně. Jak bylo podrobně rozvedeno shora, rozsudek Krajského soudu v Ostravě však takovými vadami zatížen není, a proto nemohl být naplněn ani dovolatelem výslovně uplatněný důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. v jeho druhé alternativě.

VI.
Závěr

37. V souvislosti s uplatněnou argumentací dovolatele je třeba opětovně zdůraznit, že obviněný L. T. Q. veškeré své dovolací námitky uplatnil již v předchozích stadiích trestního řízení, přičemž se s nimi oba soudy nižších stupňů řádně vypořádaly. V této souvislosti považuje Nejvyšší soud za vhodné připomenout mimo jiné i právní závěr obsažený v usnesení Ústavního soudu dne 4. 5. 2005, sp. zn. II. ÚS 681/04, podle kterého právo na spravedlivý proces není možné vykládat tak, že garantuje úspěch v řízení či zaručuje právo na rozhodnutí, jež odpovídá představám stěžovatele (tj. obviněného). Uvedeným právem je zajišťováno „pouze“ právo na spravedlivé soudní řízení, v němž se uplatní všechny zásady soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy.

38. Nejvyšší soud tak s ohledem na shora uvedené po přezkumu napadeného usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 10. 2024, sp. zn. 6 To 29/2024, jakožto i jemu předcházejícího postupu v rozsahu podaného mimořádného opravného prostředku dospěl k jednoznačnému závěru, že ve věci obviněného L. T. Q. nedošlo k porušení zákona ve smyslu jím uplatněných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. d) a písm. m) tr. ř., ale ani žádného jiného z důvodů dovolání, kterak jsou v zákoně taxativně zakotveny. Jelikož bylo dovolání obviněného z výše rozvedených důvodů shledáno zjevně neopodstatněným, postupoval Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. a jím podané dovolání odmítl. O odmítnutí dovolání bylo rozhodnuto v neveřejném zasedání v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 43

Za dům ve smyslu § 208 odst. 2 tr. zákoníku lze považovat i mobilní dům (tzv. mobilheim), který oprávněná osoba užívá bez ohledu na kolaudační rozhodnutí.

Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru

§ 208 odst. 2 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2024, sp. zn. 11 Tdo 488/2024, ECLI:CZ:NS:2024:11.TDO.488.2024.1

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce částečně zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 13 To 21/2024, a to jednak ve výroku, jímž byl podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. toliko ve výroku o trestu zrušen rozsudek Okresního soudu v Kladně ze dne 2. 11. 2023, sp. zn. 26 T 45/2023, a dále ve výroku, jímž bylo podle § 259 odst. 3 tr. ř. za podmínek § 46 odst. 1 tr. zákoníku rozhodnuto o upuštění od potrestání obviněné S. H. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Současně odmítl dovolání obviněné S. H.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Kladně ze dne 2. 11. 2023, sp. zn. 26 T 45/2023, byla obviněná S. H. (dále též jen „obviněná“ či „dovolatelka“) uznána vinnou přečiny neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku a útisku podle § 177 odst. 1 tr. zákoníku. Za toto jednání byla obviněná odsouzena podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců, jehož výkon jí byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvaceti šesti měsíců. Zároveň jí byla podle § 82 odst. 3 tr. zákoníku uložena přiměřená povinnost odčinit podle svých sil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobila poškozené D. H. (dále též jen „poškozená“). Podle § 82 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 48 odst. 4 písm. f) tr. zákoníku bylo obviněné uloženo rovněž přiměřené omezení zdržet se neoprávněného zásahu do užívacích práv poškozené ve vztahu k jejímu obydlí, spočívající v neprodleném obnovení dodávky elektrického proudu přímým vedením do mobilheimu poškozené v rozsahu a kvalitě jako před okamžikem odpojení přívodu elektřiny, k němuž došlo dne 14. 2. 2022. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. dále okresní soud rozhodl tak, že obviněnou zavázal zaplatit poškozené na náhradě nemajetkové újmy částku ve výši 60.000 Kč, a to včetně úroku z prodlení ve výši 15 % ročně ode dne 19. 3. 2023.

2. Výše citovaný rozsudek soudu prvního stupně byl v zákonné lhůtě napaden odvoláním obviněné S. H., a to v celém jeho rozsahu. Krajský soud v Praze o tomto odvolání rozhodl rozsudkem ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 13 To 21/2024, a to tak, že napadené rozhodnutí podle

§ 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. zrušil toliko ve výroku o trestu. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. poté krajský soud nově rozhodl tak, že při nezměněném výroku o vině a výroku o náhradě nemajetkové újmy podle § 46 odst. 1 tr. zákoníku rozhodl o upuštění od potrestání obviněné.

3. Podle skutkových zjištění Okresního soudu v Kladně se obviněná předmětné trestné činnosti dopustila tím, že:

v době od 14. 2. 2022 do 10. 2. 2023 v obci XY, okres XY, v ulici XY č. p. XY, ve snaze docílit odstěhování své matky, poškozené D. H., z pozemků parc. č. XY a parc. č. XY v katastrálním území XY, v ul. XY č. p. XY, případně dosáhnout od poškozené plateb souvisejících s užíváním obydlí poškozené ve výši, na niž obviněná neměla nárok, nechala odpojit dodávku elektrické energie do mobilheimu, který je ve vlastnictví poškozené a je umístěn v prostoru zahrady na pozemku obviněné, kterýžto mobilheim je poškozená na základě smluvního ujednání s obviněnou na jejím pozemku oprávněna doživotně užívat bezplatně na základě čestného prohlášení uzavřeného mezi obviněnou a poškozenou dne 3. 7. 2014, a v důsledku tohoto jednání obviněné nemůže poškozená plnohodnotně užívat svůj mobilheim k účelu, pro nějž je na pozemku obviněné s jejím vědomím a dlouhodobě fakticky vyjadřovaným souhlasem umístěn, tedy za účelem trvalého bydlení poškozené, jež má takto znemožněno mj. svícení, topení, použití domácích spotřebičů a drobné elektroniky a ohřev teplé vody, to vše i přes uložení povinnosti strpět odběr elektrického proudu v rozsahu jako před uvedeným zásahem na základě usnesení Okresního soudu v Kladně o návrhu na uložení předběžného opatření ze dne 17. 6. 2022, sp. zn. 11 C 19/2022, které bylo potvrzeno Krajským soudem v Praze usnesením ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 22 Co 196/2022.

II.
Jednotlivá dovolání a vyjádření k nim

4. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 13 To 21/2024, ve spojení s rozsudkem Okresního soudu v Kladně ze dne 2. 11. 2023, sp. zn. 26 T 45/2023, napadla obviněná S. H. prostřednictvím svého obhájce dovoláním, přičemž tak učinila v celém jejich rozsahu. V rámci odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku obviněná odkázala na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť podle jejího názoru napadená rozhodnutí spočívají na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

5. V odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku obviněná namítla, že oba soudy nižších stupňů stran naplnění znaků přečinu podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku nehodnotily oprávněnost poškozené užívat mobilheim umístěný na pozemku obviněné k trvalému bydlení. Soudy nižších stupňů totiž nezohlednily skutečnost, že poškozená nebyla a není oprávněna užívat mobilheim k trvalému bydlení, nýbrž pouze jako letní kuchyni, jelikož k tomuto účelu byl mobilheim zkolaudován. K danému obviněná poukazuje na skutečnost, že v rámci samostatného řízení u stavebního úřadu bylo dne 23. 4. 2024 dovozeno, že stavba mobilheimu sice může zůstat na pozemku parc. č. XY v k. ú. XY a tento může být užíván jako stavba doplňková k rodinnému domu obviněné, avšak pouze jako letní kuchyně, přičemž stavební úřad neprodleně vydá poškozené zákaz užívání stavby mobilheimu k trvalému bydlení. V této souvislosti obviněná podotýká, že takovýto právní stav ohledně mobilhiemu trvá již od jeho umístění na jejím pozemku, tedy i po celou dobu trvání tohoto trestního řízení. Pouze ze samotné dodávky elektrické energie pak podle obviněné nelze dovozovat trvalost bydlení,

když k takovému účelu ani nebyl daný objekt zkolaudován, mobilheim není odkanalizovaný a nemá přívod vody, tedy jeho užívání k trvalému bydlení je pouze a jen rozhodnutím poškozené, které však nemá oporu v žádné smlouvě či předpisu, přičemž je naopak v příkrém rozporu se závěry stavebního úřadu.

6. Podle obviněné je tedy nepochybné, že z její strany nemohlo dojít k porušení práva poškozené uspokojovat její trvalé bytové potřeby, neboť poškozené takové právo vůči mobilheimu nesvědčí a svědčit nemůže. Naopak do práva poškozené užívat mobilheim jako letní kuchyni přitom obviněná podle svého tvrzení nikterak nezasáhla. Fakticky se tak poškozená podle obviněné užíváním mobilheimu dostává do pozice tzv. squattera, kdy sice má oprávnění umístit mobilheim na pozemku obviněné, ale nikoliv k trvalému bydlení. Užívá-li jej poškozená k trvalému bydlení, činí tak v rozporu s povoleným účelem jeho užívání a takovému jednání nemůže být poskytována právní ochrana.

7. Obviněná dále ve svém dovolání upozornila, že z její strany již došlo k obnovení dodávek elektrické energie podle původně sjednaných podmínek, čímž splnila povinnosti uložené jí usnesením Okresního soudu v Kladně o návrhu na uložení předběžného opatření ze dne 17. 6. 2022, sp. zn. 11 C 19/2022.

8. Podle obviněné je tak s ohledem na výše uvedené nepochybné, že se nemohla dopustit přečinu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku a k tomuto akcesorického přečinu útisku § 177 odst. 1 tr. zákoníku, neboť pokud poškozené nesvědčí právo užívat mobilheim k trvalému bydlení, přičemž její způsob užívání mobilheimu je zjevně toliko její jednostrannou modifikací účelu jeho užívání, nemohla obviněná ani takové právo poškozené porušit, a to obzvláště z trestněprávního hlediska.

9. Závěrem svého dovolání proto obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí Krajského soudu v Praze, jakož i jemu předcházející rozhodnutí soudu prvního stupně, a následně sám rozhodl tak, že ji zprostí podané obžaloby z důvodu uvedeného v § 226 písm. b) tr. ř. Pokud by Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nejsou splněny podmínky pro uvedený postup, pak obviněná alternativně navrhla, aby po zrušení rozhodnutí soudů nižších stupňů Nejvyšší soud věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

10. Proti shora označenému rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 13 To 21/2024, v rozsahu, v němž soud odvolací upustil od potrestání obviněné, podal v neprospěch jmenované obviněné dovolání rovněž nejvyšší státní zástupce. Učinil tak s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., jelikož podle jeho mínění bylo odvolacím soudem rozhodnuto o upuštění od potrestání, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro takový postup.

V bodech 11 až 15 byla popsána dovolací argumentace nejvyššího státního zástupce.

16. V závěru podaného dovolání nejvyšší státní zástupce navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodl tak, že podle § 265k odst. 1, odst. 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zruší napadený rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 13 To 21/2024, ve výroku o upuštění od potrestání obviněné a věc vrátí soudu druhého stupně k novému

projednání a rozhodnutí ve smyslu § 265l odst. 1 tr. ř. Pro případ jiného rozhodnutí než navrhovaným způsobem vyjádřil dovolatel svůj souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.

17. Obviněná se prostřednictvím svého obhájce i přes řádně zaslané dovolání nejvyššího státního zástupce k jeho obsahu nikterak věcně nevyjádřila.

18. Naopak k podanému dovolání obviněné S. H. následně zaslala své písemné stanovisko ze dne 3. 6. 2024, sp. zn. 1 NZO 346/2024-7, státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“), která ve svém vyjádření uvádí, že námitkám obviněné nelze přisvědčit. Nalézací soud totiž podle státní zástupkyně správně dospěl k závěru, že mobilheim, jehož je poškozená oprávněnou uživatelkou, této dlouhodobě slouží jako prostředek k uspokojování potřeby bydlení, a proto požívá ochrany trestního zákoníku před zásahem, jakého se dopustila obviněná. Pokud jde o to, že mobilheim aktuálně nesplňuje podmínky pro trvalé bydlení z hlediska stavebních předpisů, nemá to na tento závěr vliv, pokud je ze stavebně technického hlediska možno stavbu k bydlení fakticky užívat. Mobilheim poškozené takovou stavbou podle státní zástupkyně je, jelikož jej poškozená fakticky ve skromných podmínkách k trvalému bydlení užívala. Pokud za této situace obviněná označuje poškozenou za squattera, jedná se podle státní zástupkyně o přirovnání nepřiléhavé a s ohledem na všechny okolnosti případu i velmi nevhodné.

19. Soudy obou nižších stupňů tak podle státní zástupkyně nepřehlédly skutečnost, že poškozená nebyla a ani není oprávněna užívat mobilheim k trvalému bydlení, jak namítá obviněná, ale shodně dospěly k závěru, že mobilheim reálně k takovému účelu sloužil, a to zpočátku nejen s vědomím, ale i se souhlasem obviněné, a protože za splnění dalších zákonných podmínek by k takovému bydlení způsobilý byl, požívá jeho užívání stejné ochrany, jako kdyby tyto podmínky již splňoval. Na tom nic nemění skutečnost, že stavební úřad je oprávněn užívání mobilheimu k takovému účelu pro nedodržení zákonných podmínek zakázat, jelikož takový zákaz ze strany stavebního úřadu v období, pro které byla obviněná odsouzena, vysloven nebyl.

20. Státní zástupkyně tedy v závěru svého vyjádření shrnula, že dovolání obviněné S. H. považuje za zjevně neopodstatněné, pročež navrhla, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání, k jehož konání může přistoupit podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř., dovolání obviněné odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

21. Vyjádření státní zástupkyně k dovolání obviněné S. H. bylo následně Nejvyšším soudem zasláno obhájci jmenované obviněné k její případné replice, která však do okamžiku zahájení neveřejného zasedání o podaných dovoláních nebyla tomuto soudu předložena.

22. K dovolání obviněné S. H., jakožto i k dovolání nejvyššího státního zástupce se prostřednictvím svého právního zástupce vyjádřila rovněž poškozená D. H. s tím, že se s dovoláním nejvyššího státního zástupce v plném rozsahu ztotožňuje. Rovněž podle poškozené totiž nebyly naplněny zákonné podmínky k tomu, aby bylo možné upustit od potrestání obviněné, neboť tato spáchání přečinů nelitovala, neprojevila účinnou snahu po nápravě a podle poškozené nelze ani důvodně očekávat, že projednání věci postačilo k nápravě její osoby. K opětovnému a trvalému připojení jejího mobilheimu k dodávkám elektrické energie obviněnou pak podle poškozené nedošlo v důsledku toho, že by si obviněná

uvědomila důsledky svého jednání a protiprávní stav napravila. Podle poškozené se totiž jedná pouze o výsledek její dlouhodobé snahy směřující k obnovení přístupu k využití elektrické energie a řady soudních řízení. Obviněná se jí nikdy za své jednání neomluvila, pročež se poškozená domnívá, že není reálné, že by jí obviněná dobrovolně zaplatila náhradu nemajetkové újmy a nadto jsou dodávky elektrické energie ze strany obviněné opakovaně účelově přerušovány jejím vypnutím. Z těchto důvodů podle poškozené výroky, jimiž byly okresním soudem obviněné uloženy trest a omezení, představují významný nástroj k tomu, aby se poškozená konečně dočkala reálné ochrany svých zákonných práv.

23. K dovolání obviněné se pak poškozená vyjádřila tak, že jej považuje za nedůvodné. Tvrzení obviněné o obnovení připojení mobilheimu k elektřině, jakožto i o absenci připojení mobilheimu ke kanalizaci a přívodu vody, není pro otázku trestnosti jejího jednání jakkoli relevantní. Pokud jde o údajný zákaz užívání mobilheimu k trvalému bydlení, tak podle poškozené konečné pravomocné rozhodnutí ukládající takovýto zákaz dosud vydáno nebylo. Právo poškozené na užívání mobilheimu k trvalému bydlení bylo naopak potvrzeno nejen v tomto trestním řízení, ale rovněž v řadě řízení civilních, která ostatně okresní soud při svém rozhodování zohlednil. Závěrem svého vyjádření tak poškozená navrhla, aby Nejvyšší soud vyhověl petitu dovolání nejvyššího státního zástupce a dovolání obviněné odmítl jako zjevně neopodstatněné.

III.
Přípustnost dovolání

24. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zjišťoval, zda jsou obě dovolání přípustná a zda vyhovují všem relevantním ustanovením trestního řádu, tedy zda byla podána v souladu s § 265a odst. 1, odst. 2 tr. ř., zda byla podána v zákonné dvouměsíční lhůtě a na příslušném místě v souladu s § 265e odst. 1, odst. 3 tr. ř., jakož i oprávněnými osobami ve smyslu § 265d odst. 1 písm. a), c), odst. 2 tr. ř. Dále zkoumal, zda učiněná podání splňují obligatorní obsahové náležitosti upravené v § 265f tr. ř.

25. Po prostudování podaných dovolání Nejvyšší soud shledal, že obviněná i nejvyšší státní zástupce všechna výše uvedená ustanovení trestního řádu respektovali, pročež předmětná dovolání vyhodnotil jako přípustná a vyhovující relevantním ustanovením trestního řádu, tzn. že nebyly shledány žádné skutečnosti bránící jejich věcnému projednání.

IV.
Důvodnost dovolání

26. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda lze nejvyšším státním zástupcem a obviněnou uplatněné dovolací důvody považovat za některý z důvodů uvedených v citovaných ustanoveních zákona, jejichž existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

27. Dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., na který ve svém dovolání výslovně odkázala obviněná, je dán tehdy, jestliže dovoláním napadená rozhodnutí spočívají na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V jeho mezích lze namítat, že skutek tak, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně

právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Skutečnosti, které lze podřadit pod uvedený dovolací důvod, jsou již zcela jednoznačně uvedeny v konstantní judikatuře Nejvyššího soudu (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2017, sp. zn. 11 Tdo 661/2017, ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 5 Tdo 104/2017, ze dne 9. 11. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1258/2016) a Ústavního soudu (např. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03, ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03, ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. IV. ÚS 73/03).

28. Na základě tohoto dovolacího důvodu však Nejvyšší soud zásadně nepřezkoumává a nehodnotí správnost a úplnost zjištěného skutkového stavu, ani neprověřuje úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. (viz usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03). Proto je třeba situace, na které dopadá ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., odlišovat od případů, kdy je napadené rozhodnutí založeno na nesprávných skutkových zjištěních. Jak bylo deklarováno mimo jiné i v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2019, sp. zn. 11 Tdo 74/2019, dovolací soud je vždy povinen vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního stíhání a jak je i vyjádřen zejména ve výrokové části odsuzujícího rozsudku, přičemž jeho povinností je zjistit, zda soudy nižších stupňů provedené právní posouzení skutku je s ohledem na zjištěný skutkový stav v souladu se způsobem jednání, který je vyjádřen v příslušné skutkové podstatě předmětného trestného činu.

29. V případě dovolání opírajícího se o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. tedy zákon vyžaduje, aby podstatu výhrad a obsah dovolatelem uplatněných dovolacích námitek tvořilo tvrzení, že soudy nižších stupňů zjištěný skutkový stav věci, jenž je popsán v jejich rozhodnutí, není takovým trestným činem, za který jej soudy pokládaly, neboť jimi učiněná skutková zjištění nevyjadřují naplnění všech zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu, jenž byl dovolateli přisouzen. S poukazem na tento dovolací důvod tak lze namítnout, že dotčený skutek buď vykazuje znaky jiného trestného činu, anebo není vůbec žádným trestným činem. K této problematice srov. též usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 15 Tdo 574/2006, jakož i rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 36/2004 Sb. rozh. tr.

30. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř. uplatněný nejvyšším státním zástupcem v jím podaném dovolání je pak dán v případech, kdy bylo rozhodnuto o upuštění od potrestání nebo o upuštění od potrestání s dohledem, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro takový postup. Tento dovolací důvod proto nedopadá na případy, kdy takto rozhodnuto nebylo, avšak obviněný se upuštění od některé formy potrestání domáhá s představou, že takové zákonné podmínky naplněny byly a upuštění mělo být aplikováno.

31. Nejvyšší soud nadto i při respektování shora uvedeného interpretuje a aplikuje podmínky připuštění dovolání tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a Listinou základních práv a svobod. Je proto povinen v rámci dovolání posoudit, zda nebyla v předchozích fázích řízení porušena základní práva obviněné, včetně jejího práva na spravedlivý proces (k tomu srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14).

V.
K meritu věci

32. Nejvyšší soud v duchu výše citované judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu zkoumal, zda dovolání obviněné S. H. a nejvyššího státního zástupce splňují kritéria jimi uplatněných dovolacích důvodů, načež po prostudování připojeného spisového materiálu dospěl k závěru, že obviněná ve svém dovolání vznesla námitky, jež jsou sice formálně podřaditelné pod jí uplatněný dovolací důvod či některý z výslovně neuplatněných, avšak zákonem vymezených dovolacích důvodů, nicméně tyto Nejvyšší soud vyhodnotil jako zjevně neopodstatněné. Naproti tomu po přezkumu dovolání nejvyššího státního zástupce dospěl Nejvyšší soud k závěru, že jím podaný mimořádný opravný prostředek je důvodný a jím vznesené dovolací námitky uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř. zcela odpovídají.

V.1
K dovolacím námitkám obviněné

33. Obviněná ve svém dovolání s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. namítla zejména tu skutečnost, že mobilheim poškozené umístěný na jejím pozemku nebyl zkolaudován za účelem trvalého bydlení. Poškozená jej tedy podle obviněné nemohla oprávněně využívat k zajištění svých bytových potřeb a takové využití mobilheimu má být stavebním úřadem do budoucna zakázáno, pročež tento objekt nelze zahrnout pod pojmy dům, byt nebo nebytový prostor ve smyslu § 208 odst. 2 tr. zákoníku a jeho užívání v rozporu s předpisy správního práva nelze poskytnout ochranu prostředky práva trestního. Nad rámec toho pak obviněná rovněž namítla, že mobilheim jako takový není odkanalizovaný, připojený k vodě, bydlení poškozené v mobilheimu nemá oporu v žádné smlouvě, přičemž v současné době již bylo ze strany obviněné obnoveno připojení mobilheimu poškozené k dodávkám elektrické energie.

34. Úvodem je namístě připomenout, že přečinu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru se podle § 208 odst. 1 tr. zákoníku dopustí ten, kdo protiprávně obsadí nebo užívá dům, byt nebo nebytový prostor jiného, pročež bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem. Podle odst. 2 téhož ustanovení bude stejně potrestán i ten, kdo oprávněné osobě v užívání domu, bytu nebo nebytového prostoru neoprávněně brání.

35. Oprávněnou osobou ve smyslu ustanovení § 208 odst. 2 tr. zákoníku je především vlastník domu, bytu nebo nebytového prostoru, pokud je zároveň jeho uživatelem. Dále může být oprávněnou osobou např. nájemce nebo podnájemce domu, bytu nebo nebytového prostoru užívající takový prostor na základě platné smlouvy o nájmu nebo podnájmu domu, bytu nebo nebytového prostoru. Neoprávněným bráněním se pak rozumí jakýkoli neoprávněný zásah do práva oprávněné osoby, který znemožňuje nebo podstatně ztěžuje určitý dům, byt nebo nebytový prostor řádně a obvyklým způsobem užívat. Jde např. o znemožňování vstupu do domu, bytu či nebytového prostoru výměnou zámků, jakékoliv neoprávněné a podstatné rušení výkonu užívacího práva oprávněné osoby jako je znemožnění přístupu do domu, bytu či nebytového prostoru uzamčením nebo jiným uzavřením např. i za pomoci ostrahy bezpečnostní agenturou, dále takové zásahy do užívacího práva nebo přímo do nemovitosti, které znemožňují nebo podstatně narušují výkon užívacího práva, např. svévolné přerušení

dodávky elektrického proudu, plynu nebo vody, odstranění dveří, oken, střechy, stropů, odbourání zdí apod. (k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 8/1999 Sb. rozh. tr.).

36. Dovolatelka argumentaci uplatněnou v jí podaném dovolání zaměřila na otázku, zda mobilheim (mobilní dům), jenž není zkolaudován za účelem bydlení a slouží jako doplňková stavba k stavbě hlavní, může být předmětem útoku trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku. Obviněná naopak nikterak věcně nebrojí proti závěrům soudu prvního stupně stran naplnění znaků skutkové podstaty přečinu útisku podle § 177 odst. 1 tr. zákoníku jejím jednáním, s nimiž se v plné míře ztotožnil rovněž soud odvolací. V souvislosti s uplatněnou dovolací argumentací obviněné je pak třeba zdůraznit, že obviněná veškeré své námitky uplatnila již v předchozích stadiích trestního řízení, přičemž se s nimi oba soudy nižších stupňů již řádně vypořádaly.

37. Nejprve je třeba uvést, že obviněná ve svém dovolání nikterak věcně nerozporuje žádné z rozhodných skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně, tedy zejména to, že poškozená měla na základě smluvního ujednání obsaženého v listině označené jako „Čestné prohlášení“ ze dne 3. 7. 2014 právo doživotně užívat mobilheim umístěný na pozemku obviněné, jakožto objekt podle předmětné listiny „v současné době“ sloužící jako letní kuchyně. Pokud pak obviněná ve svém dovolání neurčitě a bez bližšího odůvodnění pro zdůraznění své argumentace uvádí, že poškozené nesvědčí právo užívat mobilheim k trvalému bydlení na základě jakékoli smlouvy, zcela zjevně tím pouze zdůrazňuje, že výše uvedené „Čestné prohlášení“ výslovně nespecifikovalo konkrétní způsob budoucího využití mobilheimu. Právo poškozené doživotně užívat mobilheim umístěný na pozemku obviněné bylo ovšem obhajobou označeno jako nesporná skutečnost již v řízení před soudem prvního stupně, pročež s ohledem na to, že státní zástupce za nesporné označil veškeré skutečnosti uvedené v obžalobě, okresní soud podle § 206d tr. ř. upustil od dokazování této skutečnosti.

38. Okresní soud v Kladně přitom listinu označenou jako „Čestné prohlášení“ považoval ve shodě s dřívějšími závěry civilních soudů za smlouvu o výpůjčce uzavřenou podle § 2193 až § 2200 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Jelikož se v této listině uvádí, že objekt je „v současné době“ užíván jako letní kuchyně, dospěl okresní soud k závěru, že již při jejím podpisu byl dán záměr objekt přestavět tak, aby mohl sloužit k trvalému bydlení. Způsobilost mobilheimu k trvalému bydlení po jistých úpravách (zejména zateplení a vybavení topením) pak byla prokázána manuálem výrobce a potvrzením společnosti EURO-MOBILNÍ DOMY, s. r. o. ze dne 30. 6. 2014. Potřebné úpravy mobilheimu umožňující poškozené v něm trvale bydlet pak byly částečně realizovány, a to s vědomím obviněné a za pomoci jejího partnera. Skutečnost, že obviněná s poškozenou v souladu s „Čestným prohlášením“ uzavřely smlouvu o výpůjčce, kterážto měla zajistit poškozené možnost trvalého bydlení v mobilheimu na pozemku obviněné, byla prokázána rovněž na základě zjištění, že ještě před uzavřením smlouvy o výpůjčce byla dne 26. 9. 2013 mezi obviněnou a poškozenou uzavřena písemná dohoda, podle které poškozená obviněné odpustí dluh ve výši 19.000 Kč, pročež obviněná nadále umožní poškozené jednak přístup k užívání elektrické energie a vody do jejího mobilního domu a jednak přístup k tomuto mobilnímu domu s tím, že poškozená bude hradit měsíční zálohy za vodu a elektřinu. Následně se poškozená s obviněnou rovněž dohodly na tom, že vymezí hranici pozemku k výhradnímu užívání poškozenou od přístupové cesty po venkovní WC. Poškozená následně skutečně

v objektu mobilheimu po dobu cca 7 let před obdobím od 14. 2. 2022 do 10. 2. 2023 trvale bydlela, přičemž sama obviněná se po naprostou většinu této doby nikterak nesnažila o její vystěhování a poškozená jí na základě vypracovaných rozpisů platila zálohy na elektrickou energii, což ostatně obviněná ve svém dovolání (stejně jako v řízení před soudem prvního stupně) nerozporuje. Obviněná nadto poškozené před zhoršením jejich vzájemných vztahů umožňovala po určité období částečně využívat k osobní potřebě rovněž hygienická zařízení ve svém domě, načež se až v prosinci 2021 pokusila dosáhnout změny jejich právního vztahu tím, že poškozené předložila k podpisu návrh nájemní smlouvy na dobu určitou jen do 28. 2. 2022.

39. Z provedeného dokazování tedy vyplynulo, že po stavebních úpravách lze mobilheim podle jeho výrobce užívat celoročně, přičemž obviněná již nejpozději od roku 2014 souhlasila s tím, že předmětný mobilheim bude upraven tak, aby splňoval požadavky na celoroční bydlení, jakož i s tím, že v něm poškozená bude bydlet ještě předtím, než k tomu dojde, což se reálně po řadu let dělo. Nejvyšší soud se tedy stejně jako soud odvolací s ohledem na výše uvedené plně ztotožňuje se závěrem okresního soudu, podle kterého je poškozená oprávněnou uživatelkou mobilheimu umístěného na pozemku obviněné, přičemž tento poškozené dlouhodobě slouží jako prostředek k uspokojování jejích bytových potřeb, v důsledku čehož požívá ochrany trestního zákoníku před neoprávněným zásahem, jakého se dopustila obviněná. Ze skutkových zjištění totiž jasně vyplynulo, že kroky realizované obviněnou a poškozenou v roce 2014 směřovaly k tomu, umožnit poškozené realizaci práva na bydlení, a to vytvořením skromnějšího domova v mobilheimu umístěném na pozemku obviněné. Nejednalo se tedy o jednání, na jehož základě by bylo umožněno poškozené mobilheim pouze navštěvovat a užívat jej pro rekreaci, či pouze přechodné ubytování, jak by tomu bylo tehdy, pokud by z okolností daných již při uzavření smlouvy bylo možno předpokládat, že poškozená je ubytována jinde či její pobyt v mobilheimu je časově omezen. Poškozená nadto mobilheim užívala k bydlení i navzdory postupně se zhoršujícím podmínkám a zhoršujícím se vztahům mezi její osobou na straně jedné a obviněnou a jejím partnerem na straně druhé, a to i v útrpných podmínkách bez dodávek elektrické energie (od 14. 2. 2022 po dobu cca jednoho roku) poté, co byla od těchto odpojena z rozhodnutí obviněné. Je tedy zcela zjevné, že poškozená neměla žádnou alternativní možnost uspokojení svých bytových potřeb než v objektu mobilheimu, který dlouhodobě fakticky užívala k trvalému bydlení na základě smlouvy s obviněnou a s jejím plným vědomím.

40. Promítne-li Nejvyšší soud shora připomenuté závěry své rozhodovací praxe do poměrů nyní projednávané trestní věci, pak je třeba konstatovat, že námitky obviněné jsou zjevně neopodstatněné a naopak právní posouzení jejího jednání soudy nižších stupňů jako přečinu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku je zcela přiléhavé. Oba soudy nižších stupňů totiž zcela správně upozornily na všechny relevantní aspekty ústící v přesvědčivý závěr o tom, že pokud poškozená dlouhodobě trvale obývala jí vlastněný objekt mobilheimu umístěný na pozemku obviněné, přičemž mobilheim byl po technické stránce způsobilý až do dne 14. 2. 2022 uspokojovat celoročně bytové potřeby poškozené (byť s jistými omezeními, kterážto poškozená vnímala jako snesitelná), pak tyto relevantní aspekty ústí v přesvědčivý závěr o tom, že se způsobem využití jedná o dům. Za situace, kdy jej poškozená využívala k zajištění svých bytových potřeb oprávněně na základě titulu, jenž jí svědčil ze smlouvy o výpůjčce uzavřené s obviněnou,

je pak na místě jeho užívání chránit proti neoprávněnému bránění skutkovou podstatou vymezenou v § 208 odst. 2 tr. zákoníku.

41. Jde-li o skutečnost, že mobilheim nesplňuje podmínky pro trvalé bydlení z hlediska stavebních předpisů, pak je k danému nutno v prvé řadě konstatovat, že samotný účel stavby a otázka její kolaudace podle správního práva nemá na shora deklarované závěry žádný faktický vliv, když již soud prvního stupně v tomto směru přiléhavě upozornil na existenci dřívější judikatury Nejvyššího soudu, z níž vyplývá, že předmětem ochrany podle § 208 odst. 1 tr. zákoníku (tedy i § 208 odst. 2 tr. zákoníku) může být i dům nezkolaudovaný. Nejvyšší soud tedy ve shodě se těmito závěry může pouze zopakovat a zdůraznit, že objekty útoku podle správních předpisů a podle trestního práva jsou v daném případě rozdílné a povaha objektu využitelného k bydlení jako dům podle veřejného práva a stav, v jakém je zkolaudován, je toliko určitým vodítkem při zkoumání jeho způsobilosti užití jako domu z hlediska skutkové podstaty trestného činu podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku. Zatímco smyslem úpravy ve stavebním zákoně je, aby stavby určené k trvalému bydlení splňovaly určité normy z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví osob, zvířat anebo životního prostředí, objektem trestného činu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku je primárně ochrana výkonu práv spojených s jejich užíváním nebo dispozicí. Ochrana těchto práv se vztahuje na prostory, které uživatel drží k bydlení, tj. kde má svoji domácnost a své soukromí, přičemž rozhodným hlediskem je skutečnost, zda je ze stavebně technického hlediska možno stavbu k bydlení fakticky užívat a zda je k tomu účelu skutečně využívaná (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 6 Tdo 1355/2009). Oba soudy nižších stupňů přitom s ohledem na výše uvedené v rámci svých rozhodnutí pregnantně odůvodnily, proč považovaly předmětný mobilheim za dům, který slouží k uspokojování bytových potřeb poškozené, přičemž Nejvyšší soud se s jejich závěry plně ztotožňuje.

42. Pokud pak obviněná ve svém dovolání namítla, že ve stavebním řízení je v současné době rozhodováno o zákazu užití mobilheimu k trvalému bydlení, pak nejenže ze spisového materiálu nevyplynulo, že by již došlo k vydání takového pravomocného rozhodnutí, ale především by i v tomto případě bylo toto rozhodnutí s ohledem na výše uvedené zcela irelevantní. Takovýto zákaz by totiž nemohl být ze strany stavebního úřadu vysloven zpětně pro období od 14. 2. 2022 do 10. 2. 2023, v němž se obviněná dopustila jednání vymezeného ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku okresního soudu.

43. V daném případě lze tedy shrnout, že poškozená oprávněně dlouhodobě užívala objekt mobilheimu umístěný na pozemku obviněné jako dům za účelem uspokojování svých bytových potřeb, přičemž obviněná jí v tomto užívání až po uplynutí doby cca 7 let začala v neúnosné míře bránit odpojením mobilheimu od dodávek elektrické energie, čímž poškozené znemožnila zejména takové elementární potřeby spojené s bydlením, jakými jsou např. svícení, vytápění, použití domácích spotřebičů a elektroniky či ohřev teplé vody. Tímto jednáním přitom obviněná navazovala na své předchozí pokusy, kterými se snažila docílit vystěhování poškozené či dosažení plateb souvisejících s užíváním obydlí poškozenou ve výši, na niž obviněná neměla nárok. Za daného stavu Nejvyšší soud plně souhlasí s úvahami soudů nižších soudů, pokud jednoznačně konstatovaly, že obviněná svým jednáním naplnila mimo jiné znaky skutkové podstaty podle § 208 odst. 2 tr. zákoníku, jelikož poškozené jako oprávněné osobě neoprávněně bránila v užívání domu. Námitky obviněné brojící proti těmto

závěrům je tak na místě označit za zcela neopodstatněné. Na uvedeném pak ničeho nemění ani tvrzení obviněné, že po vydání odsuzujícího rozsudku soudem prvního stupně přistoupila k obnovení dodávek elektrické energie do mobilheimu poškozené, přičemž k této skutečnosti se podrobně dovolací soud vyjadřuje níže v rámci přezkumu rozhodnutí odvolacího soudu zpodnětu dovolání nejvyššího státního zástupce.

44. Nad rámec výše uvedeného Nejvyšší soud ve shodě s judikaturou Ústavního soudu (srov. nález Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 17/05) konstatuje, že obviněná ve svém dovolání brojí proti závěrům učiněným nalézacím soudem, čímž de facto uplatnila shora uvedený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ve spojení s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř., a to v jeho druhé alternativě. Ta je dána tehdy, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Jelikož však Nejvyšší soud, jak je podrobně rozvedeno shora, v napadených rozhodnutích obou nižších soudů, popř. v jejich postupu v rámci řízení, které vydání těchto rozhodnutí předcházelo, neshledal porušení zákona v neprospěch obviněné ve smyslu jí souběžně uplatněného dovolacího důvodu, ani jiného důvodu dovolání uvedeného v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř., nemohl být naplněn ani obviněnou výslovně neuplatněný (nicméně v jí podaném dovolání implicitně vyjádřený) dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.

V.2
K dovolacím námitkám nejvyššího státního zástupce

V bodech 45 až 59 Nejvyšší soud vyložil své úvahy a závěry vztahující se k dovolání nejvyššího státního zástupce.

VI.
Závěr

60. Vzhledem k výše uvedenému dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovoláním obviněné napadenými rozhodnutími soudů nižších stupňů a jim předcházejícím postupem nedošlo k porušení zákona v neprospěch obviněné ve smyslu jí uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ale ani žádného jiného z důvodů dovolání, jak jsou v zákoně taxativně zakotveny. Jelikož bylo tedy dovolání obviněné S. H. shledáno zjevně neopodstatněným, postupoval Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. a jí podané dovolání odmítl.

61. Naopak dovolání nejvyššího státního zástupce Nejvyšší soud na základě výše uvedených zjištění a závěrů shledal důvodným, pročež částečně zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 13 To 21/2024, a to jednak ve výroku, jímž byl podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. toliko ve výroku o trestu zrušen rozsudek Okresního soudu v Kladně ze dne 2. 11. 2023, sp. zn. 26 T 45/2023, a dále ve výroku, jímž bylo podle § 259 odst. 3 tr. ř. za podmínek § 46 odst. 1 tr. zákoníku rozhodnuto o upuštění od potrestání obviněné, jakož i všechna další rozhodnutí na oba výše uvedené zrušené výroky obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu (§ 265k odst. 1, 2 tr. ř.). Nejvyšší soud současně Krajskému soudu v Praze přikázal, aby danou věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl (§ 265l odst. 1 tr. ř.).

62. Úkolem Krajského soudu v Praze jako soudu druhého stupně, jemuž se předmětná věc vrací k dalšímu řízení, bude, a to při dodržení všech v úvahu přicházejících ustanovení trestního řádu a trestního zákoníku, jakož i s ohledem na výše uvedený právní názor dovolacího soudu, který je třeba respektovat (§ 265s odst. 1 tr. ř.), trestní věc obviněné S. H. znovu na podkladě jí podaného odvolání projednat v takovém rozsahu, aby mohl učinit zákonu odpovídající rozhodnutí, a to ve smyslu výše uvedených úvah Nejvyššího soudu, který se plně ztotožnil s dovoláním nejvyššího státního zástupce. Vzhledem k tomu, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo zrušeno z podnětu dovolání podaného nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněné, není odvolací soud povinen aplikovat ustanovení § 265s odst. 2 tr. ř., podle kterého nemůže v novém řízení (tj. oproti dovoláním napadenému rozsudku Krajského soudu v Praze) dojít ke změně rozhodnutí v neprospěch obviněné (zákaz reformace *in peius*).

63. O zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu a přikázání věci tomuto soudu k novému projednání rozhodl Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání, neboť zjištěné vady nebylo možno odstranit ve veřejném zasedání. O odmítnutí dovolání obviněné pak bylo rozhodnuto v neveřejném zasedání v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

č. 44

I. Pro naplnění znaků trestného činu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku formou úplatného návodu vůči svědkovi za účelem spáchání trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 odst. 2 tr. zákoníku je třeba, aby takové jednání směřovalo k výpovědi svědka o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, k čemuž se musí vztahovat též úmyslné zavinění pachatele (podplácejícího návodce). Nestačilo by, pokud by se křivá výpověď měla týkat jen okolnosti malicherné, a tedy nerozhodné pro posouzení věci. Totéž platí i v případě úplatného návodu vůči znalci (§ 346 odst. 2 tr. zákoníku) nebo tlumočníkovi (§ 347 odst. 1 tr. zákoníku).

č. 44

Maření spravedlnosti

§ 347a odst. 2 tr. zákoníku

II. Stejnou skutkovou okolnost zakládající znak prospěchu nelze zohlednit jako znak základní skutkové podstaty podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku a současně i znak kvalifikované skutkové podstaty podle § 347a odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

***Maření spravedlnosti**, Prospěch*

§ 347a odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2025, sp. zn. 8 Tdo 854/2025, ECLI:CZ:NS:2025:8.TDO.854.2025.2

Nejvyšší soud k dovolání obviněného M. R. zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 29. 4. 2025, sp. zn. 13 To 6/2025, rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 27. 11. 2024, sp. zn. 2 T 176/2024, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a to zejména rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 28. 5. 2025, sp. zn. 15 T 6/2025, ve výroku o souhrnném trestu odnětí svobody ve výměře pěti let a tří měsíců, pro jehož výkon byl obviněný M. R. zařazen do věznice s ostrahou, a Okresnímu soudu ve Svitavách přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.
Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Svitavách ze dne 27. 11. 2024, sp. zn. 2 T 176/2024, byl obviněný M. R. uznán vinným přečinem maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, kterého se (zkráceně) dopustil tím, že v přesně nezjištěné době v listopadu 2023 v XY a ve XY, nejméně ve dvou případech požadoval po E. G., aby šel jako

svědek k soudu a řekl tam, že „od pana R. ví, že mu H. řekl, že je to všechno podvod na jeho osobu“, za což mu nabízel finanční odměnu ve výši 10.000 Kč a bezplatné ubytování v ubytovně XY, kde se E. G. předtím ubytoval, přičemž svoji výpověď měl E. G. osobně učinit ve prospěch stíhaného M. R. u hlavního líčení konaného dne 23. 1. 2024 u Okresního soudu ve Svitavách, pod sp. zn. 3 T 32/2023, v rámci kterého byl M. R. obžalován ze spáchání zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 2, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, E. G. si však byl vědom, že by u soudu lhal, protože mu R. nikdy nic takového neřekl, a proto dne 22. 1. 2024 kontaktoval obviněného s tím, že k soudu nepůjde, a k hlavnímu líčení konanému dne 23. 1. 2024 se skutečně nedostavil, načež obviněný požadoval po E. G. úhradu za ubytování a vyčíslil mu za něj dluh ve výši 48.000 Kč.

2. Za tento přečin a za sbíhající se zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 2, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku z rozsudku Okresního soudu ve Svitavách ze dne 23. 1. 2024, sp. zn. 3 T 32/2023, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 4. 9. 2024, sp. zn. 14 To 93/2024, mu byl uložen podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání čtyř roků a tří měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Současně byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 4. 9. 2024, sp. zn. 14 To 93/2024, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok o trestu obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

3. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 29. 4. 2025, sp. zn. 13 To 6/2025, odvolání obviněného podané proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně jako nedůvodné podle § 256 tr. ř. zamítl.

4. Tento rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 27. 11. 2024, sp. zn. 2 T 176/2024, ve znění citovaného usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 29. 4. 2025, sp. zn. 13 To 6/2025, byl ve výroku o trestu zrušen podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku v rámci uloženého souhrnného trestu rozsudkem Okresního soudu ve Svitavách ze dne 28. 5. 2025, sp. zn. 15 T 6/2025, kterým byl obviněný podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku odsouzen za zločin podvodu, a jenž nabyl právní moci ve výroku o vině a trestu dne 2. 6. 2025.

II.
Dovolání obviněného

5. Proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 29. 4. 2025, sp. zn. 13 To 6/2025, podal obviněný prostřednictvím obhájce s odkazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. dovolání, jímž vytýkal extrémní nedostatky v provedeném dokazování, jeho neúplnost v důsledku neprovedení jím navrhovaných podstatných důkazů, a nesprávnost právního posouzení, pro které není v přezkoumávaných rozhodnutích dostatečné zdůvodnění znaků použité právní kvalifikace, jíž se soudy dostatečně nevěnovaly a všechny podstatné závěry o ní v rozhodnutí absentují.

6. Za nedostatky v dokazování obviněný považoval, že jeho vina byla postavena výlučně na výpovědi svědka E. G. údajně podporované svědkyní L. P., což je ničím nepodložené a nepřezkoumatelné tvrzení. Uvedená shoda se týká jen požadavku obviněného, aby šli na soud, svědkyně však nepotvrdila, že by obviněný po ní nebo E. G. chtěl, aby před soudem

lhali, neboť požadoval, aby u soudu vypověděla pouze to, co je pravda a co ví o panu H. V souladu s obhajobou obviněného potvrdila pravdivost obsahu písemného vyjádření ze dne 16. 10. 2023, a že nechtěl, aby v něm bylo něco uvedeno lživě. Tvrzená skutečnost, že požadoval po E. G., aby v jeho prospěch vypověděl, že „od pana R. ví, že mu H. řekl, že je to všechno podvod na jeho osobu“, nebyla výsledky dokazování potvrzena.

7. Není možné jeho vinu opírat o shodnost výpovědi E. G. s komunikací obviněného a L. P., protože z té nic podstatného nevyplývá, protože se z ní podává, že obviněný po E. G. chtěl, aby k soudu šel a řekl po pravdě, co mu H. všechno provedl. Bylo nesprávné, že soudy své závěry opřely jen o výpověď E. G., který byl na obviněného naštvaný, a k podání trestního oznámení ho pobídl příslušník policie.

8. Nevěrohodnost E. G. obviněný spatřoval v tom, že popírá svou drogovou závislost a že jeho výpověď nekoresponduje s výpovědí O. E. ani L. P. Nesoulad v jeho výpovědi se týká i doby, kdy se nastěhoval na ubytovnu XY, neboť ta neodpovídá částce dlužného nájemného, protože od listopadu do ledna v taxe 12.000 Kč za měsíc nemohl požadavek na úhradu nájemného činit 48.000 Kč. Z těchto důvodů podle obviněného nebylo prokázáno, že by měl E. G. za nepravdivou výpověď obdržet úplatu či jiný prospěch, protože závěr o nabídce bezplatného ubytování výměnou za křivou výpověď nemá logickou návaznost na skutečně objasněné okolnosti, když i oba jmenovaní potvrdili, že byli domluveni na úplatě za ubytování. Částku 10.000 Kč nabízenou E. G. obviněný připustil, avšak v kontextu toho, jak zmiňoval v písemné komunikaci, šlo o náhradu škody za věci odcizené bratrem obviněného, jenž bydlel s E. G. a jeho partnerkou na ubytovně a okradl je.

9. Podstatným pochybením podle obviněného bylo odmítnutí jím navržených výslechů T. B., V. L. a O. R., a listinných důkazů týkajících se věci vedené u Okresního soudu ve Svitavách pod sp. zn. 3 T 32/2023, konkrétně jeho vyjádření k obžalobě ze dne 24. 7. 2023 a protokolu o hlavním líčení ze dne 19. 9. 2023. Vysvětlení odmítnutí odvolacím soudem v bodech 21. a 22. usnesení označil za paušální, a proto za nedostatečné, když soudům vysvětlil, že důvodem požadavku na provedení listinných důkazů bylo prokázání toho, že E. G. navrhoval jako svědka již ve vyjádření k obžalobě v červenci roku 2023, a tento návrh zopakoval v hlavním líčení dne 19. 9. 2023, tedy před tím, než se měl v listopadu (viz skutková zjištění) domlouvat s E. G. na křivé výpovědi, což svědčí o tom, že jde o důkazy podstatné, a soud je nemohl jako nadbytečné odmítnout. Svědectví T. B. a V. L. by mohlo ozřejmit, jaká byla domluva se svědkem E. G. a L. P. ohledně ubytování na ubytovně XY a placení nájmu, což mělo význam pro závěr o existenci prospěchu jako znaku skutkové podstaty přečinu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku. Soud se nemohl v dané věci obejít bez výslechu O. R., jenž se měl vyjádřit k tomu, o čem se se svědkem bavil, zda ví něco o panu H. a co po E. G. obviněný chtěl, což jsou pro závěr o vině stěžejní skutečnosti. Všichni navržení svědci by se navíc mohli vyjádřit k osobě svědka E. G. a k jeho věrohodnosti. Protože navržené důkazy byly rozhodné pro objasnění viny obviněného, nebylo možné na jejich provedení rezignovat povšechným konstatováním o jejich nadbytečnosti, v čemž spatřoval porušení zásady presumpce neviny, ze které plyne pravidlo *in dubio pro reo*.

10. Obviněný s odkazem na důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. vytýkal vady v právním posouzení věci z důvodu absence vysvětlení jednotlivých znaků přečinu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, protože se podle obsahu obou

přezkoumávaných rozhodnutí soudy vůbec nezabývaly subjektivní stránkou a není patrné, z čeho dovodily jeho úmysl, a v jaké formě, takové úvahy zcela chybí. Nebyly zjištěny řádně ani znaky objektivní stránky, a ani z odůvodnění usnesení odvolacího soudu není zřejmé, jakým jednáním měl obviněný naplnit znak prospěchu, když tento ani nebyl v řízení prokázán.

11. Z těchto důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 29. 4. 2025, sp. zn. 13 To 6/2025, a eventuálně též vadné řízení mu předcházející, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. vrátil věc k novému projednání a rozhodnutí.

III.
Vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství

12. Státní zástupce působící u Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání nepřisvědčil výhradám obviněného o nevěrohodnosti svědka E. G., protože takto vznesené námitky nepřekročily rámec běžné polemiky s rozsahem provedeného dokazování a způsobem jeho hodnocení soudy nižších stupňů, v němž vytýkané nedostatky neshledal. Ačkoli se obviněný pokusil konstruovat tzv. extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními a obsahem dokazování, jak to předpokládá první varianta dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., jde spíše o nesouhlas s množstvím a povahou usvědčujících důkazů. Nejde o rozpor, který by odůvodňoval výjimečný zásah Nejvyššího soudu do skutkových zjištění. Soud prvního stupně si byl vědom stěžejní role svědka E. G., a proto se kriticky zabýval jeho věrohodností s tím, že i když je uživatelem omamných a psychotropních látek, jeho věrohodnost to nevylučuje. Státní zástupce poukázal na to, že některé části výpovědi E. G., především ohledně nabídky bezplatného ubytování a finančních prostředků, byly konsistentní s výpověďmi svědků L. P. a O. E.

13. Nedostatky státní zástupce neshledal ani u námitky proti nevyhovění návrhům na doplnění dokazování. Soudy podle něj dostály své povinnosti jejich zamítnutí řádně odůvodnit a vysvětlit, v čem spočívala nadbytečnost požadovaného doplnění (viz bod 8. rozsudku a bod 22. usnesení).

14. Z důvodů obecného stručného tvrzení obviněného o nedostatcích v použité právní kvalifikaci státní zástupce neshledal naplněným ani důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., a to přesto, že připustil, že odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně postrádá podrobnější rozbor objektivní i subjektivní stránky přečinu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, protože v bodě 9. je uvedeno jen stručné konstatování, které nelze považovat za dostatečné z hlediska požadavků na přesvědčivost a úplnost odůvodnění soudního rozhodnutí. Zdůraznil však, že obviněný uplatnil stejné námitky, které uváděl již v rámci odvolání, které však nejsou dostatečně konkrétní, aby z nich bylo možno dovodit veškeré zamýšlené výhrady. Stručnost odůvodnění soudu prvního stupně tak podle něj sama o sobě nevede k závěru o nezákonnosti rozhodnutí, protože byla odvolacím soudem odstraněna v bodě 24. jeho usnesení.

15. K tomu státní zástupce sám doplnil, že obviněný nabídl svědku G. bezplatné ubytování a částku 10.000 Kč výměnou za to, že podá nepravdivou výpověď, tedy křivé svědectví, kdy tyto benefity iniciované z pozice obviněného představovaly prospěch jinému, a to v podobě nabídky určené jmenovanému svědkovi. Jestliže obviněný zpochybňoval

poskytnutí uvedených benefitů, vytýkal jen skutková zjištění, čímž se ocitl mimo dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Odvolací soud se v bodě 20. usnesení zabýval jak redukcí dluhu za ubytování a jeho délkou, tak i původem finančních prostředků ve výši 10.000 Kč, přičemž výslovně konstatoval, že tyto prostředky nepředstavují kompenzaci za újmu způsobenou bratrovi. Shledal naplněnou i zvlášť přitěžující okolnost podle § 347a odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, protože šlo o prospěch obviněného vázaný na ovlivnění trestního řízení vedeného proti němu v souvislosti s jím spáchaným podvodem, neboť prospěchem je zde jakýkoli majetkový či jiný výhodný stav, který pachatel nebo jiná osoba získá v důsledku trestného činu. Podle něj byl v posuzovaném případě prospěch zjevně spojen s úmyslem obviněného ovlivnit výsledek trestního řízení vedeného proti němu, a tím dosáhnout příznivějšího rozhodnutí, neboť se s ohledem na důkazní situaci obviněný snažil zpochybnit existenci podvodného schématu, které mu bylo kladeno za vinu, což představuje významný osobní prospěch, neboť jeho cílem bylo vyhnout se trestní odpovědnosti a negativním důsledkům odsuzujícího rozsudku.

16. Pochybnosti u státního zástupce nevzbuzuje ani subjektivní stránka, protože podle okolností popsaných ve skutkové větě lze dovodit úmysl přímý podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, který vyplývá z povahy nabídky, z časového zařazení, z účelu jednání, jakož i z reakce na neúspěch. Protože se svědek E. G. odmítl dostavit k soudu a učinit nepravdivé tvrzení o informaci od R. týkající se smyšleného komplotu, obviněný reagoval odvetným krokem v podobě úhrady ubytování. Podle názoru státního zástupce lze tudíž úmysl dovodit nejen z přímých projevů vůle, ale i z objektivních okolností případu.

17. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Vyslovil přitom souhlas s rozhodnutím o dovolání v neveřejném zasedání jak za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř., tak za podmínek § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.

18. Obviněný, jemuž bylo toto vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství zasláno, se k němu do dne konání neveřejného zasedání nevyjádřil.

IV.
Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

V.
Obecně k dovolání

20. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem s přesně zákonem stanovenými formálními podmínkami, za nichž ho lze uplatnit (§ 265a odst. 1 tr. ř.). Každý označený důvod musí být skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v přezkoumávaném rozhodnutí. Pro naplnění deklarovaných dovolacích důvodů tudíž nepostačuje pouhý formální poukaz na příslušné ustanovení (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03), ale je třeba uvést konkrétní výhrady, které označený dovolací důvod vyjadřují, protože dovolání lze podat pouze z důvodů

konkrétně vyjmenovaných v § 265b tr. ř. Jejich vymezení v tomto ustanovení je taxativní, přičemž některé z těchto důvodů jsou určeny k nápravě vad napadeného rozhodnutí, jiné k odstranění vad řízení, které tomuto rozhodnutí předcházelo, popřípadě obou těchto druhů vad. Proto Nejvyšší soud nejprve posuzuje, zda argumenty obviněného dopadají na jím označené dovolací důvody, a pouze tehdy může po věcné stránce dovolání přezkoumat. Jen faktická existence některého z důvodů uvedených v § 265b odst. 1, 2 tr. ř. je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (§ 265i odst. 3 tr. ř.).

21. Napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející Nejvyšší soud může přezkoumat jen na podkladě dovolání uplatněného z důvodů vymezených v ustanovení § 265b odst. 1, 2 tr. ř.

22. Obviněný dovolání opřel o důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, když rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Tento důvod je dán třemi alternativami procesních vad a vždy je třeba, aby v jejich důsledku byla vytýkána skutková zjištění, která mají určující význam pro naplnění znaků trestného činu, jenž je na nich založen. V první alternativě se musí jednat o zjevný, tedy zásadní nebo podstatný, nikoliv jen bezvýznamný rozpor s obsahem provedených důkazů. V druhé alternativě musejí být výhrady založeny na tom, že důkazy, o které se soudy opřely, jsou nepoužitelné, tedy trpí takovými procesními vadami, které fakticky způsobují, že soudy o ně své rozhodnutí neměly opírat. Třetí alternativa dopadá na situace obdobné tzv. opomenutým důkazům s tím, že zde jde zásadně o nedůvodnost neprovedení navržených důkazů, rozhodné však je, že musí jít o podstatný důkaz, tedy nikoliv jakýkoliv bez ohledu na jeho význam, ale takový, který má rozhodný (podstatný) dopad na dokazování. Přitom postačí, když je naplněna alespoň jedna z těchto tří alternativ. Prostřednictvím tohoto důvodu nelze napadat jakoukoliv skutkovou okolnost, s níž se obviněný neztotožnil, ale jen takovou, která je rozhodná pro naplnění některého ze znaků skutkové podstaty posuzovaného trestného činu. Uvedenou podmínku proto nemůže splnit tvrzení existence vad týkajících se skutkových zjištění jiných, byť také významných pro rozhodnutí ve věci, která pro naplnění znaků trestného činu určující nejsou (srov. rozhodnutí č. 19/2023 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2022, sp. zn. 8 Tdo 1377/2021, ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. 8 Tdo 32/2022, aj.).

23. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. slouží k nápravě právních vad, když rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedený důvod je určen k přezkoumání správnosti použité právní kvalifikace nebo jiné vady spočívající v porušení hmotněprávních norem. Na základě tohoto důvodu soud posuzuje, zda jsou učiněná skutková zjištění v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Pomocí něj lze v dovolání vytýkat výlučně vady právní, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotně právní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

24. Pro posouzení správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu je zásadně rozhodný skutkový stav zjištěný soudy prvního, příp. druhého stupně, přičemž Nejvyšší soud jej nemůže změnit, a to jak na základě případného doplnění dokazování, tak ani v závislosti na jiném hodnocení v předcházejícím řízení provedených důkazů (srov. nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2003, sp. zn. IV. ÚS 564/02, či usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03, aj.).

25. Vedle těchto zákonem vymezených pravidel je Nejvyšší soud povinen posuzovat, zda jsou v postupech soudů nižších stupňů dodrženy zásadní požadavky spravedlivého procesu (viz čl. 6 Úmluvy a čl. 36 a 38 Listiny), neboť rozhodování o mimořádném opravném prostředku se nemůže ocitnout mimo rámec ochrany základních práv jednotlivce a tato ústavně garantovaná práva musí být respektována (a chráněna) též v řízení o všech opravných prostředcích (k tomu viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2004, sp. zn. I. ÚS 125/04, ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. I. ÚS 55/04, ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04, stanovisko pléna ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14).

26. Podle obsahu posuzovaného dovolání obviněný vytýkal, že skutek uvedený ve výroku rozsudku soudu prvního stupně nebyl zjištěn správně, protože soud neprovedl rozhodné důkazy, které by objasnily podstatné skutečnosti určující pro závěr o jeho vině. Poukazoval na rozporné okolnosti uváděné svědky a nedostatečné objasnění všech znaků přečinu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2 písm. c), odst. 3 tr. zákoníku, především vytýkal, že se soudy vůbec nevypořádaly s tím, v čem shledaly naplnění znaků subjektivní i objektivní stránky. Nezjistily žádné skutečnosti ohledně chybějícího znaku prospěchu jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Uvedené výhrady svědčí o tom, že závěr o vině je založený na extrémním nesouladu právních závěrů s učiněnými skutkovými zjištěními.

27. Nejvyšší soud uvedené námitky považuje za splňující vymezená hlediska důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř., a i s ohledem na vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství o částečné důvodnosti dovolání dospěl k závěru, že nejsou dány důvody pro jeho odmítnutí podle § 265i odst. 1 tr. ř. Proto v souladu s § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné a přezkoumávaná rozhodnutí nemohou obstát.

VI.
Důvodnost dovolání

28. Výhrady obviněného směřují proti závěru soudů o naplnění všech znaků skutkové podstaty přečinu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku z důvodu právních nedostatků, které podle něj vyplynuly mimo jiné i z toho, že se soudy jednotlivými znaky řádně nezabývaly, ve vztahu k jejich objasnění ani důsledně neprovedly všechny potřebné důkazy. S ohledem na takto uplatněné výtky, které Nejvyšší soud považuje za důvodné, je třeba nejprve v obecné rovině uvést, že přečinu podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo sám nebo prostřednictvím jiného poskytne, nabídne nebo slíbí prospěch jinému nebo pro jiného za účelem spáchání trestného činu křivého obvinění (§ 345), křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku (§ 346) nebo křivého tlumočení (§ 347). Podle odstavce 3 písm. a) § 347a tr. zákoníku takto pachatel jedná v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch.

29. Podle tzv. právní věty výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně se obviněný tohoto přečinu dopustil v alternativě, že sám nabídl prospěch jinému za účelem spáchání trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku (§ 346 tr. zákoníku), v úmyslu získat pro sebe prospěch.

30. Jedním z důvodů, proč obviněný poukazuje na vadnost právního posouzení, je, že soudy neprovedly dokazování, které by dalo požadovaný podklad pro závěr o naplnění znaků posuzovaného trestného činu, protože jak bude uvedeno níže, se těmito skutečnostmi ani znaky nezabývaly. Nejvyšší soud výhradám obviněného přisvědčil. Z rozsudku soudu prvního stupně lze shledat, že tento soud toliko vyslechl obviněného, E. G., L. P. a O. E. (srov. body 2. až 5. rozsudku). I když provedl důkaz některými listinami ze spisu Okresního soudu ve Svitavách sp. zn. 3 T 32/2023 ve věci obviněného M. R., jen k nim konstatoval, že obviněný navrhoval výslech E. G. jako svědka, a že byl pravomocně odsouzen za zločin podvodu podle § 209 odst. 1, 2, 4 tr. zákoníku. Více se jeho obsahem nezabýval (viz bod 6. jeho rozsudku) kromě toho, že poukázal na komunikaci mezi obviněným a L. P., avšak z jejího obsahu rovněž nic nekonstatoval. V bodě 7. soud prvního stupně na základě těchto důkazů uvedl, že výpověď svědka E. G. je „konzistentní a je v souladu s dalšími provedenými důkazy, takže o ní nemá důvod pochybovat. Jeho výpověď je podporována svědeckou výpovědí L. P., která sice neví přesně, co obviněný konkrétně po E. G. požadoval, ale mělo se jednat kromě jím napsaného dopisu pro soud ještě o svědectví u soudu v jeho trestní věci. Oba tito svědci se shodují v tom, že za podepsaný dopis a svědectví jim obviněný poskytl bezúplatné ubytování na ubytovně, odkud se museli na jeho pokyn, v den hlavního líčení, když nesvědčili, odstěhovat“. Z těchto zjištění soud uzavřel, že „O vině obviněného nemá pochybnosti.“.

31. Nejvyšší soud se neztotožnil se závěry, že nejsou pochybnosti o vině obviněného, vůči čemuž neměl výhrady ani odvolací soud, neboť z výsledků provedeného dokazování takové okolnosti neplynou a nikterak je nevysvětluje ani lakonické sdělení o správnosti právní kvalifikace, o níž zejména vznikají vážné nejasnosti.

32. Uvedené nedostatky souvisejí s námitkou obviněného o neprovedení všech potřebných důkazů, kterou Nejvyšší soud shledal důvodnou, a to z důvodu tzv. opomenutých důkazů, protože soud nesplnil povinnosti, které je třeba v případě úplnosti provedeného dokazování respektovat [srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01 (N 26/32 SbNU 239), ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 802/02 (N 58/33 SbNU 89), ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03 (N 91/33 SbNU 377), ze dne 8. 11. 2006, sp. zn. II. ÚS 262/04 (N 208/43 SbNU 323), ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. I. ÚS 118/09 (N 254/55 SbNU 455) a mnoho dalších]. Soud prvního stupně v bodě 8. uvedl, že pokud obviněný požadoval výslech svědků T. B., V. L. a O. R. a vyjádření obviněného ze spisu sp. zn. 3 T 32/2023, bylo jejich provedení nadbytečné, protože by nevedlo k objasnění skutkového stavu věci. S tímto konstatováním, které je velmi obecné, však nelze souhlasit. Konkrétně návrhu na výslech O. R. a dvou listinných důkazů týkajících se trestní věci vedené u Okresního soudu ve Svitavách pod sp. zn. 3 T 32/2023, a to vyjádření k obžalobě ze dne 24. 7. 2023 a protokolu o hlavním líčení ze dne 19. 9. 2023, měl soud vyhovět, protože byly pro závěr o vině významné. Soudy se však bez ohledu na význam těchto důkazů pro objasnění rozhodných skutečností významných pro závěr o vině jen konstatovaly, že jsou nadbytečné, aniž by tento závěr vysvětlily (viz body 8. rozsudku a 21. usnesení). Obviněný přitom namítal, že provedením listinných důkazů mělo být

prokázáno, že E. G. k nepravdivé výpovědi nenaváděl, když jeho výslech navrhl k obžalobě v červenci roku 2023.

33. S ohledem na výše uvedené a se zřetelem na požadovaný obsah křivé výpovědi, kterou měl E. G. přednést, kdy je obviněnému kladeno za vinu, že jej jako svědka naváděl, aby před soudem řekl, že „od pana R. ví, že mu H. řekl, že je to všechno podvod na jeho osobu“, Nejvyšší soud shledal důvodnou námitku obviněného, že bylo třeba O. R. jako svědka v nyní projednávané věci vyslechnout. Rovněž, pokud byl T. H. jedním z důležitých svědků ve věci vedené pod sp. zn. 3 T 32/2023 a křivé svědectví se jej mělo týkat, bylo nutné se na něj jako na svědka obrátit a požadovat od něj vyjádření k tomu, zda „panu R.“ něco sděloval, o čem spolu hovořili, a zda o tom E. G. něco říkal. Jestliže tak soudy neučinily a návrh obviněného zamítly, neobjasnily rozhodné skutečnosti významné pro závěr o vině obviněného. Uvedeným postupem založily vadu tzv. opomenutých důkazů, spočívajících v tom, že ve vlastních rozhodovacích důvodech o návrzích na provedení důkazů ve vztahu k jejich zamítnutí byla zmínka toliko okrajová a obecná, neodpovídající povaze a závažnosti věci [srov. např. již uvedené nálezy Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 262/04, sp. zn. I. ÚS 118/09 či ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3320/09 (N 60/56 SbNU 643), a další]. Takzvané opomenuté důkazy, tedy důkazy, o nichž v řízení nebylo soudem rozhodnuto, případně důkazy, jimiž se soud bez adekvátního odůvodnění nezabýval, téměř založily nejen nepřezkoumatelnost vydaného rozhodnutí (srov. již uvedený nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2010 sp. zn. III. ÚS 3320/09). Nedostatečně odůvodněným odmítnutím důkazu navrhovaného obviněným, případně důležitého svědka T. H. v této věci, soudy založily vadné prokázání všech rozhodných skutečností. Jde o situaci, kdy nebyly provedeny důkazy, kterými mohla být objasněna důležitá skutková okolnost mající význam pro právní závěry, a potvrzena či vyvrácena jeho obhajoba, a tedy bez důvodných pochybností zjištěn skutkový stav v dané věci a najisto postaven závěr, zda svým jednáním naplnil i subjektivní stránku stíhaného trestného činu. Uvedeným postupem bylo porušeno právo obviněného na spravedlivý proces [srov. nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2005, sp. zn. II. ÚS 418/03 (N 125/37 SbNU 573)].

34. Nejvyšší soud doplňuje, že bylo třeba se zabývat i obsahem toho, k čemu vlastně úplatný návod ke křivé výpovědi směřoval, protože není zřejmé, ohledně čeho byl svědek E. G. v rámci křivé výpovědi fakticky nabádán. Za tím účelem měl soud zkoumat obsah rozsudku Okresního soudu ve Svitavách ze dne 23. 1. 2024, sp. zn. 3 T 32/2023, což náležitě neučinil, když jen konstatoval, že čin M. R. byl posouzen jako podvod podle § 209 odst. 1, 2, 4 písm. d) tr. zákoníku, a nezvažoval, v čem spočíval (pod smyšlenou záminkou vylákal od T. E. částku 1.300.000 Kč, kterou mu předal, a obviněný vystavil směnku na tuto částku, jíž poškozenému nikdy neuhradil), protože jen z tohoto mohl posoudit význam křivého svědectví, o něž E. G. úplatně žádal. Podle toho měl rovněž zkoumat, jaký význam pro toto řízení mělo svědectví E. G. (pro něž se vede nyní projednávaná věc) „že od pana R. ví, že mu H. řekl, že je to všechno podvod na jeho osobu“. Jak však Nejvyšší soud ve věci sp. zn. 3 T 32/2023 zjistil, „pan R.“ jako aktér činu ani jako svědek v tomto řízení nevystupuje, neboť nebyl jako svědek vyslýchán.

35. Se zřetelem na okolnosti ve věci sp. zn. 3 T 32/2023, je v nyní posuzované věci zcela nelogické a zarážející, že soud nevyslechl jako svědka právě T. H., který vedle pana „R.“ měl být rovněž jednou osobou v návodu uváděného úplatného svědectví, když tento jako svědek (rozdíl od R.) v předmětné věci svědčil. Proto bylo nutné zvažovat, co měl T. H. říci panu R., za jakých okolností a v jakých souvislostech. Ze spisu sp. zn. 3 T 32/2023 (viz bod 49. jeho

rozsudku) měl rovněž soud nyní rozhodující brát do úvahy, že předchozí soud E. G. nevyslechl proto, že šlo o osobu, která nebyla přítomna u žádné ze schůzek mezi obviněným a poškozeným.

36. Na všechny tyto skutečnosti plynoucí z věci sp. zn. 3 T 32/2023 měl zejména soud prvního stupně v nyní zkoumaném případě dokazování zaměřit a měl se jimi zabývat, a to jednak s ohledem na naplnění znaku „uvedení nepravdy o podstatné skutečnosti“, jak bude rozvedeno níže, i pro opodstatnění závěru, že byl naplněn znak prospěchu ve smyslu § 347a odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, který zůstal zcela neobjasněn (rovněž viz níže).

37. Jestliže obviněný namítal vadu neprovedení navrhovaných podstatných důkazů rovněž ve vztahu k zamítnutí důkazních návrhů na výslech T. B. a V. L., Nejvyšší soud jeho námitce nepřisvědčil, neboť na rozdíl od výše uvedených návrhů se jimi soudy zabývaly (viz body 8. rozsudku a 21. usnesení) a zejména odvolací soud vysvětlil, z jakých důvodů nepovažoval provedení výslechů uvedených osob za potřebné, když tyto nebyly přítomny u komunikace mezi obviněným a svědky, a vyjádření k tomu, jak probíhalo ubytování E. G. a L. P., nebylo pro projednávanou věc podstatné.

38. Kromě popsaných nedostatků při provádění dokazování Nejvyšší soud shledal i to, že soud prvního stupně sice v bodě 6. poukazoval na obsah komunikace (viz též výpověď svědka E. G.), avšak s její obsahovou stránkou se vůbec nevypořádal, a tedy neuvedl, čeho se týkala a co z ní vyplývalo, takže její obsah z rozsudku neplyne, a nelze z něj zjistit ani to, v jakém směru ji soud z hlediska učiněných skutkových zjištění zvažoval.

39. V posuzované věci, v níž soudy o vině obviněného neměly žádné pochybnosti, však k významu a smyslu úplatného svědectví, k němuž byl E. G. nabádán, žádné poznatky neučinily, a ty proto zjištěny nebyly. Tento nedostatek tudíž vede k závěru o absenci rozhodných skutečností významných pro závěr o naplnění objektivní stránky přečinu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku, tzn. v čem se obviněný snažil pro sebe či pro jiného získat majetkový prospěch, přičemž nepostačovalo jen teoreticky zmínit, jak se podává z vyjádření státního zástupce, že „podoba tohoto prospěchu byla zjevně imateriální, protože se obviněný zřejmě snažil dosáhnout určité výhody v předmětném trestním řízení“, neboť ani tato skutečnost nebyla ve skutkové větě výslovně vyjádřena ani doložena úvahami soudů. Soudy neuvedly, zda obviněný usiloval o dosažení zprošťujícího rozsudku namísto odsuzujícího, mírnějšího trestu nebo jiného lepšího výsledku při rozhodování soudu v posuzované trestní věci, anebo zcela jiného prospěchu, k němuž soud nic neuvedl, protože žádnou z těchto nabízejících se alternativ podle výsledků dokazování nezjistil, a tedy se jí ani nezabýval.

40. Nejvyšší soud na základě těchto nedostatků shledal, že soudy řádně nezjistily skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř., protože neprovedly všechny důkazy, které by objasnily jednotlivé znaky skutkové podstaty přečinu, jenž je obviněnému kladen za vinu, a proto námitky obviněného podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jsou důvodné. Když Nejvyšší soud též shledal, že obviněný v souladu se zákonem podal dovolání i s odkazem na § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., protože závěry o použité právní kvalifikaci v rozsudku soudu prvního stupně zcela chybí, rovněž je považuje za důvodné.

41. Závěry o naplnění znaků použité právní kvalifikace téměř chybí, neboť z obsahu odůvodnění rozsudku se podává jen nedostatečné konstatování v bodě 10., že obviněný „svým jednáním po objektivní i subjektivní stránce naplnil všechny znaky zákonné skutkové podstaty přečinu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku“, když v předchozích částech pouze uváděl skutečnosti týkající se skutkových okolností, které vyplynuly z dokazování. Rozsudek tudíž neobsahuje nezbytné úvahy o naplnění jednotlivých znaků posuzované skutkové podstaty, a to v její základní i kvalifikované podobě, a je z hlediska posouzení správnosti právního posouzení zcela nepřezkoumatelný.

42. Uvedené pochybení soudu prvního stupně se zčásti pokusil napravit odvolací soud v bodě 24. odůvodnění svého usnesení, avšak ani ten tento závažný nedostatek nezhojil, protože v úvahách týkajících se právního posouzení se omezil toliko na obecné vymezení pojmu „prospěch“ a povšechné konstatování, že „jednání obžalovaného, jak je popsáno ve skutkové větě, zjevně naplňuje všechny znaky zažalovaného přečinu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku, neboť obžalovaný nabídl svědku G. ubytování zdarma a finanční částku 10.000 Kč za to, že bude u soudu křivě svědčit a zároveň naplnil i kvalifikovanou skutkovou podstatu ustanovení § 347a odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, neboť nepravdivou výpovědí svědka G. měl v úmyslu získat prospěch pro sebe, konkrétně ovlivněním trestního řízení vedeného proti jeho osobě.“ Z uvedeného plyne, že se vyjádřil jen ke znaku prospěchu, a to pouze u základní skutkové podstaty v § 347a odst. 2 tr. zákoníku, protože vyhodnocoval to, co za nepravdivou výpověď měl získat E. G. Také odvolací soud tedy zcela pominul význam a smysl na něm požadovaného svědectví, a nezabýval se jeho dopadem na skutečnosti, pro které se trestní stíhání obviněného M. R. ve věci sp. zn. 3 T 32/2023 vedlo. Rovněž ponechal bez jakékoli úvahy nejenom to, zda nepravdivé podání má či nemá podstatný význam pro předpokládané rozhodnutí v uvedené trestní věci, ale současně se nezabýval ani tím, v jakém úmyslu obviněný jednal a v čem měl spočívat jeho prospěch, resp. k čemu tím, že E. G. naváděl ke křivé výpovědi, směřoval ve smyslu odstavce 3 písm. a) § 347a tr. zákoníku.

43. Vzhledem k tomu, že v rozsudku chybí úvahy týkající se právních závěrů a jde o trestný čin, jenž byl do trestního zákoníku zaveden novelizací provedenou zákonem č. 287/2018 Sb., s účinností od 1. 2. 2019, je třeba podrobně uvést, v čem spočívá jeho problematika, a jakým směrem bude nutné vést další dokazování a které skutečnosti týkající se právního posouzení bude třeba zvažovat.

44. Nejvyšší soud proto zdůrazňuje, že předmětem ochrany přečinu podle § 347a tr. zákoníku je zájem společnosti na řádném zjištění skutkového stavu v soudním řízení, v řízení před mezinárodním soudním orgánem nebo v trestním řízení (odst. 1 i 2), jakož i před dalšími orgány veřejné moci (odst. 2), jako podkladu pro spravedlivé a zákonné rozhodnutí. Do popředí vystupuje zájem na zamezení klamání soudu padělanými či pozměněnými důkazy, tedy na čistotě důkazního řízení a správného, spravedlivého a zákonného rozhodnutí nezatíženého vadami důkazního řízení. Postihuje se též jednání korupčního charakteru vůči osobám vystupujícím ve specifickém postavení v určitém řízení, a to vůči oznamovatelům trestné činnosti, svědkům, znalcům a tlumočníkům, resp. překladatelům, tj. osobám, které se mohou dopustit trestných činů podle § 345 až 347 tr. zákoníku (srov. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 8. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 908; ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 9. vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 1013). Sestává ze dvou samostatných skutkových podstat obsažených v odstavcích 1 a 2 § 347a tr. zákoníku,

které mají společné okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby v odstavcích 3 až 5 § 347a tr. zákoníku, přičemž v prvním odstavci jsou zařazeny dvě různé alternativy trestných jednání. Každá z uvedených dvou skutkových podstat zahrnuje odlišné typy trestného jednání, které lze souhrnně (a to ve spojitosti požadavky mezinárodních úmluv) nazvat maření spravedlnosti (srov. ŘÍHA, J. in ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4360).

45. V této trestní věci je předmětem posouzení samostatná základní skutková podstata vyjádřená v odstavci 2, která je do jisté míry komplikovaná tím, že má povahu samostatně kriminalizovaného účastenství (návodu, pomoci, organizátorství) k trestným činům podle § 345 až 347 tr. zákoníku, a proto je zde objekt shodný jako u základní skutkové podstaty u těchto trestných činů, na něž ve své dikci odkazuje (§ 345, § 346, § 347 tr. zákoníku). Objektivní stránka spočívá v poskytnutí nabídnutí nebo slíbení prospěchu, tedy v podplácení jiné osoby, za účelem toho, aby spáchala některý z uvedených trestných činů. Posuzovaná základní skutková podstata (§ 347a odst. 2 tr. zákoníku) má dva individuální objekty. Primárním je zájem na nepřípustnosti korupčního ovlivňování plnění povinností svědka atd., jakož i korupčního ovlivňování kohokoli jiného, aby křivě obvinil jiné nebo křivě vypovídal. Sekundárním je individuální objekt tohoto trestného činu, k jehož spáchání pachatel jiného navádí (srov. ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2835).

46. Základní skutková podstata je u § 347a odst. 2 tr. zákoníku dokonána již jen tím, že pachatel vůči jiné osobě korupčně jedná v úmyslu přesvědčit ji ke spáchání jednoho z vymezených trestných činů. Jelikož tato skutková podstata je sice *de facto* účastenstvím, *de iure* je samostatným trestným činem, zásada akcesority se zde v žádném směru neuplatní. Uvedený trestný čin chrání veřejný zájem na tom, aby „oznamovatelé“, svědci, znalci a tlumočníci nebyli vystaveni nepřípustnému ovlivňování, konkrétně formou podplácení. Zde je vhodné zmínit, že konstrukce této základní skutkové podstaty se podobá objektivní stránce trestného činu podplácení podle § 332 tr. zákoníku, od nějž se liší ve dvou směrech – za prvé zákonodárce nepoužívá pojem „úplatek“, ale prospěch, a za druhé účel jednání je pevně dán spácháním vymezeného trestného činu podplácenou osobou (ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2843). Posuzovaná skutková podstata podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku z tohoto důvodu vychází terminologicky z trestného činu podplacení podle § 332 tr. zákoníku, což přiznává i důvodová zpráva k uvedené novele, proto je třeba pojmy „poskytnutí, nabídnutí nebo slíbení“ vykládat shodně. Prospěch může mít materiální i imateriální podobu, rozumí se jím jakákoliv neoprávněná výhoda, na kterou by osoba, které byla poskytnuta, nabídnuta nebo slíbena, neměla nárok (lze uvést, že „prospěch“ je zde synonymem pro „úplatek“ ve smyslu zákonné definice obsažené v § 334 odst. 1 tr. zákoníku). Z použití slov „za účelem“ je nezbytné dovodit, že pachatel uplácející musí chtít, aby uplácená osoba spáchala některý z trestných činů křivého obvinění (§ 345), křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku (§ 346) nebo křivého tlumočení (§ 347), je zde tak vyžadován úmysl přímý. Pro vyvození trestní odpovědnosti uplácejícího však nemusí ke spáchání některého z těchto trestných činů (podle § 111 tr. zákoníku též přípravy, pokusu, organizátorství, návodu nebo pomoci k nim) vůbec dojít, tento trestný čin je dokonán již pouhým poskytnutím, nabídnutím či slíbením prospěchu. Je třeba podotknout, že tím je prolomena zásada akcesority účastenství, neboť tato skutková podstata postihuje osamostatněné účastenství bez ohledu na to, zda se hlavní pachatel (uplácená osoba) alespoň pokusí o spáchání některého z uvedených trestných činů. Smyslem této skutkové podstaty

bylo právě prolomení zásady akcesority účastenství, aby byl napříště postihován i tzv. návod nezdařený, kdy se návodci nepodaří v naváděném vzbudit rozhodnutí spáchat zamýšlený trestný čin, a tzv. návod bezvýsledný, kdy návod sám o sobě úspěšný sice byl, nicméně rozhodnutý hlavní pachatel (naváděný) se dosud ani nepokusil o daný trestný čin (srov. MIČKAL, M., K trestnému činu maření spravedlnosti podle § 347a trestního zákoníku. Státní zastupitelství, 2019, č. 6, s. 31 a násl.).

47. Konkrétně k problematice související s posuzovanou věcí je třeba rovněž zmínit, že i když v § 347a odst. 2 tr. zákoníku není jako výslovný znak uveden „podstatný význam pro rozhodnutí", jako je tomu u základní skutkové podstaty podle odstavce 1 tohoto ustanovení, je nutné i zde uvedené hledisko „podstatného významu pro rozhodnutí" mít na paměti, a také pro úplatný návod ke křivému obvinění, křivé výpovědi a křivému znaleckému posudku ho požadovat, protože se nejeví proporční, aby na důkazní prostředek (odstavec 1) a hodnotovou povahu úplaty za křivá obvinění, výpovědi a znalecký posudek (odstavec 2) byla uplatňována jiná kritéria. I přes tuto formulační odlišnost je tudíž třeba uvedené parametry vykládat v zásadě shodně (srov. ŘÍHA, J. in ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4362). Mělo by být totiž také u tohoto trestného činu bráno na zřetel, že obě tyto skutkové podstaty (v odstavci 1 i 2) směřují k ochraně týchž zájmů, a obě by měly být při ochraně těchto zájmů stejně trestné, resp. by měly vystihovat stejné skutečnosti. Jestliže je tato podmínka uvedena výslovně v odstavci 1 (u něhož se zákonodárce zřejmě inspiroval u § 345 a § 346 tr. zákoníku) a v odstavci 2 vyjádřena není, je možné vycházet z toho, že uvedený zákonný požadavek je dán u trestných činů, na něž je v odstavci 2 § 347a tr. zákoníku výslovně odkazováno, což naopak není dáno u odstavce 1 (blíže viz ŘÍHA, J. in ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4376 až 4340). Důležité zde je, aby ani u jedné z těchto základních skutkových podstat nedošlo k přepínání trestní represe, protože je nezbytné mít na paměti, že jde o přípravné jednání bez ohledu na to, zda návodce svůj čin uskuteční, a podstatný význam má obsahová stránka křivého svědectví a jeho dopad na výsledek řízení, v němž se má uskutečnit.

48. Nejvyšší soud v posuzované věci shledal, že soudy obou stupňů tyto podmínky nebraly do úvahy, jak správně namítl obviněný v dovolání a ve vyjádření připustil i státní zástupce. Soudy konkrétní znaky u základní skutkové podstaty v uvedeném smyslu (resp. vůbec) nezkoumaly. Kromě jiného (subjektivní stránky a okolnosti podmiňující použití trestní sazby) se nezabývaly ani významem a smyslem korupčního požadavku pro řízení, jež se jím mělo ovlivnit. Pouze ve skutkovém zjištění konstatovaly, že obviněný E. G. nabízel ve dvou případech finanční odměnu 10.000 Kč a bezplatné ubytování za to, aby v jeho trestní věci, v níž byl obviněn pro zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 2, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, vedené Okresním soudem ve Svitavách pod sp. zn. 3 T 32/2023, jako svědek při hlavním líčení dne 23. 1. 2024 nepravdivě uvedl, že „od pana R. ví, že mu H. řekl, že je to všechno podvod na jeho osobu“.

49. Při zjištěné absenci jakýchkoliv právních úvah soudu prvního stupně a z velké části i odvolacího soudu, Nejvyšší soud pro vysvětlení uvádí, že z hlediska právních závěrů, které plynou z lakonického konstatování o právní kvalifikaci v bodě 9. soudu prvního stupně, jde u posuzovaného přečinu podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku o alternativu spočívající v tom, že obviněný za úplatu (prospěch) požadoval po svědkovi, aby nepravdivě před soudem v jeho

trestní věci vypovídal, tedy že nabídl úplatek za křivou výpověď ve smyslu § 346 odst. 2 tr. zákoníku.

50. Skutková podstata trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku v případě svědka v řízení před soudem spočívá v tom, že uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí. Objektem je zde zájem na správném zjištění skutkového stavu jako základu zákonného rozhodnutí v řízení před soudy, z čehož vyplývá zákonný požadavek, aby šlo o okolnost, která má „podstatný význam pro rozhodnutí“. Takovou okolností je skutečnost, kterou soud bere s ohledem na její povahu a důležitost v úvahu při řešení dílčí otázky či celé věci, o které má rozhodnout. Nemusí se však jednat o okolnost mající „rozhodující“ význam, neboť vzhledem k dikci postačí jen „podstatný“ význam. Zda jde o takovou okolnost, je vždy nutno posuzovat ve vztahu ke konkrétnímu případu. Zpravidla půjde o skutečnost, kterou orgán uvedený v tomto ustanovení musí vzít v úvahu při řešení otázky, o níž má rozhodovat (např. v trestním řízení půjde o všechny okolnosti, které mohou ovlivnit rozhodnutí o vině nebo trestu, o uložení ochranného léčení nebo o nároku poškozeného). Není však relevantní, zda okolnost byla nebo nebyla v řízení před uvedenými orgány veřejné moci a při jejich rozhodování skutečně vzata v úvahu (srov. ŘÍHA, J. in ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4339 až 4340). Lze dospět k závěru, že nepravdivou výpovědí o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, je výpověď, ke které v době, v níž byla učiněna, jsou orgány činné v trestním řízení nuceny přihlížet, a která může vést k jinému rozhodnutí těchto orgánů o průběhu trestního řízení, jeho výsledku nebo může znemožnit zjištění skutkového stavu věci.

51. Nutné je zde zdůraznit, jak již bylo výše v obecné rovině naznačeno, že pro posouzení toho, zda lze popsané jednání obviněného považovat za trestné ve smyslu přečinu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku, je třeba vycházet z toho, zda by nabídnutí prospěchu za křivou výpověď vedlo k naplnění znaků trestného činu podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Proto bylo nezbytné zjistit, zda byl naplněn znak „uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí“, a tedy posuzovat obsah křivé výpovědi k prokazovaným skutečnostem ve věci, k níž tento návod směřoval, jaký byl jeho význam a dopad na zvažované rozhodnutí. Je nutné posoudit obsahovou náplň takového nepravdivého sdělení a jeho smysl pro prokazované skutečnosti, na které jím bylo mířeno. Nepostačí jen samotný úplatný návod, tedy že byl nabídnut úplatek, ale z těchto důvodů je třeba posuzovat, i v čem návod spočívá. Nelze ponechat bez povšimnutí obsahovou stránku návodu a je třeba zkoumat, o čem má svědek křivě vypovídat, a jaký význam má obsah křivého svědectví pro onu trestní věc a jak se tím má ovlivnit postavení návodce v tomto řízení. Proto se soud dříve, než dojde k závěru o tom, zda byly naplněny znaky trestného činu podle § 347a odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, musí s těmito otázkami vypořádat, v daném případě podle hledisek vyžadovaných u trestného činu podle § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku.

52. Uvedené svědčí o tom, že se soud musí zabývat nikoliv jen naplněním znaků uvedených v § 347a odst. 2 tr. zákoníku, ale podle povahy úplatného jednání i naplněním znaků některého z trestných činů v něm vyjmenovaných, v posuzované věci v alternativě trestného činu křivé výpovědi ve smyslu § 346 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Nemůže jít jen o nerozhodnou či malichernou skutečnost, která nemá žádný či podstatný vliv na rozhodnutí. Takové posouzení vychází z hodnocení a závěrů, jež musí soudy s ohledem na obsah křivého svědectví posoudit a vyhodnotit.

53. Soudy obou stupňů se náležitě nevěnovaly ani subjektivní stránce. Posuzovaná rozhodnutí k tomuto znaku neobsahují žádná zjištění ani úvahy obou soudů, jež zcela absentují, jak důvodně namítal obviněný. Nejvyšší soud, jak již výše naznačil, doplňuje, že základní skutková podstata podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku je úmyslným trestným činem a že zde zákonodárce stanovil zvláštní subjektivní znak v podobě účelu, konkrétně pachatel musí jednat za účelem spáchání trestného činu křivého obvinění (§ 345), křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku (§ 346) nebo křivého tlumočení, a to pochopitelně jinou osobou. V tom také tkví podstata tohoto trestného činu, který má postihovat vybrané formy návodu, včetně návodu nezdařeného, bezvýsledného, nadbytečného, směřujícího k uvedeným trestným činům, jejichž spáchání jinou osobou je vlastně důvodem, motivem a zároveň cílem pachatele tohoto korupčního jednání. Proto lze dovodit, že pachatel ve vztahu k těmto trestným činům jedná finálně, cíleně, tedy s přímým úmyslem, ony jsou jediným důvodem, proč se na jinou osobu obracel (srov. ŘÍHA, J. in ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4383). Jestliže k subjektivní stránce posuzovaného přečinu v rozhodnutí obou soudů není žádná argumentace, jde i z tohoto důvodu o nepřezkoumatelná rozhodnutí, a proto nemohou obstát.

54. Nejvyšší soud kromě uvedených výhrad týkajících se nedostatků v naplnění znaků základní skutkové podstaty přečinu podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku shledal podle popisu učiněných skutkových zjištění, že soudy plně opomenuly zjistit a objasnit okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby ve smyslu § 347a odst. 3 písm. a) tr. zákoníku spočívající v tom, že obviněný uvedený čin „spáchal v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch“. I když se odvolací soud znakem prospěchu v obecné rovině zabýval (viz bod 24. jeho usnesení), své úvahy nerozvedl k této zvlášť přitěžující okolnosti, ani nezjistil, že pro závěr o ní není v učiněných skutkových zjištěních, ale ani v popisu skutku ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, náležitý podklad.

55. Podle popisu skutku obviněný „…svoji výpověď měl E. G. osobně učinit ve prospěch stíhaného M. R. u hlavního líčení konaného dne 23. 1. 2024 u Okresního soudu ve Svitavách, pod sp. zn. 3 T 32/2023, v rámci kterého byl M. R. obžalován ze spáchání zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, 2, 4 písm. d) tr. zákoníku, E. G. si však byl vědom, že by u soudu lhal, protože mu R. nikdy nic takového neřekl, a proto dne 22. 1. 2024 kontaktoval obviněného s tím, že k soudu nepůjde, a k hlavnímu líčení konanému dne 23. 1. 2024 se skutečně nedostavil, načež obviněný požadoval po E. G. úhradu za ubytování a vyčíslil mu za něj dluh ve výši 48.000 Kč“. Žádná skutečnost v tomto skutkovém zjištění nesvědčí o tom, v čem spočíval prospěch, k němuž obviněný výše popsaným způsobem jednal (skutková věta hovoří jen obecně o „prospěchu stíhaného M. R.“). Nutné je zdůraznit, že jde o znak kvalifikované skutkové podstaty, a proto okolnosti, jimiž je naplněn, musí být konkrétně uvedeny ve skutkové větě. Nepostačí je pouze s ohledem na ostatní okolnosti domýšlet nebo o nich pouze uvažovat, ale musejí být podloženy provedeným dokazováním a soud je povinen se s nimi v odůvodnění rozhodnutí vypořádat. To se v této trestní věci nestalo.

56. Nejvyšší soud v této souvislosti připomíná, že takové úvahy státního zástupce, které uvedl ve svém vyjádření k dovolání, v podstatě bez opory v přezkoumávaných rozhodnutích, a to konkrétně, že okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby „byla naplněna existencí prospěchu obviněného vedeného proti němu v souvislosti s jím spáchaným podvodem… v daném případě byl prospěch zjevně spojen s úmyslem obviněného ovlivnit výsledek

trestního řízení vedeného proti němu a tím dosáhnout příznivějšího rozhodnutí, a to s ohledem na důkazní situaci, kdy se snažil zpochybnit existenci podvodného schématu, které mu je kladeno za vinu“, nemohou chybějící části výroku i odůvodnění obou napadených rozhodnutí nahradit.

57. Prospěchem se zde rozumí výhoda, která může mít materiální i imateriální povahu, tedy jakákoli výhoda, na kterou nemá pachatel nebo jiná zvýhodněná osoba právo (přiměřeně např. srov. rozhodnutí č. 25/1975 nebo č. 21/2002-III. Sb. rozh. tr.). Podstatným problémem je to, že u tohoto kvalifikačního znaku není stanovena žádná jeho kvantifikace, jako je tomu např. u odstavce 4 písm. c) nebo odstavce 5 písm. a) posuzovaného ustanovení, protože zákonodárce je nestanovil, a tedy mohlo by jít teoreticky v případě majetkového prospěchu o prospěch od 1 Kč do 999.999 Kč. Imateriální prospěch může spočívat např. v protislužbě (ať legální – provedení dovolených prací, nebo nelegální – např. dodání drog apod.). Typické pro daný druh trestné činnosti bude prospěch v podobě dosažení příznivějšího výsledku řízení, jehož se týká jednání podle odstavce 1 nebo 2, než jakého by bylo dosaženo nebýt takového jednání. Může jít např. o snahu o dosažení zprošťujícího rozsudku namísto odsuzujícího, o dosažení mírnějšího trestu nebo jiného lepšího výsledku při rozhodování soudu v trestní věci (např. při potvrzení od zaměstnavatele o menším než skutečném výdělku pro dosažení mírnějšího peněžitého trestu, při společné deklaraci o fiktivních důvodech pro odvolání daru pro zamezení uložení trestu propadnutí věci, mohlo by jít také o padělání potvrzení o odpracování trestu obecně prospěšných prací, o klamání ve snaze vyhnout se uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody etc.). Může jít i o dosažení lepšího výsledku v civilním řízení (zde mnohdy bude možno výsledek kvantifikovat v penězích, jde-li o žalobu na plnění, podobně to může být i u žalob na určení, může ovšem jít i o plnění určité povinnosti vázané na osobu žalovaného, které bude obtížně ocenitelné penězi, např. vyjádření omluvy), anebo ve zvláštním řízení soudním (např. ve věci péče o nezletilé v podobě svěření dítěte do péče jednoho z rodičů, v rozhodnutí o dědictví). Postačí pachatelův úmysl takto sobě nebo jinému prospět (jednání v úmyslu získat prospěch), není třeba pro dokonání činu takového prospěchu dosáhnout (viz k tomu ŘÍHA, J. in ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4384 až 4385). Proto je vždy třeba prospěch konkrétně vymezit a určit, zda pachatel chtěl prospěchu dosáhnout sám pro sebe nebo jiného, neboť uplácel jinou osobu, de facto však proto, aby získal prospěch – výhodu.

58. V daném řízení soudy určily, že tak obviněný činil pro sebe, jak zatím stručně konstatovaly. Tento trestný čin sice není vázán v § 347a odst. 2 tr. zákoníku na konkrétní řízení, z povahy věci však vyplývá, že určitá osoba bude takovým jednáním zvýhodněna, a v tom spočívá prospěch, s nímž pachatel poskytne nebo slíbí zvažovaný prospěch. Tento prospěch je v takovém případě dán tím, k čemu pachatel uvedeným jednáním směřuje. V posuzované věci lze pouze poukázat na závěr odvolacího soudu v bodě 24. usnesení, kde uvedl, že „jednání obviněného popsané ve skutkové větě naplňuje znaky žalovaného přečinu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku, neboť obžalovaný nabídl svědku G. ubytování zdarma a finanční částku 10.000 Kč za to, že bude u soudu křivě svědčit, čímž zároveň naplnil skutkovou podstatu § 347a odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, neboť nepravdivou výpovědí svědka G. měl obžalovaný v úmyslu získat prospěch pro sebe konkrétně ovlivněním trestního řízení proti jeho osobě“. Bez bližšího vysvětlení těchto závěrů lze pouze dovodit, že odvolací soud shledal ve vztahu k obviněnému naplnění prospěchu v základní i kvalifikované podstatě zřejmě

ve stejné nejasně formulované skutečnosti – „ovlivnění řízení proti jeho osobě“, což je velmi obecné, neurčité a neúplné vyjádření.

59. Při pochybnostech o prospěchu v základní skutkové podstatě má tento nedostatek dopad i na nevyjasněnou otázku, v čem uvedený prospěch soudy spatřovaly i u okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle odstavce 3 písm. a) § 347a tr. zákoníku, když ani zde není zjevné, vůči čemu směřoval. V posuzované trestní věci, jak bylo uvedeno výše, však soud prvního stupně nezjistil a ve výroku o vině svého rozsudku neurčil, čeho konkrétně se měl tento prospěch u obviněného týkat, nijak ho nekonkretizoval, nevyjasnil, protože pouze „ovlivnění řízení“ v odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu je v tomto směru nedostatečné, což souvisí i s neobjasněním prospěchu podle odstavce 2, tak zejména podle odst. 3 písm. a) § 347a tr. zákoníku.

č. 44

60. Stěžejní tak je zjištění povahy a konkretizace „prospěchu“ jak pro závěr o vině obviněného v odstavci 2, tak i pro naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle odstavce 3 písm. a) § 347a tr. zákoníku, podle něhož „spáchá-li pachatel čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch“. Podle této dikce je zjevné, že jde o další obsahově stejný znak vyplývající z formulace i základní skutkové podstaty podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku, neboť si lze těžko představit, že by pachatel nesměřoval uplácením jiného nebo pro jiného za účelem spáchání trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 346 tr. zákoníku k ovlivnění řízení, v němž má být taková křivá výpověď podána. Jde-li o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby „prospěch“ (jak zřejmě dovozoval v posuzované věci i odvolací soud), ten zde není nijak kvantifikován [jeho kvantifikace je až v odstavcích 4 písm. c) – získá značný prospěch, a 5 písm. b) – získá prospěch velkého rozsahu]. Toto zákonem nevyjasněné vymezení vyvolává pochybnosti a nejistotu v tom, o jaký prospěch půjde, protože by bylo absurdní, aby šlo o tentýž prospěch, jenž pachatel nutně sledoval v rámci jednání posouzeného podle základní skutkové podstaty (zde odstavce 2, ale podobný výkladový nedostatek se vztahuje i k odstavci 1), ale pro to, aby mohlo jít o jiný prospěch, zákon neposkytuje žádné vodítko. Nemůže jít přitom o ty kvantifikační hodnoty, jež zákonodárce včlenil do uvedených vyšších odstavců 4 a 5, protože pak by se setřel rozdíl mezi nimi (k tomu srov. nález Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2025, sp. zn. III. ÚS 2032/25). Na tyto výkladové problémy vyplývající z legislativních nedostatků již upozornila i teorie, ve které se mimo jiné uvádí, že toto ustanovení „prospěch“ nijak nekvantifikuje. Užití těchto pojmů totiž nevylučuje výklad, že tím jiným, který má prospěch získat, je sám pachatel (zejména je-li naplněna základní skutková podstata dle § 347a odst. 2 tr. zákoníku, kdy pachatel sice v zásadě uplácí jinou osobu, de facto ale jedná proto, aby sám získal prospěch – výhodu v daném typu právního řízení)…Požadovaný trestný čin v rámci § 347a odst. 2 tr. zákoníku sice není navázán na konkrétní řízení, z povahy věci však vyplývá, že žádný z trestných činů dle § 345 až § 347 tr. zákoníku není možno spáchat, aniž by tím určitá osoba nebyla poškozena či určitá osoba zvýhodněna. Elementární logika je tedy neúprosná v tom, že kdybychom tuto úvahu přijali, prakticky nikdy by nebylo možno naplnit jen základní skutkovou podstatu dle § 347a odst. 1 či 2 tr. zákoníku. Z toho plyne, že § 347a odst. 3 písm. a) tr. zákoníku je konstruován vadně, neboť naplnění tohoto ustanovení je nutným důsledkem naplnění kterékoliv ze základních skutkových podstat dle § 347a odst. 1 i 2 tr. zákoníku. Zákonodárce měl a mohl výši tohoto prospěchu kvantifikovat tak, jak učinil u odstavce 4 písm. b) a c) a u odstavce 5 písm. a) a b), či jej jinak odlišit od základních skutkových podstat…shora popsaný výklad je neobhajitelný v konfrontaci se zásadou zákazu dvojího

přičítání. Je-li již sám o sobě inherentně v § 347a odstavce 1 i 2 tr. zákoníku obsažen prospěch přinejmenším pro pachatele (odst. 1) či i pro naváděnou osobu (odst. 2), může kvalifikovaná skutková podstata dle § 347a odst. 3 písm. a) tr. zákoníku být naplněna jen tehdy, má-li tak získat prospěch ještě nějaká třetí osoba (například za falešnou svědeckou výpověď pachatel nabídne prospěch nikoliv proto, aby mu svědek poskytl alibi, ale aby jej naopak usvědčil, neboť za odměnu podstatně vyšší chce na sebe vzít trestní odpovědnost jiné osoby – prospěchem zde bude právě její únik před spravedlností)“ (viz PROVAZNÍK, J. Trestný čin maření spravedlnosti dle § 347a trestního zákoníku. Státní zastupitelství, 2019, č. 3 s. 36).

61. V komentářové literatuře se k této sporné otázce dále uvádí: „Problém této okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby ale spočívá v jisté nepromyšlenosti a nekoncepčnosti s ohledem na formulace základních skutkových podstat trestného činu maření spravedlnosti, jejichž trestní sazba se má při naplnění této zvlášť přitěžující okolnosti [pozn. podle odst. 3 písm. a) § 347a tr. zákoníku] zvyšovat. Přitom současné naplnění znaků základní skutkové podstaty a probírané kvalifikační okolnosti bude naprosto typické, naplnění znaků pouze základní skutkové podstaty, aniž by byla naplněna kvalifikovaná, pak bude pouhou výjimkou, doslova raritou (zejména jde-li o odst. 2). Pak ale stanovení trestní sazby u základní skutkové podstaty je pro typický průběh nadbytečné, má-li být prakticky vždy použita sazba u kvalifikované skutkové podstaty. … Zpravidla se při takovém cíleném ovlivnění soudního řízení zamýšlí získat též nějaký prospěch (benefit), např. v podobě vítězství v civilním sporu (ať už ze strany žalobce jde o snahu o vyhovění žalobě, nebo ze strany žalovaného o její zamítnutí), což je standardně spojeno s nějakým plněním (zpravidla penězi ocenitelným) nebo alespoň s deklarací existence nějakého práva (zpravidla též majetkově ocenitelného), ovšem o prospěchu lze hovořit i ve spojitosti s rozhodnutím v trestní věci, přičemž nemusí být součástí rozhodnutí nutně i výrok v adhezním řízení, ale prospěchem je i nemateriální profit např. z toho, že pachatel nebude odsouzen (viz výše)…Ještě zřetelněji vyvstává tento problém ve spojitosti se skutkovou podstatou trestného činu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2. Tato skutková podstata je omezena jen na tzv. korupční typy jednání. Kdyby v uvedeném ustanovení byly široce postiženy jakékoli případy svádění, pak by bylo logické přísněji postihovat ty spáchané formou korupce, resp. za účelem dosažení prospěchu (pro sebe či jiného). Nedává ovšem smysl tyto zištné důvody zohledňovat dvakrát, jednou jako okolnost zakládající trestní odpovědnost a jednou jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, přesto to vlastně zákonodárce nešťastnou koncepcí činí. Jen velmi obtížně si totiž lze představit případ, že by byly naplněny znaky jen základní skutkové podstaty trestného činu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2, aniž by současně byl naplněn znak uvedený v § 347a odst. 3 písm. a). I v případě nabídnutí a slíbení prospěchu, bylo-li to míněno vážně, bude pachatel jednat v úmyslu získat pro jiného prospěch. Snad jen v případě podvodného příslibu poskytnutí prospěchu, aniž by současně měl mít prospěch z výsledku takto ovlivněného řízení, ale naopak činil by tak ze msty (ve snaze dosáhnout odsouzení obviněného), by bylo možno uvažovat o tom, že bude naplněna základní skutková podstata uvedená v odstavci 2, a nikoli i současně kvalifikační okolnost v odstavci 3 písm. a). Jde ale mnohem spíše o teoretický konstrukt než možný reálný případ (srov. ŘÍHA, J. in ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4384 až 4385).

62. Z uvedeného je zjevné, že se zmíněné prameny shodují v tom, že stávající konstrukce okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby v odstavci 3 písm. a) § 347a tr. zákoníku, pokud

by do ní byl promítnut tentýž prospěch, jaký byl shledán pro závěr o jeho naplnění v odstavci 2 [obdobně to platí i u odstavce 1)], je absurdní z důvodů, na které bylo poukázáno výše.

63. V posuzované věci, když se soudy prospěchem obviněného M. R. dostatečně nezabývaly, nezjistily, k čemu směřoval úplatný návrh obviněného vůči E. G. v jeho trestní věci pod sp. zn. 2 T 32/2023, v čem spočívalo „ovlivnění řízení“ (nabízelo se přitom několik alternativ, a tedy není jisto, zda chtěl zprostit, uložit mírnější trest, zpochybnit výpovědi proti němu v uvedeném trestním řízení vypovídajících svědků R., H., T. E.). Nejenže soudy tuto otázku viny obviněného dostatečně nezjistily, ale ani se nezabývaly jejím právním posouzením. Na soudu proto bude, aby učinil konkrétní výše naznačené doplnění dokazování a na jeho výsledcích stanovil, v čem spočíval prospěch obviněného rozhodný pro naplnění znaku základní skutkové podstaty podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku, a následně, až tuto okolnost jednoznačně stanoví, bude muset podle zjištěných skutkových okolností určit, zda jde ve smyslu jím použité kvalifikované skutkové podstaty podle § 347a odst. 3 písm. a) tr. zákoníku i o prospěch zde předpokládaný. Bude muset určit, zda jde o stejnou okolnost, kterou promítl do závěru o naplnění podle odstavce 2 anebo o jinou skutečnost.

64. Nejvyšší soud upozorňuje na to, že kdyby soud shledal oba „prospěchy“ ve stejné skutkové okolnosti, tzn. byl-li by stejný prospěch užit pro znaky základní i kvalifikované skutkové podstaty, mohlo by se ve smyslu takového stejného posouzení jednat o absurdní výklad, neboť takový závěr by nedával smysl, protože by byl stejný prospěch zohledněn dvakrát. Jednou jako okolnost zakládající trestní odpovědnost a podruhé jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, tím by byly naplněny znaky základní skutkové podstaty trestného činu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku stejnou okolností, která by zakládala i kvalifikační znak uvedený v § 347a odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, což z důvodů vyložené nežádoucí duplicity není slučitelné s výkladovými pravidly interpretace trestního práva, zvláště když s přihlédnutím k povaze trestního práva a trestněprávnímu řešení jako *ultima ratio* musí být skutkové podstaty trestných činů, zejména jde-li o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, vykládány restriktivně. Při absurdním výkladu (dotváření práva *contra verba legis*) by takový doslovný (jazykový) výklad vedl k nespravedlivému nebo nesmyslnému výsledku, který by byl v rozporu se skutečným účelem (tzv. *ratio legis*) a smyslem pravidla, že kvalifikovaná skutková podstata trestného činu musí být „vždy přísnější“, protože přidává k znakům základní skutkové podstaty přitěžující okolnost, čímž se zvyšuje společenská škodlivost a závažnost činu, důsledkem čehož je přísnější trest.

65. Podle obecně přijímaných závěrů je absurdní výklad vyloučen, protože jde o zvláště křiklavý rozpor mezi interpretačním výsledkem a některou právní hodnotou, typicky účelností, popř. spravedlností (srov. WINTER, J., Metody a zásady interpretace práva, Auditorum, edice Studie, Praha 2013, s. 157). Z logiky takto vzniklého úskalí vyplývajícího z dikce odstavce 2 § 347a tr. zákoníku je zjevné, že přicházelo-li by uvedené absurdní řešení [aby tatáž okolnost byla užita jak v základní skutkové podstatě, tak i jako kvalifikační okolnosti podle odstavce 3 písm. a)], bylo by nutno ho vyloučit, a to na základě zásady vyloučení absurdních závěrů, resp. argumentu *reductio ad absurdum*. Použití této zásady vede zpravidla k teleologické redukci, tedy k dotvoření práva proti slovům zákona. Pro situaci, která jazykově spadá do jádra interpretovaného pojmu, není daná právní norma použita, protože by to vedlo k neakceptovatelným důsledkům. Zásada vyloučení absurdních závěrů by mohla být zároveň jedním z pravidel přednosti, protože při splnění jejích předpokladů může být dána přednost

teleologickému výkladu před výkladem jazykovým. Konstatování absurdního závěru je totiž soudem hodnotovým, nikoliv formálně logickým (srov. WINTER, J., Metody a zásady interpretace práva, Auditorum, edice Studie, Praha 2013, s. 160). U výkladu práva je absurdním takový výsledek, který je v rozporu s ideou práva panující v příslušném právním společenství či se základními principy příslušného právního řádu. Tento argument se aplikuje tehdy, pokud určitá možnost výkladu je nesmyslná nebo nedává rozumný smysl, ale i tehdy, vede-li k rozporu s jinou právní normou nebo vede k nemožnému (tj. fakticky nebo právně nemožnému) závěru; důsledkem je pak vyloučení této výkladové možnosti (srov. KNAPP, V. Vědecká propedeutika pro právníky. I. vydání. Praha: Eurolex 2003, s. 60). Takový výsledek je obecně i v rozporu s principem právní jistoty, neboť předpokládáme-li racionálního zákonodárce, je v obecném smyslu absurdní výsledek zcela jistě překvapivý a neočekávaný (viz MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vydání, Praha: C H. Beck, 2011, s. 189 až 190).

VII.
Závěr

66. Z důvodů rozvedených v předcházejících bodech tohoto usnesení Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného je důvodné, proto podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 29. 4. 2025, sp. zn. 13 To 6/2025, a rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 27. 11. 2024, sp. zn. 2 T 176/2024. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a to zejména rozsudek Okresního soudu ve Svitavách ze dne 28. 5. 2025, sp. zn. 15 T 6/2025, ve výroku o souhrnném trestu odnětí svobody ve výměře pěti let a tří měsíců, pro jehož výkon byl obviněný zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Nejvyšší soud přikázal Okresnímu soudu ve Svitavách, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

67. Nejvyšší soud pro další průběh řízení poukazuje na to, že důvodnými neshledal námitky obviněného, že z provedeného dokazování nevyplynulo, že by svědkovi za výpověď nabízel nějakou úplatu či jiný prospěch, když částka 10.000 Kč, o které se zmiňoval v písemné komunikaci, měla být náhradou škody za věci odcizené bratrem obviněného. Tato obviněným tvrzená obhajoba byla výsledky provedeného dokazování vyvrácena. V tomto směru bylo dokazování dostačující a soud prvního stupně řádně všechny provedené důkazy postupem odpovídajícím podmínkám podle § 2 odst. 6 tr. ř. hodnotil a obhajobou obviněného se zabýval. Soud odvolací přiléhavě vysvětlil, proč této obhajobě obviněného neuvěřil, přičemž poukázal na způsob konverzace, ze kterého je zřejmé, že předmětná částka nebyla kompenzací za újmu, neboť obviněný její předání podmiňoval tím, co svědek u soudu řekne (viz bod 20. usnesení odvolacího soudu).

68. Jde-li o ostatní shora uvedené důvody, věc se vrací před soud prvního stupně, na němž zejména bude, aby odstranil nedostatky, na něž bylo výše poukázáno. Nejprve bude třeba v dalším řízení doplnit dokazování v naznačených směrech. Podle jeho výsledků a s ohledem na výše uvedené požadavky bude nutno podrobně vyjádřit, zda a na základě čeho byly naplněny jednotlivé znaky přečinu podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku. Bude nutné vysvětlit, zda mělo sdělení E. G. povahu nepravdy o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí, a případně v čem tento podstatný význam spočíval. Dále se bude soud zabývat i posouzením,

zda obviněný jednal v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch, a jakou měl případně tento prospěch podobu. Uvedené skutečnosti bude nutné promítnout do závěru o subjektivní stránce posuzovaného přečinu, objasňovat formu zavinění obviněného, jakož i to, zda se vztahovalo na všechny objektivně-deskriptivní i normativní znaky, což dosud soudy obou stupňů zcela opominuly. V návaznosti na to bude na soudu prvního stupně, aby po doplnění dokazování náležitě vymezil skutkovou větu výroku o vině, kdy musí dbát i na dodržení ustanovení § 265s odst. 2 tr. ř., a to i z hlediska vymezení skutku (srov. k tomu rozhodnutí č. 38/2006-II. Sb. rozh. tr.), neboť napadená rozhodnutí byla zrušena jen na základě dovolání podaného obviněným samozřejmě jen v jeho prospěch, a v návaznosti na to z uvedených hledisek znovu posoudil naplnění znaků trestného činu maření spravedlnosti podle § 347a odst. 2, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

69. Zásadní v tomto směru též bude, aby soud, poté, co objasní všechny výše uvedené skutečnosti vztahující se k základní skutkové podstatě podle § 347a odst. 2 tr. zákoníku, se zabýval všemi výhradami, které ke kvalifikované skutkové podstatě ve smyslu odst. 3 písm. a) § 347a odst. 2 tr. zákoníku Nejvyšší soud výše vyložil, a podle rozvedených možností dospěl k závěru o tom, zda v posuzované věci je možné dospět k závěru, že okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby spočívající ve spáchání činu v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch byla jednáním obviněného naplněna, případně z jakých důvodů tomu tak není.

70. Závěrem Nejvyšší soud připomíná, že v dalším řízení jsou soudy vázány právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Jelikož rozhodnutí bylo v uvedené části zrušeno jen v důsledku dovolání podaného ve prospěch obviněného, v novém řízení nemůže dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch (§ 265s odst. 2 tr. ř.).

č. 45

K doručení písemnosti zaslané obviněnému orgánem činným v trestním řízení do datové schránky podnikající fyzické osoby podle § 4 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, dojde jen tehdy, pokud se obviněný do datové schránky přihlásí podle § 17 odst. 3 téhož zákona (viz stanovisko č. 1/2017-V. Sb. rozh. st.). Fikce doručení ve smyslu § 17 odst. 4 téhož zákona je v takovém případě vyloučena, neboť ta se uplatní jen u písemností zaslaných do oborově příslušné datové schránky. Obviněný, který je podnikající fyzickou osobou, může nicméně označit pro účely doručování (§ 64 odst. 4 tr. ř.) i tu datovou schránku, kterou používá pro účely podnikání. V takovém případě se uplatní fikce doručení ve smyslu § 17 odst. 4 téhož zákona, nevylučuje-li jiný právní předpis náhradní doručení.

Doručování

§ 4, § 17 odst. 3, 4 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, § 64 odst. 4 tr. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 2. 2025, sp. zn. 6 Tdo 65/2025, ECLI:CZ:NS:2025:6.TDO.65.2025.3

Nejvyšší soud k dovolání obviněného J. K. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 10. 2024, sp. zn. 55 To 268/2024, jakož i další rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a věc přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci k novému projednání a rozhodnutí.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Liberci (dále též „soud prvního stupně“ nebo jen „soud“) ze dne 20. 5. 2024, sp. zn. 5 T 35/2023, byl obviněný J. K. (dále „obviněný“, příp. „dovolatel“) uznán vinným zvlášť závažným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, jehož se podle jeho skutkových zjištění dopustil způsobem specifikovaným ve výroku rozsudku.

2. Obviněný byl za tento zvlášť závažný zločin odsouzen podle § 283 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 28 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

3. O odvolání obviněného proti tomuto rozsudku rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále „odvolací soud“) usnesením ze dne 1. 10. 2024, sp. zn. 55 To 268/2024, tak, že ho podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti citovanému usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím svého obhájce Mgr. Davida Rolného dovolání, jež opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř., neboť byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání, přičemž došlo také k porušení jeho ústavně zaručených práv.

5. Obviněný namítl, že veřejné zasedání bylo konáno dne 1. 10. 2024 v jeho nepřítomnosti. Bez omluvy se k němu nedostavil, neboť o konání veřejného zasedání nevěděl. Vyrozumění mu bylo zasláno dne 9. 9. 2024 do datové schránky vedené na něj jako fyzickou osobu podnikající a po uplynutí 10denní lhůty bylo doručeno fikcí. Doručení písemnosti nebylo účinné, jelikož fikce doručení je vyloučena v případě doručení fyzické osobě do její datové schránky užívané pro podnikání.

6. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 10. 2024, sp. zn. 55 To 268/2024, a věc vrátil odvolacímu soudu k novému projednání.

7. Nejvyšší státní zástupce se k dovolání obviněného vyjádřil prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který předně uvedl, že námitku obviněného pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. podřadit lze a tato je navíc důvodná. Klíčové pro závěr, zda lze přes nepřítomnost obviněného veřejné zasedání konat či nikoli, je především ověření toho, zda bylo řádně vykázáno doručení a zda tedy vůbec měl možnost zvážit svoji účast u jednání.

8. Obviněnému bylo v průběhu přípravného řízení a řízení před soudem prvého stupně doručováno prostřednictvím poskytovatele poštovní služby. Zásadní problémy s doručením přitom nebyly, eventuálně byly posléze vyřešeny. Odlišně pak postupoval až Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, který obviněného o konání veřejného zasedání vyrozuměl prostřednictvím datové schránky. Vyrozumění bylo uvedeným soudem do datové schránky odesláno dne 28. 8. 2024 a doručeno fikcí bylo podle soudu dne 9. 9. 2024.

9. Podle názoru státního zástupce je však podstatné, že v případě zmiňované datové schránky se jedná o datovou schránku podnikající fyzické osoby. Jelikož předmětná trestná činnost drogového charakteru nebyla obviněným spáchána v souvislosti s jeho podnikáním, nebylo možné doručovat mu písemnost prostřednictvím této datové schránky podnikající fyzické osoby. Takový závěr vyplývá jak z judikatury soudů, tak kupříkladu i z komentářové literatury k občanskému soudnímu řádu, který se podpůrně použije i pro pravidla doručování v trestním řízení. Lze tedy dojít k závěru, že přestože je obviněný držitelem datové schránky podnikající fyzické osoby, nebylo mu v dané věci možno doručovat písemnosti související s jeho trestnou činností coby „nepodnikající“ fyzické osoby právě do jeho datové schránky podnikající fyzické osoby.

10. Obecně lze připustit, že by takto mohlo být postupováno, pokud by obviněný tuto datovou schránku podnikající fyzické osoby výslovně v předmětné trestní věci označil jako adresu pro účely doručování. V dané věci však státní zástupce z jemu dostupného spisového materiálu nic takového nezjistil. Jinak vyjádřeno, pokud obviněný explicitně neuvedl v rámci trestního

řízení, že požaduje doručovat písemnosti do datové schránky podnikající fyzické osoby, nemohl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci datovou schránku podnikající fyzické osoby považovat za adresu určenou pro účely doručování. Doručoval-li do ní přesto vyrozumění o konání veřejného zasedání, pochybil a takovou zásilku tudíž nelze považovat za řádně doručenou, a to ani tzv. fikcí. Absence řádného doručení vyrozumění dovolateli bránila Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci v tom, aby veřejné zasedání dne 1. 10. 2024 konal a o podaném odvolání rozhodl.

11. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 10. 2024, sp. zn. 55 To 268/2024, i další rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí. Současně státní zástupce vyjádřil souhlas s tím, aby Nejvyšší soud rozhodoval podle § 265r odst. 1 tr. ř. v neveřejném zasedání.

12. Pro úplnost se dodává, že obviněný samostatným podáním učinil podnět k odložení výkonu dovoláním napadeného usnesení a státní zástupce ve svém vyjádření navrhl tomuto podnětu vyhovět. O tomto podnětu rozhodl předseda senátu Nejvyššího soudu samostatným usnesením.

III.
Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda jej podala osoba oprávněná. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

IV.
Důvodnost dovolání

14. Obviněný, jak již plyne z výše uvedeného (část II.), své dovolání založil na tvrzení o naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d), tedy že byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání.

15. Uvedený důvod dovolání předpokládá, že se v rozporu se zákonem konalo hlavní líčení nebo veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, ač měla být jeho přítomnost umožněna nebo zajištěna, čímž byl obviněný zkrácen na svém právu, aby jeho věc byla projednána v jeho přítomnosti, a aby se tak mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Účelem práva obviněného na projednání trestní věci v jeho přítomnosti je pak zejména zajištění reálné možnosti vyjádřit se před soudem k tomu, co je mu v obžalobě kladeno za vinu, a k důkazům, na nichž je obžaloba založena. Odlišně jsou poté trestním řádem kladeny požadavky na přítomnost obviněného u hlavního líčení (§ 196 a násl. tr. ř.), které je těžištěm a vyvrcholením procesu dokazování, a požadavky, za kterých lze takto jednat ve veřejném zasedání (§ 232 a násl. tr. ř.).

16. Dovolací důvod je naplněním ústavního právo obviněného vyjádřit se ke všem prováděným důkazům. Podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má každý v rámci práva na soudní a jinou právní ochranu i ústavně zaručené právo na projednání věci v jeho přítomnosti. Podle § 12 odst. 6 tr. ř. je obviněný stranou trestního řízení a je jednou z nejdůležitějších osob, které mají postavení strany. Účelem práva obviněného na projednání trestní věci v jeho přítomnosti je zejména zajistit mu reálnou možnost vyjádřit se před soudem k tomu, co je mu v obžalobě kladeno za vinu, a k důkazům, na nichž je obžaloba založena.

17. Obviněný namítl, že se nemohl zúčastnit veřejného zasedání o odvolání, protože mu nebylo řádně doručeno vyrozumění o jeho konání.

18. Podle § 233 odst. 1 tr. ř. předseda senátu předvolá k veřejnému zasedání osoby, jejichž osobní účast při něm je nutná. O veřejném zasedání vyrozumí státního zástupce, jakož i osobu, která svým návrhem dala k veřejnému zasedání podnět, a osobu, která může být přímo dotčena rozhodnutím, jestliže tyto osoby nebyly k veřejnému zasedání předvolány; vyrozumí též obhájce, popřípadě zmocněnce a zákonného zástupce nebo opatrovníka těchto osob. K předvolání nebo vyrozumění připojí opis návrhu, kterým byl k veřejnému zasedání dán podnět.

19. Podle § 233 odst. 2 tr. ř. den veřejného zasedání stanoví předseda senátu tak, aby osobě, která k veřejnému zasedání dala svým návrhem podnět, osobě, která může být přímo dotčena rozhodnutím, obhájci nebo zmocněnci těchto osob, jakož i státnímu zástupci zbývala od doručení předvolání k veřejnému zasedání nebo od vyrozumění o něm alespoň pětidenní lhůta k přípravě. Zkrácení této lhůty je možné jen se souhlasem toho, v jehož zájmu je lhůta dána. U ostatních osob, které se k veřejnému zasedání předvolávají nebo o něm vyrozumívají, je třeba zachovat zpravidla třídenní lhůtu.

20. Ze spisového materiálu se zjišťuje, že podle protokolu o veřejném zasedání konaném dne 1. 10. 2024 předsedkyně senátu zjistila, že u osoby, která k veřejnému zasedání dala svým návrhem podnět, a u osoby, která může být přímo dotčena rozhodnutím, byla zachována pětidenní lhůta od doručení předvolání, popřípadě vyrozumění. Podle referátu založeného na č. l. 378 vydala předsedkyně senátu pokyn obviněného vyrozumět na obě známé poštovní adresy, přičemž následně je připsána zkratka „DS“ značící, že doručováno bylo do datové schránky. To potvrzuje připojené Potvrzení o dodání a doručení do datové schránky, podle něhož byla zpráva dodána do schránky ID: XY dne 28. 8. 2024 a doručena fikcí dne 9. 9. 2024.

21. Z protokolu o výslechu obviněného ze dne 11. 1. 2022 se dále zjišťuje, že obviněný uvedl adresu trvalého pobytu, zvolil si adresu pro účely doručování (XY, pozn. v protokolu je zřejmě chyba v psaní, neboť do úředního záznamu o podaném vysvětlení byla uvedena ulice XY) a uvedl, že nemá datovou schránku. Stejné údaje obviněný uvedl také ve zmíněném úředním záznamu a při výslechu dne 19. 12. 2022. Na uvedenou doručovací adresu bylo obviněnému doručováno v průběhu řízení před soudem prvního stupně.

22. Zřizování datových schránek upravuje zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „zákon č. 300/2008 Sb.“). Podle § 2 tohoto zákona jsou tři druhy schránek – fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob. Podle § 3 má fyzická osoba nárok na zřízení

jedné datové schránky fyzické osoby. Zároveň může být stejné osobě zřízena datová schránka podnikající fyzické osoby podle § 4.

23. Nejvyšší soud ve svém plenárním stanovisku ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015, publikovaným pod č. 1/2017 Sb. rozh. st., vyložil, že „[m]á-li fyzická osoba zřízeno více datových schránek (např. datovou schránku fyzické osoby a datovou schránku podnikající fyzické osoby, nebo advokát datovou schránku podnikající fyzické osoby – advokáta, ale též insolvenčního správce nebo daňového poradce), je třeba jí doručovat písemné vyhotovení rozhodnutí, jiných úkonů a další písemnosti do té datové schránky, která odpovídá povaze doručované písemnosti.“

24. Z výše uvedeného vyplývá, že při doručování do datové schránky je třeba zásadně zvolit oborově správnou, tj. povaze doručované písemnosti odpovídající, datovou schránku. Tou je v případě písemností doručovaných obviněnému orgánem činným v trestním řízení datová schránka fyzické osoby podle § 3 zákona č. 300/2008 Sb. Zásilku týkající se trestního řízení, tedy např. obsahující informaci o provádění procesního úkonu (zaslání vyrozumění o konání veřejného zasedání), je sice možno obviněnému doručit i jejím zasláním do datové schránky podnikající fyzické osoby podle § 4 téhož zákona, avšak pouze tak, že se do datové schránky přihlásí. To plyne z již zmiňovaného plenárního stanoviska, konkrétně jeho textu podle něhož „Písemné vyhotovení rozhodnutí či jiného úkonu anebo jiná písemnost, které byly dodány do datové schránky adresáta, jsou doručeny okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásí osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodanému dokumentu (viz § 17 odst. 3 zákona o elektronických úkonech)“. Je-li však písemnost zaslaná do jiné datové schránky téže fyzické osoby, tedy v případě písemnosti zasílané obviněnému orgánem činným v trestním řízení do datové schránky podnikající fyzické osoby a on se do datové schránky nepřihlásí, nemůže nastat tzv. fikce jejího doručení ve smyslu § 17 odst. 4 zákona č. 300/2008 Sb.

25. Stejné stanovisko o nutnosti rozlišování datových schránek je obsaženo i v odborné literatuře k občanskému soudnímu řádu. Podle komentáře k § 46 odst. 1 o. s. ř. se vždy doručuje jen do té datové schránky, s níž doručovaná písemnost věcně souvisí, což souvisí s otázkou mnohosti datových schránek téhož držitele. V soudních řízeních je proto při doručování účastníku třeba rozlišit, zda se dané řízení (doručovaná písemnost) týká podnikání fyzické osoby a případně i v jakém oboru (a pak je třeba doručovat do datové schránky podnikající fyzické osoby v příslušném oboru) nebo jde o věc soukromou, která se podnikání netýká (a pak je třeba doručit do datové schránky fyzické osoby) – viz PODANÝ, Jan. § 46 [Adresa pro doručování prostřednictvím veřejné datové sítě]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024, marg. č. 16.

26. Šetřením Nejvyššího soudu bylo potvrzeno, že datová schránka ID: XY byla skutečně vedena na osobu J. K. jako podnikající fyzickou osobu. Vzhledem k tomu, že trestní řízení pro skutek kvalifikovaný jako zvlášť závažný zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku je vedeno vůči obviněnému jako fyzické osobě, je nutno konstatovat, že písemnost byla odvolacím soudem zaslána do oborově nepříslušné datové schránky, neboť ta jím byla zřízena

pro účely jeho podnikání, resp. pro doručování písemností s jeho podnikáním souvisejících. Takovou písemností není vyrozumění o konání veřejného zasedání o odvolání v trestní věci.

27. Lze dodat, že stejný názor, podle něhož je při doručování nezbytné rozlišovat typ datové schránky a povahu doručované písemnosti v závislosti na roli a postavení adresáta, jehož se písemnost týká, zastává též jak judikatura Nejvyššího soudu ve vztahu k občanskoprávnímu řízení (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 20 Cdo 3887/2017, a související usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2018, sp. zn. II. ÚS 2385/18), tak i judikatura Nejvyššího správního soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 7 Afs 46/2010, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 3. 2013, sp. zn. 7 Afs 5/2013, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2014, sp. zn. 3 Ads 100/2013, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 1. 2016, sp. zn. 8 As 109/2015).

28. Odvolacím soudem bylo obviněnému doručováno vyrozumění o konání veřejného zasedání do datové schránky podnikající fyzické osoby podle § 4 zákona č. 300/2008 Sb. Obviněný se do datové schránky v době předcházející veřejnému zasedání nepřihlásil, a písemnost proto nebyla doručena podle § 17 odst. 3 téhož zákona. S ohledem na povahu písemnosti (vyrozumění o procesním úkonu trestního řízení) ji odvolací soud doručoval do nesprávné datové schránky, a nemohla proto nastat tzv. fikce jejího doručení. Obviněnému tudíž nebylo vyrozumění o konání veřejného zasedání řádně doručeno.

29. Nebylo-li obviněnému řádně doručeno vyrozumění o konání veřejného zasedání, nemohla být zachována ani pětidenní lhůta k přípravě na veřejné zasedání vyžadovaná § 233 odst. 2 tr. ř. Za takové situace nebylo možno veřejné zasedání konat a o podaném odvolání rozhodnout. „Není-li pětidenní lhůta dodržena u některé z osob, v jejíž prospěch je stanovena, a taková osoba nesouhlasí s jejím zkrácením, je třeba odročit veřejné zasedání (§ 238 ve vztahu k § 219 odst. 1)“ – viz PÚRY, František. § 233 [Příprava veřejného zasedání]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2917–2918.).

30. Odvolací soud však takto nepostupoval. Nesprávně zjistil, že pětidenní lhůta byla v případě obviněného zachována a konal veřejné zasedání v jeho nepřítomnosti. Porušil tak jeho právo na spravedlivý proces, neboť o odvolání obviněného rozhodl ve veřejném zasedání, pro jehož konání nebyly splněny podmínky, a jeho právo na projednání věci v jeho přítomnosti.

V.
Závěrečné shrnutí a způsob rozhodnutí dovolacího soudu

31. K doručení písemnosti zaslané obviněnému orgánem činným v trestním řízení do datové schránky fyzické podnikající osoby podle § 4 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, dochází jen tehdy, pokud se do datové schránky přihlásí (§ 17 odst. 3 téhož zákona). Doručení tzv. fikcí ve smyslu § 17 odst. 4 téhož zákona je v takovém případě vyloučeno, neboť se uplatní jen u písemností zaslaných do oborově příslušné datové schránky.

32. V posuzované věci Nejvyšší soud zjistil, že odvolacím soudem bylo obviněnému vyrozumění o konání veřejného zasedání zasláno do jeho datové schránky fyzické podnikající osoby, do níž se před datem konání veřejného zasedání nepřihlásil. K doručení této zásilky

obviněnému proto nedošlo. Odvolací soud v důsledku toho nemohl konat veřejné zasedání, neboť nebyla zachována pětidenní lhůta stanovená zákonem v § 233 odst. 2 tr. ř. Pokud za této situace odvolací soud při veřejném zasedání, jemuž obviněný v důsledku vady nastalé při doručování nebyl přítomen (a současně nikterak neprojevil vůli, aby se veřejné zasedání uskutečnilo v jeho nepřítomnosti), o podaném odvolání rozhodl, porušil zákon v ustanoveních upravujících podmínky konání veřejného zasedání. Uvedenou vadou je naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.

33. S ohledem na shora uvedené Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 1. 10. 2024, sp. zn. 55 To 268/2024, jakož i další rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. věc přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočce v Liberci k novému projednání a rozhodnutí.

34. Úkolem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci je znovu projednat a rozhodnout o odvolání obviněného, a to při splnění požadavků, které zákon pro odvolací řízení stanoví.

35. Tímto způsobem rozhodl Nejvyšší soud o dovolání obviněného za splnění podmínek § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání.

36. Zbývá dodat, že o podnětu obviněného na odklad (resp. přerušení) výkonu dovoláním napadeného usnesení rozhodl předseda senátu Nejvyššího soudu samostatným usnesením.

č. 46

Pokud příslušný orgán členského státu Evropské unie jako státu vykonávajícího uznal rozsudek a případně rozhodnutí o probaci, které mu byly postoupeny, a uvědomil o uznání soud České republiky jako vydávajícího státu, není český soud s ohledem na § 339 odst. 1 nebo odst. 2 z. m. j. s., který provádí čl. 7 odst. 1 ve spojení s čl. 14 odst. 1 rámcového rozhodnutí Rady 2008/947/SVV ze dne 27. 11. 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty (dále jen „rámcové rozhodnutí“) nadále příslušný k výkonu dohledu nad uloženými probačními opatřeními nebo alternativními tresty, ani pro přijímání dalších opatření. Český soud proto nemůže rozhodnout, že podmíněně odsouzený, jehož se týká postoupený rozsudek, vykoná trest odnětí svobody uložený tímto postoupeným rozsudkem, byť se v České republice ve zkušební době dopustil trestné činnosti, pokud příslušný orgán jiného členského státu Evropské unie výkon uznaného rozhodnutí nepředá podle § 339 odst. 1 nebo odst. 2 z. m. j. s. zpět do České republiky, jak vyžaduje čl. 20 rámcového rozhodnutí.

***Právní styk s cizinou**, Uznání a výkon cizozemských rozhodnutí*

§ 339 odst. 1, 2 z. m. j. s., čl. 7 odst. 1, čl. 14 odst. 1, čl. 20 rámcového rozhodnutí Rady 2008/947/SVV ze dne 27. 11. 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2023, sp. zn. 11 Tz 30/2023, ECLI:CZ:NS:2023:11.TZ.30.2023.1

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti České republiky ve prospěch obviněného P. K. vyslovil, že usnesením Okresního soudu Plzeň-město ze dne 19. 1. 2021, sp. zn. 5 T 100/2017, a řízením mu předcházejícím byl porušen zákon v neprospěch obviněného P. K. v ustanovení § 86 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2021, a v ustanovení § 339 odst. 1, 2 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, a zrušil toto usnesení, včetně řízení mu předcházejícího, jakož i další rozhodnutí na ně obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 9. 8. 2018, č. j. 5 T 100/2017-263, který nabyl právní moci dne 9. 8. 2018, byl obviněný P. K. (dále jen „obviněný“) uznán vinným přečinem zpronevěry podle § 206 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Za to mu byl podle § 206 odst. 3 tr. zákoníku uložen trest odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců s podmíněným odkladem výkonu na 36 měsíců s dohledem. Obviněnému byla rovněž podle § 85 odst. 2 tr. zákoníku uložena povinnost podle svých sil nahradit škodu, kterou trestným činem způsobil. Konečně

byla tímto rozsudkem obviněnému podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložena povinnost nahradit poškozené škodu ve výši 394 000 Kč.

2. K žádosti Okresního soudu Plzeň-město bylo rozsudkem slovenského Okresního soudu Malacky sp. zn. 3 Tcud/2/2019, pravomocným dne 15. 9. 2020, rozhodnuto o uznání rozsudku uvedeného v odstavci shora s tím, že se vykoná na území Slovenské republiky.

3. Usnesením Okresního soudu Plzeň-město ze dne 19. 1. 2021, č. j. 5 T 100/2017-360, bylo podle § 86 odst. 1 tr. zákoníku rozhodnuto, že obviněný trest odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců uložený mu v odstavci č. 1 citovaným rozsudkem vykoná, a to podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku ve věznici s ostrahou (dále jen „napadené usnesení“). V odůvodnění tohoto usnesení okresní soud mj. konstatoval, že obviněný nesplnil podmínku vedení řádného života ve zkušební době podmíněného odsouzení s dohledem, neboť se v jejím průběhu dopustil úmyslné trestné činnosti, konkrétně dne 8. 2. 2020 přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, za nějž byl pravomocně odsouzen trestním příkazem Okresního soudu v Litoměřicích ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 4 T 24/2020, a dále dne 7. 7. 2020 přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, za který byl pravomocně odsouzen trestním příkazem Okresního soudu Plzeň-sever ze dne 28. 8. 2020, sp. zn. 1 T 103/2020 (viz bod 5 odůvodnění napadeného usnesení).

4. Dne 30. 3. 2023 podal ministr spravedlnosti pod č. j. MSP-415/2021-ODKA-SPZ/6, podle § 266 odst. 1 tr. ř. proti shora označenému usnesení Okresního soudu Plzeň-město stížnost pro porušení zákona, a to ve prospěch obviněného.

5. Porušení zákona v neprospěch P. K. ministr spravedlnosti shledává v tom, že okamžikem nabytí právní moci rozsudku Okresního soudu Malacky sp. zn. 3 Tcud/2/2019, kterým byl uznán rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 9. 8. 2018, sp. zn. 5 T 100/2017, nebyla již Česká republika, konkrétně Okresní soud Plzeň-město, nadále příslušná k výkonu dohledu, natož k rozhodnutí o tom, že podle 86 odst. 1 tr. zákoníku obviněný trest odnětí svobody na dvacet měsíců vykoná [viz čl. 7 odst. 1 ve spojení s čl. 14 odst. 1 Rámcového rozhodnutí Rady 2008/947/SVV ze dne 27. 11. 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty (dále jen „rámcové rozhodnutí“)]. Obsah spisu Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 5 T 100/2017 nepotvrzuje, že by v období před vyhlášením napadeného usnesení došlo k nějakému z případů vymezených v § 339 odst. 2 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „z. m. j. s.“ (čl. 7 odst. 2 rámcového rozhodnutí), kdy se příslušnost vykonávat dohled a případně i rozhodnout o tom, že obviněný podle § 86 odst. 1 tr. zákoníku vykoná trest odnětí svobody na dvacet měsíců, vrací zpět Okresnímu soudu Plzeň-město. Je sice pravdou, že v době vyhlášení napadeného usnesení bylo zřejmé, že obviněný se zdržoval v České republice a páchal tu trestnou činnost, tedy ve smyslu § 339 odst. 2 písm. d) z. m. j. s. ve znění účinném do 31. 12. 2022 (čl. 20 odst. 1 rámcového rozhodnutí) fakticky neměl obvyklé bydliště na Slovensku, ovšem současně platí, že k tomu, aby přešla příslušnost zpět na Okresní soud Plzeň-město bylo nezbytné, aby Okresní soud Malacky formálně předal pravomoc vykonávat dohled a činit další opatření zpět českému soudu. Tato povinnost vyplývá jednak z logiky věci, jednak přímo z čl. 20 odst. 1 rámcového rozhodnutí a v neposlední řádě je potvrzována právní

teorií (viz komentář k § 339 odst. 2 tr. zákoníku v bodě 3. v publikaci KUBÍČEK, Miroslav, Přemysl POLÁK a Helena HUCLOVÁ. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: Komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-3-17]. ASPI_ID KO104_2013CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.). Teprve následně, přípisem ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 3 Tcud/2/2019, Okresní soud Malacky předal pravomoc vykonat uznané rozhodnutí zpět Okresnímu soudu Plzeň-město s tím, že obviněný nemá na území Slovenské republiky obvyklý pobyt, přičemž odkázal na ustanovení § 8 odst. 1 písm. c) slovenského zákona č. 533/2011 Sb., o uznávání a výkonu rozhodnutí, kterými se ukládá trestní sankce nespojená s odnětím svobody nebo probační opatření za účelem dohledu v Evropské unii. Okresní soud v Plzeň-město tak neměl v době vyhlášení napadeného usnesení k takovému postupu oprávnění, resp. neměl pravomoc takové rozhodnutí vydat.

6. Vzhledem ke shora uvedenému proto ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Okresního soudu Plzeň-město ze dne 19. 1. 2021, sp. zn. 5 T 100/2017, byl v neprospěch obviněného porušen zákon v ustanovení § 86 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2021, a v § 339 odst. 1, 2 z. m. j. s., ve znění účinném do 31. 12. 2022. S odkazem na § 269 odst. 2 tr. ř. aby napadené usnesení, jakož i všechna další rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, bez dalšího zrušil. Pro případ, že by Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jsou splněny podmínky pro rozhodnutí o této stížnosti pro porušení zákona v neveřejném zasedání, s takovým postupem vyslovil souhlas.

7. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření ze dne 13. 4. 2023, sp. zn. 1 NZZ 2026/2022, uvedl, že se ztotožňuje s podanou stížností pro porušení zákona. V posuzované věci se podle něj ukazuje, že v důsledku nabytí právní moci rozsudku Okresního soudu Malacky sp. zn. 3 Tcud/2/2019, jímž byl uznán rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 9. 8. 2018, sp. zn. 5 T 100/2017, nebyl již Okresní soud Plzeň-město příslušný k rozhodnutí o vykonání trestu odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců s přihlédnutím k další trestné činnosti obviněného. K předání pravomoci vykonat uznané rozhodnutí zpátky Okresnímu soudu Plzeň-město, s ohledem na zjištění o absenci obvyklého pobytu obviněného na území Slovenské republiky, došlo až v době následující po vydání napadeného usnesení.

8. Státní zástupce tak souhlasil s návrhem, který ministr spravedlnosti formuloval ve vztahu k rozhodnutí Nejvyššího soudu pod bodem 12 podané stížnosti pro porušení zákona. Pokud by Nejvyšší soud hodlal rozhodnout jiným způsobem, než uvedeným v § 274 odst. 2 a 3 tr. ř., státní zástupce pro tento případ souhlasil s rozhodnutím v neveřejném zasedání (§ 274 odst. 4 tr. ř. ve znění účinném od 8. 12. 2021).

9. Ke stížnosti pro porušení zákona se vyjádřila rovněž ustanovená obhájkyně obviněného, která zrekapitulovala předcházející trestní řízení a v návaznosti na čl. 14 odst. 1 a 2 rámcového rozhodnutí a ustanovení § 339 z. m. j. s. navrhla, aby Nejvyšší soud vydal rozsudek stanovící, že podle § 268 odst. 2 tr. ř. se vyslovuje, že usnesením Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 5 T 100/2017, ze dne 19. 1. 2021, byl porušen zákon v neprospěch obviněného P. K., podle § 269 odst. 2 tr. ř. se usnesení Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 5 T 100/2017, ze dne 19. 1. 2021, zrušuje, zrušují se také další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

10. Nejvyšší soud, jakožto soud příslušný rozhodovat o stížnostech pro porušení zákona (§ 266 odst. 1 tr. ř.), z podnětu stížnosti pro porušení zákona podané ministrem spravedlnosti ve prospěch P. K. (§ 267 odst. 1 tr. ř.), přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost podána, a to v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že stížnost je důvodná.

11. Nejvyšší soud považuje za nezbytné předně poukázat na dotčená ustanovení příslušných předpisů.

12. Podle ustanovení § 339 odst. 1 z. m. j. s. (ve znění účinném do 31. 12. 2022) soud může požádat příslušný orgán jiného členského státu o předání výkonu uznaného rozhodnutí zpět do České republiky, pokud se proti osobě, vůči níž takové rozhodnutí směřuje, vede v České republice jiné trestní řízení. Podle odst. 2 téhož ustanovení po zahájení výkonu uznaného rozhodnutí v jiném členském státu lze výkon takového rozhodnutí v České republice zahájit nebo v něm pokračovat pouze, pokud d) osoba, vůči níž takové rozhodnutí směřuje, již nemá obvyklé bydliště v tomto členském státu, nebo e) jiný členský stát předal výkon uznaného rozhodnutí zpět do České republiky na základě žádosti soudu podle odstavce 1.

13. Podle článku 7 odst. 1 rámcového rozhodnutí pokud příslušný orgán vykonávajícího státu uznal rozsudek a případně rozhodnutí o probaci, které mu byly postoupeny, a uvědomil o uznání příslušný orgán vydávajícího státu, není vydávající stát nadále příslušný ani k výkonu dohledu nad uloženými probačními opatřeními nebo alternativními tresty, ani pro přijímání dalších opatření uvedených v čl. 14 odst. 1. Podle odst. 2 téhož článku působnost uvedená v odstavci 1 přechází zpět na vydávající stát, a) jakmile příslušný orgán vydávajícího státu oznámí příslušnému orgánu vykonávajícího státu zpětvzetí osvědčení uvedeného v čl. 6 odst. 1 podle čl. 9 odst. 4; b) v případech uvedených v čl. 14 odst. 3 ve spojení s čl. 14 odst. 5; c) v případech uvedených v článku 20.

14. V článku 14 odst. 1 rámcového rozhodnutí se konstatuje, že příslušný orgán vykonávajícího státu má pravomoc přijímat veškerá další rozhodnutí týkající se podmíněného trestu, podmíněného propuštění, podmíněného odsouzení a alternativního trestu, zejména pokud odsouzená osoba neplní probační opatření nebo alternativní trest nebo spáchá nový trestný čin. Tato další rozhodnutí zahrnují zejména a) změnu povinností nebo příkazů uložených v probačním opatření nebo alternativním trestu nebo změnu délky probační doby; b) zrušení odkladu výkonu rozsudku nebo zrušení rozhodnutí o podmíněném propuštění a c) uložení trestu odnětí svobody nebo opatření spojeného se zbavením osobní svobody v případě alternativního trestu nebo podmíněného odsouzení. Odstavec 2 stanoví, že rozhodnutí přijatá podle odstavce 1 a všechny důsledky vyplývající z rozsudku, včetně případného výkonu a tam, kde to je nutné, přeměny trestu odnětí svobody nebo opatření spojeného se zbavením osobní svobody, se řídí právem vykonávajícího státu. Podle čl. 14 odst. 3 rámcového rozhodnutí každý členský stát může při jeho přijetí nebo později prohlásit, že jako vykonávající stát odmítne převzít odpovědnost stanovenou v odst. 1 písm. b) a c) ve vymezených případech nebo typech případů, zejména a) v případech týkajících se alternativního trestu, kdy rozsudek nestanoví trest odnětí svobody nebo opatření spojené se zbavením osobní svobody, který má být vykonán v případě neplnění uložených povinností či příkazů; b) v případech týkajících se podmíněného odsouzení; c) v případech, kdy se rozsudek týká činu, který není trestným

činem podle práva vykonávajícího státu, nezávisle na znacích skutkové podstaty nebo na popisu trestného činu. Odstavec 5 téhož článku stanoví, že v případech uvedených v odstavci 3 není dotčena povinnost uznat rozsudek a případně rozhodnutí o probaci ani povinnost přijmout neprodleně veškerá opatření nezbytná pro dohled nad probačními opatřeními nebo alternativními tresty podle čl. 8 odst. 1.

15. Konečně čl. 20 odst. 1 uvádí, že skrývá-li se odsouzená osoba nebo nemá-li nadále oprávněný obvyklý pobyt ve vykonávajícím státě, může příslušný orgán vykonávajícího státu předat pravomoc vykonávat dohled nad probačními opatřeními nebo alternativními tresty a přijímat veškerá další rozhodnutí související s rozsudkem zpět příslušnému orgánu vydávajícího státu. Podle odst. 2 probíhá-li proti dotyčné osobě nové trestní řízení ve vydávajícím státě, může příslušný orgán vydávajícího státu požádat příslušný orgán vykonávajícího státu, aby předal pravomoc vykonávat dohled nad probačními opatřeními nebo alternativními tresty a přijímat veškerá další rozhodnutí související s rozsudkem zpět příslušnému orgánu vydávajícího státu. V tom případě může příslušný orgán vykonávajícího státu předat pravomoc zpět příslušnému orgánu vydávajícího státu. Podle odst. 3 je-li za použití tohoto článku pravomoc předána zpět vydávajícímu státu, převezme ji příslušný orgán tohoto státu. Pro další dohled nad probačními opatřeními nebo alternativními tresty vezme příslušný orgán vydávajícího státu v úvahu délku a míru plnění probačních opatření nebo alternativních trestů ve vykonávajícím státě, jakož i veškerá rozhodnutí přijatá vykonávajícím státem v souladu s čl. 16 odst. 1.

16. Na základě předloženého spisového materiálu bylo Nejvyšším soudem ověřeno, že okamžikem nabytí právní moci rozsudku Okresního soudu Malacky sp. zn. 3 Tcud/2/2019, kterým byl uznán rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 9. 8. 2018, sp. zn. 5 T 100/2017, nebyl již Okresní soud Plzeň-město příslušný k rozhodnutí o tom, že obviněný původní podmíněný trest odnětí svobody vykoná, a to s ohledem na čl. 7 odst. 1 ve spojení s čl. 14 odst. 1 rámcového rozhodnutí, podle nějž pokud příslušný orgán vykonávajícího státu uznal rozsudek a případně rozhodnutí o probaci, které mu byly postoupeny, a uvědomil o uznání příslušný orgán vydávajícího státu, není vydávající stát nadále příslušný ani k výkonu dohledu nad uloženými probačními opatřeními nebo alternativními tresty, ani pro přijímání dalších opatření uvedených v čl. 14 odst. 1, tj. podle písm. c) uložení trestu odnětí svobody. Předložený spisový materiál rovněž neosvědčuje, že by v době před vyhlášením napadeného usnesení došlo k situaci vymezené v ustanovení § 339 odst. 2 písm. e) z. m. j. s., tedy že by slovenský soud předal výkon uznaného rozhodnutí zpět do České republiky na základě žádosti Okresního soudu Plzeň-město. Stalo se tak až na základě postoupení výkonu rozhodnutí ze strany Okresního soudu Malacky ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 3 Tcud/2/2019, tj. až po vyhlášení usnesení napadeného podanou stížnosti pro porušení zákona. Jak správně poukázal ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, v době vyhlášení napadeného usnesení bylo zřejmé, že obviněný se zdržoval v České republice a páchal tu trestnou činnost, tedy ve smyslu § 339 odst. 2 písm. d) z. m. j. s ve znění účinném do 31. 12. 2022 (čl. 20 odst. 1 rámcového rozhodnutí) fakticky neměl obvyklé bydliště na Slovensku, avšak platilo, že Okresní soud Malacky nepředal pravomoc vykonávat dohled a činit další opatření zpět českému soudu (Okresnímu soudu Plzeň-město), jak vyžaduje čl. 20 odst. 2 rámcového rozhodnutí.

17. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud uzavírá, že Okresní soud Plzeň-město, coby orgán vydávajícího státu neměl pravomoc vydat napadené rozhodnutí, tedy podle § 86 odst. 1

tr. zákoníku rozhodnout o výkonu trestu odnětí svobody obviněným P. K. Okresní soud Plzeň-město ani nebyl oprávněn ve věci nařídit a konat veřejné zasedání, v němž učinil předmětné rozhodnutí. Přitom je nerozhodné, že toto usnesení nabylo právní moci až dne 9. 2. 2021, tedy poté, co Okresní soud Malacky dne 27. 1. 2021 (resp. 1. 2. 2021) postoupil zpět Okresnímu soudu Plzeň-město výkon rozhodnutí v posuzované věci sp. 5 T 100/2017.

18. Vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem proto Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podle § 268 odst. 2 a § 269 odst. 2 tr. ř. rozhodl, že pravomocným usnesením Okresního soudu Plzeň-město ze dne 19. 1. 2021, sp. zn. 5 T 100/2017, a v řízení mu předcházejícím byl porušen zákon v neprospěch obviněného P. K. v ustanovení § 86 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2021, a v ustanovení § 339 odst. 1, 2 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů. Nejvyšší soud současně usnesení Okresního soudu Plzeň-město ze dne 19. 1. 2021, sp. zn. 5 T 100/2017, a řízení mu předcházející zrušil, přičemž současně zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Tímto kasačním rozhodnutím tak napravil výše popsaná pochybení, jichž se dopustil Okresní soud Plzeň-město.

19. Jestliže slovenský soud (Okresní soud Malacky) postoupil výkon rozhodnutí v této věci zpět Okresnímu soudu Plzeň-město, pak je již dána pravomoc českého soudu (tj. Okresního soudu Plzeň-město) zvolit ve věci obviněného P. K., sp. zn. 5 T 100/2017, zákonu odpovídající postup.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 55

Je-li v průběhu lhůty 2 měsíců ode dne, kdy se zaměstnavatel dověděl o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru se zaměstnancem (§ 58 odst. 1 zák. práce ve znění účinném do 31. 5. 2025), jednání zaměstnance, v němž je možné spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci, předmětem šetření jiného orgánu, může s ním zaměstnavatel okamžitě zrušit pracovní poměr ještě do 2 měsíců ode dne, kdy se dověděl o výsledku tohoto šetření. Skutečnost, zda šetření jiného orgánu začalo před tím, než se zaměstnavatel dověděl o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru, nebo až poté, co se o tomto důvodu dověděl (nezačalo-li šetření jiného orgánu až po uplynutí dvouměsíční lhůty stanovené v § 58 odst. 1 zák. práce), není významná.

***Okamžité zrušení pracovního poměru**, Lhůta prekluzivní [Lhůty], Výklad právních předpisů (výklad právních norem)*

§ 55 odst. 1 písm. b) zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2023, § 58 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2023, § 58 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2023

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2026, sp. zn. 21 Cdo 946/2025, ECLI:CZ:NS:2026:21.CDO.946.2025.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 26.11. 2024, sp. zn. 13 Co 761/2024, v části výroku I, ve které byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Klatovech ze dne 23. 5. 2024, sp. zn. 7 C 92/2023, ve výroku o náhradě nákladů řízení, a ve výroku II o náhradě nákladů odvolacího řízení; v dalším dovolání zamítl.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Dopisem ze dne 21. 2. 2023 žalovaný sdělil žalobci, že po nálezu odposlouchávacího zařízení v kanceláři sociální pracovnice dne 21. 11. 2022 byl žalobce dne 13. 12. 2022 „předveden OOK Klatovy k podání vysvětlení celé záležitosti“, že po ukončení vyšetřování Policií České republiky a uzavření případu dne 14. 2. 2023 byla žalovanému podána závěrečná zpráva dne 20. 2. 2023, že dle zjištěného skutkového stavu vyplynulo, že toto odposlouchávací zařízení nalezl „v DD“ právě žalobce a že rovněž nalezl klíče od kanceláře sociální pracovnice, že tyto nálezy měl bezodkladně ohlásit ředitelce dětského domova a „bezprodleně“ odevzdat a že tímto žalobce jednal v rozporu s bodem 7. pracovní smlouvy a nejednal ve prospěch dětského domova. Dále došlo k porušení pracovní povinnosti nejvyšší intenzity (zvlášť hrubým způsobem) žalobcovým následným záměrným jednáním, kdy za svými soukromými účely opustil místo výkonu práce (tedy 3. rodinnou skupinu) a neoprávněně vnikl do kanceláře sociální pracovnice za účelem umístění odposlouchávacího zařízení a ke sběru dat z tohoto zařízení, čímž žalobce porušil

§ 301 písm. a) a b) zákoníku práce. Toto jednání žalobce je důvodem k okamžitému zrušení pracovního poměru podle § 55 odst. 1 písm. b) zákoníku práce.

2. Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu v Klatovech dne 21. 4. 2023 domáhal určení, že uvedené okamžité zrušení pracovního poměru je neplatné. Žalobu zdůvodnil tím, že pro okamžité zrušení pracovního poměru nebyly dány důvody podle „§ 56 odst. 1 písm. b) zákoníku práce“ a že je považuje za neplatné. Uvedl, že záznamové zařízení bylo zřejmě dne 21. 11. 2022 nalezeno v kanceláři sociální pracovnice, kam ho během víkendu 19. - 20. 11. 2022 umístil, že tedy žádné záznamy ze zařízení nezískal, resp. Pokud bylo vůbec něco zaznamenáno, neměl nikdy možnost se s tím seznámit, že i v případě, že by je získal, neměl v úmyslu záznamy jakkoliv použít, šířit či zneužít, že chtěl pouze pro svou potřebu zjistit, kdo na pracovišti šíří pomluvy o něm a jeho rodině, přičemž měl podezření, že toto se děje především právě v kanceláři sociální pracovnice, a že rozhodně neměl v úmyslu poškodit svého zaměstnavatele ani nikoho ze svých kolegyň či kolegů. Žalobce si je vědom toho, že pochybil a nejednal správně, když vešel do kanceláře jiného zaměstnance žalovaného. Má však za to, že jeho jednání nebylo takové intenzity, aby byl dán důvod pro okamžité zrušení pracovního poměru. Dále uvedl, že není pravdou, že opustil místo výkonu své práce, neboť sjednaným místem výkonu práce žalobce byl Dětský domov v Kašperských Horách, kde se nachází i kancelář sociální pracovnice, a je „běžnou praxí“, že vychovatelé se při výkonu své práce pohybují z různých důvodů po celém dětském domově a nesetrvávají pouze u „své“ dětské skupiny, kterou mají na starosti. Pokud jde o jednání spočívající v tom, že žalobce vešel do kanceláře jiných zaměstnanců žalovaného, nedošlo k němu při plnění pracovních povinností žalobce ani v souvislosti s ním. Nelze odhlédnout ani od motivu žalobce, pro který se rozhodl k uvedenému činu, který byl ryze osobní, a nikoliv ekonomický, resp. zištný či z pomstychtivosti. Žalobce svým jednáním nepoškodil ani neohrozil svého zaměstnavatele či jeho zájmy a neohrozil ani výkon svých pracovních povinností spočívajících v první řadě v péči o jemu svěřené děti a své povinnosti vykonával vždy řádně a svědomitě. Jednalo se tedy o ojedinělý exces, který byl vyvrcholením dlouhodobého pomlouvání žalobce a členů jeho rodiny na pracovišti ze strany některých zaměstnanců žalovaného.

3. Žalovaný (zejména) namítal, že podstatou věci je umístění odposlouchávacího zařízení v uzamčených prostorách v sídle žalovaného, že žalobce navozuje dojem, že se jednalo o zkratkovité jednání, avšak že umístění odposlouchávacího zařízení do hračky v odposlouchávané kanceláři vyžadovalo přípravu, rozmysl a jisté časové hledisko, že nahrávání muselo probíhat v delším časovém horizontu, než který uvádí žalobce, a že pracovníci žalovaného měli již minimálně od letních měsíců podezření, neboť informace, které zazněly pouze v kanceláři sociální pracovnice, byly žalobcem v různých situacích komentovány a naznačovány. Žalobce do uzavřené kanceláře opakovaně vstupoval během své pracovní doby, kdy měl vykonávat dohled nad skupinou. Pohyboval se přitom v kanceláři, která obsahuje citlivé informace – spisy dětí, jsou zde prováděny prověrky ze strany okresního státního zastupitelství, probíhají zde jednání ze strany orgánů sociálně právní ochrany dětí, kontroly ze strany Plzeňského kraje, úkony trestního řízení apod. Žalobce tak měl k dispozici informace, ke kterým neměl mít ze své pracovní pozice přístup, a vystavil zaměstnavatele nebezpečí porušení příslušných ustanovení [např. § 46 odst. 3 písm. c) zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů], zároveň ohrozil pověst žalovaného, kde je činnost založena na diskrétnosti, absolutní důvěře a pocitu bezpečí pro děti i zaměstnance, a navodil dlouhodobou atmosféru nedůvěry a strachu. K vytýkanému opuštění místa výkonu práce –

3. rodinné skupiny, kde měl žalobce provádět dohled, žalovaný uvedl, že žalobce vykonával pracovní náplň jako vychovatel, jehož povinností je dohled nad dětmi z rodinné skupiny, že jde o děti nezletilé a děti rovněž i mladšího školního věku, kde tento dohled je prováděn neustále, a že v okamžiku, kdy žalobce opustil rodinnou skupinu, vyšel na veřejné prostranství před domem jeden z chlapců z 3. rodinné skupiny. Žalobce svým jednáním porušil své povinnosti dohledu nad výchovnou skupinou, nezajistil ani náhradní dohled.

4. Žalobce pak ve své replice k vyjádření žalovaného (mimo jiné) namítl opožděnost okamžitého zrušení pracovního poměru, neboť má za to, že není zřejmé, zda byla žalovaným dodržena subjektivní lhůta pro okamžité zrušení pracovního poměru podle § 58 odst. 1 zákoníku práce v délce 2 měsíce od okamžiku, kdy se zaměstnavatel o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl. Výjimka uvedená v § 58 odst. 2 zákoníku práce pro případ, stane-li se v průběhu subjektivní dvouměsíční lhůty podle § 58 odst. 1 zákoníku práce jednání zaměstnance předmětem šetření jiného orgánu, se podle názoru žalobce neuplatní v případě, kdy šetření příslušného orgánu započalo ještě před tím, než se zaměstnavatel o existenci důvodu pro okamžité zrušení pracovního poměru dověděl, a než mu tedy začala běžet subjektivní dvouměsíční lhůta podle § 58 odst. 1 zákoníku práce.

5. Okresní soud v Klatovech rozsudkem ze dne 23. 5. 2024, č. j. 7 C 92/2023-229, žalobu zamítl (výrok I) a uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 28 416 Kč k rukám advokáta JUDr. Rostislava Netrvala, Ph.D. (výrok II). Vycházel ze zjištění, že žalovaný v okamžitém zrušení pracovního poměru ze dne 21. 2. 2023 vymezil dva skutky. Prvým z nich mělo být opuštění místa výkonu práce, tedy prostor, v nichž je umístěna 3. rodinná skupina, za soukromým účelem spočívajícím ve vniknutí do kanceláře sociální pracovnice a umístění zde nahrávacího zařízení za účelem pořízení nahrávky o obsahu hovorů zde vedených, druhým pak samotné neoprávněné vniknutí do kanceláře sociální pracovnice, tedy do prostor, k nimž žalobci nesvědčilo žádné právo. Soud prvního stupně „neshledal, že by prvý z vytýkaných skutků sám o sobě naplňoval znaky porušení povinností vztahujících se k žalobcově práci zvlášť závažným způsobem“, neboť v jednání spočívajícím v tom, že žalobce svěřené děti ze 3. rodinné skupiny na krátkou dobu opustil za účelem vyřízení svých soukromých záležitostí, nelze spatřit tak závažné pochybení, které by samo dosahovalo takové intenzity, že by došlo k naplnění skutkové podstaty vymezené v § 55 odst. 1 písm. b) zákoníku práce. Rovněž tak nelze přisvědčit žalovanému, že žalobce opustil místo výkonu práce, neboť místem výkonu práce je podle pracovní smlouvy celý Dětský domov v Kašperských Horách, nikoliv samostatné prostory, kde je ubytována 3. rodinná skupina. „Mnohem závažnější provinění“ však soud prvního stupně shledal ve druhém skutku a uzavřel, že žalobce porušil povinnost vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem, neboť porušil vnitřní směrnici ředitelky žalovaného týkající se nakládání s osobními údaji dětí tím, že v pracovní době opustil svěřenou dětskou skupinu, nikoli z důvodu plnění pracovních povinností, ale za účelem řešení svých soukromých záležitostí, a následně nezákonným způsobem vnikl do chráněných prostor dětského domova za účelem umístění nahrávacího zařízení tak, aby zaznamenal soukromé hovory ostatních kolegů z pracoviště, a to v rozporu s § 86 občanského zákoníku, tedy bez jejich vědomí (resp. souhlasu), čímž získal nebo mohl získat nezákonný přístup k informacím, které jsou osobními, popř. citlivými údaji a jsou zvláště chráněny nejen zákonem, ale i vnitřní směrnicí zaměstnavatele. Svým jednáním rovněž vystavil žalovaného hrozbě sankce za porušení předpisů o nakládání s osobními údaji „dle příslušné směrnice GDPR“, neboť popsané jednání žalobce způsobilo tzv. bezpečnostní incident týkající

se zpracování osobních údajů, tedy porušení zabezpečení osobních údajů ze strany zaměstnavatele. Nenahlásil nález nahrávacího zařízení v soukromých prostorách, které ke svému životu užívají jím svěřené děti, a toto později využil pro své soukromé účely, rovněž nenahlásil nález klíče od kanceláře sociální pracovnice, ačkoliv věděl, že se v ní nacházejí osobní spisy dětí. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že jednal-li žalobce v rozporu se zákonem i s předpisy vydanými zaměstnavatelem, nelze po žalovaném spravedlivě požadovat, aby žalobce nadále zaměstnával, přestože se žalobcem nebyly dosud žádné problémy, a že nelze přehlédnout ani zcela zjevnou ztrátu důvěry mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.

6. K argumentaci žalobce týkající se nedodržení lhůty pro okamžité zrušení pracovního poměru podle § 58 odst. 1 zákoníku práce soud prvního stupně uvedl, že žalovaný správně vyčkal do skončení šetření Policií České republiky, a tedy jednal tak, jak předpokládá ustanovení § 58 odst. 2 zákoníku práce, neboť jednání žalobce se skutečně stalo předmětem šetření jiného orgánu. Pracovněprávní důsledky žalobcova pochybení byly skutečně tak závažné, že bylo namístě vyčkat do skončení šetření Policie České republiky, když žalovaný neměl objektivně jinou možnost, jak zjistit veškeré okolnosti umístění nahrávacího zařízení do uzamčené kanceláře, a ačkoliv mohly pověřené osoby zaměstnavatele mít z prosincového telefonátu s příslušným policistou podezření o tom, že nahrávací zařízení umístil do kanceláře sociální pracovnice žalobce, bylo namístě zjistit, za jakých okolností k incidentu došlo, zda se na něm nepodílely další osoby, jakým způsobem žalobce vnikal do uzamčené kanceláře a co zde vlastně umístil a případně další relevantní informace. Soud prvního stupně má za to, že to jsou všechno právně významné informace, které zaměstnavatel „ve smyslu příslušných ustanovení zákoníku práce“ musí mít k dispozici nejen ve svém zájmu, ale i v zájmu ochrany zaměstnance, aby mohl následně vyvodit náležité pracovněprávní důsledky ve vztahu k dalšímu zaměstnávání zaměstnance, aniž by riskoval případné prohlášení jeho kroků za nezákonné, že tato obezřetnost nemůže jít k tíži zaměstnavatele, ale naopak svědčí o jeho zodpovědném a opatrném přístupu, a že byl-li žalovaný seznámen s výsledky šetření v únoru 2023, pak lze uzavřít, že lhůta vymezená ustanovením § 58 odst. 2 zákoníku práce byla „okamžitým ukončením“ ke dni 21. 2. 2023 zachována.

7. K odvolání žalobce Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 26. 11. 2024, č. j. 13 Co 761/2024-269, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I) a uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 8 124 Kč k rukám advokáta JUDr. Rostislava Netrvala, Ph.D. (výrok II). Ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že formální náležitosti okamžitého zrušení pracovního poměru byly žalovaným splněny a že také dvouměsíční lhůtu k rozvázání pracovního poměru okamžitým zrušením podle § 58 odst. 2 zákoníku práce žalovaný dodržel, neboť stane-li se jednání zaměstnance, v němž lze spatřovat porušení pracovních povinností, předmětem šetření jiného orgánu, je třeba v zájmu objektivního zjištění skutkového stavu vyčkat na výsledek šetření tohoto orgánu (policie), přičemž žalovaný takto postupoval, vyčkal na výsledek šetření policie, s nímž se seznámil dne 20. 2. 2023, a pracovní poměr se žalobcem rozvázal okamžitým zrušením bezprostředně následující den, tj. 21. 2. 2023. Shodně se soudem prvního stupně dovodil, že první vytýkaný skutek sám o sobě nepředstavuje porušení „pracovní kázně“ zvlášť hrubým způsobem, neboť „i v přirozeném prostředí rodiny patří k procesu osamostatňování dětí, aniž by v tom bylo spatřováno zanedbání povinné péče, že rodiče děti od určitého věku na určitý čas ponechají o samotě“. Ve vztahu k druhému skutku spočívajícímu v umístění odposlouchávacího zařízení žalobcem

do kanceláře sociální pracovnice pak odvolací soud uvedl, že je namístě akcentovat, že se ho žalobce dopustil jako vychovatel v dětském domově, přičemž vychovatelé se podílejí na utváření hodnot chovanců a jejich úkolem je vytváření nejen stimulujícího, ale především bezpečného, čitelného a předvídatelného prostředí v ústavním zařízení, které chovancům nahrazuje biologickou rodinu, že na tyto své povinnosti žalobce rezignoval, snížil-li se k jednání, kdy protiprávně na půdě dětského domova instaloval nahrávací zařízení s cílem pořizovat bez souhlasu kolegů zvukové záznamy o jejich komunikaci, že se tím dopustil jednání hrubě kolidujícího s § 86 občanského zákoníku, podle něhož lze pořizovat zvukové a obrazové záznamy jen se souhlasem dotčené osoby, že si navíc byl vědom toho, že zařízení instaluje v kanceláři, kde jsou projednávány citlivé záležitosti týkající se chovanců dětského domova, na něž se vztahuje nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR), a že argumentace žalobce, že tak učinil proto, aby zjistil, kdo z kolegů ho pomlouvá, je irelevantní. Odvolací soud uzavřel, že je zcela nežádoucí, aby vychovatel v dětském domově, který má chovancům ústavu jít příkladem, nahrával protiprávně své kolegy bez jejich souhlasu a vědomí, že žalobce takovým jednáním devalvoval hodnoty, na nichž spočívá vlastní koncept dětského domova, že žalovaný přiléhavě popsal, jakým způsobem odhalení nahrávacího zařízení narušilo v prostředí dětského domova pocit soukromí a vzájemné důvěry, že za daného stavu není možné po žalovaném spravedlivě požadovat, aby žalobce dále zaměstnával, a že soud prvního stupně postupoval správně, pokud žalobu zamítl.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jímž „napadá všechny výroky napadeného rozsudku, tj. napadá rozsudek v celém jeho rozsahu“. Dovolatel má za to, že napadený rozsudek závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a že odvolací soud nesprávně posoudil právní otázky, zda okamžité zrušení splňovalo všechny formální náležitosti, které jsou na něj kladeny jednak právními předpisy, a jednak soudní judikaturou (dále též jen „první otázka“), zda byla v tomto případě žalovaným dodržena prekluzivní dvouměsíční lhůta pro okamžité zrušení pracovního poměru zaměstnavatelem podle § 58 zákoníku práce (dále též jen „druhá otázka“) a zda se žalobce jednáním popsaným v okamžitém zrušení dopustil zvlášť hrubého porušení právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci, tedy zda jednání žalobce dosáhlo takové intenzity, aby jím bylo možno odůvodnit okamžité zrušení pracovního poměru zaměstnavatelem (dále též jen „třetí otázka“). Ve vztahu k první otázce dovolatel namítá, že důvod ukončení pracovního poměru nebyl žalovaným v okamžitém zrušení vymezen dostatečně určitě, že v něm nebyla označena konkrétní pracovní povinnost, kterou měl svým jednáním porušit, ale pouze obecný odkaz na § 301 písm. a) a b) zákoníku práce, a že v něm nebyl uveden ani konkrétní den, kdy mělo k porušení jeho pracovních povinností dojít.

9. K druhé otázce pak dovolatel uvedl, že při nálezu záznamového zařízení dne 21. 11. 2022 ještě žalovaný neměl informaci o tom, kdo jej do kanceláře sociální pracovnice umístil, že to zjistila následně policie dne 28. 11. 2022, kdy žalobce podruhé vstoupil do kanceláře sociální pracovnice, aby si vyzvedl záznamové zařízení, a při tom byl zachycen na fotopasti, kterou tam umístili policisté, a že tuto informaci se bezprostředně poté dověděla i ředitelka dětského domova od vyšetřujících policistů. Vedení dětského domova bylo policií průběžně

informováno o průběhu vyšetřování, a muselo tedy zcela nepochybně ještě před dnem 13. 12. 2022, kdy žalobce podal na policii vysvětlení a doznal se k umístění záznamového zařízení do kanceláře sociální pracovnice, vědět, že žalobce byl zachycen na snímku z fotopasti dne 28. 11. 2022. Subjektivní dvouměsíční lhůta podle § 58 odst. 1 zákoníku práce tak začala žalovanému běžet až poté, kdy bylo zahájeno šetření jiným orgánem ve smyslu § 58 odst. 2 zákoníku práce. Současně tato lhůta začala žalovanému běžet ještě přede dnem 13. 12. 2022, kdy nejpozději již žalovaný musel mít informaci, že se skutku, kterým bylo následně odůvodněno okamžité zrušení, dopustil právě žalobce. Dvouměsíční lhůta pro okamžité zrušení pracovního poměru tedy žalovanému nepochybně uběhla ještě před doručením okamžitého zrušení pracovního poměru žalobci dne 21. 2. 2023. Žalobce poukazuje na formulaci „v průběhu“ dvouměsíční lhůty obsaženou v § 58 odst. 2 zákoníku práce a je přesvědčen, že výjimka, že zaměstnavatel může okamžitě zrušit pracovní poměr se zaměstnancem ještě do dvou měsíců ode dne, kdy se dozví o výsledcích šetření jiného orgánu, se neuplatní v případě, kdy šetření příslušného orgánu započalo ještě před tím, než se zaměstnavatel o existenci důvodu pro okamžité zrušení pracovního poměru dověděl, a než tedy začala tato lhůta běžet. Jestliže se tedy v tomto případě jednání žalobce nejprve stalo předmětem šetření policie, a teprve poté se žalovaný o důvodech, které následně uvedl v okamžitém zrušení, dověděl (od policie), nemohla se tato výjimka uplatnit.

10. Ve vztahu k třetí otázce pak dovolatel namítá, že v případě kanceláře sociální pracovnice se jednalo o zcela běžnou kancelář, která nebyla zabezpečena žádným zvláštním způsobem, že žádné porušení nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 (tzv. nařízení GDPR) nebylo prokázáno a s žalovaným nebylo v této věci příslušným správním orgánem ani zahájeno žádné správní řízení. S poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2001, sp. zn. 21 Cdo 971/2000, dále uvádí, že nelze argumentovat tím, že žalovaný zaměstnavatel mohl teoreticky dostat pokutu od úřadu, pokud by mu bylo prokázáno spáchání přestupku na úseku ochrany osobních údajů, když navíc tato možnost byla vzhledem ke zjištěným skutečnostem čistě hypotetická. Žalobce opětovně poukázal na „ryze osobní“ motivaci k tomuto jednání a dodal, že nebylo prokázáno, že by získal jakékoliv zvukové záznamy ze záznamového zařízení. Připouští, že svým jednáním pochybil a mohl tím porušit interní předpis zaměstnavatele (tzv. GDPR směrnici), má však za to, že je třeba přihlédnout k tomu, že toto jednání nemělo pro žalovaného žádné negativní důsledky a nezpůsobilo žádnou škodu a že jednorázové porušení GDPR směrnice „čistě formálního charakteru“ nepochybně nebylo takové intenzity, aby jím mohl žalovaný odůvodnit okamžité zrušení pracovního poměru. S poukazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2001, sp. zn. 21 Cdo 379/2000, pak dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že měl při zkoumání intenzity porušení pracovní povinnosti pečlivěji posoudit všechny okolnosti i dopady, které má okamžité zrušení na život žalobce, včetně jeho dosavadního působení u žalovaného, pohnutek pro jednání, kterého se dopustil, a toho, co mu předcházelo. Žalobce dále namítá, že ho soud prvního stupně nesprávně vyzval k tomu, aby navrhl důkazy k prokázání tvrzení, že nebyly naplněny důvody pro okamžité zrušení pracovního poměru, přestože řízení bylo již „zkoncentrováno“, žalobce neměl k tomuto tvrzení důkazní břemeno a předmětem dokazování měly být negativní skutečnosti, které se zásadně neprokazují; navíc mu k tomu byla soudem poskytnuta lhůta v délce pouze 15 minut. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu a rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

11. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobce odmítl, neboť „je zcela neoprávněné“ a „neobsahuje žádné důvody odůvodňující jeho přípustnost“, popřípadě aby je zamítl. Má za to, že ustálená soudní praxe dává za pravdu zvolenému postupu jak odvolacího soudu, tak soudu prvního stupně, a že je v tomto směru zcela konzistentní. Dodává, že není pravdou, že žalovaný měl průběžně informace o průběhu vyšetřování prováděného Policií České republiky a že závěry o tom, že se žalobce svého protiprávního jednání dopustil v době, kdy měl vykonávat přímou pedagogickou práci s dětmi, byly známy až 20. 2. 2023, když byl žalovanému Policií České republiky předán spisový materiál s vyhodnocením zjištění a dosavadních úkonů. Žalovaný tedy „zachoval lhůtu“, což podrobně vyhodnotil již soud prvního stupně.

III.
Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací [§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

13. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

14. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

15. Nejvyšší soud dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu v části výroku I, ve které byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o náhradě nákladů řízení, a ve výroku II o náhradě nákladů odvolacího řízení podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl, neboť dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení [§ 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.].

16. Judikatura dovolacího soudu je ustálena v závěru, že ke splnění hmotněprávní podmínky platného okamžitého zrušení pracovního poměru je třeba, aby důvod okamžitého zrušení pracovního poměru byl určitým způsobem konkretizován uvedením skutečností, v nichž účastník spatřuje naplnění zákonného důvodu, tak, aby nemohly vzniknout pochybnosti, ze kterého důvodu se pracovní poměr okamžitě zrušuje. Důvod okamžitého zrušení pracovního poměru proto musí být uveden nejen tak, aby bylo zřejmé, který z důvodů uvedených v ustanovení § 55 odst. 1 zákoníku práce byl uplatněn, ale současně takovým způsobem, aby bylo nepochybné, v jakém konkrétním jednání zaměstnance je spatřován; jen taková konkretizace použitého důvodu po skutkové stránce zajišťuje, že nevzniknou pochybnosti o tom, z jakého důvodu byl pracovní poměr okamžitě zrušen, a že důvod nebude možné dodatečně měnit. Skutečnosti, které byly důvodem pro okamžité zrušení pracovního poměru, přitom není potřebné rozvádět do všech podrobností, neboť pro neurčitost a nesrozumitelnost projevu vůle je okamžité zrušení pracovního poměru neplatné jen tehdy,

kdyby se nedalo ani výkladem projevu vůle zjistit, proč byl pracovní poměr okamžitě zrušen. K dosažení účelu sledovaného ustanovením § 60 zákoníku práce není vždy potřebné, aby okamžité zrušení pracovního poměru obsahovalo také údaje o tom, kdy se zaměstnavatel dověděl o důvodu okamžitého zrušení pracovního poměru, nebo kdy tento důvod vznikl, anebo zda byl důvod okamžitého zrušení pracovního poměru předmětem šetření jiného orgánu, neboť i bez těchto údajů může být nepochybné, proč byl se zaměstnancem okamžitě zrušen pracovní poměr (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 1996, sp. zn. 2 Cdon 198/96, uveřejněný pod č. 35/1998 v časopise Soudní judikatura, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2374/2000, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4030/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4883/2010, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2521/2013).

č. 55

17. V posuzované věci je z okamžitého zrušení pracovního poměru ze dne 21. 2. 2023 zřejmé, který z důvodů uvedených v ustanovení § 55 odst. 1 zákoníku práce byl uplatněn a v jakém konkrétním jednání zaměstnance je spatřován (srov. zejména odst. 7 a odst. 28 až 30 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně). Uzavřel-li tedy odvolací soud (shodně se soudem prvního stupně), že formální náležitosti okamžitého zrušení pracovního poměru byly žalovaným splněny, je tento jeho závěr v souladu s výše uvedenou ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu. První otázka předestřená dovolatelem v dovolání (zda okamžité zrušení splňovalo všechny formální náležitosti, které jsou na něj kladeny jednak právními předpisy, a jednak soudní judikaturou) proto není způsobilá založit v projednávané věci přípustnost dovolání.

18. Ve vztahu k otázce hodnocení stupně intenzity porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci (dále též jen „pracovní povinnost“) a hledisek pro vymezení relativně neurčité hypotézy ustanovení § 55 odst. 1 písm. b) zákoníku práce Nejvyšší soud ve své judikatuře již dříve dovodil, že pro posouzení, zda zaměstnanec porušil povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci méně závažně, závažně nebo zvlášť hrubým způsobem, zákon nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet. V zákoníku práce ani v ostatních pracovněprávních předpisech nejsou pojmy „méně závažné porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci“, „závažné porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci“ a „porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem“ definovány, přičemž na jejich vymezení závisí možnost a rozsah postihu zaměstnance za porušení takové povinnosti. Vymezení hypotézy právní normy tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu; soud může přihlédnout při zkoumání intenzity porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci k osobě zaměstnance, k funkci, kterou zastává, k jeho dosavadnímu postoji k plnění pracovních úkolů, k době a situaci, v níž došlo k porušení pracovní povinnosti, k míře zavinění zaměstnance, ke způsobu a intenzitě porušení konkrétních povinností zaměstnance, k důsledkům porušení uvedených povinností pro zaměstnavatele, k tomu, zda svým jednáním zaměstnanec způsobil zaměstnavateli škodu (újmu), apod. Zákon zde ponechává soudu širokou možnost uvážení, aby rozhodnutí o platnosti rozvázání pracovního poměru okamžitým zrušením nebo výpovědí odpovídalo tomu, zda po zaměstnavateli lze spravedlivě požadovat, aby pracovní poměr zaměstnance u něj nadále pokračoval [srov. při obdobné právní úpravě v předchozím

zákoníku práce např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1228/99, uveřejněný pod č. 21/2001 Sb. rozh. obč., nebo dovolatelem v dovolání citované rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2001, sp. zn. 21 Cdo 971/2000, a ze dne 6. 2. 2001, sp. zn. 21 Cdo 379/2000, anebo – přímo ve vztahu k ustanovení § 55 odst. 1 písm. b) zákoníku práce – např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2596/2011, který byl publikován pod č. 25/2013 Sb. rozh. obč.].

19. Patří-li ustanovení § 55 odst. 1 písm. b) zákoníku práce k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, může dovolací soud úvahu odvolacího soudu o tom, zda zaměstnanec porušil povinnost vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci méně závažně, závažně nebo zvlášť hrubým způsobem, přezkoumat pouze v případě její zjevné nepřiměřenosti (k aplikaci právních norem s relativně neurčitou hypotézou srov. například rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1618/2007, ze dne 21. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4059/2007, a ze dne 8. 4. 2021, sp. zn. 21 Cdo 90/2021, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 14/2009, uveřejněné pod č. 14/2012 Sb. rozh. obč.).

20. S dovolatelem lze tedy souhlasit v tom, že při posuzování intenzity porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci soudy mohou přihlédnout (mimo jiné) i k osobě zaměstnance, k jím zastávané funkci, k jeho dosavadnímu postoji k plnění pracovních úkolů, k době a situaci, v níž došlo k porušení povinnosti, ke způsobu a intenzitě porušení konkrétních povinností zaměstnance, k důsledkům porušení uvedených povinností pro zaměstnavatele a k tomu, zda svým jednáním zaměstnanec způsobil zaměstnavateli škodu. Dovolatel však přehlíží, že judikatura dovolacího soudu je ustálena též v závěru, že výsledné posouzení intenzity porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonávané práci není jen aritmetickým průměrem všech v konkrétním případě zvažovaných hledisek. K některým hlediskům je třeba přistupovat se zvýšenou pozorností tak, aby byla vystižena typová i speciální charakteristika porušení právních povinností v konkrétní věci (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3325/2012). Jsou-li některá hlediska pro posouzení intenzity porušení pracovní povinnosti v konkrétní věci významnější (závažnější, důležitější), soud jim logicky přikládá také větší význam (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1405/2012). Zároveň je třeba mít na zřeteli, že ve vztazích zaměstnavatele a zaměstnance je nezbytná vzájemná důvěra, spolehlivost zaměstnance a jeho poctivost ve smyslu ustanovení § 301 písm. d) zákoníku práce, jež zároveň ukládá zaměstnanci, aby celým svým chováním v souvislosti s pracovním vztahem nezpůsoboval zaměstnavateli škodu (újmu), ať už majetkovou, nebo morální (srov. například již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2596/2011).

21. V projednávané věci soudy z výše uvedené judikatury – jak je patrné z odůvodnění jejich rozsudků – při svých úvahách vycházely. Akcentovaly přitom zejména skutečnost, že žalobce se druhého skutku uvedeného v okamžitém zrušení pracovního poměru dopustil jako vychovatel v dětském domově, který se podílí na utváření hodnot chovanců a jehož úkolem je vytváření stimulujícího, bezpečného, čitelného a předvídatelného prostředí v ústavním zařízení, jakož i to, že žalobce svým jednáním ve svém důsledku devalvoval hodnoty, na nichž spočívá vlastní koncept dětského domova, a že odhalení nahrávacího zařízení narušilo v prostředí dětského domova pocit soukromí a vzájemné důvěry. Není pravdou, že by se soudy

v projednávané věci vůbec nezabývaly dosavadním postojem žalobce k plnění pracovních úkolů a pohnutkami žalobce pro jednání, kterého se dopustil (srov. zejména odst. 35 odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, kde soud prvního stupně zohlednil též okolnost, že se žalobcem nebyly dosud žádné problémy a že u žalovaného byl zaměstnán po značnou dobu, a pohnutky žalobce, a odst. 17 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu). Při svých úvahách soudy přihlédly rovněž k těmto dovolatelem akcentovaným hlediskům, avšak na rozdíl od dovolatele považovaly za významnější (závažnější, důležitější) jiná (výše uvedená) zvažovaná hlediska, kterým přikládaly větší význam. Dovolací soud přitom neshledal úvahy odvolacího soudu týkající se intenzity porušení pracovních povinností žalobce (zjevně) nepřiměřenými.

22. Namítá-li pak žalobce, že jeho jednání „nemělo pro žalovaného žádné negativní důsledky a nezpůsobilo žádnou škodu“ a že „nelze argumentovat tím, že žalovaný zaměstnavatel mohl teoreticky dostat pokutu od úřadu“, pak jednak přehlíží odvolacím soudem zmíněné negativní důsledky jeho jednání pro žalovaného (zejména narušení pocitu soukromí a vzájemné důvěry u žalovaného), a jednak nebere náležitě v úvahu, že rovněž skutečnost, že zaměstnanec svým jednáním vystavil zaměstnavatele hrozbě sankce (tedy samotná „ohrožující“ povaha porušení jeho pracovní povinnosti), může být jedním z hledisek, k nimž soud přihlíží při hodnocení intenzity porušení pracovní povinnosti zaměstnance. To ostatně nevylučují ani závěry uvedené v dovolatelem citovaném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2001, sp. zn. 21 Cdo 971/2000. Odvolací soud navíc (byť dovolatel tvrdí v dovolání opak) na rozdíl od soudu prvního stupně skutečností, že „žalovaný zaměstnavatel mohl teoreticky dostat pokutu“, resp. že žalobce svým jednáním vystavil žalovaného hrozbě sankce, v odůvodnění svého rozsudku neargumentoval a hrozbu sankce pro žalovaného nezdůraznil ani z hlediska hodnocení intenzity porušení pracovní povinnosti žalobce jako okolnost, která by intenzitu porušení jeho pracovní povinnosti (významně) zvyšovala.

23. Ani třetí otázka vymezená dovolatelem v dovolání (zda se žalobce jednáním popsaným v okamžitém zrušení dopustil zvlášť hrubého porušení právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci, tedy zda jednání žalobce dosáhlo takové intenzity, aby jím bylo možno odůvodnit okamžité zrušení pracovního poměru zaměstnavatelem) tedy nezakládá přípustnost dovolání žalobce podle § 237 o. s. ř.

24. V projednávané věci však závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení druhé otázky formulované dovolatelem v dovolání, resp. Na vyřešení otázky hmotného práva, za jakých podmínek se prodlužuje lhůta, v níž může zaměstnavatel se zaměstnancem okamžitě zrušit pracovní poměr, stanovená v § 58 odst. 1 zákoníku práce, způsobem uvedeným v ustanovení § 58 odst. 2 zákoníku práce. Protože tato právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla ve všech souvislostech vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.
Důvodnost dovolání

25. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobce není opodstatněné.

26. Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tomu, že žalobce se domáhá určení neplatnosti okamžitého zrušení pracovního poměru, které mu bylo doručeno dne 21. 2. 2023 – podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů účinném do 30. 6. 2023 (dále jen „zák. práce“), a subsidiárně též (srov. § 4 zák. práce) podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2023 (dále též jen „o. z.“).

27. Podle ustanovení § 55 odst. 1 písm. b) zák. práce zaměstnavatel může výjimečně pracovní poměr okamžitě zrušit jen tehdy, porušil-li zaměstnanec povinnost vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem.

28. Podle ustanovení § 58 odst. 1 zák. práce pro porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci nebo z důvodu, pro který je možné okamžitě zrušit pracovní poměr, může dát zaměstnavatel zaměstnanci výpověď nebo s ním okamžitě zrušit pracovní poměr pouze do 2 měsíců ode dne, kdy se o důvodu k výpovědi nebo k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl, a pro porušení povinnosti vyplývající z pracovního poměru v cizině do 2 měsíců po jeho návratu z ciziny, nejpozději však vždy do 1 roku ode dne, kdy důvod k výpovědi nebo k okamžitému zrušení pracovního poměru vznikl.

29. Podle ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce stane-li se v průběhu 2 měsíců podle odstavce 1 jednání zaměstnance, v němž je možné spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci, předmětem šetření jiného orgánu, je možné dát výpověď nebo s ním okamžitě zrušit pracovní poměr ještě do 2 měsíců ode dne, kdy se zaměstnavatel dověděl o výsledku tohoto šetření.

30. Marným uplynutím lhůty uvedené v ustanovení § 58 zák. práce dochází k zániku práva (srov. § 330 zák. práce).

31. Z citovaného ustanovení § 58 zák. práce vyplývá, že zaměstnavatel může rozvázat pracovní poměr se zaměstnancem okamžitým zrušením pouze ve lhůtě dvou měsíců ode dne, kdy se o důvodu k okamžitému zrušení dověděl; stane-li se v průběhu dvouměsíční lhůty jednání zaměstnance, v němž lze spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci, předmětem šetření jiného orgánu, prodlužuje se tato lhůta k okamžitému zrušení pracovního poměru tak, že skončí teprve uplynutím dvou měsíců ode dne, kdy se zaměstnavatel o výsledku tohoto šetření dověděl. Marným uplynutím této prekluzívní (propadné) lhůty zaměstnavateli zaniká možnost rozvázat pracovní poměr okamžitým zrušením, i kdyby jinak byly všechny zákonné předpoklady splněny (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3346/2017, nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4837/2010).

32. Nejpozději však (a to i v případě, že jednání zaměstnance bylo předmětem šetření jiného orgánu) může zaměstnavatel okamžitě zrušit pracovní poměr do jednoho roku ode dne, kdy důvod k okamžitému zrušení vznikl [kdy došlo – jde-li o důvod uvedený v § 55 odst. 1 písm. b) zák. práce – k porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci zvlášť hrubým způsobem]; to platí nejen tehdy, jestliže se během této lhůty zaměstnavatel o porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se vykonávané práci nedověděl, ale i v případě, že šetření jiného orgánu o jednání zaměstnance v této lhůtě ještě neskončilo, popřípadě se zaměstnavatel o jeho výsledku v této

lhůtě nedověděl, a i kdyby tímto šetřením nevyšly najevo žádné jiné skutečnosti, než které byly zaměstnavateli dosud známy (srov. například odůvodnění již zmíněného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4837/2010, anebo – ve vztahu k obdobné právní úpravě v předchozím zákoníku práce – např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 11. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1153/2003, uveřejněný pod č. 196/2003 v časopise Soudní judikatura).

33. „Jiným orgánem“ ve smyslu ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce se rozumí orgán, který není součástí zaměstnavatele (jeho organizační struktury) a do jehož zákonem založené pravomoci patří posuzování jednání zaměstnance, v němž lze spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci; mezi takové orgány se řadí zejména orgány činné v trestním řízení, které jsou oprávněny posuzovat jednání zaměstnance, v němž lze spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci, z toho hlediska, zda tímto jednáním došlo ke spáchání trestného činu. Při tomto posuzování jsou pro zaměstnavatele významné nejen poznatky, které – po zahájení trestního stíhání zaměstnance – vyplynuly z rozhodnutí těchto orgánů, popřípadě z jimi provedených vyšetřovacích úkonů, ale i výsledky prověrky na základě oznámení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Zjištění v tomto směru totiž zaměstnavateli umožňují, aby lépe a nezávisle na vlastních poznatcích posoudil, zda zaměstnanec skutečně zaviněně porušil pracovní povinnosti a jaký stupeň intenzity toto porušení dosáhlo, a aby dovodil, jaké opatření vůči zaměstnanci přijme; je proto odůvodněné, aby zaměstnavatel mohl po přiměřenou dobu se svým závěrem vyčkat výsledků činnosti těchto orgánů (srov. například odůvodnění již zmíněných rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3346/2017, ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4837/2010, a ze dne 5. 11. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1153/2003, nebo rozsudek bývalého Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 10. 1992, sp. zn. 6 Cdo 52/92, uveřejněný pod č. 42/1993 Sb. rozh. obč., anebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 1999, sp. zn. 21 Cdo 819/99, uveřejněný v časopise Soudní rozhledy č. 1, ročník 2000, str. 14).

34. Je-li jiným orgánem ve smyslu ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce orgán činný v trestním řízení, stává se jednání zaměstnance, v němž lze spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci, předmětem šetření tohoto orgánu od okamžiku sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin [§ 158 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů] (srov. například odůvodnění již zmíněného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 3346/2017).

35. Dovolatel v projednávané věci namítá, že „lze prakticky s jistotou uzavřít“, že subjektivní dvouměsíční lhůta podle § 58 odst. 1 zákoníku práce začala žalovanému běžet až poté, kdy bylo zahájeno šetření jiným orgánem ve smyslu § 58 odst. 2 zákoníku práce, a současně ještě přede dnem 13. 12. 2022, kdy nejpozději žalovaný musel mít informaci, že se skutku, kterým bylo následně odůvodněno okamžité zrušení pracovního poměru, dopustil právě žalobce, a že proto dvouměsíční lhůta k okamžitému zrušení pracovního poměru žalovanému nepochybně uběhla ještě před doručením okamžitého zrušení pracovního poměru žalobci dne 21. 2. 2023.

36. Poukazuje přitom na znění ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce (zejména na dikci „v průběhu“ 2 měsíců podle odstavce 1), z něhož dovozuje, že výjimka stanovená v § 58 odst. 2 zák. práce (že zaměstnavatel může okamžitě zrušit pracovní poměr se zaměstnancem ještě do dvou měsíců ode dne, kdy se dozví o výsledcích šetření jiného orgánu) „se neuplatní v případě, kdy šetření příslušného orgánu započalo ještě před tím, než se zaměstnavatel o existenci důvodu pro okamžité zrušení pracovního poměru dozvěděl, a než tedy začala tato lhůta běžet“. Dovolatel uvádí, že se v tom shoduje i odborná literatura (srov. BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol.: Zákoník práce, Komentář. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 364–369) a že „především je to pak ale zřejmé i z gramatického výkladu ustanovení § 58 zákoníku práce“. Z uvedeného dovolatel dovozuje, že v posuzovaném případě se tato výjimka nemohla uplatnit, neboť nejprve se jednání žalobce stalo předmětem šetření policie a teprve poté se žalovaný o důvodech, které následně uvedl v okamžitém zrušení, dověděl (od policie).

37. Dovolateli je třeba dát za pravdu, že v odborné literatuře se objevují názory, že jestliže šetření jiného orgánu započalo dříve, než začala zaměstnavateli běžet subjektivní lhůta (než se zaměstnavatel o porušení povinnosti zaměstnance dověděl), režim stanovený v § 58 odst. 2 zák. práce se neuplatní a zaměstnavateli běží (bez přerušení) subjektivní dvouměsíční lhůta od okamžiku, kdy se o porušení povinnosti zaměstnancem dověděl; resp. Že „k odložení počátku lhůty pro rozvázání pracovního poměru“ dojde jen tehdy, pokud se porušení povinnosti zaměstnance stane předmětem šetření jiného orgánu až poté, kdy již začala běžet dvouměsíční subjektivní lhůta podle § 58 odst. 1 zák. práce, tedy poté, kdy se již sám zaměstnavatel dověděl o porušení povinnosti zaměstnance (srov. například PUTNA, M. In: BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol.: Zákoník práce. Komentář, 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 410, STRÁNSKÝ, J. In: STRÁNSKÝ, J. a kol. Zákoník práce s podrobným praktickým výkladem pro širokou veřejnost. Praha: Sondy, 2021, s. 271, anebo JANŠOVÁ, M. In: VALENTOVÁ, K., PROCHÁZKA, J., JANŠOVÁ, M., ODROBINOVÁ, V., BRŮHA, D. a kol.: Zákoník práce. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 240–241). Autoři těchto komentářů však tyto své závěry nijak blíže neodůvodňují. Lze se proto jen domnívat, že (shodně jako dovolatel) vycházejí z jazykového (gramatického) výkladu § 58 odst. 2 zák. práce, zejména z formulace „stane-li se v průběhu 2 měsíců podle odstavce 1“ jednání zaměstnance, v němž je možné spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci, „předmětem šetření jiného orgánu“.

38. Ve vztahu k otázce výkladu právní normy Nejvyšší soud již dříve dospěl k závěru, že právní teorie v zásadě rozlišuje (podle metod a způsobů výkladů) jazykový výklad (provádí se na základě zjištění smyslu slov a vět podle gramatických, morfologických a syntaktických pravidel), logický výklad (spočívá v tom, že smysl normy se zjišťuje pomocí pravidel formální logiky), systematický výklad (smysl normy se zjišťuje srovnáním s jinými právními normami, v souvislosti s širším celkem, s celým zákonem), historický výklad (smysl normy vysvětluje z okolností, za nichž vznikla, a v souvislosti s cílem, který sledovala) a teleologický výklad (smysl a funkci právní normy vysvětluje v souvislosti se společenskými a sociálními podmínkami a potřebami, v nichž se má norma realizovat). Přitom platí, že žádnou z těchto metod výkladu nelze používat výlučně nebo izolovaně, poněvadž všechny metody jako celek tvoří součást myšlenkového postupu směřujícího k zjištění pravého smyslu právní normy. Každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá občanský zákoník, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle

jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit (§ 2 odst. 1 o. z.). Zákonnému ustanovení nelze přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce; nikdo se však nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu (§ 2 odst. 2 o. z.). Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění (§ 2 odst. 3 o. z.) [srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2021, sp. zn. 21 Cdo 504/2021, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2724/2020, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2019, sp. zn. 21 Cdo 995/2019, nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2019, sp. zn. 21 Cdo 3822/2018].

39. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi nezpochybňuje důležitost gramatické (jazykové) metody výkladu právního předpisu jako jedné ze základních metod. Opakovaně však připomíná, že nelze vystačit pouze s tímto výkladem, a to zejména tam, kde panují důvodné pochybnosti o obsahu konkrétní právní normy (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. 33 Odo 70/2004, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2751/2010, anebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2025, sp. zn. 30 Cdo 735/2025); jakkoli je třeba vyhnout se rozhodovací libovůli, k níž výklad odchylný od textu zákona (*contra verba legis*) může svádět, soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje zejména účel zákona, ale také historie jeho vzniku, systematika či některý z ústavních principů (srov. například rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1050/2020, uveřejněný pod č. 3/2022 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4197/2015, uveřejněné pod číslem 45/2018 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2018, sp. zn. 22 Cdo 1424/2018, anebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2018, sp. zn. 22 Cdo 5305/2017).

40. V této souvislosti Nejvyšší soud konstantně odkazuje i na nálezovou judikaturu Ústavního soudu, v níž se připomíná, že jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě, a je tedy pouhým východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu, k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis* atd. (srov. například nález pléna Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, uveřejněný pod č. 30/1998 Sb., nález pléna Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/03, uveřejněný pod č. 280/2006 Sb., nebo nález pléna Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 87/06). Je třeba mít na zřeteli, že nelze ztotožňovat text právního předpisu a právní normu, která je významem tohoto textu, a že právní norma se ne vždy musí krýt s tím, jak je vyjádřena v textu zákona, a to ani v takovém případě, kdy se text může jevit jako jednoznačný a určitý (srov. například nález Ústavního soudu ze dne 10. 8. 2006, sp. zn. I. ÚS 138/06, uveřejněný pod č. 152/2006 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, nebo odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2330/2022).

41. Smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona osvětlující záměr tvůrce, a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona (srov. například stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96, uveřejněné pod č. 9/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011,

sp. zn. 31 Cdo 4545/2008, uveřejněný pod č. 84/2011 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2437/2013, uveřejněné pod č. 42/2014 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2015, sp. zn. 32 Cdo 1714/2015, uveřejněné pod č. 75/2016 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2020, sp. zn. 23 Cdo 2593/2018, uveřejněný pod č. 8/2021 Sb. rozh. obč.).

42. Nejvyšší soud ve své judikatuře rovněž zdůrazňuje, že nepřijatelným je takový způsob interpretace a aplikace práva, jenž by vedl k absurdním důsledkům či jiným důsledkům neslučitelným s účelem zákona (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2024, sp. zn. 23 Cdo 2700/2023, uveřejněného pod č. 2/2025 Sb. rozh. obč., rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2025, sp. zn. 23 Cdo 966/2024, nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2025, sp. zn. 21 Cdo 293/2025).

43. Striktním jazykovým (gramatickým) výkladem ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce by sice bylo možné – jak činí dovolatel v projednávané věci – dospět k závěru, že dikce „stane-li se v průběhu 2 měsíců podle odstavce 1 jednání zaměstnance (…) předmětem šetření jiného orgánu“ naznačuje, že pravidlo o prodloužení lhůty k okamžitému zrušení pracovního poměru uvedené v tomto ustanovení se aplikuje pouze tehdy, jestliže šetření jiného orgánu „započalo“ až „v průběhu“ lhůty 2 měsíců uvedené v § 58 odst. 1 zák. práce (tedy až poté, co se zaměstnavatel o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl a co mu začala běžet dvouměsíční subjektivní prekluzivní lhůta uvedená v § 58 odst. 1 zák. práce, a zároveň před tím, než zaměstnavateli tato lhůta uplynula), neboť výraz „stane-li se“ vyjadřuje změnu stavu, resp. započetí s něčím (v posuzované věci s šetřením jiného orgánu v průběhu 2 měsíců podle § 58 odst. 1 zák. práce).

44. Jak ovšem vyplývá ze shora citované judikatury, jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Vedle výše nastíněné interpretace striktně vycházející z jazykové (gramatické) metody výkladu se nabízí též výklad, že se pravidlo o prodloužení lhůty k okamžitému zrušení pracovního poměru stanovené v § 58 odst. 2 zák. práce neuplatní pouze tehdy, stane-li se jednání zaměstnance předmětem šetření jiného orgánu až po uplynutí dvouměsíční lhůty stanovené v § 58 odst. 1 zák. práce [jinými slovy, že se toto pravidlo uplatní vždy, je-li jednání zaměstnance v průběhu 2 měsíců podle § 58 odst. 1 zák. práce předmětem šetření jiného orgánu, bez ohledu na to, zda šetření jiného orgánu „započalo“ před tím, než se zaměstnavatel o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl, nebo až poté, co se o tomto důvodu dověděl a co mu začala běžet dvouměsíční lhůta stanovená v § 58 odst. 1 zák. práce; rozhodující je, že šetření jiného orgánu „v průběhu“ této dvouměsíční lhůty (již) probíhá (že tedy nezačalo až po jejím uplynutí)]. Pro odstranění pochybností o obsahu ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce je proto dále nutno vyjít z historických souvislostí jeho vzniku, zjistit jeho smysl a účel (využít tedy rovněž výkladu historického a teleologického), popř. je podrobit též výkladu logickému.

45. Ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce (s drobnými formulačními úpravami) navázalo na právní úpravu obsaženou v zákoně č. 65/1965 Sb., zákoník práce, účinném do 31. 12. 2006. Z důvodové zprávy k zákonu č. 262/2006 Sb. lze k ustanovení § 58 a 59 dovodit pouze to, že se v nich „navrhuje stanovit lhůty, v nichž zaměstnavatel nebo zaměstnanec mohou poté, co zjistili konkrétní důvod, či tento důvod vznikl, učinit právní úkon směřující ke skončení pracovního poměru“. Ohlédnutím se do historie pak lze zjistit, že původní znění zákona

č. 65/1965 Sb. obdobu ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce týkající se modifikace lhůty k okamžitému zrušení pracovního poměru v návaznosti na to, že se jednání zaměstnance, v němž je možné spatřovat porušení pracovní povinnosti (porušení pracovní kázně), stane předmětem šetření jiného orgánu, neobsahovalo. Tato modifikace se v § 46 odst. 4 zákona č. 65/1965 Sb. (na který co do počátku a běhu lhůty k okamžitému zrušení pracovního poměru odkazovalo ustanovení § 53 odst. 2 tohoto zákona) objevila až po novele provedené zákonem č. 153/1969 Sb., tedy ve znění účinném od 1. 1. 1970. Formulována však byla poněkud odlišně; první věta tohoto ustanovení zněla: „Je-li jednání pracovníka, v němž lze spatřovat porušení pracovní kázně, předmětem šetření jiného orgánu, počíná jednoměsíční lhůta uvedená v předchozím odstavci dnem, kdy se organizace o výsledku tohoto šetření dověděla“. Z důvodové zprávy k zákonu č. 153/1969 Sb. se přitom k tomuto ustanovení podává pouze to, že „možnost rozvázat pracovní poměr výpovědí, popřípadě okamžitým zrušením pro porušení pracovní kázně, má usnadnit také prodloužení lhůt při šetření prováděném jinými orgány“ (viz https://www.psp.cz/eknih/1969fs/tisky/t0016_03.htm). Žádné bližší vysvětlení záměru tvůrce tohoto zákona pak nepřináší ani argumentace přednesená v rozpravě při přijímání návrhu zákona č. 153/1969 Sb. (https://www.psp.cz/eknih/1969fs/sn/stenprot/006schuz/s006009.htm a https://www.psp.cz/eknih/1969fs/sl/stenprot/007schuz/s007014.htm).

46. Novelou provedenou zákonem č. 188/1988 Sb. pak došlo s účinností od 1. 1. 1989 (mimo jiné) též ke změně formulace první věty ustanovení § 46 odst. 4 zákona č. 65/1965 Sb., která nadále zněla: „Stane-li se v průběhu lhůty dvou měsíců uvedené v předchozím odstavci jednání pracovníka, v němž lze spatřovat porušení pracovní kázně, předmětem šetření jiného orgánu, lze dát výpověď ještě do dvou měsíců ode dne, kdy se organizace dověděla o výsledku tohoto šetření“. Konkrétní důvody této formulační změny se však nepodávají ani z důvodové zprávy k zákonu č. 188/1988 Sb. (viz https://www.psp.cz/eknih/1986fs/tisky/t0100_08.htm), ani z rozpravy vedené při přijímání návrhu tohoto zákona (viz https://www.psp.cz/eknih/1986fs/slsn/stenprot/012schuz/s012012.htm). V dobové odborné literatuře se pak k této formulační změně objevuje např. komentář: „V § 46 odst. 4 je zpřesněná formulace, aby již v budoucnu nedocházelo k pochybnostem, zda běží pro organizaci nová subjektivní lhůta, i když se organizace o důvodu k výpovědi dověděla a nevyužila subjektivní lhůty, po jejímž uplynutí teprve započal jiný orgán šetření v téže věci. Nevyužije-li organizace dvouměsíční subjektivní lhůtu, přestože jiný orgán v jejím průběhu nezahájil šetření, organizace již nemůže dát pracovníkovi pro příslušné porušení pracovní kázně výpověď. Jestliže se však jednání pracovníka stane předmětem šetření jiného orgánu v průběhu této lhůty, subjektivní lhůta se prodlužuje, a to tak, že organizace může dát pracovníkovi výpověď ještě do dvou měsíců ode dne, kdy se dověděla o výsledku tohoto šetření“ (srov. JAKUBKA, J., KOTTNAUER, A., ŠUSTA, V.: Zákoník práce. 1. vyd., Praha: Práce, vydavatelství a nakladatelství ROH, 1989, s. 65).

47. Následné novely zákona č. 65/1965 Sb. pak již nepřinesly žádné významné změny v této části ustanovení § 46 odst. 4 (došlo již pouze k nahrazení termínu „organizace“ termínem „zaměstnavatel“ a termínu „pracovník“ termínem „zaměstnanec“).

48. Dvouměsíční lhůta podle ustanovení § 58 odst. 1 zák. práce, během které musí být okamžité zrušení pracovního poměru zaměstnanci dáno (a také způsobem uvedeným v ustanovení § 334 zák. práce doručeno), slouží (mimo jiné) k tomu, aby zaměstnavatel mohl provést potřebné šetření, zda zaměstnanec skutečně porušil pracovní povinnost a zda šlo

o porušení pracovní povinnosti nejvyšší intenzity (zvlášť hrubým způsobem), a aby se podle jeho výsledku rozhodl, zda přistoupí k okamžitému zrušení pracovního poměru (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2008, sp. zn. 21 Cdo 743/2007, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 4. 2011, sp. zn. 21 Cdo 344/2010, anebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 5. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1475/2001).

49. Pokud jde o smysl a účel právní úpravy obsažené v § 58 odst. 2 zák. práce (dříve srov. § 46 odst. 4 a § 53 odst. 2 zákona č. 65/1965 Sb.), Nejvyšší soud se k němu opakovaně vyjádřil ve své (již výše citované) ustálené rozhodovací praxi, z níž plyne, že zjištění „jiného orgánu“, předmětem jehož šetření se stalo jednání zaměstnance, v němž je možné spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci, zaměstnavateli umožňují, aby lépe a nezávisle na vlastních poznatcích posoudil, zda zaměstnanec skutečně porušil pracovní povinnosti, zda porušení pracovních povinností ze strany zaměstnance bylo zaviněno, jaká byla forma jeho zavinění a jakého stupně intenzity toto porušení pracovních povinností dosáhlo, a aby dovodil, jaké opatření vůči zaměstnanci přijme, a že je proto odůvodněné, aby zaměstnavatel mohl po přiměřenou dobu se svým závěrem vyčkat výsledků činnosti tohoto „jiného orgánu“. Účelem prodloužení lhůty k okamžitému zrušení pracovního poměru pro porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci zakotveného v tomto ustanovení tedy je umožnit zaměstnavateli v zájmu objektivního zjištění skutkového stavu po určitou dobu (nejdéle však do uplynutí objektivní prekluzivní lhůty podle § 58 odst. 1 zák. práce v trvání jednoho roku ode dne, kdy důvod k výpovědi nebo k okamžitému zrušení pracovního poměru vznikl) vyčkat se svou reakcí na jednání zaměstnance, v němž lze shledat porušení jeho pracovní povinnosti, na výsledek šetření jiného orgánu. Zaměstnavateli je tak poskytnuta možnost, aby při svém rozhodnutí zohlednil též výsledek šetření tohoto jiného orgánu, který se jednáním zaměstnance (nezávisle na dosavadních poznatcích zaměstnavatele) zabýval.

50. Nejvyšší soud je toho názoru, že uvedenému smyslu a účelu § 58 odst. 2 zák. práce lépe odpovídá druhý (výše nastíněný) výklad tohoto ustanovení, podle něhož se pravidlo o prodloužení lhůty k okamžitému zrušení pracovního poměru stanovené v § 58 odst. 2 zák. práce neuplatní pouze tehdy, stane-li se jednání zaměstnance předmětem šetření jiného orgánu až po uplynutí dvouměsíční prekluzivní lhůty stanovené v § 58 odst. 1 zák. práce, jinými slovy, že se toto pravidlo uplatní vždy, je-li jednání zaměstnance v průběhu 2 měsíců podle § 58 odst. 1 zák. práce předmětem šetření jiného orgánu, bez ohledu na to, zda šetření jiného orgánu „započalo“ před tím, než se zaměstnavatel o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl, nebo až poté, co se o tomto důvodu dověděl a co mu začala běžet dvouměsíční lhůta stanovená v § 58 odst. 1 zák. práce; rozhodující je, že šetření jiného orgánu „v průběhu“ této dvouměsíční lhůty (již) probíhá (že tedy nezačalo až po jejím uplynutí).

51. Tomuto výkladu korespondují též výše uvedené závěry, které se týkají důvodu formulační změny ustanovení § 46 odst. 4 zákona č. 65/1965 Sb. provedené s účinností od 1. 1. 1989 zákonem č. 188/1988 Sb. a které se objevují v dobové komentářové literatuře. Nejvyšší soud je shodně s autory tohoto komentáře přesvědčen, že důvodem této formulační změny bylo právě odstranění pochybností, zda zaměstnavateli začne běžet nová subjektivní lhůta k dání výpovědi nebo k okamžitému zrušení pracovního poměru i v případě, že se zaměstnavatel o důvodu k výpovědi nebo k okamžitému zrušení pracovního poměru již dověděl, avšak nevyužil subjektivní prekluzivní lhůty k rozvázání pracovního poměru, a že teprve po uplynutí

této subjektivní prekluzivní lhůty začalo šetření jiného orgánu vztahující se k jednání zaměstnance, v němž lze spatřovat porušení jeho pracovní povinnosti (pracovní kázně). Tedy upřesnění § 46 odst. 4 zákona č. 65/1965 Sb. tak, aby bylo zřejmé, že se zde uvedené pravidlo o prodloužení lhůty k dání výpovědi nebo k okamžitému zrušení pracovního poměru v případě, stane-li se jednání zaměstnance předmětem šetření jiného orgánu, uplatní jen tehdy, je-li jednání zaměstnance předmětem šetření jiného orgánu v průběhu subjektivní prekluzivní lhůty k dání výpovědi nebo k okamžitému zrušení pracovního poměru uvedené v § 46 odst. 3 a v § 53 odst. 2 zákona č. 65/1965 Sb., a nikoli tehdy, stane-li se toto jednání zaměstnance předmětem šetření jiného orgánu (tj. započal-li jiný orgán toto šetření) až po jejím uplynutí.

52. Argumentovat ve prospěch dovolatelem prosazovaného výkladu ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce s úspěchem nelze ani narušením (potlačením) principu právní jistoty zaměstnance, který je v případě takového prodloužení lhůty k okamžitému zrušení pracovního poměru nucen být po určitou dobu v nejistotě, jak bude zaměstnavatel na jeho jednání, které je předmětem šetření jiného orgánu, reagovat a zda bude jeho pracovní poměr nadále trvat, nebo bude zaměstnavatelem rozvázán. Princip zachování co nevyšší míry právní jistoty a stability v pracovněprávních vztazích je zohledněn právě existencí objektivní prekluzivní lhůty k okamžitému zrušení pracovního poměru v trvání jednoho roku ode dne, kdy důvod k okamžitému zrušení pracovního poměru vznikl, stanovené v § 58 odst. 1 zák. práce, která se – jak již bylo zmíněno výše – uplatní i v případě, stane-li se jednání zaměstnance předmětem šetření jiného orgánu, a to bez ohledu na to, zda se zaměstnavatel v době uplynutí této objektivní prekluzivní lhůty již dověděl o výsledku šetření jiného orgánu, nebo ne.

53. Oporu pro dovolatelem preferovaný výklad pak dovolací soud nenalezl ani v základních zásadách pracovněprávních vztahů, a to ani v zásadě zvláštní zákonné ochrany postavení zaměstnance zakotvené v § 1a odst. 1 písm. a) zák. práce, neboť nelze s jistotou tvrdit, že by takový výklad zapovídající prodloužení prekluzivní lhůty k okamžitému zrušení pracovního poměru zaměstnavatelem v případě, že se jednání zaměstnance stalo předmětem šetření jiného orgánu (šetření jiného orgánu započalo) již před tím, než se zaměstnavatel o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl, a než mu tak začala běžet subjektivní prekluzivní lhůta stanovená v § 58 odst. 1 zák. práce, a v průběhu trvání této lhůty stále probíhalo, byl vždy ve prospěch zaměstnance.

54. Nejvyšší soud má naopak za to, že dovolatelem předestřený výklad ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce by (v rozporu s jeho smyslem a účelem) vedl k absurdním důsledkům, kdy by zaměstnavatel v případě, že se o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl (byť třeba jen o 1 den) dříve, než se jednání zaměstnance, v němž je možné spatřovat porušení pracovní povinnosti, stane předmětem šetření jiného orgánu (tedy v situaci, kdy šetření jiného orgánu započalo v době, kdy zaměstnavateli již začala běžet dvouměsíční subjektivní prekluzivní lhůta stanovená v § 58 odst. 1 zák. práce, avšak dříve, než mu tato lhůta uplynula), měl možnost vyčkat na výsledek tohoto šetření a okamžitě zrušit pracovní poměr zaměstnance ještě do 2 měsíců ode dne, kdy se dověděl o výsledku tohoto šetření, zatímco v situaci, kdyby se o tomto důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl až poté, co již šetření jiným orgánem započalo (byť by šlo např. pouze o jediný den poté), by mu možnost vyčkat výsledků tohoto šetření byla upřena, přestože šetření jiného orgánu v průběhu dvouměsíční subjektivní prekluzivní lhůty stanovené v § 58 odst. 1 zák. práce stále probíhá

a zaměstnavatel v době, kdy mu tato subjektivní prekluzivní lhůta uplyne, rovněž nezná výsledek tohoto šetření.

55. Nejvyšší soud neshledal rozumný důvod, proč by se měly s ohledem na výše předestřený smysl a účel ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce tyto dvě situace odlišovat a proč by zaměstnavatel, který se o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl až poté, co bylo zahájeno šetření jiného orgánu, a kterému tak v době zahájení tohoto šetření ještě nezačala běžet dvouměsíční subjektivní prekluzivní lhůta k okamžitému zrušení pracovního poměru podle § 58 odst. 1 zák. práce, nemohl poté, co se o tomto důvodu dověděl (ať už na základě vlastních poznatků, nebo od orgánu, předmětem jehož šetření se jednání zaměstnance stalo, anebo jakýmkoliv jiným způsobem), a co mu tak začala běžet dvouměsíční lhůta podle § 58 odst. 1 zák. práce, se svým závěrem po přiměřenou dobu vyčkat výsledků šetření tohoto jiného orgánu, má-li takovou možnost zaměstnavatel, který se o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl (byť třeba jen o jeden den) dříve, než započalo šetření jiného orgánu.

56. Nejvyšší soud je přesvědčen, že účelem ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce není znevýhodnit zaměstnavatele, který se o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl až po zahájení šetření jiným orgánem, oproti zaměstnavateli, který se o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru dověděl již před tím, než se jednání zaměstnance stalo předmětem šetření jiného orgánu, ale poskytnout zaměstnavateli, který se dověděl o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru, a kterému tak začala běžet dvouměsíční prekluzivní lhůta k okamžitému zrušení pracovního poměru podle § 58 odst. 1 zák. práce, možnost se svým rozhodnutím po přiměřenou dobu vyčkat výsledku šetření jiného orgánu, „je-li“ jednání zaměstnance, v němž je možné spatřovat porušení pracovní povinnosti, „v průběhu“ dvouměsíční prekluzivní lhůty stanovené v § 58 odst. 1 zák. práce předmětem šetření jiného orgánu, a to bez ohledu na to, jestli šetření jiného orgánu začalo před počátkem běhu této subjektivní prekluzivní lhůty, nebo až poté, co zaměstnavateli tato lhůta již začala běžet; podstatné je, že jednání zaměstnance je předmětem šetření jiného orgánu „v průběhu“ této subjektivní prekluzivní lhůty (tedy že se nestalo předmětem jeho šetření až po jejím uplynutí).

57. Ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce je proto třeba (ve vztahu k možnosti zaměstnavatele okamžitě zrušit pracovní poměr se zaměstnancem) interpretovat tak, že „je-li“ v průběhu 2 měsíců podle § 58 odst. 1 zák. práce jednání zaměstnance, v němž je možné spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci, předmětem šetření jiného orgánu, je možné s ním okamžitě zrušit pracovní poměr ještě do 2 měsíců ode dne, kdy se zaměstnavatel dověděl o výsledku tohoto šetření. Skutečnost, zda šetření jiného orgánu začalo před tím, než se zaměstnavatel dověděl o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru (tj. před tím, než mu začala běžet dvouměsíční lhůta stanovená v § 58 odst. 1 zák. práce), nebo až poté, co se o tomto důvodu dověděl (a co mu tak začala běžet dvouměsíční lhůta stanovená v § 58 odst. 1 zák. práce), přitom není významná; rozhodující je, že šetření jiného orgánu „v průběhu“ 2 měsíců podle § 58 odst. 1 zák. práce (již) probíhá (že se tedy jednání zaměstnance, v němž je možné spatřovat porušení povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k vykonávané práci, nestalo předmětem šetření jiného orgánu až po jejím uplynutí).

58. Z uvedeného pro projednávanou věc plyne, že je správný závěr odvolacího soudu, že dvouměsíční lhůtu k rozvázání pracovního poměru okamžitým zrušením podle ustanovení § 58 odst. 2 zák. práce žalovaný dodržel, neboť stane-li se jednání zaměstnance, v němž lze spatřovat porušení pracovních povinností, předmětem šetření jiného orgánu, je třeba v zájmu objektivního zjištění skutkového stavu vyčkat na výsledek šetření tohoto orgánu (policie), a že takto žalovaný postupoval, vyčkal-li na výsledek šetření policie, s nímž se seznámil dne 20. 2. 2023, a pracovní poměr se žalobcem rozvázal okamžitým zrušením bezprostředně následující den, tj. 21. 2. 2023. Není přitom významné, zda šetření policie začalo před tím, než se žalovaný dověděl o důvodu k okamžitému zrušení pracovního poměru, nebo až poté, co se o tomto důvodu dověděl; rozhodující je, že – jak vyplývá ze skutkových zjištění soudů – dvouměsíční lhůta stanovená v § 58 odst. 1 zák. práce před zahájením šetření policie ještě neuplynula (nemohla uplynout).

č. 55

59. Opodstatněnými dovolací soud neshledal ani námitky žalobce, že ho soud prvního stupně nesprávně vyzval k tomu, aby navrhl důkazy k prokázání tvrzení, že nebyly naplněny důvody pro okamžité zrušení pracovního poměru, přestože řízení bylo již „zkoncentrováno“, žalobce neměl k tomuto tvrzení důkazní břemeno a předmětem dokazování měly být negativní skutečnosti, které se zásadně neprokazují, a navíc mu k tomu byla soudem poskytnuta lhůta v délce pouze 15 minut. Tyto namítané vady řízení (i kdyby byly vskutku dány) totiž nemohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.), neboť rozsudek odvolacího soudu je založen na zjištěném skutkovém stavu, a nikoliv na neunesení důkazního břemene žalobcem.

60. Protože rozsudek odvolacího soudu je – jak vyplývá z výše uvedeného – z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný a protože nebylo zjištěno, že by byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo v § 229 odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu v části, v níž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé, podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 56

Při stanovení výše ceny podle § 2613 o. z. po jejím snížení o to, co zhotovitel neprovedením díla ušetřil, se nepostupuje stejně jako při výpočtu slevy z ceny vadného díla. Cena se snižuje o náklady, které by v případě řádného provádění díla zhotovitel musel vynaložit, ale při neprovedení díla je vynaložit nemusel.

Smlouva o dílo

§ 2613 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2025, sp. zn. 23 Cdo 2153/2024, ECLI:CZ:NS:2025:23.CDO.2153.2024.1

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 3. 2024, sp. zn. 47 Co 208/2023, jakož i rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 26. 9. 2023, sp. zn. 13 C 66/2021, a věc vrátil Okresnímu soudu v Hradci Králové k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se po žalované domáhala zaplacení 1 117 445 Kč za provedení pokládky strojně hlazené drátkobetonové podlahy na základě potvrzené cenové nabídky.

2. Okresní soud v Hradci Králové (dále též „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 26. 9. 2023, č. j. 13 C 66/2021-378, žalované uložil povinnost zaplatit žalobkyni částku 1 117 445 Kč s příslušenstvím ve výroku specifikovaným (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky II a III).

3. Krajský soud v Hradci Králové (dále též „odvolací soud“) rozsudkem označeným v záhlaví prvoinstanční rozhodnutí potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

4. Odvolací soud vyšel mj. z toho, že dle smlouvy o dílo měla žalobkyně provést pokládku strojně hlazené drátkobetonové podlahy za sjednanou jednotkovou ceny za metr čtvereční. „Podle stavebního deníku byly práce na betonáži zahájeny 15. 6. 2020 a ukončeny […] dne 16. 6. 2020 poté, co došlo k nestandardnímu průběhu tuhnutí betonu ve středové ploše cca 50 m^2, s tím, že způsob nápravy bude stanoven na základě zjištěných skutečností. […] Po navazující vzájemné komunikaci a vyjádřeních dodavatelky betonu žalobkyně dopisem ze dne 17. 8. 2020 požádala žalovanou o zpřístupnění areálu za účelem odborného provedení opravy části podlahy tak, aby odpovídala ostatní bezvadné části. Tentýž požadavek žalobkyně zopakovala 7. 9. 2020 a 17. 9. 2020 […]. Žalovaná dne 2. 9. 2020 učinila poslední výzvu žalované k řádnému provádění díla […]. Zde rekapitulovala dosavadní stav a nevyhovující pevnost betonu v dotčeném místě a domáhala se zjednání nápravy při provádění díla ve smyslu § 2593

zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též „o. z.“). Současně vyjádřila ochotu dílo s vadou snížené pevnosti betonu převzít, ovšem za splnění jí vymíněných čtyř podmínek […]. Především žádala celoplošnou opravu podlahy způsobem jí stanoveným nejpozději do 20. 9. 2020. Následně dopisem ze dne 10. 9. 2020 […] žalovaná od smlouvy o dílo odstoupila, neboť k žádné nápravě v přiměřené době nedošlo a smlouva byla dodávkou vadné záměsi betonu podstatně porušena. Přitom vyzvala žalobkyni k neprodlenému odstranění celé podlahy a k uvedení haly (hangáru) do původního stavu. Žalobkyně odstoupení označila za neplatné […].“

5. Dle odvolacího soudu „dílo bylo zčásti realizováno vadně a nebylo ani dokončeno minimálně kvůli chybějícímu vytmelení spár, tedy nelze zvažovat odpovědnost za vady díla“ a žalobkyni nevzniklo právo na zaplacení ceny díla jeho provedením. Dle § 2593 o. z. žalovaná sice mohla v rámci kontroly provádění díla požadovat, aby žalobkyně zajistila nápravu a prováděla dílo řádně. Odstoupení od smlouvy žalované však nebylo platné, neboť nevyčkala uplynutí jí stanovené doby ke zjednání nápravy a k tomu připojila další podmínky a přikazovala způsob opravy, čímž podmiňovala svoji ochotu dílo převzít. Odstoupením tedy smlouva o dílo nezanikla a nadále trvala povinnost žalobkyně dílo provést, přičemž z dokazování vyplynulo, že žalobkyně byla ochotna dílo řádně dokončit. „Žalovaná však nesouhlasila s opravou prováděného díla způsobem, který měla právo zvolit žalobkyně, a žádostem žalobkyně o zpřístupnění hangáru prokazatelně nevyhověla. V říjnu 2020 žalovaná do díla zasáhla a znemožnila žalobkyni dílo dokončit. Nechala totiž odstranit vadu podlahy prostřednictvím třetích osob – přebroušení a dvojí nátěr celé plochy v ceně 565 278 Kč […]. Dne 10.11.2020 získala žalovaná kolaudační souhlas k užívání a dále pronajala místa pro parkování letounů. Tím ovšem zanikl závazek žalobkyně dílo dokončit a předat z důvodu následné nemožnosti plnění ve smyslu § 2006 o. z.“ Dle odvolacího soudu žalobkyni dle § 2613 o. z. náleží cena za dílo snížená o to, co zhotovitel neprovedením díla ušetřil. „Žalobkyně se domáhá zaplacení smluvní ceny za skutečně realizované práce. Dle faktury a k ní přiloženého soupisu […] se účtovaná cena skládá z částky za hydroizolaci a betonovou směs na podlaze, od čehož je odečtena podspotřeba z důvodu menší tloušťky desky, přičemž veškeré jednotkové ceny odpovídají cenám sjednaným dle cenové nabídky. Z toho žalovaná obecně zpochybňovala pouze poslední položku účtovanou za čerpadlo betonu ve výši 38 845 Kč. K tomu třeba odkázat na cenovou nabídku, dle níž cena za použití čerpadla betonu tvořila součást sjednané ceny dle fakturace.“

II.
Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu v celém rozsahu podala žalovaná (dále též „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí závisí:

> a) „Na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to sice otázky, zda lze ustanovení § 2593 o. z. aplikovat v případech, kdy již není možné provést dílo řádným způsobem (zejména v důsledku neodstranitelné vady díla)“;
>
> b) „Na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a to sice otázky, zda objednatel

způsobil zánik závazku zhotovitele dílo dokončit a předat z důvodu následné nemožnosti plnění ve smyslu § 2006 o. z., jestliže objednatelem provedená činnost (v tomto případě přebroušení a dvojí nátěr celé plochy podlahy) nepředstavuje řádné dokončení díla z hlediska splnění ujednaných parametrů díla“;

c) Na vyřešení otázky hmotného práva, při níž se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, když při aplikaci § 2613 o. z. „v rámci posouzení toho, na jakou částku má žalobkyně nárok, nepřihlédl ke kvalitě prováděného díla a nezabýval se tím, na jakou slevu z ceny díla by měla žalovaná nárok v důsledku kvalitativních nedostatků díla“.

7. V otázce shora označené písm. a) dovolatelka namítá, že odvolací soud pominul povahu realizovaného díla, nevratnost žalobkyní způsobených pochybení, a tedy nemožnost dokončení díla řádným způsobem. „Pevnostní vada betonu (v dotčené části haly) nešla odstranit povrchovou opravou, neboť zatěžuje celou tloušťku betonové podlahy.“ Kromě toho je právní posouzení nesprávné i „z důvodu extrémního rozporu s provedenými důkazy, protože soudy obou stupňů dospěly bez existence jediného důkazu k závěru, že mezi účastníky došlo k ujednání změny tloušťky betonové podlahy z 200 mm na 180 mm.“ V tom dovolatelka spatřuje porušení práv garantovaných v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

8. V otázce shora označené písm. b) dovolatelka namítá, že odvolací soud posoudil nesprávně, zda zapříčinila zánik závazku zhotovitele dílo dokončit a předat způsobením následné nemožnosti plnění. Domnívá se, že šlo o tzv. subjektivní nesplnitelnost dluhu, která však k aplikaci § 2006 o. z. nepostačuje (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 8. 2013, sp. zn. 28 Cdo 420/2013, nebo rozsudek ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1787/2007, či ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3334/2010). Z toho důvodu nemůže obstát závěr, že žalovaná zmařila provedení díla z důvodu, za nějž odpovídá.

9. U otázky označené písm. c) dovolatelka namítá, že odvolací soud při stanovení ceny nepřihlédl ke kvalitě prováděného díla a nezabýval se tím, na jakou slevu z ceny díla by měla žalovaná nárok v důsledku kvalitativních nedostatků díla (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2023, sp. zn. 23 Cdo 1023/2022, ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3397/2007, či ze dne 22. 4. 202, sp. zn. 32 Cdo 1630/2018).

10. Žalobkyně se k podanému dovolání vyjádřila tak, že je pokládá za nedůvodné, a navrhla, aby je dovolací soud zamítl.

III.
Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud se jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., zabýval přípustností dovolání.

12. Dle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování

dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

13. Tvrdí-li dovolatelka u otázky shora označené písm. a), že již dílo v důsledku neodstranitelné vady nebylo možné dokončit řádným způsobem, vychází z vlastních skutkových závěrů, k nimž však soudy nedospěly a na nichž právní posouzení věci nezaložily. Již soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že vyšel z posudku znaleckého ústavu, který „vadu zhodnotil jako nepodstatnou, která se dala vyřešit lokální opravou“. Nejvyšší soud již mnohokrát vyložil, že v dovolání formulovaná otázka vycházející z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel při právním posouzení věci odvolací soud, přípustnost dovolání založit nemůže (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod č. 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále též jen „R 4/2014“). Skutkové závěry odvolacího soudu a samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze (ani v režimu dovolacího řízení podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013) úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (srov. R 4/2014 nebo usnesení ze dne 16. 11. 2017, sp. zn. 23 Cdo 4300/2017, či ze dne 12. 9. 2018, sp. zn. 23 Cdo 1913/2018). Dovolání je podle § 241a odst. 1 o. s. ř. přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek, a současně se musí jednat o právní otázku, na jejímž vyřešení je napadené rozhodnutí založeno. V dovolání nelze úspěšně zpochybnit skutková zjištění odvolacího soudu (posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění přípustnost dovolání nezakládají); dovolací soud tak musí vycházet ze skutkových zjištění učiněných v nalézacím řízení (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1803/2014, nebo ze dne 7. 8. 2018, sp. zn. 22 Cdo 807/2018).

14. Přípustnost dovolání nezakládá ani námitka extrémního rozporu mezi provedeným dokazováním a skutkovými zjištěními soudů v otázce, jakou tloušťku měla mít betonová podlaha na základě dohody stran. Z dovolání ani rozhodnutí soudů v prvé řadě není zřejmá souvislost mezi ujednanou tloušťkou podlahy (180 nebo 200 mm) a závěrem soudů o tom, zda bylo možné dílo dokončit. Soud prvního stupně ve svém rozsudku mj. uvedl, že „[p]ověřený znalecký ústav konstatoval, že na daném díle se vyskytuje vada spíše estetického rázu a že snížená kvalita v rozsahu zhruba 5 % z celkové plochy provedené podlahy má nevýrazný vliv na provoz podlahy a je nadále uživatelná.“ Dále soud prvního stupně uvedl, že „bylo prokázáno, že směs betonu s příměsí Master Air 81 vydrží únosnost 8,5 tun na kolo, tedy více, než požadoval jednatel žalovaného K. ve svém přípisu ze dne 24. 6. 2020, kde uvedl, že vybetonovaná plocha musí dosahovat únosnost dle projektu 5 tun/m2, resp. plocha musí vydržet 5 tun na kolo. Z cenové nabídky je jednoznačné, že žalovaná si neobjednala žádné další speciální práce dle technických požadavků na halu užívanou jako letištní hala, tedy nezmínila, za jakým účelem bude halu využívat. […] Předmětné dílo je do současnosti ze strany žalované stále využíváno, betonová plocha nevykazuje žádné trhliny, tedy žalovaná neprokázala, že by betonová plocha vykazovala zásadní vadu, která by znemožňovala její užívání v dotčené části letištní haly, jak tvrdí žalovaná. Na druhé straně byla žalovaná ochotna dílo převzít […] i s touto dle ní podstatnou vadou znemožňující dílo užívat, avšak požadovala otryskování celé plochy betonové podlahy a aplikaci stěrky, slevu z ceny díla ve výši 25 %, proplacení veškerých nákladů spojených s provedením zkoušek Schmidtovou metodou a od subdodavatele záruku proti vzniku prasklin v dodaném betonu v délce 30 let od realizace díla. I z tohoto jejího postoje je jednoznačné, že žalovaná si byla vědoma, že dílo lze řádně užívat.“

15. V této souvislosti Nejvyšší soud připomíná, že již ve své rozhodovací praxi při výkladu § 2605 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též „o. z.“), učinil závěr, že skutečnost, že dílo trpí vadami, sama o sobě nemusí znamenat, že dílo nemůže být dokončeno předvedením jeho způsobilosti sloužit svému účelu. Musí však jít právě o vady takové povahy, které vzhledem ke konkrétnímu dílu nebrání dílu sloužit svému účelu (srov. například rozsudek ze dne 13. 7. 2020, sp. zn. 23 Cdo 3512/2018). Ze skutkových závěrů soudů nižších stupňů přitom vyplývá, že rozdíl v tloušťce podlahy nebránil tomu, aby dílo sloužilo účelu, k němuž mělo sloužit podle smlouvy uzavřené mezi žalovanou a žalobkyní. Vyřešení otázky, zda si strany ujednaly tloušťku podlahy 180 nebo 200 mm, proto nemá vliv na to, zda bylo možné dílo dokončit. Na řešení otázky, zda je posouzení ujednané tloušťky podlahy zatíženo extrémním rozporem mezi provedeným dokazováním a skutkovými zjištěními soudů, tedy napadené rozhodnutí nezávisí. Dovolání přitom není přípustné dle 237 o. s. ř., jestliže dovolatel jako důvod přípustnosti předestírá dovolacímu soudu k řešení otázku hmotného nebo procesního práva, na níž rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 NSCR 53/2013).

16. Dovolání je však přípustné v otázce určení způsobu a výše plnění dle ustanovení § 2613 o. z., která v dosavadní rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena nebyla.

IV.
Důvodnost dovolání

17. Dovolání je důvodné.

18. Dle § 2613 o. z. zmaří-li objednatel provedení díla z důvodu, za nějž odpovídá, náleží zhotoviteli cena za dílo snížená o to, co zhotovitel neprovedením díla ušetřil.

19. Při posouzení otázky určení způsobu a výše plnění podle § 2613 o. z. je namístě nejprve objasnit smysl a účel daného ustanovení a s tím spojené předpoklady jeho aplikace.

20. Nejvyšší soud se k aplikaci § 2613 o. z. vyjádřil již v rozsudku ze dne 20. 12. 2023, sp. zn. 24 Cdo 430/2023, kde vyložil, že § 2613 o. z. vychází částečně z úpravy § 641 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též „obč. zák.“), a upravuje následky pro práva a povinnosti smluvních stran, dojde-li ke zmaření provedení díla objednatelem. Podle původní úpravy, i když dílo nebylo provedeno, náležela zhotoviteli sjednaná cena, byl-li ochoten dílo provést a zabránily-li mu v tom okolnosti na straně objednatele. Byl však povinen dát si započíst to, co ušetřil neprovedením díla, co vydělal jinak, nebo co úmyslně zameškal vydělat. Byl-li zhotovitel zdržen v provádění díla okolnostmi na straně objednatele, náleží mu za to přiměřená náhrada. Podle § 2613 o. z. náleží zhotoviteli cena za dílo snížená o to, co neprovedením díla ušetřil, resp. cena díla se sníží o předpokládané, leč nevynaložené náklady. Je vyžadována odpovědnost samotného objednatele za zmaření díla (tj. neodpovídá za ně zhotovitel ani třetí osoba a nejde ani o vyšší moc). Zmařením provedení díla smlouva nezaniká, zaniká povinnost zhotovitele dílo dokončit a předat z objektivních důvodů a zákon řeší pouze důsledky pro práva a povinnosti stran podle jednotlivých důvodů, podle nichž ke zmaření provedení díla došlo. Zmaření provedení díla z důvodů, za něž odpovídá objednatel, budou především ty případy, které budou zakládat v důsledku porušení povinností objednatele právo zhotovitele odstoupit od smlouvy o dílo (srov. § 2591, 2593 a 2595 o. z.).

21. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku se k § 2613 konkrétně nevyjadřuje. Obsahuje pouze strohou informaci, že „[n]ávrh řeší také zvláštní případy, kdy je dílo předáváno po částech, kdy je cena určena jen odhadem, kdy je dílo z různých příčin zmařeno apod.“ Nijak však neozřejmuje, jaký význam zákonodárce § 2613 přikládal. Ke smlouvě o dílo obecně důvodová zpráva uvádí, že „[z]a základ návrhu nové úpravy byla vzata platná úprava obchodního zákoníku s přihlédnutím k některým zahraničním úpravám, protože pojetí smlouvy o dílo v platném občanském zákoníku je poplatné jeho původní koncepci z r. 1964 a vzoru občanského zákoníku z r. 1950. V určitých směrech se přihlíží i k některým ustanovením někdejšího zákoníku mezinárodního obchodu, jehož normativní konstrukce platný obchodní zákoník přejímal, ale které byly často formulovány přesněji a přehledněji než stávající úprava.“

22. V literatuře (srov. například Štandera, J. Smlouva o dílo v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, § 2613, s. 106) je argumentováno, že nynější § 2613 navazuje na předchozí právní úpravu v § 641 odst. 1 obč. zák. Dle tohoto ustanovení i když dílo nebylo provedeno, náleží zhotoviteli sjednaná cena, byl-li ochoten dílo provést a zabránily-li mu v tom okolnosti na straně objednatele. Je však povinen dát si započíst to, co ušetřil neprovedením díla, co vydělal jinak, nebo co úmyslně zameškal vydělat.

23. Nejvyšší soud k § 641 odst. 1 obč. zák. dovodil, že „[p]odle uvedeného ustanovení má totiž zhotovitel právo na cenu díla (jeho části) nejen v případě, že dílo podle smlouvy řádně zhotovil, ale i tehdy, kdy byl ochoten je provést, ale zabránily mu v tom okolnosti na straně objednatele (např. neposkytnutí potřebné součinnosti ve smyslu § 638 obč. zák.). Objednatel je v tomto případě povinen poskytnout plnění, ačkoliv sám podle smlouvy nic neobdržel. Účelem této úpravy je poskytnout zhotoviteli náhradu za plnění, které mu nezaviněně ušlo. Ochotou provést dílo se rozumí nejen připravenost zhotovitele dílo vytvořit, ale i schopnost zhotovitele je podle smlouvy, řádně a v dohodnuté době realizovat. Zhotovitel se v takovém případě nemůže domáhat – jak vyplývá z účelu úpravy uvedené v § 641 odst. 1 obč. zák. – zaplacení celé sjednané ceny. Aby bylo vyloučeno získání bezdůvodného obohacení zhotovitelem, je povinen započíst si to, co neprovedením díla ušetřil, co vydělal jinak a co úmyslně zameškal vydělat.“ (V literatuře srov. Škárová, M. In: Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník II., § 460 až 880. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1821–1823).

24. Obdobné řešení jako § 2613 o. z. obsahovaly i jiné právní předpisy. Zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku (zákoník mezinárodního obchodu), dále též „z. m. o.“, v § 487 stanovoval, že „znemožní-li objednatel provedení díla tím, že porušil povinnosti ze smlouvy, náleží přesto zhotoviteli díla sjednaná odměna. Od odměny se však odečte vše, co zhotovitel díla ušetřil neprovedením díla.“.

25. Také obecný zákoník občanský v § 1168 nadepsaném „O zmaru provedení“ stanovoval, že „přes to, že dílo nebylo provedeno, náleží podnikateli smluvený plat, když byl ochoten plniti a zabránily mu v tom okolnosti, jež se sběhly na straně objednatelově; je však povinen si započítati, čeho ušetřil tím, že práce nebyla provedena nebo čeho nabyl jinakým zaměstnáním nebo čeho nabýti úmyslně zameškal. Byl-li pro takové okolnosti ztrátou času při provádění díla zkrácen, náleží mu přiměřená náhrada. Neposkytl-li objednatel součinnosti

potřebné k provedení díla, je podnikatel také oprávněn ustanoviti mu k tomu přiměřenou lhůtu příčině prohlášení, že smlouvu sluší pokládati za zrušenou, uplyne-li lhůta marně.“.

26. Sedláček (Sedláček, J. Obligační právo II. Speciální ustanovení o jednotlivých typech smluvních. Brno: Československý akademický spolek „Právník“, 1946, s. 131) k citovanému ustanovení uváděl, že „nastane-li náhodná nemožnost provedení díla pro okolnosti, které jsou na straně objednatelově, je tento povinen nicméně plat, třebas ve zmenšené míře zapraviti. Podnikatel musí se své strany učiniti vše, čeho ku provedení díla je zapotřebí, takže neprovedení díla spočívá jedině v okolnostech výše vzpomenutých. Podnikatel musí si na plat dáti vpočítati, čeho ušetřil tím, že práce nebyla vykonána, nebo co vydělal jiným zaměstnáním, nebo co vydělati zameškal.“.

27. V rakouském ABGB úprava (§ 1968) přetrvala dodnes. Literatura dovozuje, že v případě první věty § 1968 je předpokladem, že k provedení díla definitivně nedojde; zhotovitel tedy vzhledem k okolnostem bránícím zhotovení díla dílo již nedokončí (srov. například Krejci, H., Böhler, E. In: Rummel, Lukas, M., Geroldinger, A. Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Vídeň: Manz, 2022, § 1168, s. 306, marg. 8).

28. Ustanovení § 2613 o. z. je nezbytné vykládat se zohledněním výše uvedených historických předloh právní úpravy. Zákonodárce zjevně formulačně vycházel ze zákoníku mezinárodního obchodu. Část § 2613 o. z. „náleží zhotoviteli cena za dílo snížená o to, co zhotovitel neprovedením díla ušetřil“ odpovídá části § 487 z. m. o. „náleží přesto zhotoviteli díla sjednaná odměna. Od odměny se však odečte vše, co zhotovitel díla ušetřil neprovedením díla.“

29. Při výkladu účelu § 2613 o. z. je tak třeba vycházet z obecné koncepce smlouvy o dílo v nynějším občanském zákoníku. Zhotovitel se dle § 2586 odst. 1 o. z. smlouvou o dílo zavazuje dílo provést na svůj náklad a nebezpečí. Zaplacení ceny díla je vázáno až na jeho provedení (§ 2610 o. z.). Zhotovitel zásadně nese riziko zmaření díla (srov. Bányaiová, A. Závazky v oblasti výstavby a nové civilní právo. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 98). Účelem § 2613 o. z. je zabránit nepřiměřeným důsledkům tohoto obecného pravidla a poskytnout zhotoviteli náhradu v případech, kdy ke zmaření díla došlo v důsledku okolností ve sféře objednatele. V tomto ohledu je třeba vycházet i z toho, že primárním právem zhotovitele ze smlouvy o dílo není právo provést dílo (jde o povinnost zhotovitele dílo provést), nýbrž právo na obdržení ceny díla od objednatele po provedení díla. Nestojí-li objednatel o provedení díla, nebo se mu dokonce pokouší zabránit odmítnutím poskytnutí součinnosti, bylo by za obvyklých okolností hospodářsky obtížně odůvodnitelné vystavovat strany situaci, kdy zhotovitel musí objednatele žalovat na poskytnutí součinnosti (není-li možné zajistit náhradní plnění od třetí osoby; srov. § 2591 o. z.), aby následně po vynucení součinnosti a dokončení díla objednatel například musel nechtěný výsledek zničit.

30. S ohledem na výše popsaný účel ustanovení § 2613 o. z. nelze při stanovení výše ceny po jejím snížení o to, co zhotovitel neprovedením díla ušetřil, postupovat stejně jako při výpočtu slevy z ceny vadného díla. Zatímco účelem práv z vadného plnění totiž je náprava narušené ekvivalence plnění (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2025, sp. zn. 23 Cdo 2666/2024), smyslem § 2613 je docílení srovnatelného stavu, jako kdyby zhotovitel mohl dílo řádně provést. Cena se snižuje o náklady, které by v případě řádného provádění díla musel vynaložit, ale díky neprovedení díla je vynaložit nemusel. Může jít o nevynaložené náklady na sjednané služby, materiál, režii. Nikoliv však o zisk. Jestliže

v důsledku zmaření díla ze strany objednatele například zhotovitel již vynaložil náklady na plnění smluveného podzhotovitele (který se již dostavil na místo plnění díla, aniž cokoliv mohl realizovat), mohou takové náklady původně zhotovitelem kalkulované v ceně díla, představovat náklady, které v důsledku zmaření díla zhotovitel neušetřil ve smyslu § 2613 o. z. Obdobně však postupoval-li zhotovitel před zmařením díla objednatelem v rozporu se smlouvou a za účelem jeho řádného dokončení by musel vynaložit další náklady (byť dříve v rozpočtu nepředpokládané), je třeba tyto náklady v důsledku zmaření díla při určení snížené ceny podle § 2613 o. z. zohlednit.

31. V projednávaném případě odvolací soud závěr o zmaření díla ve smyslu § 2613 o. z. založil na tom, že žalobkyně po zjištění pochybení při provádění díla byla ochotna dílo řádně dokončit. Žalovaná však nesouhlasila s opravou způsobem, který měla právo zvolit žalobkyně. Žalovaná požadavku na zpřístupnění hangáru nevyhověla a do díla zasáhla. Znemožnila tak žalobkyni dílo dokončit, když nechala odstranit vadu podlahy prostřednictvím třetích osob. Následně získala žalovaná kolaudační souhlas k užívání a dále pronajala místa pro parkování letounů. Za takových okolností závěr odvolacího soudu o naplnění předpokladů aplikace § 2613 o. z. obstojí, neboť je zřejmé, že žalovaná jako objednatel díla jednoznačně a definitivně dokončení díla žalobkyní odmítla a prakticky mu zabránila.

32. Jde-li však o samotné určení výše plnění podle § 2613 o. z. odvolací soud toliko uvedl, že „žalobkyně se domáhá zaplacení smluvní ceny za skutečně realizované práce. Dle faktury a k ní přiloženého soupisu na č. l. 26, 27 se účtovaná cena skládá z částky za hydroizolaci a betonovou směs na podlaze, od čehož je odečtena podspotřeba z důvodu menší tloušťky desky, přičemž veškeré jednotkové ceny odpovídají cenám sjednaným dle cenové nabídky. Z toho žalovaná obecně zpochybňovala pouze poslední položku účtovanou za čerpadlo betonu ve výši 38 845 Kč. K tomu třeba odkázat na cenovou nabídku, dle níž cena za použití čerpadla betonu tvořila součást sjednané ceny dle fakturace.“

33. Z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu však dosud není zřejmé, že by při posouzení výše ceny rovněž zohlednil, že žalobkyně dle skutkových zjištění část díla prováděla v rozporu se smlouvou a za účelem jeho řádného dokončení by patrně musela vynaložit další náklady. I tyto náklady, jež v důsledku zmaření díla žalobkyně mohla ušetřit, je třeba při výpočtu snížené ceny podle § 2613 o. z. zohlednit. Z napadeného rozhodnutí odvolacího soudu stejně tak nevyplývá, že by se zabýval i dalšími výše uvedenými hledisky určení plnění podle § 2613 o. z. Z těchto důvodů je proto právní posouzení odvolacího soudu neúplné, tudíž nesprávné.

34. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a podmínky pro jeho změnu dány nejsou, Nejvyšší soud bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) rozsudek odvolacího soudu zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř., a to včetně závislého výroků o nákladech řízení (§ 243e odst. 2 věta třetí o. s. ř.). Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také pro rozsudek soudu prvního stupně, Nejvyšší soud proto podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. zrušil též toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

35. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem, ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 57

I. Není-li jiné smluvní úpravy, pak ujednání o limitaci náhrady škody zavazuje smluvní strany i po odstoupení od smlouvy.

II. Právní úprava, dle níž se nepřihlíží k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti (§ 2898 o. z.), má absolutně kogentní povahu; následkem nepřípustné smluvní limitace nebo vyloučení náhrady budoucí újmy je zdánlivost takového ujednání.

***Smluvní pokuta**, Náhrada škody, Moderační právo soudu*

§ 2005 o. z., § 2898 o. z., § 2051 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2025, sp. zn. 28 Cdo 1551/2025, ECLI:CZ:NS:2025:28.CDO.1551.2025.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalované a k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 11. 2024, sp. zn. 15 Co 236/2022, v části výroku I, v níž byl potvrzen výrok II rozsudku Okresního soudu v Ostravě ze dne 7. 4. 2022, sp. zn. 130 C 16/2020, ve znění opravných usnesení téhož soudu ze dne 24. 5. 2022, sp. zn. 130 C 16/2020, a ze dne 2. 6. 2022, sp. zn. 130 C 16/2020, jakož i ve výrocích II a III; současně ve výrocích II a III zrušil i rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 7. 4. 2022, sp. zn. 130 C 16/2020, ve znění opravných usnesení téhož soudu ze dne 24. 5. 2022, sp. zn. 130 C 16/2020, a ze dne 2. 6. 2022, sp. zn. 130 C 16/2020, a věc v uvedeném rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ostravě (dále jen „odvolací soud“) k odvolání obou účastníků řízení rozsudkem ze dne 5. 11. 2024, č. j. 15 Co 236/2022-561, rozsudek Okresního soudu v Ostravě (dále jen „soud prvního stupně“) ze dne 7. 4. 2022, č. j. 130 C 16/2020-236, ve znění opravných usnesení téhož soudu ze dne 24. 5. 2022, č. j. 130 C 16/2020-255, a ze dne 2. 6. 2022, č. j. 130 C 16/2020-257, potvrdil ve výroku I, kterým bylo žalované uloženo zaplatit žalobkyni 25 961 229,40 Kč s příslušenstvím, a ve výroku II, jímž byla žaloba co do částky 31 381 974,24 Kč s příslušenstvím zamítnuta (výrok I rozsudku odvolacího soudu), změnil jej ve výroku III o náhradě nákladů řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok III rozsudku odvolacího soudu).

2. Odvolací soud vyšel ze zjištění, že účastníci řízení dne 9. 4. 2019 uzavřeli písemně smlouvu o dílo (ve znění dodatku č. 1 ze dne 6. 8. 2019), jíž se žalovaná za dohodnutou cenu (144 970 253,86 Kč) zavázala provést demolici objektů ocelárny v areálu žalobkyně a vybudovat přeložky inženýrských sítí, a kupní smlouvu č. 0010/VS/2019 (ve znění dodatku č. 1 ze dne 6. 8. 2019), kterou se žalobkyně zavázala za sjednanou kupní cenu (196 280 254 Kč)

převést na žalovanou vlastnické právo k odpadu (šrotu) vzniklému v důsledku dojednané demolice. Smlouvy uzavřené téhož dne byly dle svého výslovného znění sjednány jako na sobě závislé (§ 1727 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, dále jen – „o. z.“). Pro případ prodlení žalované s úhradou první splátky kupní ceny ve výši 17 843 659,50 Kč ve lhůtě do 30. 9. 2019 a předložením dojednané bankovní záruky zajišťující úhradu kupní ceny vytěženého šrotu ve lhůtě do 30. 9. 2019 bylo v kupní smlouvě sjednáno právo žalobkyně od smlouvy odstoupit.

3. Povinnosti žalované plynoucí ze smlouvy o dílo (předložit harmonogram realizace díla do 6. 8. 2019 dle čl. 2.3.2. ve spojení s čl. 3.2. smlouvy o dílo a zahájit demoliční práce do 1. 9. 2019 dle čl. 18.1. smlouvy o dílo) a z kupní smlouvy (předložit bankovní záruku zajišťující úhradu kupní ceny za vytěžený šrot do 30. 9. 2019 dle čl. VII.1. písm. b/ kupní smlouvy a zaplatit první splátku kupní ceny ve výši 17 843 659,50 Kč do 30. 9. 2019 dle čl. VII.1. písm. a/ kupní smlouvy) byly zajištěny smluvními pokutami ve výši 0,1 % z dlužné splátky kupní ceny za každý započatý týden prodlení s jejím zaplacením, 5 000 Kč za každý den prodlení s předáním bankovní záruky, 100 000 Kč za každý den prodlení se zahájením demoličních prací a 0,1 % z celkové ceny díla za každý započatý týden prodlení s předáním harmonogramu jeho realizace. V obou smlouvách (čl. VII.2. kupní smlouvy a čl. 18.9. smlouvy o dílo) si strany sjednaly, že zaplacením smluvní pokuty není dotčeno právo na náhradu škody v plném rozsahu.

4. V čl. VIII.8. kupní smlouvy byla pak dojednána limitace náhrady škody s tím, že „celková výše náhrady škody, kterou jsou si smluvní strany povinny poskytnout v důsledku případného porušení povinnosti dle této smlouvy, nebo v souvislosti s ní, nepřesáhne za všechny škody dohromady vzniklé příslušné smluvní straně na základě smlouvy nebo v souvislosti s nimi 10 % kupní ceny sjednané ve smlouvě. Uvedené ustanovení se nepoužije na náhradu škody způsobené úmyslně.“

5. Žalovaná v čl. II.4. kupní smlouvy nepravdivě prohlásila, že je dle zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, účinného do 31. 12. 2020, oprávněna nabývat ke šrotu vlastnictví a nakládat s ním.

6. Povinnosti zajištěné smluvními pokutami plynoucí ze smlouvy o dílo (do 6. 8. 2019 předložit harmonogram realizace díla a do 1. 9. 2019 zahájit demoliční práce) a z kupní smlouvy (do 30. 9. 2019 předložit bankovní záruku zajišťující úhradu kupní ceny za vytěžený šrot a do 30. 9. 2019 zaplatit první splátku kupní ceny ve výši 17 843 659,50 Kč) žalovaná nesplnila.

7. Z důvodu prodlení žalované se zaplacením první splátky kupní ceny a doložením bankovní záruky zajišťující úhradu kupní ceny žalobkyně od kupní smlouvy dne 16. 10. 2019 písemně odstoupila. Dne 16. 12. 2019 žalobkyně uzavřela s obchodní korporací TROJEK, a. s. novou smlouvu o dílo se shodným předmětem (za cenu 177 700 000 Kč) a dne 19. 12. 2019 sjednala s touto obchodní korporací smlouvu kupní č. 0010/VS/2019, jíž se zavázala prodat jí vyprodukovaný odpad za kupní cenu 178 000 000,50 Kč.

8. Vycházeje ze závazného právního názoru Nejvyššího soudu vyjádřeného v rozsudku ze dne 23. 4. 2024, sp. zn. 28 Cdo 568/2024, vyhlášeném v této věci, odvolací soud předně dovodil, že nedostatek veřejnoprávního oprávnění žalované (kupující) k nakládání s převáděným odpadem dle zákona č. 185/2001 Sb. nezakládá absolutní neplatnost kupní smlouvy (s účinky vztahujícími se i na vzájemně závislou smlouvu o dílo) uzavřené mezi účastníky řízení.

Nedovolala-li se tedy žalobkyně (prodávající, která povinnost disponovat s veřejnoprávním oprávněním neporušila) její neplatnosti, považuje se předmětná kupní smlouva (a potažmo též vzájemně závislá smlouva o dílo) za platnou.

9. Na základě zjištěného (výše vylíčeného) skutkového stavu pak odvolací soud uzavřel, že žalobkyně (bez ohledu na následné odstoupení – § 2005 odst. 2 o. z.) má právo na zaplacení nárokovaných smluvních pokut v souhrnné výši 6 333 204 Kč s příslušenstvím (z důvodu prodlení žalované se zahájením demoličních prací, zhotovením harmonogramu realizace díla, zaplacením první splátky kupní ceny a předložením sjednané bankovní záruky). Dovodil přitom (výkladem právního jednání smluvních stran), že sjednané smluvní pokuty měly ryze sankční charakter, pročež na jejich přiměřenost neměla sama o sobě vliv okolnost, zda v souvislosti s porušením zajištěných povinností vznikla též škoda. Shledal dále, že prodlení žalované nebylo zapříčiněno jednáním žalobkyně (namítaný nedostatek zajištění projektové dokumentace a „beznapěťového stavu“ staveniště neměl na prodlení žalované žádný vliv), to nastalo naopak v důsledku liknavého přístupu žalované (nezajištění potřebného oprávnění k nakládání s odpady, zdlouhavé vyřizování bankovní záruky řeckými peněžními ústavy apod.). Konečně dospěl k závěru, že nárokované smluvní pokuty, jejichž výše je odvozena od délky prodlení, se zřetelem k významu včasného splnění zajišťovaných povinností pro žalobkyni a skutečnosti, že v důsledku konsensuálního jednání žalobkyně (uzavření dodatků ke smlouvě o dílo a kupní smlouvě, jimiž byl termín plnění odložen) byla celková doba prodlení žalované s plněním zajišťovaných povinností zkrácena, nikterak nepřiměřené nejsou. Neměl proto za naplněné zákonné předpoklady jejich moderace (§ 2051 o. z.).

10. Dále odvolací soud seznal, že žalobkyně z důvodu prodlení žalované se zaplacením první splátky kupní ceny a doložením bankovní záruky zajišťující úhradu celkové kupní ceny od kupní smlouvy dne 16. 10. 2019 platně odstoupila, v důsledku čehož kupní smlouva i na ní závislá smlouva o dílo zanikly. V příčinné souvislosti s porušením smluvních povinností žalovanou (vedoucím k zániku smluv) vznikla pak žalobkyni škoda, když s novým subjektem (TROJEK, a.s.) uzavřela smlouvu o dílo za vyšší cenu (177 700 000 Kč oproti původní ceně 144 970 253,86 Kč) a demolicí vyprodukovaný šrot mu prodala za cenu nižší (178 000 000,50 Kč oproti původní kupní ceně 196 280 254 Kč), a to v celkové výši 51 009 999,64 Kč. Vzhledem k tomu, že k porušení řečených smluvních povinností žalovanou žalobkyně svým jednáním nikterak nepřispěla a v jejich splnění nebránila žalované ani žádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka, neshledal odvolací soud důvody aplikace § 2918 o. z. (poměrného snížení náhrady škody z důvodu jednání poškozeného) ani § 2913 odst. 2 o. z. (liberace škůdce z důvodu překážek plnění).

11. Ujednání kupní smlouvy o limitaci náhrady škody pak odvolací soud se zřetelem k jeho účelu a smyslu (zohledňuje dojednaný poměr závislosti mezi kupní smlouvou a smlouvou o dílo) vyložil tak, že omezení celkové náhrady vzniklé škody částkou odpovídající 10 % kupní ceny se vztahuje jak na škodu vzniklou v důsledku porušení samotné kupní smlouvy, tak i na škodu vzniklou porušením vzájemně závislé smlouvy o dílo. Ustanovení smlouvy, dle něhož „se limitace nepoužije na náhradu škody způsobené „úmyslně“ zároveň odvolací soud interpretoval tak, že jím smluvní strany platně vytěsnily aplikaci § 2898 o. z. v části věty první před středníkem stanovící, „že se nepřihlíží k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené z hrubé nedbalosti“. Měl rovněž za to, že odstoupení od smlouvy, jež se dle výslovného znění § 2005 odst. 2 věty první o. z. nedotýká

práva na náhradu škody vzniklé z porušení smluvní povinnosti, nemůže mít vliv ani na účinky ujednání o limitaci náhrady škody.

12. Vzhledem ke sjednané limitaci celkové náhrady škody způsobené žalobkyni v důsledku porušení smluvních povinností žalované plynoucích z uzavřených závislých smluv (smlouvy o dílo a smlouvy kupní) přiznal tedy odvolací soud žalobkyni vůči žalované právo na náhradu škody toliko do výše 19 628 025,40 Kč s příslušenstvím, odpovídající 10 % dojednané kupní ceny vyprodukovaného šrotu.

13. Z uvedených důvodů odvolací soud uložil žalované zaplatit žalobkyni 25 961 229,40 Kč s příslušenstvím (6 333 204 Kč s příslušenstvím + 19 628 025,40 Kč s příslušenstvím) a žalobu v části o zaplacení dalších 31 381 974,24 Kč s příslušenstvím zamítl.

II.
Dovolání a vyjádření k nim

14. Proti rozsudku odvolacího soudu podaly dovolání obě procesní strany.

15. Žalobkyně napadla rozsudek odvolacího soudu v části výroku I, v níž byl potvrzen výrok II rozsudku soudu prvního stupně, kterým byla žaloba v části o zaplacení 31 381 974,24 Kč s příslušenstvím zamítnuta. Předestřela otázku, zda lze výkladem dovodit, že se ujednání o limitaci náhrady škody částkou odpovídající 10 % kupní ceny (obsažené v čl. VIII.8. kupní smlouvy) vztahuje i na škodu vzniklou porušením smluvních povinností vyplývajících ze vzájemně závislé smlouvy o dílo. Měla za to, že se odvolací soud při jejím řešení odchýlil od rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 61/2017, publikovaného pod č. 4/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. 23 Cdo 3359/2018, ze dne 28. 3. 2022, sp. zn. 22 Cdo 381/2022, ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. 21 Cdo 771/2020, a ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5281/2016, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 4728/2016. Namítala přitom, že odvolací soud při výkladu sporného smluvního ujednání nezjistil úmysl smluvních stran a nezabýval se významem, který by smluvnímu ujednání zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž byl projev vůle adresován. Vytýkala též, že ve smyslu § 118a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen – „o. s. ř.“), nebyla vyzvána, aby tvrdila a prokázala okolnosti nasvědčující úmyslu smluvních stran, s nímž posuzované smluvní ujednání uzavřely. Kladla dále otázku, zda v důsledku odstoupení od kupní smlouvy zaniklo dle § 2005 o. z. též ujednání o limitaci náhrady škody vzniklé z porušení smluvních povinností. Měla za to, že tato otázka v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla doposud vyřešena. Vyjadřovala názor, že ujednání o limitaci náhrady škody vzniklé z porušení smluvních povinností není ujednáním, jež zavazuje smluvní strany i po odstoupení od smlouvy (§ 2005 odst. 2 věta první o. z.). Konečně položila otázku, zda lze přihlížet ke smluvnímu ujednání o limitaci náhrady škody, které omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené hrubou nedbalostí (§ 2898 o. z., ve spojení s § 1 odst. 2 o. z.). Ohlašovala přitom, že nastolená otázka v judikatuře dovolacího soudu dosud rovněž nebyla řešena. Prosazovala názor, že dle kogentního ustanovení § 2898 o. z. se k smluvnímu ujednání o limitaci náhrady škody způsobené z hrubé nedbalosti nepřihlíží; takové ujednání má povahu zdánlivého právního jednání. Závěrem vytýkala, že se odvolací soud v odůvodnění svého rozsudku (§ 157 odst. 2 o. s. ř.) nezabýval tím, zda škoda, jejíž náhrady se domáhá, byla způsobena z hrubé nedbalosti. Navrhla, aby dovolací

soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v části výroku I, v níž byl potvrzen výrok II rozsudku soudu prvního stupně, jakož i ve výrocích II a III, a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

16. Žalovaná brojila proti části výroku I rozsudku odvolacího soudu, v níž byl potvrzen výrok I rozsudku soudu prvního stupně, kterým jí bylo uloženo zaplatit žalobkyni 25 961 229,40 Kč s příslušenstvím. Předestřela otázku, zda kupní smlouva, jíž se žalobkyně zavázala převést na ni vlastnické právo k odpadu (šrotu) získanému demolicí objektů ocelárny, a v závislosti na tom i smlouva o dílo (demolici objektů ocelárny) jsou při nedostatku veřejnoprávního oprávnění žalované k nakládání s odpady (dle § 12 odst. 3 zákona č. 185/2001 Sb.) stiženy absolutní neplatností z důvodu porušení zákona narušujícího veřejný pořádek či počáteční právní nemožnosti plnění. Mínila, že uvedenou otázku má dovolací soud posoudit jinak, než jak ji vyřešil v rozhodnutí sp. zn. 28 Cdo 568/2024, cit. výše. Poukazovala též, že závěry odvolacího soudu odporují nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 3698/15, publikovanému pod č. 226/2016 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, a rozsudkům Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4831/2010, ze dne 29. 8. 2019, sp. zn. 23 Cdo 4037/2017, ze dne 30. 7. 2024, sp. zn. 33 Cdo 3725/2023, a ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1018/2020, nebo rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. 31 ICdo 36/2020, publikovanému pod č. 104/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i dalším rozhodnutím, jež obsáhle citovala. Prosazovala přitom názor, že právní úprava soukromého práva s účinností od 1. 1. 2014 nedoznala takových změn, jež by vylučovaly aplikaci nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3698/15 na projednávanou věc. Hlásila se současně k tezi, dle níž nedostatek veřejnoprávního oprávnění k nakládání s odpadem (§ 12 odst. 3 zákona č. 185/2001 Sb.) zakládá ve smyslu § 588 o. z. absolutní neplatnost smlouvy, na jejímž základě má subjekt nedisponující potřebným veřejnoprávním oprávněním odpad nabývat – ať již pro rozpor se zákonem narušující veřejný pořádek či pro počáteční právní nemožnost plnění. Kladla dále otázku, zda porušení veřejnoprávní povinnosti žalobkyně ověřit, zda žalovaná disponuje oprávněním k převzetí odpadu, vylučuje odpovědnost žalované za způsobenou škodu. Měla za to, že odvolací soud nastolenou otázku vyřešil odchylně od závěrů plynoucích z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2136/2020, či rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 9. 2022, sp. zn. 7 As 93/2022. Argumentovala tím, že žalobkyně porušila veřejnoprávní povinnost dle § 12 odst. 4 zákona č. 185/2001 Sb., jestliže si neověřila, zda žalovaná potřebným oprávněním k nakládání s odpadem vskutku disponuje. V důsledku toho nese vzniklou škodu ze svého (§ 2903 odst. 1 o. z.). Vytýkala též, že bylo porušeno její právo na spravedlivý proces, neboť se odvolací soud s předestřenými námitkami nevypořádal. Odkazovala přitom na nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. III. ÚS 406/22, publikovaný pod č. 55/2024 ve Sbírce soudních nálezů a usnesení, a ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 1687/17, publikovaný pod č. 155/2017 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu. Tázala se rovněž, zda v situaci, v níž žalobkyně uzavřela novou smlouvu o dílo a smlouvu kupní s jedním vybraným subjektem (TROJEK, a.s.), ačkoliv v případě kontraktace se dvěma rozdílnými subjekty (uzavření smlouvy o dílo s obchodní korporací POLANSKÝ s.r.o. a kupní smlouvy s obchodní korporací TROJEK, a.s.) by škoda byla o 23 819 600,50 Kč nižší, nese poškozená škodu poměrně (§ 2918 o. z.). Měla za to, že řešení dané otázky odvolacím soudem koliduje s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2020, sp. zn. 25 Cdo 3287/2019, publikovaným pod č. 24/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Konečně položila otázku, zda v posuzovaném případě nebylo namístě přiznané smluvní pokuty moderovat. Odkazovala přitom na rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia

Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. 31 Cdo 2273/2022, publikovaný pod č. 76/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, od něhož se odvolací soud měl odchýlit. Poukazovala pak na okolnost, že smluvní pokuty v následně uzavřených smlouvách s obchodní korporací TROJEK, a.s. byly ujednány v nižší výši. Uváděla, že splnění zajištěných povinností (předložení harmonogramu realizace díla a zahájení realizace díla) bránil nedostatek součinnosti žalobkyně, jestliže nezajistila beznapěťové stavy u všech demolovaných objektů. Smluvní pokuty zajišťující včasné předložení harmonogramu realizace díla a zahájení realizace díla měla pak za nepřiměřeně vysoké. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v příslušném rozsahu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

17. Žalobkyně ve svém vyjádření navrhla, aby bylo dovolání žalované odmítnuto.

18. Žalovaná navrhla, aby bylo dovolání žalobkyně odmítnuto, případně zamítnuto.

III.
Přípustnost dovolání

19. Podle § 237 o. s. ř., jímž je třeba poměřovat přípustnost dovolání proti napadenému rozhodnutí odvolacího soudu (jež nepatří do okruhu usnesení vyjmenovaných v § 238a o. s. ř.), „není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení dovolatelem vymezené otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak“.

K dovolání žalované:

20. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 23. 4. 2024, sp. zn. 28 Cdo 568/2024, vyhlášeném v projednávané věci, vysvětlil, že nový občanský zákoník zásadním způsobem změnil přístup k problematice rozporu právního jednání se zákonem, který již nepůsobí neplatnost právního jednání automaticky, ale pouze tehdy, pokud to vyžaduje smysl a účel zákona (§ 580 odst. 1 o. z.). Opuštěna byla také zásada absolutní neplatnosti. Pro zjištění, zda je právní jednání neplatné absolutně, či relativně, by měl být tedy rozhodný smysl a účel porušeného zákona a dále to, zda je neplatnost stanovena v zájmu některého z účastníků (relativní neplatnost; § 586 o. z.), anebo zda právní jednání kromě zákona porušuje také veřejný pořádek (absolutní neplatnost; § 588 o. z.). Předmětem relativní neplatnosti jsou přitom i porušení kogentních ustanovení zákona (viz kupř. § 586 či § 587 o. z.). O absolutní neplatnost právního jednání, jež nastává přímo ze zákona a k níž se přihlíží i bez návrhu, půjde podle účinné právní úpravy jen výjimečně (pravidlem je neplatnost relativní, kterou musí namítnout oprávněná osoba), a to v případě neplatného právního jednání, které – jak vyplývá z § 588 o. z. – se zjevně příčí dobrým mravům, nebo které odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek, anebo které zavazuje k plnění od počátku nemožnému. Jestliže takové právní jednání veřejný pořádek nenarušuje nebo jestliže se nejedná o narušování „zjevné“, je právní jednání i v tomto případě neplatné jen relativně. Ustanovení § 5 odst. 2 o. z. pak brání tomu, aby byl s absencí veřejnoprávního oprávnění – sám o sobě – spojován závěr o neplatnosti právního jednání, tj. aby byl učiněn závěr o neplatnosti takového právního jednání bez toho, že by se jí dovolala dotčená strana, nikoliv ten, kdo veřejnoprávní povinnost porušil (srov. rozsudek Nejvyššího

soudu ze dne 28. 3. 2023, sp. zn. 33 Cdo 2919/2022, publikovaný pod č. 30/2024 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

21. Dovodil-li tedy odvolací soud, že nedostatek veřejnoprávního oprávnění žalované (kupující) k nakládání s převáděným odpadem dle zákona č. 185/2001 Sb. nezakládá absolutní neplatnost kupní smlouvy (s účinky vztahujícími se i na vzájemně závislou smlouvu o dílo) uzavřené mezi účastníky řízení, pročež nedovolala-li se žalobkyně (prodávající, která povinnost disponovat s veřejnoprávním oprávněním neporušila) neplatnosti kupní smlouvy, považuje se tato smlouva (včetně závislé smlouvy o dílo) za platnou, nikterak se výše citované judikatuře nezpronevěřil. Důvodem jiného právního posouzení věci nemůže pak být odkaz žalované na nález Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 3698/15, jenž absolutní neplatnost smluv o převodu odpadu na subjekty nedisponující potřebným veřejnoprávním oprávněním evidentně dovozuje v režimu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (posuzovány byly smlouvy z let 2002 a 2003). Nedostatek veřejnoprávního oprávnění k nakládání s odpady není pak ani důvodem počáteční právní nemožnosti plnění ve smyslu § 588 o. z. (ta přichází v úvahu tam, kde předmět plnění není uskutečnitelný z důvodu právní překážky existující v době právního jednání; jedná se o stav objektivního rozporu s právem, tedy se zákonem či předpisem nižší právní síly, nebo právem vyplývajícím z dvou či vícestranného právního ujednání nebo z úředního rozhodnutí, existujícího již v době vzniku právního jednání – srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2789/2007, a ze dne 30. 9. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1018/2020), již nepředstavuje ani počáteční absence dispozičního oprávnění (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 2. 2023, sp. zn. 26 Cdo 2814/2022). Jestliže tedy § 12 odst. 3 zákona č. 185/2001 Sb. (účinný do 31. 12. 2020) vylučoval subjekty nedisponující potřebným veřejnoprávním oprávněním z převzetí (tradice) odpadu do svého vlastnictví, nikoliv však ze samotného uzavření převodní smlouvy, nekolidují závěry odvolacího soudu s rozhodovací praxí soudu dovolacího, dovodil-li, že sjednání smlouvy o převodu železného šrotu se subjektem nedisponujícím příslušným veřejnoprávním oprávněním samo o sobě absolutní neplatnost smlouvy pro počáteční právní nemožnost plnění nevyvolává (§ 588 o. z.).

22. Váže-li pak právní předpis (§ 12 odst. 4 zákona č. 185/2001 Sb.) povinnost zjistit, zda osoba, jíž jsou odpady předávány, disponuje potřebným veřejnoprávním oprávněním k nakládání s nimi, až k okamžiku předání odpadů, je zjevné, že žalobkyně samotným sjednáním smlouvy o převodu odpadu na žalovanou uvedenou právní povinnost neporušila; nehledě na to, že žalovaná v čl. II.4. kupní smlouvy (nepravdivě) deklarovala, že potřebným oprávněním disponuje (ke shodnému závěru dospěl v projednávané věci již i dovolací soud – srov. výše citovaný rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 568/2024). Závěr odvolacího soudu, že žalobkyně sjednáním kupní smlouvy se žalovanou ke vzniku škody, jejíž náhrady se domáhá, nikterak nepřispěla a její nárok na náhradu škody tím není dotčen, neocitá se tudíž v rozporu ani s judikaturou dovolacího soudu, včetně judikatury odkazované žalovanou (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2136/2020).

23. Zpochybňuje-li žalovaná konkluze odvolacího soudu o výši škody vzniklé po odstoupení od původních smluv v důsledku uzavření nové smlouvy kupní a smlouvy o dílo za méně výhodných podmínek, namítajíc, že škoda byla by o 23 819 600,50 Kč nižší, sjednala-li by žalobkyně tyto smlouvy se dvěma odlišnými subjekty (smlouvu o dílo s obchodní korporací POLANSKÝ s.r.o. a kupní smlouvu s obchodní korporací TROJEK, a.s.), polemizuje tím (vzdor argumentaci o spoluzavinění poškozeného na způsobení škody – § 2918 o. z.) se skutkovými

závěry odvolacího soudu o tom, že cenové podmínky, za nichž po odstoupení od původních smluv byly dojednány nové smlouvy kupní a o dílo, korespondují obvyklé cenové hladině. Platí přitom, že skutkovým zjištěním soudů nižšího stupně je dovolací soud dle účinné procesní úpravy vázán (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3420/2015, a ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2515/2016, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 2016, sp. zn. 30 Cdo 998/2016, dále viz též usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. II. ÚS 538/16, bod 10, ze dne 14. 2. 2017, sp. zn. I. ÚS 1766/16, bod 6, a ze dne 8. 8. 2017, sp. zn. II. ÚS 2050/17, bod 17), přičemž k výtkám vůči hodnocení provedených důkazů s účinností od 1. 1. 2013 není k dispozici žádný způsobilý dovolací důvod (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř. a dále v poměrech do 31. 12. 2012 například důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2011, sen. zn. 29 NSČR 29/2009, uveřejněného pod č. 108/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, včetně tam zmíněného odkazu na nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 1997, sp. zn. IV. ÚS 191/96, uveřejněný pod č. 1/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), když uplatněním způsobilého dovolacího důvodu není ani zpochybnění právního posouzení věci, vychází-li z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel při posouzení věci odvolací soud (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod č. 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Prostřednictvím uvedených výtek tudíž na přípustnost dovolání usuzovat nelze. Odvolací soud ostatně v odůvodnění rozsudku řádně vysvětlil, že s ohledem na parametry výběrového řízení (konaného stran sjednání nové smlouvy o dílo a smlouvy kupní) a obsah učiněných nabídek o uzavření smluv se dvěma odlišnými subjekty nebylo lze uvažovat (nehledě na obsahovou provázanost smluv).

24. Otázkou moderace smluvní pokuty (kladenou taktéž žalovanou) zabýval se již velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. 31 Cdo 2273/2022, publikovaném pod č. 76/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Dospěl přitom k závěru, že ustanovení § 2051 o. z. patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k takovým normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Závěr o tom, zda smluvní pokuta je nepřiměřeně vysoká, je tedy zákonodárcem ponechán na uvážení soudu, založeném na posouzení individuálních okolností konkrétního případu, které soud shledá právně významnými. Zákon pouze ukládá přihlédnout při následné moderaci k hodnotě a významu zajišťované povinnosti a limituje možnost snížení smluvní pokuty výší škody vzniklé do doby rozhodnutí soudu z porušení povinnosti, na kterou se smluvní pokuta vztahuje.

25. Vzhledem k tomu, že zkoumání přiměřenosti smluvní pokuty (konkrétního nároku) a její následná moderace na přiměřenou částku nezbytně vyžadují vážení konkrétních zájmů dlužníka a věřitele při konkrétním porušení smluvní povinnosti, budou při posouzení přiměřenosti hrát roli nejen okolnosti známé již v době sjednávání smluvní pokuty (může se uplatnit též kritérium hodnoty a významu zajišťované povinnosti, to se však může po sjednání smluvní pokuty změnit), ale též okolnosti, které zde byly při porušení smluvní povinnosti, jakož i okolnosti, které nastaly po porušení, mají-li v porušení smluvní povinnosti nepochybně původ (např. dodatečně vzniklá újma) a byly-li v době porušení povinnosti předvídatelné. Není-li totiž zřejmé, jakým způsobem a za jakých okolností porušení smluvní povinnosti nastalo a v jaké míře se dotklo zájmů věřitele, nelze zodpovědět otázku, zda nárok

ze smluvní pokuty je in concreto nepřiměřený. Moderace přitom může být užita jen tam, kde o nepřiměřenosti nároku ze smluvní pokuty nepanují pochybnosti, neboť jen tehdy je soudní zásah do pohledávky věřitele (tj. do vlastnického práva chráněného čl. 11 Listiny základních práv a svobod) ospravedlnitelný.

26. Aby soud mohl posoudit (ne)přiměřenost nároku ze smluvní pokuty, musí si nejprve prostřednictvím výkladu ujednání o smluvní pokutě podle § 555 a násl. o. z. ujasnit, jakou funkci měla daná smluvní pokuta (in concreto) plnit, neboť v závislosti na tom, jaké funkce plní, sleduje smluvní pokuta různé zájmy stran a pro posouzení přiměřenosti tak budou rozhodující též odlišné aspekty. Jednotlivé předpoklady liberace, zejména zohlednění předvídatelnosti a překonatelnosti překážky, sféry, odkud překážka pochází, skutečnost, zda dlužník učinil jakékoliv opatření, aby škodě zamezil, mohou mít význam tehdy, jestliže by ve svém souhrnu představovaly důvod k liberaci, neboť dlužník by za způsobenou škodu podle § 2913 odst. 2 o. z. neodpovídal. Bude-li však posuzována přiměřenost sankční smluvní pokuty, mohou hrát roli i samy o sobě, neboť má-li mít pokuta přiměřený sankční efekt a fungovat jako individuální prevence, musí být brán zřetel na to, jakou kvalitou se vyznačovalo porušení smluvní povinnosti a jaká sankce je tedy za daných okolností adekvátní. U sankční smluvní pokuty lze zohlednit též otázku zavinění, neboť sankce může plnit svůj efekt jen tehdy, lze-li jednajícímu vytknout, že si nepočínal tak, jak si počínat mohl a měl. V té souvislosti považuje Nejvyšší soud za vhodné poznamenat, že ustanovení § 2051 o. z. slouží k ochraně dlužníka před tím, aby byl nucen uhradit nepřiměřenou (nespravedlivou) smluvní pokutu.

27. Postup soudu při moderaci podle § 2051 o. z. lze rozlišit na následující fáze (kroky). V prvním kroku soud při využití interpretačních pravidel stanovených v § 555 a násl. o. z. nejprve zjistí, jakou funkci měla smluvní pokuta plnit. Poté se zabývá konkrétními okolnostmi s přihlédnutím ke zjištěné funkci smluvní pokuty. Zřetel přitom vezme na všechny okolnosti konkrétního případu, přičemž zohlední nejen okolnosti známé již v době sjednávání smluvní pokuty, nýbrž též okolnosti, které byly dány při porušení smluvní povinnosti, jakož i okolnosti nastalé později, mají-li v samotném porušení smluvní povinnosti původ. Na základě těchto okolností zodpoví otázku, zda výše smluvní pokuty je přiměřená vzhledem k věřitelovým zájmům, které byly narušeny v důsledku porušení smluvní povinnosti a měly být smluvní pokutou chráněny. Dospěje-li soud v předchozím kroku k závěru, že smluvní pokuta není nepřiměřená, případně nepodaří-li se mu na základě provedeného dokazování objasnit rozsah následků porušené smluvní povinnosti ve sféře věřitele, aby mohl učinit právní závěr o nepřiměřenosti nároku ze smluvní pokuty, nemůže nárok věřitele na smluvní pokutu snížit. V opačném případě soud ve třetím kroku sníží smluvní pokutu na přiměřenou výši (spravedlivou in concreto) se zřetelem k těm funkcím, které má plnit, a s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti. V případě smluvní pokuty sjednané sazbou za každý den (či jiný sjednaný časový úsek) trvání prodlení dlužníka je při úvahách o její moderaci nezbytné posoudit na základě zjištění o funkcích, které měla smluvní pokuta plnit, o okolnostech známých v době jejího sjednávání a o okolnostech nastalých v průběhu trvání prodlení dlužníka (příp. o okolnostech nastalých později, které však měly původ v prodlení dlužníka a byly v době prodlení předvídatelné), zda je výše smluvní pokuty ve svém součtu (příp. za jednotlivá období prodlení) přiměřená vzhledem k věřitelovým zájmům, které byly narušeny v důsledku prodlení dlužníka se splněním utvrzené smluvní povinnosti a měly být smluvní pokutou chráněny (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2025, sp. zn. 23 Cdo 1567/2024).

28. Odvolací soud se svými závěry o přiměřenosti uplatněných smluvních pokut zájmům věřitele (žalobkyně) na splnění utvrzených smluvních povinností od výše citované judikatury, na níž není důvodu čehokoliv měnit, zjevně neodchýlil. Výkladem právních jednání účastníků řízení (§ 555 a násl. o. z.) dovodil, že sjednané smluvní pokuty měly sankční charakter (jejich zaplacením dle výslovné vůle stran nebylo dotčeno právo žalobkyně na náhradu škody vzniklé porušením utvrzovaných smluvních povinností). Nárokované smluvní pokuty pak vzhledem k významu utvrzovaných povinností pro žalobkyni (jejím zájmu na včasném zahájení demoličních prací, zhotovení harmonogramu realizace díla, zaplacení první splátky kupní ceny šrotu a předložení sjednané bankovní záruky), celkové výši uplatňovaných peněžitých částek (6 333 204 Kč), odvíjející se od délky prodlení žalované se splněním utvrzovaných povinností (charakterizovaných zhotovením díla v ceně 144 970 253,86 Kč a zaplacením kupní ceny 196 280 254 Kč), absenci zavinění žalobkyně na prodlení žalované s plněním utvrzovaných povinností (nedostatek zajištění projektové dokumentace a „beznapěťového stavu“ staveniště neměl na prodlení žalované žádný vliv, nastalo-li v důsledku liknavého přístupu žalované, jež vzdor svému nepravdivému prohlášení nedisponovala potřebným oprávněním k nakládání s odpady a jíž jde na vrub též zdlouhavé vyřizování bankovní záruky řeckými peněžními ústavy) i vstřícnému jednání žalobkyně (uzavření dodatků ke smlouvě o dílo a kupní smlouvě, jimiž byl termín plnění odložen), nejsou zjevně nepřiměřené věřitelovým zájmům, které byly narušeny v důsledku prodlení dlužníka se splněním utvrzených smluvních povinností a měly být smluvními pokutami chráněny. Konkluze odvolacího soudu o nenaplnění zákonných předpokladů moderace nárokovaných smluvních pokut soudem (§ 2051 o. z.) tak plně korespondují výše citované ustálené judikatuře.

29. Vytýká-li pak žalovaná, že bylo porušeno její právo na spravedlivý proces, nevypořádal-li se odvolací soud důsledně s jejími námitkami, dlužno předně uvést, že prostřednictvím této své námitky poukazuje na vady řízení. Takovýmito výtkami se ovšem Nejvyšší soud může zabývat jen tehdy, je-li dovolání shledáno přípustným (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), přičemž toliko jejich prostřednictvím na přípustnost dovolání usuzovat nelze. Poukazuje-li žalovaná na nevypořádání námitky, že její odpovědnost za vzniklou škodu vylučuje porušení povinnosti ve smyslu § 12 odst. 4 zákona č. 185/2001 Sb. žalobkyní, dlužno uvést, že odvolací soud vycházel ze závazného právního názoru vysloveného dovolacím soudem v rozsudku sp. zn. 28 Cdo 568/2024, vyhlášeném v tomto řízení (na nějž v odst. 11 napadeného rozhodnutí i odkázal), z něhož plyne, že v případě, kdy právní předpis (§ 12 odst. 4 zákona č. 185/2001 Sb.) váže povinnost zjistit, zda osoba, jíž jsou odpady předávány, disponuje potřebným veřejnoprávním oprávněním k nakládání s nimi, až k okamžiku předání odpadů, žalobkyně samotným sjednáním smlouvy o převodu odpadu na žalovanou uvedenou právní povinnost zjevně neporušila.

30. Z uvedeného je tedy zřejmé (v situaci, v níž právní otázky předestřené žalovanou byly odvolacím soudem vyřešeny v souladu s ustálenou judikaturou dovolacího soudu, od níž není důvodu se odchýlit), že dovolání žalované předpoklady přípustnosti ve smyslu § 237 o. s. ř. nenaplňuje.

31. Nejvyšší soud proto její dovolání, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věty první o. s. ř.), jako nepřípustné odmítl (§ 243c odst. 1 věty první o. s. ř).

K dovolání žalobkyně:

32. Při interpretaci smluv sjednaných účastníky řízení je nutno vycházet z ustanovení § 555 odst. 1 o. z., jež formuluje východisko výkladu jakéhokoliv právního jednání tak, že podstatný je jeho obsah, nikoliv např. jeho označení či pojmenování. Skutečnost, že osoba činící právní jednání jej nesprávně (např. v důsledku svého mylného právního názoru) označí, nemá při výkladu právního jednání zásadně žádný význam (srov. důvodovou zprávu a v právní teorii např. Melzer, F. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654. Praha: Leges, 2014, s. 578). Základní (prvotní) pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje pak ustanovení § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá (zjišťuje), jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednajícího, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností. Skutečnou vůli (úmysl) jednajícího je přitom třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním) [srov. Melzer, F. in Melzer, F., Tégl, P. a kol., s. 594-595, nebo Handlar, J. in Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1989]. Ochrana dobré víry adresáta právního jednání pak vyžaduje (a § 556 odst. 1, věta první, o. z. tak normuje výslovně), aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednajícího, který byl anebo musel být adresátovi znám. Při zjišťování úmyslu jednajícího tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího (která byla anebo musela být známa adresátovi), již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov). Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednajícího, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1, větě druhé, o. z. Ustanovení § 556 odst. 2 o. z. (ve věcech týkajících se podnikatelů též ustanovení § 558 o. z.) uvádí pak demonstrativní výčet okolností, k nimž soud při výkladu právního jednání přihlíží. Řečené platí jak pro vícestranná, tak i pro jednostranná adresovaná právní jednání (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2023, sp. zn. 23 Cdo 2856/2022, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 37/2024, ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2706/2016, nebo rozsudek sp. zn. 29 Cdo 61/2017, cit. výše).

33. Výkladu podle § 555 a násl. o. z. přitom podléhá jakékoliv právní jednání, tedy i takové, jehož význam se objektivně jeví jako jasný či nepochybný. Výkladové pravidlo obsažené v § 556 odst. 1, věta první, o. z. s sebou však nese následek, že konstitutivním prvkem právního jednání, popř. smlouvy, je skutečná vůle jednajícího, byla-li druhé straně známa, anebo musela-li o ní vědět, naproti tomu její nesprávné vyjádření, byť by objektivně nevzbuzovalo pochybnosti, je v takovém případě pouhé *falsa demonstratio*, které zůstává bez právního významu (srov. Melzer, F. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654. Praha: Leges, 2014, s. 479). Uvedeným závěrům odpovídá i judikatura Ústavního soudu, který již opakovaně vyslovil, že doslovný výklad textu smlouvy může, ale nemusí být v souladu s vůlí jednajících stran. Směřuje-li vůle smluvních stran k jinému významu a podaří-li se vůli účastníků procesem hodnocení skutkových a právních otázek ozřejmit, má shodná vůle účastníků smlouvy přednost před doslovným významem textu jimi formulované smlouvy (srov. již nález Ústavního soudu ze dne 14. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 625/03, uveřejněný pod číslem 84/2005 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, k jehož závěrům se Ústavní soud přihlásil rovněž v poměrech nové soukromoprávní úpravy např. v nálezu ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. I. ÚS 2337/21). Tyto závěry přejal ve své judikatuře rovněž Nejvyšší soud (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 11. 2013, sp. zn. 32 Cdo 1893/2011).

34. Odvolací soud se výše citované judikatuře při výkladu právního jednání účastníků řízení (žalobkyní sporovaného významu ujednání o limitaci náhrady škody částkou odpovídající 10 % kupní ceny) nikterak nezpronevěřil. Konformně s uvedenou judikaturou přisuzoval souhlasnému projevu vůle účastníků plynoucímu z uzavřených smluv význam, jaký by mu zpravidla přikládala strana, jíž byl určen (§ 556 odst. 1 o. z.). Vycházel přitom též z textu čl. VIII.8. kupní smlouvy, dle něhož „celková výše náhrady škody, kterou jsou si smluvní strany povinny poskytnout v důsledku případného porušení povinnosti dle této smlouvy, nebo v souvislosti s ní, nepřesáhne za všechny škody dohromady vzniklé příslušné smluvní straně na základě smlouvy nebo v souvislosti s nimi, částku rovnající se 10 % kupní ceny sjednané ve smlouvě, není-li dále stanoveno jinak.“ Logickou a zjištěnému skutkovému stavu přiměřenou jeví se pak úvaha odvolacího soudu, dle níž smluvními stranami užitý pojem „náhrady škody, kterou jsou si smluvní strany povinny poskytnout v důsledku porušení této smlouvy nebo v souvislosti s ní“, je nutno interpretovat tak, že jde o celkovou škodu vzniklou jak porušením kupní smlouvy (v jejímž textu je interpretované ustanovení obsaženo), tak i porušením smlouvy o dílo, jež se zřetelem k projevené vůli jednajících (viz čl. 1.3. smlouvy o dílo), ale i obsahu smluv (smlouvou o dílo se žalovaná za dohodnutou cenu zavázala provést demolici objektů ocelárny v areálu žalobkyně a vybudovat přeložky inženýrských sítí a kupní smlouvou se žalobkyně zavázala za sjednanou kupní cenu převést na žalovanou vlastnické právo k odpadu – šrotu – vzniklému v důsledku dojednané demolice) a jejich účelu, mají charakter smluv na sobě závislých (§ 1727 o. z.).

35. Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že prostřednictvím otázky výkladu smluvního ujednání účastníků řízení o limitaci náhrady škody na přípustnost dovolání žalobkyně usuzovat nelze (§ 237 o. s. ř.).

36. Nejvyšší soud shledal však její dovolání přípustným (podle § 237 o. s. ř.) pro řešení otázek, zda v důsledku odstoupení od smlouvy zanikne bez dalšího i smluvní ujednání o limitaci náhrady škody a zda lze předem smluvně omezit povinnost k náhradě újmy způsobené z hrubé nedbalosti, jež v judikatuře dovolacího soudu nebyly dosud vyřešeny.

IV.
Důvodnost dovolání

37. Zmatečnosti (§ 229 odst. 1, odst. 2 a odst. 3 o. s. ř.) ani jiné vady řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí o věci a k nimž dovolací soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.), se z obsahu spisu nepodávají. Vytýká-li žalobkyně nedostatek poučení ve smyslu § 118a o. s. ř., dlužno poznamenat, že vyšel-li odvolací soud při výkladu čl. VIII.8. kupní smlouvy o limitaci náhrady škody ze zjištěného úmyslu jednajících stran, objektivního významu použitých formulací a společného účelu obsahově provázaných (vzájemně závislých) smluv (smlouvy o dílo a kupní smlouvy) – tj. z objasněného skutkového stavu, a nikoliv ze závěru o neunesení důkazního břemene některým z účastníků – nebyla výzva k doplnění skutkové verze a označení důkazů dle § 118a o. s. ř. zjevně namístě (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 32 Cdo 1591/2011, nebo jeho usnesení ze dne 27. 6. 2003, sp. zn. 21 Cdo 121/2003, ze dne 11. 1. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3820/2009, a ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1199/2012).

38. Nejvyšší soud se proto dále zabýval tím, zda je dán důvod vymezený dovoláním, tedy prověřením správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem v hranicích dovoláním vymezených otázek.

39. O nesprávné právní posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně vybranou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

40. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn odvolacím soudem, nemohl být dovoláním zpochybněn, proto z něj Nejvyšší soud při dalších úvahách vychází.

41. Podle § 2005 o. z. odstoupením od smlouvy zanikají v rozsahu jeho účinků práva a povinnosti stran. Tím nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře (odst. 1). Odstoupení od smlouvy se nedotýká práva na zaplacení smluvní pokuty nebo úroku z prodlení, pokud již dospěl, práva na náhradu škody vzniklé z porušení smluvní povinnosti ani ujednání, které má vzhledem ke své povaze zavazovat strany i po odstoupení od smlouvy, zejména ujednání o způsobu řešení sporů. Byl-li dluh zajištěn, nedotýká se odstoupení od smlouvy ani zajištění (odst. 2).

42. Odstoupením od smlouvy zaniká zásadně celý obsah závazku, tedy veškerá práva a povinnosti jím založená. Zaniká tak závazek v celé své šíři. Z všeobecného dopadu účinků odstoupení však § 2005 o. z. vyjímá dvě kategorie, a sice práva třetích osob nabytá v dobré víře (odst. 1) a části obsahu závazku, jež mají z povahy věci přetrvat i po odstoupení od smlouvy, neboť cíleně směřují právě k vypořádání vztahů či postkontraktační fázi, k řešení sporů, nebo zakotvují kompenzační či sankční mechanismy (odst. 2). Odstavec druhý § 2005 o. z. uvádí tato odstoupením nedotčená práva a povinnosti demonstrativním výčtem. Zejména jde o nároky vzniklé ze sankčně-kompenzačních institutů (smluvní pokuta, úrok z prodlení, případně jiné obdobné instituty směřující ke stejnému účelu). Pokud jde o smluvní pokutu, nezaniká odstoupením v té své podobě, která již byla aktivována určitým porušením. Jako ujednání o smluvní pokutě dále účinky nevyvolává a nové částky smluvní pokuty po okamžiku účinků odstoupení nevznikají. Již vzniklé, relativně samostatné právo na zaplacení smluvní pokuty je ale odstoupením nedotčeno. Obdobně se to týká i úroků z prodlení. I u nich je třeba rozlišit tu část, která vznikla do okamžiku odstoupení – ta zůstává i po odstoupení zachována. Další úroky z prodlení ale v čase po odstoupení již nenarůstají. Na to navazuje i zachování práva na náhradu škody vzniklé z porušení smluvní povinnosti. Porušení smluvní povinnosti bude zcela typicky právě oním důvodem, proč bylo odstoupení učiněno. I po zániku závazku však nepochybně má oprávněná strana možnost požadovat náhradu způsobené škody. Analogicky se to pak týká i případné náhrady nemajetkové újmy (srov. ŠILHÁN, Josef. § 2005 [Rozsah účinků odstoupení]. In: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1215, marg. č. 2–3.).

43. Právní úpravu účinků odstoupení od smlouvy a vypořádání smluvních stran po takovém odstoupení je však namístě považovat za dispozitivní. Zákonodárcem je předpokládáno, že podmínky pro odstoupení od smlouvy mohou být mezi stranami sjednány odlišně od podmínek zákonných. Při takovém ujednání pak lze též logicky předpokládat, že strany si sjednají (mohou sjednat) i to, s jakými účinky na jejich dosavadní práva a povinnosti odstoupení od smlouvy dopadne (tj. jaká práva a povinnosti zaniknou a jaká i nadále přetrvají)

a jakým způsobem závazek po odstoupení od smlouvy vzájemně vypořádají (příp. též jaká práva a povinnosti jim odstoupením od smlouvy nově vzniknou). Skutečnost, že některá práva a povinnosti odstoupením nezanikají a mohou zavazovat strany i po odstoupení od smlouvy, je předpokládána též v § 2005 odst. 2 o. z. Nelze proto vyloučit ani ujednání, jímž strany pro případ odstoupení od smlouvy předem určí rozsah a obsah práv a povinností, kterými se nadále budou řídit, tj. která zůstanou zachována i po odstoupení od smlouvy, příp. která po odstoupení od smlouvy nahradí práva a povinnosti odstoupením zaniklá, a tím upraví vypořádání závazku ze zrušené smlouvy. Smluvní ujednání obsahující majetkové vyrovnání pro případ odstoupení od smlouvy pak jsou právním důvodem pro plnění. Zákonný způsob vypořádání závazku ze smlouvy, od níž bylo odstoupeno, na ně nedopadá (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2637/2020).

44. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb., novému občanskému zákoníku (konsolidované znění), k § 2001 až 2005, návrh respektuje autonomii vůle stran, bere však v úvahu i racionální vyznění normativní úpravy, šetřící jistotu smluvních stran a bránící neúčelnému zmaření smlouvy bez racionálního podkladu.

45. Není-li tedy smluvními stranami dojednáno jinak, odstoupení od smlouvy se (v souladu s výslovnou dikcí § 2005 odst. 2 o. z.) nedotýká práva na náhradu škody vzniklé z porušení smluvních povinností před odstoupením od smlouvy. Při respektu k autonomii vůle smluvních stran pak v případě, kdy právo na náhradu škody vzniklé z porušení smluvních povinností před odstoupením od smlouvy bylo smluvně limitováno, je ujednání o limitaci – není-li jiné smluvní úpravy a nemá-li být smysl (účel) přijaté smluvní úpravy zmařen – namístě posuzovat právě jako ujednání, které má vzhledem ke své povaze zavazovat strany i po odstoupení od smlouvy (§ 2005 odst. 2 věta první o. z.).

46. Závěr odvolacího soudu, dle něhož v posuzovaném případě, v němž výkladem smluvního ujednání účastníků řízení nelze dovodit existenci odchylné smluvní úpravy, zavazuje ujednání o limitaci náhrady škody smluvní strany i po odstoupení od smlouvy, je tudíž věcně správný. Dovolání žalobkyně, je-li jím zpochybňována konkluze odvolacího soudu, dle níž v důsledku odstoupení od smlouvy posuzované smluvní ujednání o limitaci náhrady škody nezaniklo, tedy důvodné není.

47. Podle § 2898 o. z. se nepřihlíží k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech, anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti; nepřihlíží se ani k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy. V těchto případech se práva na náhradu nelze ani platně vzdát.

48. Nejvyšší soud jako východiska, na nichž spočívá jeho rozhodovací činnost (srov. např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 31 Odo 495/2006, uveřejněný pod číslem 45/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. května 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, uveřejněném ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazku 9, ročníku 1997, části I., pod pořadovým číslem 9. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho

smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu *e ratione legis* před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody) a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoli pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým.

49. Ve své rozhodovací praxi (v kontextu § 1 odst. 2 o. z.) přitom dovolací soud již opakovaně zdůraznil, že právní normy soukromého práva jsou zásadně dispozitivní, přičemž strany se mohou při úpravě svých práv a povinností od právních norem soukromého práva odchýlit, jestliže to zákon nezakazuje (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, uveřejněné pod č. 152/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016, uveřejněné pod číslem 10/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. 32 Cdo 3172/2020, uveřejněný pod číslem 85/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; srov. též důvodovou zprávu k návrhu občanského zákoníku, sněmovní tisk číslo 362, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010 – 2013, s. 583, a v právní teorii např. Eliáš, K.: K pojetí dispozitivního práva v občanském zákoníku. In: Sborník mezinárodní konference XXIII. Karlovarské právnické dny. Praha. Leges, 2015, s. 60, nebo Melzer, F., Tégl, P. a kol., Občanský zákoník – velký komentář, Svazek I, § 1-117, Praha: Leges, 2013, s 51 a 52).

50. Nejvyšší soud dále dovodil, že § 1 odst. 2, část věty před středníkem, o. z. vychází z toho, že takový zákaz odchýlení se bude výslovný. Výslovný zákaz určitého ujednání stran může být přímý i nepřímý. V případě přímého zákazu zákon výslovně určuje, že se určité jednání zakazuje. Příkladem přímých výslovných zákazů je právě § 1 odst. 2, část věty za středníkem, o. z., jenž zakazuje ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob. Povaha právní normy, od níž se taková ujednání odchylují (tj. zda jde o právní normu absolutně či relativně kogentní anebo o právní normu dispozitivní), přitom není významná. Jinak řečeno, ani od dispozitivní právní normy se strany nemohou odchýlit způsobem popsaným v § 1 odst. 2, části věty za středníkem, o. z. Je-li však možno jakoukoliv odchylku od určité právní normy považovat (per se) za porušující dobré mravy, veřejný pořádek či právo upravující postavení osob, lze takovou právní normu kvalifikovat jako (absolutně) kogentní. V případě nepřímého zákazu zákon odchylné ujednání stran reprobuje tím, že je prohlašuje za neplatné, případně za zdánlivé, či určuje, že se k němu nepřihlíží. Příkladem nepřímého výslovného zákazu je § 580 o. z., podle něhož je neplatné (mimo jiné) právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje. I v tomto případě platí, že zákon zakazuje každou odchylku od určité právní normy, která odporuje jejímu smyslu a účelu, byť by obecně nešlo o právní normu (absolutně) kogentní (tedy byť by jiné odchylky od právní normy byly možné). Brání-li však smysl a účel určité právní normy jakémukoliv odchylnému ujednání, půjde o právní normu (absolutně) kogentní (srov.

například výše citovaná rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 387/2016 a sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2637/2020).

51. Z důvodové zprávy k zákonu č. 89/2012 Sb., novému občanskému zákoníku (konsolidované znění), k § 2894 až 2899, vyplývá, že osnova nepřejímá obecné pravidlo socialistického práva, že neplatné jsou všechny dohody, kterými se někdo vzdává práva, které má vzniknout teprve v budoucnosti (§ 574 odst. 2 platného občanského zákoníku). Proto se vylučuje možnost poškozeného vzdát se předem práva na náhradu škody způsobené úmyslně, z hrubé nedbalosti, anebo, jde-li o člověka a poškození jeho přirozených práv, ať již prohlášením samostatně učiněným, nebo ujednáním s potencionálním škůdcem.

52. Právní doktrína pak v otázce kogentnosti, respektive dispozitivnosti, úpravy obsažené v § 2898 o. z. dochází k následujícím konkluzím.

č. 57

53. Podle díla HULMÁK, Milan, Občanský zákoník VI: závazkové právo, zvláštní část (§ 2055-3014), Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1504 - 1509: P. Bezouška, občanský zákoník zakazuje vyloučit nebo omezit povinnost hradit újmu tehdy, je-li újma způsobena člověku na jeho přirozených právech, úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, nebo slabší straně. Ve všech případech je následkem porušení zákazu zdánlivost právního jednání, to znamená, že se k němu vůbec nepřihlíží a právní jednání neexistuje (neuvažujeme ani v kategorii jeho platnosti či neplatnosti). Zákaz vztahující se k újmám způsobeným zaviněnými protiprávními činy, zakazuje ta ujednání, která by směřovala k vyloučení či omezení újmy způsobené člověku nebo právnické osobě kvalifikovanou formou zavinění: úmyslně nebo z hrubé nedbalosti. Tento zákaz vychází z předpokladu, že každý subjekt se snaží své povinnosti plnit řádně, ostatní subjekty to od něj v právním styku důvodně očekávají a spoléhají na to (ostatně občanský zákoník v § 7 presumuje, že kdo jednal určitým způsobem, jednal poctivě a v dobré víře). Toto východisko je pak ještě citelněji vnímáno ve smluvním právu, neboť smlouva implicitně vychází z legitimního očekávání smluvní strany, že protistrana se bude snažit smlouvu splnit, a to nejenom v těch případech, kdy se jí to momentálně hodí. Je-li však výše uvedený předpoklad vyvrácen, je legitimní se ptát, zda i na takové případy zákonný zákaz dopadá. Vyjádří-li např. smluvní strany zcela jasně svůj zájem omezit rozsah náhrady újmy i pro případ úmyslného porušení smluvní povinnosti, chybí naplnění účelu, který zákaz sleduje: ochránit smluvní stranu před porušením jejího legitimního očekávání, že se strana bude snažit smlouvu splnit a vědomě ji neporuší. V takovém případě žádné legitimní očekávání neexistuje a je třeba říci, že s ohledem na účel a smysl právní úpravy se § 2898 o. z. na takové případy neuplatní (samozřejmě s výhradou, že posuzovaný případ může být zahrnut pod jiný zákaz – újmu na přirozených právech člověka nebo újmu způsobenou slabší straně).

54. Dílo MELZER, Filip a TÉGL, Petr. Občanský zákoník: velký komentář, Svazek IX, § 2894-3081, Komentátor, Praha: Leges, 2018, s. 59 a násl.: F. Melzer, uvádí, že ustanovení § 2898 o. z. nepřevzalo obecné pravidlo § 574 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále jen – „obč. zák.“), že neplatné jsou všechny dohody, kterými se někdo vzdává práva, které má vzniknout teprve v budoucnosti, neboť takto paušálně formulované pravidlo zcela neproporcionálně zasahovalo do autonomie vůle dotčených osob. Proto byla vyloučena možnost poškozeného vzdát se předem práva na náhradu újmy, která bude způsobena úmyslně nebo z hrubé nedbalosti. Možnost smluvně modifikovat povinnost k náhradě škody je součástí smluvní volnosti. V hospodářském životě jde o velmi významný

jev, protože umožňuje činit rizika předvídatelnými. To má významný dopad i na ochotu a schopnost podnikatelů vstupovat do smluvních vztahů zejména v nových či tradičně rizikových oborech podnikání. Jen ve zvláště odůvodněných případech je namístě, aby zákon takovou možnost vyloučil. Některé z těchto případů vymezuje právě komentované ustanovení. Účel tohoto pravidla spočívá v zamezení toho, aby byl někdo (např. věřitel) předem vystaven svévoli, libovůli jiné osoby (např. svého dlužníka). Následkem nepřípustné smluvní limitace je zdánlivost takového ujednání, tj. nepřihlíží se k němu (§ 554 o. z.).

55. Dílo ŠVESTKA, Jiří, Občanský zákoník: komentář, svazek VI, (§ 2521 až 3081), 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2021: J. Hrádek, označuje ustanovení § 2898 o. z. za převratné ustanovení v českém občanském právu, neboť za platnosti dřívějšího občanského zákoníku platila premisa dle § 574 odst. 2 obč. zák., že dohoda, jíž se někdo vzdává práv, která mohou v budoucnu teprve vzniknout, je neplatná. Na základě toho byla odmítána i jakákoliv dohoda týkající se omezení nebo vyloučení nároku na náhradu škody, která vznikne teprve v budoucnu a v době uzavření příslušné dohody ještě neexistovala. Ustanovení § 574 odst. 2 obč. zák. bylo přitom ustanovením kogentním, a proto nepřipadala v úvahu jeho jakákoliv adaptace na reálné a mnohdy zcela oprávněné požadavky právních subjektů. Tato situace byla ještě o to významnější, že přesahovala i do obchodního zákoníku, který též obsahoval explicitní zákaz vzdání se budoucí náhrady škody. Občanský zákoník na rozdíl od předchozího občanského zákoníku stanovil jasné limity smluvní volnosti při náhradě škody, které odpovídají evropskému standardu, ať již explicitně uvedenému v zákoně, jak to vyplývá z § 276 odst. 3 BGB či § 879 ABGB, anebo kontrole obchodních podmínek dle § 305 BGB či § 879 ABGB. Na základě § 2898 o. z. mohou škůdce a poškozený uzavřít dohodu, že povinnost k náhradě škody na straně škůdce je buď omezena, nebo zcela vyloučena. Přitom se nevyžaduje písemná forma. Tato smluvní volnost je ovšem přímo limitována nemožností poškozeného fakticky se předem vzdát práva na náhradu škody způsobené úmyslně, z hrubé nedbalosti, anebo jde-li o člověka a poškození jeho přirozených práv. Komentované ustanovení takové faktické vzdání se práva buď váže na ujednání stran, anebo na jednostranné jednání potenciálně oprávněného z nároku na náhradu. Zákaz obsažený v § 2898 je obsahem kogentního ustanovení. Hovoříme-li však o kogentnosti, je nutné poukázat na zásadní rozdíl mezi předpoklady povinnosti k náhradě škody v rámci deliktního a smluvního vztahu. Zatímco totiž mimosmluvní odpovědnost vychází z aplikace zavinění (§ 2909 a § 2910), smluvní odpovědnost je případem objektivní odpovědnosti, ve které zavinění nemá význam. Dojde-li tedy při sjednání vyloučení nebo omezení povinnosti k náhradě škody v rámci odpovědnosti ze smlouvy a smluvní strany jednoznačně vyloučí případ hrubé nedbalosti či úmyslu, pak je takové vyloučení v plné míře akceptovatelné. Občanský zákoník další okolnosti nebo omezení této svobody obecně nestanovuje, omezení jsou však stanovena v předpisech na ochranu slabší smluvní strany, když např. vzdání se práva na náhradu škody ve smyslu § 2942 odst. 4 o. z. je nicotné a nepřihlíží se k němu. Ochranná funkce normy je přesto jasně definována v tom směru, že dohoda, která by vedla k takovému omezení, jež by bylo nemorální, resp. v rozporu s dobrými mravy, by nepožívala ochrany. V případě uzavření dohody, která svým obsahem bude odporovat § 2898 o. z., je sankcí zdánlivost takového ustanovení. Zdánlivost bude založena na rozporu se zákonem, ke které soudy musí přihlížet ex offo ve smyslu § 588 o. z.

56. Podle díla PETROV, Jan, Občanský zákoník: komentář, Praha: C.H. Beck, 2019, 2. vydání (3. aktualizace, 2024): M. Pašek, je ustanovení § 2898 o. z. důsledkem diskontinuity s předchozí právní úpravou, která na rozdíl od současné právní úpravy považovala zásadně

za neplatné všechny dohody, kterými se někdo vzdal práv, jež mohou v budoucnosti teprve vzniknout. V souladu se zásadou dispozitivnosti právní úpravy (§ 1 odst. 2 o. z.) a autonomie vůle subjektů občanskoprávních vztahů není, s výjimkami zákonem zvlášť stanovenými – mj. právě v komentovaném ustanovení, zakázáno ujednání mezi budoucím (potenciálním) škůdcem a budoucím (potenciálním) poškozeným, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy. Poškozený se svého práva na náhradu újmy, která teprve v budoucnu vznikne, může vzdát rovněž jednostranným právním jednáním, a to buď zcela, anebo v určitém rozsahu. Takové ujednání nebo jednostranné právní jednání, nebylo-li sjednáno (učiněno) v rozporu s dobrými mravy (srov. § 1 odst. 2, § 547 ve spojení s § 580 o. z.), je platné a poškozeného zavazuje. Přijetí nebezpečí oběti, a to i neprozřetelné, však nelze považovat za vzdání se práva na náhradu proti tomu, kdo újmu způsobil (§ 2899 o. z.). Výluky z této možnosti jsou uvedeny nejen v komentovaném ustanovení, ale i v jiných ustanoveních [např. § 1814 písm. a), § 2925 odst. 1 nebo § 2942 odst. 4 o. z.], přičemž v tomto směru jde o úpravu kogentní. K ujednáním zde vyjmenovaným, která předem vylučují nebo omezují povinnost k náhradě újmy, se nepřihlíží. Mají tudíž povahu pouze zdánlivého právního jednání, neboť jde sice o projev vůle, který však nemá právní relevanci, tedy nemůže jím být dosaženo jednajícími osobami zamýšlených právních následků (viz též § 554 o. z. a komentář k němu). Lze dovodit, že stejnou povahu má ve vymezených případech i (jednostranné) vzdání se práva na náhradu újmy (věta druhá komentovaného ustanovení). Z důvodové zprávy přitom plyne, že úmyslem zákonodárce bylo „vyloučit možnost poškozeného vzdát se předem práva na náhradu škody způsobené úmyslně..., ať již prohlášením samostatně učiněným, nebo ujednáním s potenciálním škůdcem“, tedy zavést stejný právní režim pro jednostranné i dvoustranné právní jednání předem vylučující či omezující náhradu újmy.

57. Z doslovného znění § 2898 o. z. vyplývá, že se nepřihlíží k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti. Jazykové vyjádření interpretované právní normy tedy zcela jednoznačně a srozumitelně – formou nepřímého zákazu – zapovídá jakékoliv ujednání smluvních stran o limitaci (omezení) či vyloučení povinnosti k náhradě budoucí újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti; následkem nepřípustné smluvní limitace či vyloučení náhrady budoucí újmy je přitom zdánlivost takového ujednání, tj. ex officio se k němu nepřihlíží (§ 554 o. z.). Doslovné znění vykládané právní normy přitom koresponduje též vůli zákonodárce vyjádřené v důvodové zprávě – vyloučit vzdor nové právní úpravě umožňující jinak limitaci či vzdání se náhrady újmy možnost poškozeného vzdát se předem práva na náhradu újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti. Účelem dané úpravy je přitom zamezit tomu, aby byl věřitel předem vystaven svévoli (libovůli) dlužníka porušujícího úmyslně či z hrubé nedbalosti své smluvní povinnosti. Z hlediska systematického je pak interpretované ustanovení zařazeno mezi základní ustanovení (HLAVA III, ZÁVAZKY Z DELIKTŮ, Díl 1, Náhrada majetkové a nemajetkové újmy, Oddíl 1, Základní ustanovení), vztahuje se tedy jak na případy mimosmluvní odpovědnosti vycházející z aplikace zavinění (§ 2909 a § 2910 o. z.), tak i na případy odpovědnosti smluvní, založené na odpovědnosti objektivní (§ 2913 o. z.), v nichž (při absenci zákonné podmínky zavinění) nabývá obzvláštního významu smluvní limitace či vyloučení náhrady budoucí újmy – s výjimkou zákonem zapovězené limitace či vyloučení náhrady budoucí újmy způsobené úmyslně či z hrubé nedbalosti, narušující důvěru v to, že dlužník vyvine „očekávatelnou snahu“ dostát svým závazkům. Dovolací soud se tudíž (v souladu se svou výše prezentovanou judikaturou) přiklání k výkladu interpretované právní normy vycházejícímu z jejího doslovného znění (jazykového vyjádření), odpovídajícího též smyslu

a účelu zákona (plynoucímu rovněž z důvodové zprávy) a systematickému zařazení interpretované normy v občanském zákoníku. Dovozuje tedy, že právní úprava, dle níž se nepřihlíží k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti (§ 2898 o. z.), má absolutně kogentní povahu; následkem nepřípustné smluvní limitace či vyloučení náhrady budoucí újmy je zdánlivost takového ujednání.

58. Ke shodnému závěru – o (absolutně) kogentní povaze interpretované právní normy – dospívá i komentářová literatura: MELZER, Filip a TÉGL, Petr. Občanský zákoník: velký komentář, Svazek IX, § 2894-3081, Komentátor, Praha: Leges, 2018, s. 59 a násl., a PETROV, Jan, Občanský zákoník: komentář, Praha: C.H. Beck, 2019, 2. vydání (3. aktualizace, 2024): M. Pašek, a připouští jej i dílo ŠVESTKA, Jiří, Občanský zákoník: komentář, svazek VI, (§ 2521 až 3081), 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2021: J. Hrádek. Vyskytuje-li se v komentářové literatuře též názor, že se zákaz ve smyslu § 2898 o. z. neuplatní, vyjádří-li smluvní strany zcela jasně svůj zájem omezit rozsah náhrady újmy i pro případ úmyslného porušení smluvní povinnosti či porušení smluvní povinnosti z hrubé nedbalosti – viz HULMÁK, Milan, Občanský zákoník VI: závazkové právo, zvláštní část (§ 2055-3014), Praha: C.H. Beck, 2014, s. 1504 - 1509: P. Bezouška – odporuje daný výklad jazykovému vyjádření interpretované právní normy, smyslu a účelu zákona i vůli zákonodárce plynoucí z důvodové zprávy. Přesvědčivou nejeví se přitom použitá argumentace, že v případě smluvní limitace či vyloučení náhrady újmy způsobené úmyslně či z hrubé nedbalosti není dáno (soudní ochrany hodné) legitimní očekávání smluvních stran, že smlouva bude splněna. Vždyť při relevantní (vážně míněné) kontraktaci smluvní strany jednají (měly by jednat) se shodným záměrem dostát svým smluvním povinnostem, a právě proto zákonodárce smluvní limitaci pro případy budoucí újmy způsobené úmyslně či z hrubé nedbalosti vyloučil (viz též výše rozvedený teleologický výklad interpretované právní normy).

59. Ve skutkových poměrech projednávané věci nebyla by ostatně naplněna ani posledně zmíněným komentářem definovaná podmínka odchýlení se od zákonného zákazu limitace či vyloučení náhrady budoucí újmy – totiž, že smluvní strany vyjádří zcela jasně svůj zájem omezit rozsah náhrady újmy i pro případ úmyslného porušení smluvní povinnosti či porušení smluvní povinnosti z hrubé nedbalosti – jestliže účastníci řízení v čl. VIII.8 kupní smlouvy toliko ujednali, že se limitace nepoužije na náhradu škody způsobené úmyslně (za prostého vypuštění části zákonné dikce § 2898 o. z. směřující k vyloučení smluvní limitace též pro případ náhrady škody způsobené z hrubé nedbalosti), aniž výslovně projevili vůli omezit rozsah náhrady újmy i pro případ porušení smluvních povinností z hrubé nedbalosti.

60. Dovodil-li tedy odvolací soud, že zákonem není zakázáno odchýlit se od úpravy obsažené v § 2898 o. z., a smluvní strany tak v čl. VIII.8 kupní smlouvy platně sjednaly, že se dojednaná limitace náhrady budoucí újmy vztahuje i na případ porušení smluvních povinností z hrubé nedbalosti, nejsou jeho závěry věcně správné.

61. Nejvyšší soud proto, shledávaje dovolání žalobkyně opodstatněným, dle § 243e odst. 1 a odst. 2, věty první a druhé, o. s. ř. přistoupil ke zrušení rozsudku odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém jej napadla (včetně závislých nákladových výroků). Jelikož se důvody, pro něž byl rozsudek odvolacího soudu zrušen, vztahují i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší

soud v uvedeném rozsahu (včetně závislého nákladového výroku) i tento rozsudek a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243g odst. 1, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

62. V dalším řízení bude třeba posoudit, zda žalovaná své smluvní povinnosti porušila z hrubé nedbalosti, a v závislosti na tom stanovit, zda se vzhledem k absolutně kogentnímu charakteru právní normy obsažené v § 2898 o. z. na náhradu způsobené újmy vztahuje limitace škody sjednaná v čl. VIII.8 kupní smlouvy.

63. Právní názor vyslovený Nejvyšším soudem v tomto rozsudku je pro odvolací soud v dalším řízení závazný (§ 243g odst. 1, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

64. V rozhodnutí, jímž se řízení bude končit, bude rozhodnuto i o náhradě nákladů tohoto dovolacího řízení (§ 243g odst. 1, věty druhé, o. s. ř.).

č. 57

65. Shora citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu – vydaná po 1. lednu 2001 – jsou dostupná na webových stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz. Rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na internetových stránkách https://nalus.usoud.cz.

č. 58

I. Zkrátí-li dlužník neúčinným právním jednáním více věřitelů, platí pro pořadí, v jakém mají tito věřitelé vůči odpůrci právo domáhat se uspokojení své pohledávky z toho, co neúčinným jednáním z dlužníkova majetku ušlo, případně náhrady za tento majetek, zásada priority. Přitom není rozhodné, zda některý z věřitelů v době uplatnění předstihu již disponuje vykonatelnou pohledávkou.

II. Má-li se odpůrce ubránit odpůrčí žalobě námitkou, že již plnil předstihnuvšímu věřiteli ve výši, která podle § 598 o. z. vylučuje uspokojení ostatních zkrácených věřitelů, je na něm, aby tvrdil a prokázal nejen to, že věřiteli, kterému plnil, svědčilo odpůrčí právo, ale i to, že tento věřitel vykonal předstih.

***Neúčinnost právního jednání**, Pohledávka, Dlužník, Věřitel*

§ 589 o. z., § 591 o. z., § 595 odst. 1 o. z., § 596 o. z., § 597 odst. 1 o. z., § 598 o. z., § 1877 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2026, sp. zn. 29 Cdo 334/2023, ECLI:CZ:NS:2026:29.CDO.334.2023.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti výroku I rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 22. 8. 2022, sp. zn. 57 Co 25/2022, dovolání proti výrokům II a III téhož rozsudku odmítl.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 8. 11. 2021, č. j. 6 C 204/2019-149, Okresní soud v Novém Jičíně uložil žalované (R. P.) zaplatit žalobkyni (V. K.) částku 403 800 Kč se zákonným úrokem z prodlení z částky 350 000 Kč za dobu od 1. 7. 2014 do zaplacení (bod I. výroku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

> [1] Okresní soud v Novém Jičíně platebním rozkazem ze dne 9. 1. 2017, č. j. 6 C 388/2016-14, který nabyl právní moci a vykonatelnosti dne 28. 1. 2017, uložil Bo. P., aby zaplatil žalobkyni částku 350 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 350 000 Kč od 1. 7. 2014 do zaplacení a částku 53 800 Kč jako náhradu nákladů řízení.
>
> [2] Okresní soud v Novém Jičíně rozsudkem ze dne 14. 2. 2018, č. j. 17 C 52/2017-124, určil, že darovací smlouva uzavřená 22. 4. 2015, podle níž Bo. P. a Br. P. darovali žalované tam specifikované nemovité věci v katastrálním území XY (dále jen „darovací smlouva“ a „nemovitosti“), není vůči žalobkyni právně účinná. Z odůvodnění rozsudku

se podává, že žalobu v této věci žalobkyně podala dne 11. 2. 2017. Rozsudek nabyl právní moci dne 7. 1. 2019.

[3] Žalobkyně žalovanou přípisem datovaným dne 24. 6. 2016 (podaným dne 24. 6. 2019) vyzvala k úhradě částky 350 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 350 000 Kč od 1. 7. 2014 do zaplacení a náhrady nákladů řízení ve výši 53 800 Kč s odkazem na § 595 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“).

[4] T. M. půjčil v roce 2014 nebo 2015 Bo. P. částku 300 000 Kč. Poté, co T. M. zjistil, že Bo. P. převedl nemovitosti na žalovanou, vystavila žalovaná T. M. směnku na částku 300 000 Kč a po částech dluh splácela. Když byl v roce 2019 splacen celý dluh, T. M. podepsal žalované potvrzení o splacení dluhu a předal jí směnku.

[5] R. V. poskytoval Bo. P. v letech 2014 a 2015 postupné půjčky, které v součtu dosahovaly přibližně 300 000 Kč. Poté, co R. V. zjistil, že Bo. P. převedl nemovitosti na žalovanou, vystavila žalovaná R. V. směnku a po částech dluh splácela. Když byl v roce 2019 splacen celý dluh, R. V. podepsal žalované potvrzení o splacení dluhu a směnka byla „zrušena“.

[6] Okresní soud v Novém Jičíně rozsudkem ze dne 17. 6. 2015, č. j. 24 C 89/2013-95, uložil Bo. P. zaplatit společnosti AUTOCENTRUM OLOMOUC s. r. o. (dále jen „společnost A“) částku 1 000 000 Kč s příslušenstvím a částku 130 156,50 Kč na náhradě nákladů řízení. Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 31. 8. 2016, č. j. 15 Co 5/2016-134, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a uložil Bo. P. zaplatit na náhradě nákladů odvolacího řízení 17 301 Kč. Výrok rozsudku soudu prvního stupně o povinnosti zaplatit částku 1 000 000 Kč nabyl právní moci dne 14. 11. 2016 a vykonatelnosti 19. 11. 2016.

[7] Usnesením Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 20. 10. 2016, č. j. 6 C 299/2016-25, bylo pro nezaplacení soudního poplatku zastaveno řízení, ve kterém se společnost A domáhala proti žalované určení neúčinnosti darovací smlouvy.

[8] Společnost A postoupila svou pohledávku za Bo. P. ve výši 1 000 000 Kč s příslušenstvím na společnost Fine constructions s. r. o. (dále jen „společnost F“).

[9] Žalovaná vystavila v Olomouci dne 5. 2. 2019 směnku vlastní na částku 1 400 000 Kč ve prospěch společnosti F. Směnka je bez protestu, datum splatnosti je stanoveno na den 5. 2. 2022. Na směnce je uvedeno, že tato směnka je vystavena jako úhradová, když jejím vystavením jsou uhrazeny veškeré pohledávky za Bo. P. z titulu rozsudku Okresního soudu v Novém Jičíně sp. zn. 24 C 89/2013 a rozsudku Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 15 Co 5/2016, a to včetně veškerého příslušenství. Směnka je přeškrtnutá čtyřmi čárami a ze zadní strany je uvedeno: „Uhrazeno do 10. 8. 2020 400 000 Kč“ a pod tímto údajem je připojen rukou psaný podpis, „Uhrazeno do 1. 10. 2020 500 000 Kč“ a pod tímto údajem je připojen rukou psaný podpis, „Vše doplaceno do 4. 11. 2020“ bez připojení podpisu.

[10] Jednatel společnosti F Jiří Havlík za tuto společnost dne 7. 1. 2020 prohlásil, že žalovaná uhradila za Bo. P. pohledávku ve výši 1 000 000 Kč s úrokem z prodlení

z této částky ve výši 7,5 % ročně od 3. 7. 2012 do zaplacení, dále náhradu nákladů řízení ve výši 130 156,50 Kč a náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 17 301 Kč a ke dni podpisu prohlášení již společnosti ničeho nedluží. Pohledávku měla žalovaná uhradit jako odpovídající náhradu ve smyslu § 595 až § 597 o. z.

[11] Dne 27. 10. 2015 uzavřeli M. P., žalovaná a A. P. (manžel žalované) smlouvu o úvěru, kterou se M. P. zavázal poskytnout žalované úvěr ve výši 1 000 000 Kč a žalovaná se uvedenou částku zavázala vrátit nejpozději do 29. 10. 2016 (dále jen „smlouva o úvěru“).

[12] Dne 20. 1. 2016 uzavřeli M. P. a žalovaná zástavní smlouvu, kterou se žalovaná zavázala zřídit zástavní právo k nemovitostem k zajištění všech peněžitých pohledávek vyplývajících ze smlouvy o úvěru (dále jen „zástavní smlouva“). Zástavní právo k nemovitostem bylo zapsáno do katastru nemovitostí s účinky ke dni 20. 1. 2016.

[13] M. P. postoupil svou pohledávku ze smlouvy o úvěru na společnost DRON spediční s. r. o. (dále jen „společnost D“). Společnost D se na místo M. P. současně stala novým zástavním věřitelem ze zástavní smlouvy.

[14] Kupní smlouvou ze dne 4. 11. 2016 se žalovaná zavázala převést vlastnické právo k nemovitostem na M. P. za kupní cenu 700 000 Kč.

[15] Usnesením ze dne 10. 5. 2018, č. j. 8 C 99/2018-40, Okresní soud v Novém Jičíně nařídil prodej zástavy (nemovitostí) ve vlastnictví žalované k uspokojení pohledávky zástavního věřitele společnosti D ve výši 1 766 666 Kč za žalovanou plynoucí ze smlouvy o úvěru.

[16] Znalec Ing. Jan Šíma znaleckým posudkem ze dne 10. 7. 2017 stanovil pro účely exekučního řízení obvyklou cenu nemovitostí na částku 2 070 000 Kč.

[17] Soudní exekutor Mgr. Svatopluk Šůstek udělil v exekučním řízení vedeném pod sp. zn. 185 EX 524/18 vydražiteli P. Š. příklep na vydražené nemovitosti za nejvyšší podání ve výši 1 380 000 Kč. Z rozdělované podstaty ve výši 1 380 000 Kč „se uspokojily“ přihlášené pohledávky v pořadí: 1/ pohledávka soudního exekutora Mgr. Šůstka na náhradu nákladů exekuce ve výši 69 637,92 Kč a 2/ částečně pohledávka oprávněného společnosti D ve výši 1 310 362,08 Kč. Tím byla rozdělovaná podstata vyčerpána.

[18] Žalovaná pracovala jako účetní na úřadě s příjmy v řádech do 28 000 Kč měsíčně. Po své babičce zdědila částku 300 000 Kč a s manželem si půjčovali peníze od rodiny. Na majetek manžela žalobkyně byly vedeny dvě exekuce.

3. Soud prvního stupně neměl za prokázané, že směnka ve prospěch společnosti F byla splacena v plné výši, naopak za prokázanou považoval pouze (první) platbu ze dne 10. 8. 2020 ve výši 400 000 Kč. V rámci hodnocení důkazů mimo jiné uvedl, že prohlásil-li jednatel společnosti F za tuto společnost dne 7. 1. 2020, že žalovaná uhradila za Bo. P. pohledávku ve výši 1 000 000 Kč s úrokem z prodlení z této částky ve výši 7,5 % ročně od 3. 7. 2012 do zaplacení, náhradu nákladů řízení ve výši 130 156,50 Kč a náhradu nákladů odvolacího

řízení ve výši 17 301 Kč, nelze tímto prohlášením prokazovat úhrady, které měly být provedeny až v období od 10. 8. 2020 do 4. 11. 2020. Prohlášení společnosti F časově koresponduje s tvrzením o vystavení směnky žalovanou dne 5. 2. 2019. K tomu dodal, že není zřejmé, z jakých zdrojů mohla žalovaná disponovat takto vysokými částkami, aby byla schopna v rozmezí tří měsíců uhradit částku 1 400 000 Kč, a to poté, co na jaře roku 2019 uhradila celkem 600 000 Kč T. M. a R. V.

4. Soud prvního stupně – cituje § 589, § 595 odst. 1 a § 598 o. z. – uzavřel, že žaloba je důvodná, neboť žalobkyně se úspěšně pravomocně dovolala relativní neúčinnosti zkracujícího právního jednání, kterým žalovaná bezúplatně nabyla darované nemovitosti od Bo. P. a jeho manželky. Na základě rozhodnutí soudu je tak žalobkyně oprávněna „vymáhat svou pohledávku na darovaných nemovitostech“, stejně jako by zůstaly ve vlastnictví Bo. P. Jelikož však již není možné, aby se žalobkyně domáhala uspokojení pohledávky přímo z majetku, který žalovaná relativně neúčinným právním jednáním nabyla, neboť nemovitosti byly vydraženy v exekuční dražbě ve prospěch zástavního věřitele společnosti D, náleží žalobkyni peněžitá náhrada podle § 595 odst. 1 o. z.

5. Dále soud prvního stupně uvedl, že dovolává-li se neúčinnosti téhož právního jednání více věřitelů, je souhrnná částka, k jejíž náhradě je povinen ten, kdo je zavázán plnit, limitována podle § 598 o. z. Tento zákonný limit odpovídá celkovému majetkovému prospěchu žalované, přičemž v řízení bylo věrohodně prokázáno, že hodnota předmětných nemovitých věcí činila 2 070 000 Kč. Zároveň byly prokázány platby žalované na dluhy Bo. P. ve výši 300 000 Kč ve prospěch T. M., 300 000 Kč pro R. V. a 400 000 Kč na pohledávku společnosti F. Zákonný limit ani po započtení pohledávky žalobkyně včetně běžících úroků z prodlení tak podle soudu prvního stupně nebyl překročen.

6. Zároveň však – cituje komentářovou literaturu (Lebeda, M. § 598 [Více věřitelů]. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1−654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2152-2153) – dospěl k závěru, že žalovaná měla před věřiteli T. M. a R. V. přednostně uspokojit pohledávku žalobkyně. Tito věřitelé, na rozdíl od žalobkyně, nedisponovali vykonatelnou pohledávkou a ani se vůči žalobkyni u soudu nedovolali relativní neúčinnosti zkracujícího právního jednání. V řízení bylo prokázáno, že T. M. a R. V. nikdy nepodali proti Bo. P. žalobu na plnění, a nedisponovali tak exekučním titulem. Nebylo ani zjištěno, že by si věřitelé kdykoliv vyhradili právo dovolat se neúčinnosti právního jednání dříve, než se stane jejich pohledávka vykonatelnou. Žalovaná plnila věřitelům T. M. a R. V. jejich nevykonatelné pohledávky na jaře roku 2019, přestože žalobkyně měla vůči Bo. P. pohledávku pravomocně přiznanou soudním rozhodnutí od 28. 1. 2017 a neúčinnosti zkracujícího právního jednání se žalobkyně dovolala vůči žalované pravomocně dne 7. 1. 2019. Žalobu na určení relativní neúčinnosti vůči žalované žalobkyně podala dne 11. 2. 2017; přinejmenším od první poloviny roku 2017 tak žalovaná věděla, že žalobkyně disponuje vykonatelnou pohledávkou vůči Bo. P. a současně se dovolává neúčinnosti darovací smlouvy. Přesto ještě na jaře roku 2019 plnila jiným věřitelům bez vykonatelné pohledávky, kteří se neúčinnosti právního jednání nedovolávali a s ohledem na promlčecí lhůty a prekluzivní lhůty žalovanou ani žalovat s největší pravděpodobností nemohli. Pohledávka za společností F sice vykonatelná je, relativní neúčinnosti vůči žalované se však tento věřitel ani jeho právní předchůdce nedovolal (resp. jím zahájené řízení o neúčinnost právního jednání bylo zastaveno pro nezaplacení soudního poplatku). Žalovaná tak i v tomto případě měla přednostně plnit na pohledávku žalobkyně.

7. K odvolání žalované (do výroku o věci samé) i žalobkyně (do výroku o náhradě nákladů řízení) Krajský soud v Ostravě v záhlaví označeným rozsudkem rozsudek soudu prvního stupně v bodě I. výroku o věci samé potvrdil (první výrok), v bodě II. výroku o náhradě nákladů řízení před soudem I. stupně jej změnil (druhý výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (třetí výrok).

8. Odvolací soud se – vycházeje ze skutkových zjištění soudu prvního stupně – ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že se žalobkyně úspěšně dovolala relativní neúčinnosti zkracujícího právního jednání, kterým žalovaná bezúplatně nabyla nemovitosti od Bo. P. a jeho manželky. Žalobkyně proto má právo domáhat se uspokojení její pohledávky z toho, co z majetku Bo. P. ušlo, respektive jí náleží odpovídající náhrada. Přisvědčil rovněž závěru, že žalobkyně za situace, kdy měla vykonatelnou pohledávku vůči Bo. P. a úspěšně se domohla odpůrčí žalobou určení neúčinnosti bezúplatného převodu nemovitostí vůči žalované, měla právo být podle § 598 o. z. uspokojena přednostně.

9. Za správný považoval odvolací soud také závěr soudu prvního stupně, že žalovaná na pohledávku společnosti F plnila toliko 400 000 Kč, přičemž námitku žalované týkající se uhrazovací povahy směnky na částku 1 400 000 Kč a právního následku skutečnosti, že v průběhu řízení žalovaná získala od směnečného věřitele přeškrtnutou a znehodnocenou směnku, což samo o sobě postačuje k závěru, že směnka byla uhrazena, neměl „ve vztahu k § 598 o. z. a určení pořadí věřitelů“ za důvodnou.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti rozsudku odvolacího soudu (a výslovně též i proti rozsudku soudu prvního stupně) podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost vymezuje podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena, a několika otázek hmotného práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Jako dovolací důvod uplatňuje nesprávné právní posouzení věci a navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

11. Jako dosud v rozhodování dovolacího soudu neřešenou dovolatelka formuluje otázku,

> [1] zda v případě konkurence věřitelů dlužníka, který právně relativně neúčinným jednáním zkrátí své věřitele, má přednost věřitel s vykonatelnou pohledávkou před ostatními věřiteli, kteří uplatnili svá práva u povinné (neúčinným jednáním obohacené) osoby dříve než tento věřitel a kteří se neúčinnosti právního jednání nedovolali soudní žalobou z důvodu, že jim povinná osoba plnila dobrovolně.

12. Dovolatelka má za to, že soudy nesprávně posoudily právo žalobkyně na přednostní uspokojení s ohledem na vykonatelnost její pohledávky, neboť podle § 597 odst. 1 o. z. se může ten, kdo má povinnost podle § 595 a § 596 o. z., zprostit této povinnosti uspokojením věřitelovy pohledávky za dlužníkem, přičemž tak může učinit již předtím, než se věřitel

neúčinnosti dovolá. Z žádného ustanovení občanského zákoníku nevyplývá, že by musela dovolatelka čekat na výsledek soudního řízení.

13. Jako otázky, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, dovolatelka uvádí:

> [2] zda vystavením úhradové směnky směnečným dlužníkem za účelem úhrady pohledávky směnečného věřitele za třetí osobou (odlišnou od směnečného dlužníka), kterou směnečný věřitel jako úhradu akceptuje a za tímto účelem směnku sám vyhotoví, dochází k úhradě této pohledávky směnečného věřitele za třetí osobou;
>
> [3] zda přeškrtnutím směnky jako cenného papíru zaniká i směnečný dluh do ní vtělený;
>
> [4] zda uvedení textace „uhrazeno“ a uvedení peněžní sumy a data a podpisu věřitele na rubu směnky znamená potvrzení zániku směnečné sumy v uvedeném rozsahu.

14. Dovolatelka má za to, že soudy nesprávně posoudily otázku směnečného práva, když nepovažovaly vystavení úhradové směnky dovolatelkou ve prospěch společnosti F za úhradu pohledávky věřitele. Zároveň uhrazení směnky plyne ze skutečnosti, že ta byla dovolatelce vrácena a znehodnocena. Namítá, že je běžnou praxí, že se částečné plnění na směnku vyznačuje právě a jen na rub této směnky.

15. Konečně pak namítá, že právo žalobkyně na náhradu nákladů řízení vzniklo až okamžikem právní moci napadeného rozhodnutí, přičemž k tomuto okamžiku nebyl právní zástupce žalobkyně plátcem daně z přidané hodnoty, žalobkyni tak byla přiznána vyšší náhrada nákladů řízení, než na kterou měla právo.

16. Žalobkyně se ve vyjádření k dovolání ztotožňuje se závěry soudů obou stupňů a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, případně zamítl.

III.
Přípustnost dovolání

17. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

18. Dovolatelka podala dovolání výslovně proti rozsudku odvolacího soudu i proti rozsudku soudu prvního stupně. V části, ve které dovolání směřuje proti rozsudku soudu prvního stupně, Nejvyšší soud řízení o „dovolání“ žalobkyně zastavil podle § 243b věty před středníkem a § 104 odst. 1 věty první o. s. ř., jelikož dovolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně podat nelze (není dána funkční příslušnost soudu k projednání takového dovolání). K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 265/2003, uveřejněné pod číslem 47/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

19. Nejvyšší soud se dále zabýval posouzením přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu.

20. Dovolání směřuje proti celému rozsudku odvolacího soudu, tedy i proti nákladovým výrokům (proti druhému a třetímu výroku rozsudku odvolacího soudu). Dovolatelka se i argumentačně vymezuje proti věcné správnosti této části rozsudku odvolacího soudu.

21. V tomto rozsahu Nejvyšší soud dovolání bez dalšího odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř., jelikož přípustnost dovolání proti výroku o nákladech řízení vylučuje § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

22. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti prvnímu výroku napadeného rozsudku, jímž odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku o věci samé, je přípustné podle § 237 o. s. ř., když potud pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky [1], tj. zda má v případě konkurence věřitelů dlužníka, který právně neúčinným jednáním zkrátil své věřitele, přednost věřitel s vykonatelnou pohledávkou před ostatními věřiteli, kteří uplatnili svá práva u povinné (neúčinným jednáním obohacené) osoby dříve než tento věřitel a kteří se neúčinnosti právního jednání nedovolali žalobou dříve z důvodu, že jim povinná osoba plnila dobrovolně, jde o věc dovolacím soudem neřešenou. Přípustnost dovolání ve vztahu k dalším (dovolatelkou položeným) otázkám se Nejvyšší soud na tomto místě nezabýval, neboť odpověď na ně může mít pro výsledek dovolacího řízení význam až v závislosti na tom, jak Nejvyšší soud zodpoví první otázku.

IV.
Důvodnost dovolání

23. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají.

24. Nejvyšší soud se proto dále zabýval – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského zákoníku ve znění, která ode dne 22. 4. 2015 (data uskutečnění neúčinného právního jednání) nedoznala změn:

27. Podle § 589 o. z. zkracuje-li právní jednání dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, má věřitel právo domáhat se, aby soud určil, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li právo třetí osoby již vykonatelné, anebo bylo-li již uspokojeno (odstavec 1). Neúčinnost právního jednání dlužníka se zakládá rozhodnutím soudu o žalobě věřitele, kterou bylo odporováno právnímu jednání dlužníka (odpůrčí žaloba) [odstavec 2].

28. Podle § 591 o. z. se neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka může věřitel dovolat tehdy, pokud k němu došlo v posledních dvou letech. To neplatí, jedná-li se o a) plnění povinnosti uložené zákonem, b) obvyklé příležitostné dary, c) věnování

učiněné v přiměřené výši na veřejně prospěšný účel, nebo d/ plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti.

29. Podle § 595 odst. 1 o. z. zakládá neúčinnost právního jednání věřitelovo právo domáhat se uspokojení pohledávky i z toho, co neúčinným jednáním z dlužníkova majetku ušlo. Není-li to dobře možné, náleží věřiteli odpovídající náhrada.

30. Podle § 596 o. z. nabyla-li třetí osoba k věci, z níž by se věřitel mohl jinak domoci uspokojení, takové právo, že se proti této osobě neúčinnosti dovolat nelze, má ten, proti němuž se věřitel neúčinnosti právního jednání mohl dříve dovolat a za jehož držby právo třetí osobě vzniklo, vůči věřiteli povinnost k náhradě škody.

31. Podle § 597 odst. 1 o. z. kdo má vůči věřiteli povinnost podle § 595 nebo 596, může se jí zprostit uspokojením věřitelovy pohledávky za dlužníkem. Může tak učinit i předtím, než se věřitel neúčinnosti dovolá.

32. Podle § 598 o. z. dovolává-li se neúčinnosti téhož právního jednání více věřitelů, nemůže být od povinné osoby požadováno v souhrnu více, než stanoví § 595 a 596.

33. Podle § 1877 o. z. je-li dlužník zavázán plnit několika věřitelům oprávněným vůči němu společně a nerozdílně, může kterýkoli z nich žádat celé plnění. Dlužník splní v celém rozsahu tomu, kdo o plnění požádal první.

34. V projednávané věci jde o to, v jakém pořadí se postupem podle § 598 o. z. uspokojují konkurující si věřitelé dlužníka, který právně neúčinným jednáním zkrátil své věřitele, jsou-li mezi nimi jak věřitelé s vykonatelnou pohledávku, tak věřitelé, jejichž pohledávky vykonatelné doposud nejsou. Jinak řečeno, zda má věřitel s vykonatelnou pohledávkou za dlužníkem přednost před věřiteli s pohledávkami, které dosud vykonatelné nejsou, bez ohledu na to, v jakém pořadí své právo uplatnili.

35. Soudy nižších stupňů při posuzování této otázky vycházely z komentářové literatury, podle které je „pořadí věřitelů určeno dle času uplatnění neúčinnosti za předpokladu, že žádný z věřitelů zatím nemá vykonatelnou pohledávku. Jinak řečeno, povinná osoba plní nejdříve osobě, která svůj nárok uplatnila nejdříve. To vše za předpokladu, že nárok těchto věřitelů je důvodný. Pokud by se mezi neúčinností se dovolávajícími věřiteli objevil věřitel, jehož pohledávka je vykonatelná, má tento přednost před ostatními a povinná osoba plní jemu s účinky vůči ostatním věřitelům“ (Lebeda, M. § 598 [Více věřitelů]. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1−654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2153.).

36. Odborná literatura však není v řešení této otázky jednotná. Jiný názor, totiž „že odpůrce je povinen uspokojit toho z věřitelů, který ostatní věřitele předstihl tím, že odpůrce o plnění požádal první (zásada priority)“ a že „nezáleží na tom, zda pohledávka věřitele, který vykonal předstih, je, či není vykonatelná, neboť taková podmínka ze zákona neplyne“, zastává jiný autor v druhém vydání téhož díla; srov. (Dvořák, B. § 598 [Více věřitelů]. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1−654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1933).

37. Větší shoda panuje ohledně uplatnění zásady priority v případě mnohosti věřitelů (nezohledňuje-li se, zda jde o vykonatelné pohledávky). Nestačí-li to, co neúčinným právním

jednáním z dlužníkova majetku ušlo, k uspokojení všech věřitelů, má odpůrce uspokojit toho z věřitelů, který jej o to jako první požádá, tj. vykoná předstih (prevenci), za obdobného užití § 1877 o. z. K předstihu přitom dochází již pouhým adresovaným právním jednáním vůči odpůrci. K tomu srov. díla Pulkrábek, Z. § 598. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek III (§ 419 až 654). Praha: Leges, 2014, s. 863, nebo Janoušková, A. § 598 [Více věřitelů]. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (3. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2024, či opět Dvořák, B., v díle označeném v odstavci 36.

38. Takovýto výklad, tedy že mezi konkurujícími věřiteli platí zásada priority (nikoliv poměrného uspokojení), ostatně odpovídá tomu, jak se vykládala dřívější zákonná úprava odpůrčích nároků.

39. Zákon č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, obsahoval v čl. III. § 19 (Odpor několika věřitelů.) úpravu, podle níž odporuje-li témuž právnímu jednání několik věřitelů, nikdy nemůže býti od odpůrce požadováno celkem více, nežli jest ustanoveno v §§ 14 a 15.

40. K tomu se v komentáři Voska, J. Konkursní, vyrovnací a odpůrčí řády. Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart & Pekárek. Praha 1931, s. 619 uvádí, že pokud jde o otázku, kterého z několika odporujících věřitelů má odpůrce uspokojiti, platí obdobně ustanovení občanského zákoníku (§ 892 zákona č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecného zákoníku občanského, který upravoval aktivní solidaritu věřitelů, podle něhož platilo, že slíbil-li však někdo týž celek několika osobám a byly-li tyto výslovně oprávněny, že jej mohou požadovati rukou nerozdílnou, je dlužník povinen plniti celek tomu z těchto věřitelů, kdo je nejprve za to požádá).

41. Judikatura Nejvyššího soudu se (v době po podání dovolání v projednávané věci) ustálila v závěru, podle kterého má-li to, co neúčinným jednáním ušlo z dlužníkova majetku, nižší hodnotu, než je výše věřitelovy pohledávky za dlužníkem, zprostí se osoba, která je zatížena povinností podle § 595 o. z., této povinnosti ve smyslu § 597 odst. 1 o. z. tím, že uspokojí věřitelovu pohledávku za dlužníkem ve stejném rozsahu, v jakém má vůči ní věřitel právo na odpovídající náhradu podle § 595 odst. 1 věty druhé o. z.

42. Se zřetelem k dikci § 597 odst. 1 věty druhé o. z. se osoba zatížená povinností podle § 595 o. z. této povinnosti shora popsaným způsobem zprostí (může zprostit) kdykoli po vzniku odpůrčího práva, bez zřetele k tomu, zda věřitel předtím podal odpůrčí žalobu. Překážkou daného postupu není ani to, že věřitelova pohledávka za dlužníkem dosud není vykonatelná; podmínka, aby šlo o pohledávku vykonatelnou, musí být splněna (až) v době, kdy soud rozhoduje o odpůrčí žalobě. K posledním dvěma odstavcům srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2023, sp. zn. 29 Cdo 1772/2023, uveřejněný pod číslem 46/2024 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

43. Na tomto základě Nejvyšší soud dospívá k závěru, podle něhož může-li se osoba zatížená povinností podle § 595 o. z. této povinnosti zprostit po vzniku odpůrčího práva tím, že (v odpovídajícím rozsahu) uspokojí věřitelovu nevykonatelnou pohledávku za dlužníkem, není pro posouzení limitu uvedeného § 598 o. z. v případě konkurence více věřitelů rozhodné, zda některý z nich již disponuje vykonatelnou pohledávkou, či nikoliv; taková podmínka ze zákona neplyne.

44. Má-li se však žalovaný ubránit odpůrčí žalobě námitkou, že již plnil předstihnuvšímu věřiteli ve výši, která (podle § 598 o. z.) vylučuje uspokojení ostatních zkrácených věřitelů z dlužníkova majetku, jenž ušel neúčinným právním jednáním (§ 595 odst. 1 věta první o. z.), případně z odpovídající náhrady (§ 595 odst. 1 věta druhá o. z.), je na něm, aby tvrdil a prokázal nejen to, že věřiteli, kterému plnil, svědčilo odpůrčí právo, ale i to, že vykonal předstih.

45. Potud je právní posouzení otázky pořadí uspokojení věřitelů z náhrady za to, co neúčinným jednáním z dlužníkova majetku ušlo, odvolacím soudem nesprávné.

46. Nejvyšší soud dále posuzoval, zda takové pochybení mohlo mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. K tomu je třeba přezkoumat důvodnost námitky žalované, že „za svého tchána Bo. P. již zaplatila více, než kdy mohla za darovanou nemovitost získat“, tedy námitky překročení limitu podle 598 o. z.

47. V řízení bylo prokázáno, že žalovaná uhradila v hotovosti věřitelům T. M. a R. V. na jejich pohledávky za dlužníkem Bo. P. po 300 000 Kč postupnými splátkami do jara 2019. Těmto věřitelům tedy zaplatila dohromady 600 000 Kč nejpozději na jaře 2019, přičemž v řízení nebylo zjištěno přesné datum, kdy tito věřitelé o uspokojení žalovanou požádali. Dále bylo prokázáno, že žalovaná zaplatila dalšímu věřiteli (společnosti F) dne 10. 8. 2020 částku 400 000 Kč. Učinila tak po předchozím vystavení „uhrazovací“ směnky dne 5. 2. 2019 na směnečnou sumu 1 400 000 Kč ve prospěch společnosti F. Ani ve vztahu k věřiteli F (nebo jeho právnímu předchůdci společnosti A) nebylo v řízení zjištěno přesné datum, kdy o uspokojení žalovanou požádal. Žalobkyně podala odpůrčí žalobu dne 11. 2. 2017, Okresní soud v Novém Jičíně žalobě vyhověl rozsudkem ze dne 14. 2. 2018, který nabyl právní moci dne 7. 1. 2019. Konkrétní datum, kdy byla žalovaná žalobkyní poprvé vyzvána k úhradě dluhu dlužníka Bo. P. (kdy byl žalobkyní vůči žalované učiněn předstih) v řízení zjišťováno nebylo.

48. Soudy obou stupňů dospěly ke správnému závěru, že zákonný limit náhrady podle § 595 odst. 1 věty druhé o. z. odpovídá ve smyslu § 598 o. z. celkovému majetkovému prospěchu, kterého se dostalo žalované v podobě obvyklé ceny nemovitosti (stanovené znaleckým posudkem) ve výši 2 070 000 Kč.

49. Námitku žalované, že pohledávka společnosti F za dlužníkem Bo. P. zanikla v rozsahu celé směnečné sumy 1 400 000 Kč již samotným vystavením uhrazovací směnky dne 5. 2. 2019 a tato částka by se měla celá započíst do souhrnu pohledávek žalovanou již uspokojených věřitelů Bo. P. (za účelem stanovení limitu podle § 598 o. z.), odvolací soud odmítl s úvahou, že při uspokojení věřitelů v případě podle § 598 o. z. mají přednost věřitelé s vykonatelnými pohledávkami, kterými byli v projednávané věci pouze žalobkyně a společnost F. I kdyby se žalovaná zprostila povinnosti podle § 595 odst. 1 věty druhé o. z. v rozsahu částky odpovídající celé směnečné sumě (1 400 000 Kč), zůstatek majetkového prospěchu (před dosažením limitu 2 070 000 Kč) by stále postačoval k uspokojení žalobkyně.

50. Tato úvaha však není s ohledem na výše učiněné závěry přiléhavá. Nejvyšší soud se proto zabýval i touto námitkou žalované. Za daného stavu je tedy dovolání přípustné rovněž k zodpovězení otázky [2], v daných souvislostech Nejvyšším soudem dosud neřešené.

51. Judikatura Nejvyššího soudu je ohledně kategorizace směnek ustálena v závěrech, podle kterých to, jakou funkci případně plní směnka ve vztahu k základnímu právnímu poměru účastníků, jenž byl hospodářským základem vystavení směnky, určuje dohoda účastníků směnečného vztahu (tzv. směnečná smlouva). Jakkoli zákon z tohoto pohledu žádné zvláštní druhy směnek nerozlišuje, právní teorie i soudní praxe v této souvislosti zpravidla vymezují rozdíly mezi směnkami platebními (v podobě směnky „*pro soluto*“ a směnky „*pro solvendo*“) a směnkami zajišťovacími (k tomu srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2134/2012, nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1363/2011, uveřejněného pod číslem 112/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 112/2014“).

52. Zatímco zajišťovací směnky představují jen prostředek zajištění jiné pohledávky za dlužníkem ze směnky, popř. třetí osobou (směnka slouží pouze jako zdroj možného náhradního uspokojení zajištěné pohledávky pro případ, že dlužník svůj závazek včas a řádně nesplní), bezprostředním účelem platebních směnek je přivodit zánik pohledávky vzešlé ze základního právního poměru (směnka zde tedy neplní funkci zajišťovací, nýbrž platební), a to buď – v případě směnek „*pro soluto*“ – již při předání směnky věřiteli tím, že původní závazek z kauzálního poměru bude nahrazen závazkem směnečným (směnka bude použita jako „platidlo“), nebo – v případě směnek „*pro solvendo*“ – až při placení na směnku tím, že ke splnění kauzálního závazku dojde právě a jen prostřednictvím zaplacení směnky (plněním na směnku bude dle ujednání smluvních stran vypořádán také závazek ze základního poměru účastníků – směnka bude „nástrojem“ placení).

53. Dohodou mezi věřitelem a dlužníkem o nahrazení původního závazku závazkem směnečným, jež má účinky tzv. privativní novace, dochází k zániku dosavadního závazku dlužníka (předáním směnky věřiteli dluh vyplývající z kauzálního vztahu zanikne) a vztah mezi věřitelem a dlužníkem je nadále již jen vztahem směnečným. K posledním dvěma odstavcům srov. R 112/2014. Není důvodu, aby se uvedené závěry, byť vyslovené při výkladu zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, neuplatnily i v poměrech úpravy zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

54. V dané situaci však není určení druhu směnky pro posouzení věci rozhodné. V obou případech (jak u směnky „*pro soluto*“, tak u směnky „*pro solvendo*“) totiž platí, že aby se odpůrce zprostil povinnosti podle § 595 o. z. postupem podle § 597 odst. 1 o. z. i vůči ostatním zkráceným věřitelům dlužníka, musí se věřiteli dostat (obdobně jako by tomu bylo v exekuci vedené na majetek dlužníka, který neúčinným jednáním ušel) reálného uspokojení; nahrazení povinnosti z odpůrčího práva směnečným závazkem nepostačí, stejně jako by např. nestačilo, kdyby odpůrce dosáhl prominutí dluhu věřitele za dlužníkem.

55. Jinak řečeno, ke zproštění povinnosti podle § 597 odst. 1 o. z. žalovanou (odpůrkyní) vůči žalobkyni (jako další konkurující věřitelce) nestačí prokázat, že se žalované podařilo přivodit zánik závazku dlužníka vůči předstihnuvším věřitelům jakýmkoliv způsobem. Byl-li jeden ze závazků nahrazen platební směnkou (která nebyla zcela splacena), nelze se jen z tohoto důvodu dovolávat vůči žalobkyni účinků vyplývajících z § 598 o. z.

56. Vzhledem k výše uvedenému považoval Nejvyšší soud za daného stavu za nadbytečné zabývat se otázkou [3], tj. důsledky „přeškrtnutí“ směnky, když podstatné bylo pouze to, kolik bylo na dotčenou směnku zaplaceno.

57. Zbývá dodat, že ostatní námitky dovolatelky, podle nichž zaplatila směnku vystavenou ve prospěch společnosti F, kterých se týká i otázka [4], nepřípustně zpochybňují zjištěný skutkový stav. Soudy obou stupňů se zjišťováním, do jaké míry bylo na směnku placeno, v rámci hodnocení důkazů samostatně zabývaly. Dovolací soud je takto zjištěným skutkovým stavem vázán (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.). Současně Nejvyšší soud nemá ani žádné pochyby o tom, že v poměrech dané věci není dán extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy (a hodnocení důkazů není založeno na libovůli) [srov. např. důvody stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS - st. 45/16].

58. V projednávané sice soudy (vedeny nesprávnou právní úvahou) nezkoumaly, zda a kdy uplatnili ostatní věřitelé předstih, nicméně i kdyby se měla žalobkyně uspokojovat až jako poslední, žalovaná neprokázala, že by plnila předstihnuvším věřitelům v takové výši, aby byl naplněn limit podle § 598 o. z. Takovou námitkou se proto nemohla žalobě ubránit.

59. Jelikož je rozhodnutí odvolacího soudu ve výroku ve věci samé správné, Nejvyšší soud aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 59

Podáním přihlášky pohledávky se promlčecí lhůta staví podle § 173 odst. 4 insolvenčního zákona jen v případě, že se příslušná pohledávka měla skutečně uplatnit přihláškou pohledávky. Jde-li o pohledávku za majetkovou podstatou nebo pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, která se uplatňuje podle § 203 odst. 1 insolvenčního zákona, promlčecí lhůta se staví až podáním žaloby podle § 203 odst. 4 insolvenčního zákona bez ohledu na to, zda věřitel již dříve podal přihlášku takové pohledávky nebo zahájil incidenční spor o pořadí pohledávky ve smyslu § 203a insolvenčního zákona.

***Insolvenční řízení**, Lhůta promlčecí [Lhůty], Pohledávka přednostní*

§ 169 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., § 173 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., § 203 zákona č. 182/2006 Sb., § 203a zákona č. 182/2006 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2025, sp. zn. 29 Cdo 1637/2025, ECLI:CZ:NS:2025:29.CDO.1637.2025.3

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 5. 2. 2025, sp. zn. 16 Co 193/2024, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 6. 3. 2025, sp. zn. 16 Co 193/2024, a vyjma bodu II výroku též rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 26. 6. 2024, sp. zn. 85 C 344/2020, ve znění opravného usnesení ze dne 25. 9. 2024, sp. zn. 85 C 344/2020, zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 26. 6. 2024, č. j. 85 C 344/2020-185, ve znění opravného usnesení ze dne 25. 9. 2024, č. j. 85 C 344/2020-221, Okresní soud v Ostravě uložil žalovanému (Ing. Peteru Režnickému, jako insolvenčnímu správci dlužníka ATOLL DEVELOPMENT, a. s.) zaplatit žalobci (A. V.) částku 1 430 538 Kč se (specifikovaným) příslušenstvím ve formě úroku z prodlení (bod I výroku), zamítl žalobu v části, v níž se žalobce domáhal po žalovaném zaplacení částky 200 000 Kč (bod II výroku), a rozhodl o nákladech řízení (body III až V výroku).

2. Soud prvního stupně vyšel v rozhodnutí zejména z následujících skutečností [jež mají podklad rovněž v insolvenčním rejstříku coby obsah insolvenčního spisu ohledně insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka před Městským soudem v Praze (dále jen „insolvenční soud“) pod sp. zn. MSPH 78 INS 27420/2013]:

> [1] Insolvenční soud usnesením ze dne 19. 6. 2014 (A-38), ve znění (opravného) usnesení ze dne 26. 6. 2014 (A-39) [mimo jiné] zjistil úpadek dlužníka (bod I výroku), ustanovil žalovaného insolvenčním správcem dlužníka (bod II výroku) a vyzval věřitele,

kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili ve lhůtě dvou měsíců ode dne rozhodnutí o úpadku (bod IV výroku).

[2] Přihláškou pohledávky P6 ze dne 14. 3. 2014 (P6-1) ve znění doplnění ze dne 22. 9. 2014 (P6-2) přihlásil žalobce do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka pohledávku sestávající z jistiny ve výši 1 459 110 Kč a z úroků z prodlení ve výši 60 202,54 Kč; jako důvod vzniku pohledávky uvedl, že jde o nevyplacené roční odměny ve výši 200 000 Kč jednotlivě za roky 2010 až 2013 a dále o dlužnou mzdu za období od 1. 1. 2013 do 30. 6. 2013, od 1. 8. 2013 do 30. 9. 2013, od 1. 11. 2013 do 31. 12. 2013 a od 1. 2. 2014 do 31. 8. 2014.

[3] Usnesením ze dne 23. 9. 2014, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 24. 9. 2014 (B-16), prohlásil insolvenční soud konkurs na majetek dlužníka.

[4] Insolvenční soud dalším usnesením ze dne 23. 9. 2014 (B-17), jež následně zrušil Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 12. 2. 2015 (B-37), odmítl popření pohledávky žalobce věřitelem č. 1 (MAG Investment, s. r. o.). Insolvenční soud uvedl, že pohledávka žalobce má charakter pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou ve smyslu § 169 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a jako taková se do insolvenčního řízení nepřihlašuje. Odvolací soud se s posouzením charakteru pohledávky ztotožnil, avšak doplnil, že insolvenční soud pochybil, jestliže popření pohledávky odmítl podle § 200 odst. 3 insolvenčního zákona. Zároveň konstatoval, že „považuje za možný přiměřený postup“ podle § 203a insolvenčního zákona, aby se odstranily pochybnosti o povaze pohledávky.

[5] Žalobce podal dne 8. 6. 2015 žalobu, jíž zahájil incidenční spor podle § 203a insolvenčního zákona. Insolvenční soud určil rozsudkem ze dne 24. 9. 2019, č. j. 178 ICm 2252/2015-168, jež k odvolání žalovaného potvrdil Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 1. 6. 2020, č. j. 178 ICm 2252/2015, 104 VSPH 861/2019-182 (MSPH 78 INS 27420/2013), že pohledávky žalobce z titulu ročních odměn a dlužné mzdy „se pokládají“ za pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou ve smyslu § 169 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

[6] Žalobce s ohledem na výsledek incidenčního sporu vedeného podle § 203a insolvenčního zákona vyzval dne 7. 10. 2020 žalovaného podle § 203 odst. 3 insolvenčního zákona k uspokojení uplatněných pohledávek; žalovaný pohledávky neuspokojil.

[7] Podáním žaloby zahájil žalobce dne 25. 11. 2020 u soudu prvního stupně projednávané řízení o zaplacení částky 1 630 538 Kč s příslušenstvím s tím, že jde o pohledávky uplatněné v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka, mající charakter pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou.

3. Na výše uvedeném základě soud prvního stupně – vycházeje zejména z § 140 odst. 2, § 169 odst. 1 písm. a) a odst. 2, § 173 odst. 4 a § 203 insolvenčního zákona, § 609, § 619, § 629 odst. 1, § 648 a § 3036 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), § 100 odst. 1, § 101 a § 112 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), § 4,

§ 96 odst. 1 písm. a) a § 109 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, a § 135 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), a odkazuje na (označenou) judikaturu Nejvyššího soudu – dospěl k závěru, že žalovaným vznesená námitka promlčení je nedůvodná vyjma pohledávky žalobce na odměnu za rok 2010 ve výši 200 000 Kč, neboť tato byla splatná nejpozději 1. 1. 2011 a k jejímu promlčení tak došlo uplynutím 1. 1. 2014 (tedy před podáním přihlášky pohledávky). Ve zbytku shledal námitku promlčení nedůvodnou zejména proto, že pohledávky byly původně uplatněny přihláškou pohledávky v rámci insolvenčního řízení, tříletá promlčecí lhůta v době podání přihlášky ještě neuplynula a podáním přihlášky pohledávky se stavila; v tomto směru odkázal na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 2. 2020, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) 4 VSPH 1593/2019, podle něhož se promlčecí lhůta u pracovněprávních pohledávek staví i podáním přihlášky do insolvenčního řízení (ač se tyto mají v insolvenčním řízení uplatnit „obvyklým postupem“ podle § 203 odst. 1 insolvenčního zákona u osoby s dispozičním oprávněním). Tento závěr podle soudu prvního stupně obstojí „i z hlediska jisté elementární spravedlnosti“, jelikož žalobce své pohledávky u orgánu veřejné moci uplatnil (byť „ne přesně takovým způsobem“, jak zákon vyžaduje) a v řízení se snažil řádně pokračovat.

4. Dále soud prvního stupně posuzoval základ a výši uplatněných pracovněprávních nároků a dospěl k závěru, že žalobci vzniklo právo na zaplacení mzdy a odměn v celkové výši 1 430 538 Kč (se specifikovaným příslušenstvím ve formě úroků z prodlení); námitku započtení žalovaného ohledně částky 500 000 Kč neměl za důvodnou.

5. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 5. 2. 2025, č. j. 16 Co 193/2023-238, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 6. 3. 2025, č. j. 16 Co 193/2024-244, změnil rozhodnutí soudu prvního stupně v bodech I, III a V výroku (jen) tak, že lhůtu k plnění určí po právní moci rozsudku insolvenční soud (první výrok), ve zbývající části body I, III a V výroku rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil (druhý výrok), rozhodl o nákladech odvolacího řízení (třetí výrok) a rozsudek soudu prvního stupně potvrdil v bodu IV výroku (čtvrtý výrok).

6. Odvolací soud – vycházeje z § 109 odst. 1 písm. a), § 169 odst. 1 písm. a), § 173 odst. 4, § 203 a § 203a insolvenčního zákona, § 648 o. z., § 112 obč. zák. a § 104b a § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a odkazuje na (označenou) judikaturu Nejvyššího soudu – se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že pohledávky žalobce (přiznané bodem I. výroku rozsudku soudu prvního stupně) nejsou promlčeny, protože dne 14. 3. 2014 (podáním přihlášky pohledávek) se stavila promlčecí lhůta. Stejně jako soud prvního stupně v tomto ohledu odkázal na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 2. 2020, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) 4 VSPH 1593/2019, a dále přihlédl k tomu, že v insolvenčním řízení „existoval spor o povahu“ žalobcem přihlášených pohledávek, neboť pohledávky byly původně zařazeny do seznamu přihlášených pohledávek pro účely přezkumného jednání, poté byly ze seznamu vyřazeny a Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 12. 2. 2015 (B-37) považoval „za možný přiměřený postup podle § 203a insolvenčního zákona“. Žalobce v návaznosti na výzvu insolvenčního soudu uvedenou žalobu podle § 203a insolvenčního zákona podal, byl s ní úspěšný, načež vyzval žalovaného k uspokojení uplatněných pohledávek, a jelikož tak žalovaný neučinil, podal žalobu v projednávané věci.

7. Z uvedeného odvolací soud dovodil, že se žalobce „řídil doporučením insolvenčního soudu jako orgánu veřejné moci“; proto řádně pokračoval v řízení ve smyslu § 648 o. z. (respektive do 31. 12. 2013 ve smyslu § 112 obč. zák.) a v přiměřené době poté, kdy bylo pravomocně rozhodnuto o pořadí pohledávek, zahájil spor o zaplacení těchto pohledávek u obecného soudu. Omyl v procesním způsobu uplatnění („přihláška versus vyrozumění o uplatnění pohledávky u osoby s dispozičním oprávněním“) nemůže být žalobci „na újmu“. Příkladmo odvolací soud odkázal na § 104b o. s. ř., podle něhož zůstávají zachovány právní účinky spojené se zahájením řízení i v případě, kdy je žaloba podána k civilnímu, nikoliv ke správnímu soudu. Žalobci nelze „rozumně vytýkat“, že žalobu o zaplacení podal u civilního soudu až poté, kdy se v insolvenčním řízení odstranily pochybnosti o povaze pohledávek; insolvenční soud „utvrzoval“ žalobce, že pohledávky budou přezkoumány na zvláštním přezkumném jednání, ukáže-li se, že nejde o pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou. Bylo by v rozporu se zásadou hospodárnosti a procesní ekonomie „nutit“ žalobce k podání žaloby o zaplacení pohledávky v době, kdy ještě probíhal incidenční spor podle § 203a insolvenčního zákona, protože podle (odvolacím soudem označené) judikatury je (obligatorní) důvod civilní řízení přerušit do skončení sporu o pořadí pohledávky.

8. Odvolací soud se výslovně přihlásil i k názoru soudu prvního stupně, že závěr o nepromlčení pohledávek žalobce obstojí „i z hlediska jisté elementární spravedlnosti“.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti druhému výroku rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř., argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu druhého výroku a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Konkrétně dovolatel (podle obsahu) klade následující otázky:

> [1] Staví se či přerušuje promlčecí lhůta u pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou podle § 173 odst. 4 insolvenčního zákona, pokud jsou tyto pohledávky uplatněny v insolvenčním řízení (nejprve) přihláškou pohledávky?
>
> [2] Způsobuje zahájení řízení podle § 203a insolvenčního zákona stavení či přerušení promlčecí lhůty?

10. Dovolatel v mezích (první) dovolací otázky argumentuje, že nemůže být rozdíl mezi uplatněním pohledávky za majetkovou podstatou (nebo pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou) přihláškou pohledávky a uplatněním stejné pohledávky pořadem práva u osoby s dispozičním oprávněním; v obou případech nedochází ke stavení promlčecí lhůty. Namítá, že podle napadeného rozhodnutí byl žalobce „odměněn“ za nesprávné uplatnění své pohledávky přihláškou (došlo ke stavení promlčecí lhůty), zatímco při správném uplatnění postupem podle § 203 insolvenčního zákona by byl věřitel „postižen“ za to, že postupuje v souladu se zákonem (ke stavení promlčecí lhůty by nedošlo). Míní, že pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou nelze

v insolvenčním řízení uplatnit přihláškou, respektive, že podle obsahu takového procesního úkonu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) je nutné dovodit, že jde o uplatnění pohledávky podle § 203 insolvenčního zákona; tento závěr je souladný i s komentářovou literaturou.

11. Ve vztahu k druhé dovolací otázce dovolatel uvádí, že odvolací soud měl pro posouzení otázky běhu promlčecí lhůty za podstatné i to, že v daném případě probíhal incidenční spor podle § 203a insolvenčního zákona. Odvolací soud tak dospěl (nesprávně) k závěru, že promlčecí lhůta se přerušila či stavila zahájením řízení podle § 203a insolvenčního zákona, což je jednak rozporné se závěrem, že ke stavení běhu promlčecí lhůty došlo již uplatněním pohledávky přihláškou, jednak samo o sobě nesprávné, neboť ke stavení dochází podáním žaloby u civilního soudu podle § 203 odst. 4 insolvenčního zákona; o tom, že oba spory (incidenční podle § 203a insolvenčního zákona a o zaplacení podle § 203 odst. 4 insolvenčního zákona) mohou být vedeny současně, nepochybuje podle dovolatele ani ustálená judikatura, která zároveň stanoví postup pro takový případ (přerušení řízení podle § 203 odst. 4 insolvenčního zákona do skončení řízení podle § 203a insolvenčního zákona).

III.
Přípustnost dovolání

12. Pro dovolací řízení je rozhodné aktuální znění občanského soudního řádu.

13. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání. Dovolatel napadá rozsudek odvolacího soudu výslovně v rozsahu druhého výroku, tedy i v části druhého výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v bodech III a V výroku o nákladech řízení. Ve vztahu k těmto výrokům však přípustnost dovolání vylučuje § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. Nejvyšší soud v této části dovolání neodmítl podle § 243c odst. 1 a 2 o. s. ř. jako objektivně nepřípustné jen proto, že je dán důvod ke zrušení napadeného rozhodnutí jako celku (viz níže).

14. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části druhého výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v bodu I výroku o věci samé, je dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., když potud pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.
Důvodnost dovolání

15. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

16. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

17. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu nepodávají.

18. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019:

§ 169 (insolvenčního zákona)

(1) Pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou

a/ pracovněprávní pohledávky dlužníkových zaměstnanců, pokud zákon ohledně některých z nich nestanoví jinak,

(…)

§ 173 (insolvenčního zákona)

(4) Přihláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu, a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu. Přihlášku pohledávky, která je podána u jiného než insolvenčního soudu, postoupí tento soud neprodleně soudu insolvenčnímu, aniž o tom vydává rozhodnutí; účinky spojené s podáním takové přihlášky nastávají dnem, kdy přihláška dojde insolvenčnímu soudu.

§ 203 (insolvenčního zákona)

(1) Není-li dále stanoveno jinak, pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň se uplatňují písemně vůči osobě s dispozičními oprávněními. O uplatnění takové pohledávky věřitel současně vždy vyrozumí insolvenčního správce; náležitosti tohoto vyrozumění stanoví prováděcí právní předpis.

(…)

(4) Neuspokojí-li osoba s dispozičními oprávněními pohledávky podle odstavce 1 v plné výši a včas, může se věřitel domáhat jejich splnění žalobou podanou proti osobě s dispozičními oprávněními; nejde o incidenční spor. Náklady, které v tomto sporu vznikly insolvenčnímu správci, se hradí z majetkové podstaty, pokud nevznikly zaviněním insolvenčního správce nebo náhodou, která se mu přihodila.

(5) Po právní moci rozhodnutí o žalobě podle odstavce 4 určí lhůtu k uspokojení přisouzené pohledávky a jejího příslušenství svým rozhodnutím insolvenční soud; současně rozhodne, která část majetkové podstaty může být použita k uspokojení. Učiní tak jen na návrh oprávněné osoby nebo osoby s dispozičními oprávněními, kterým se rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné, doručuje, a to zvlášť.

§ 203a (insolvenčního zákona)

(1) V pochybnostech o tom, zda pohledávka uplatněná věřitelem podle § 203 je pohledávkou za majetkovou podstatou nebo pohledávkou postavenou jí na roveň anebo pohledávkou, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje (§ 170), uloží insolvenční soud i bez návrhu věřiteli, který ji uplatnil, aby do 30 dnů podal

> u insolvenčního soudu žalobu na určení pořadí uplatněné pohledávky; na návrh insolvenčního správce tak učiní vždy. Žaloba musí být vždy podána proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky uplatněné jako pohledávka za majetkovou podstatou nebo jako pohledávka postavená na roveň pohledávce za majetkovou podstatou ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, považuje se podání, jímž věřitel takovou pohledávku uplatnil, za přihlášku pohledávky a uspokojení pohledávky jako pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky postavené jí na roveň je v insolvenčním řízení vyloučeno. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje, ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, je uspokojení takové pohledávky v insolvenčním řízení vyloučeno.
>
> (2) Řízení o žalobě podle odstavce 1 je incidenčním sporem podle § 159 odst. 1 písm. a); ustanovení o popření pořadí přihlášené pohledávky platí obdobně.

19. S účinností od 1. 7. 2019 [po novele provedené zákonem č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony] doznalo ustanovení § 203 odst. 5 insolvenčního zákona změny jen potud, že tehdy poslední věta (nyní předposlední) je nyní zakončena již slovem „oprávněními“ a přibyla další (poslední) věta ve znění: „Proti rozhodnutí podle věty první není odvolání přípustné.“.

20. Z ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu plyne, že chce-li být věřitel v insolvenčním řízení uspokojen, pak ho podle § 173 odst. 1 insolvenčního zákona stíhá povinnost přihlásit (včas) do insolvenčního řízení pohledávku za dlužníkem [k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 29 NSČR 35/2009, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Sb. rozh. obč.“) pod číslem 151/2011 (dále jen „R 151/2011“)], přičemž zároveň podle § 83 insolvenčního zákona, části věty před středníkem, platí, že prominutí zmeškání lhůty v insolvenčním řízení není přípustné. Přitom toto pravidlo, které všem věřitelům ve stejném postavení dává stejnou možnost k přihlášení pohledávky v zákonem určené propadné lhůtě, je v souladu s ústavním pořádkem České republiky [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008, uveřejněné pod číslem 25/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 25/2009“)]. K závěrům R 25/2009 a R 151/2011 se Nejvyšší soud v recentní judikatuře přihlásil např. v usnesení ze dne 30. 9. 2025, sen. zn. 29 NSČR 42/2024.

21. Nejvyšší soud dále uvádí, že pojistkou proti prekluzi nebo promlčení práva uplatněného v insolvenčním řízení přihláškou pohledávky je ustanovení § 173 odst. 4 věty první insolvenčního zákona (jež určuje, že přihláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu, a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu) [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. 29 Cdo 1774/2016, uveřejněné pod číslem 68/2019 Sb. rozh. obč.].

22. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je dále ustálena v závěru, že pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou jsou pohledávkami se zvláštním právem přednosti (srov. § 168 odst. 3 a § 169 odst. 2 insolvenčního zákona), které se v insolvenčním řízení uplatňují jiným způsobem (než přihláškou) [postupem podle § 203 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona]. Případný spor o to, zda taková pohledávka v právu vůbec existuje, případně v jaké výši, se vede na základě žaloby o (s)plnění podané věřitelem, který ji uplatňuje (žalobcem), proti osobě s dispozičními oprávněními jako žalovaným u obecného soudu (nejde o incidenční spor) [§ 203 odst. 4 věta první insolvenčního zákona]. U takové pohledávky není posouzení její pravosti nebo výše vyhrazen zvláštní (incidenční) spor o příslušné určení (o určení pravosti nebo výše pohledávky), nýbrž obecný spor o splnění povinnosti (u peněžité pohledávky spor o její zaplacení). K tomu srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2020, sen. zn. 29 ICdo 48/2020, uveřejněný pod číslem 109/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 109/2020“), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2021, sen. zn. 29 ICdo 53/2019, uveřejněný v časopise Vybraná judikatura, číslo 7-8, ročník 2022, pod číslem 67.

23. Pohledávky, které věřitel uplatní jako pohledávky za majetkovou podstatou nebo jako pohledávky postavené jim na roveň, u nichž má insolvenční správce pochybnosti o jejich povaze (o jejich pořadí), jejich důvodu (existenci těchto pohledávek) či výši, pak insolvenční správce plnit nemusí. Věřitel přitom má dostatečné právní nástroje, aby tyto pohledávky prokázal a vymohl (postupem podle § 203 odst. 4 insolvenčního zákona, či podle § 203a insolvenčního zákona). K tomu srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sen. zn. 29 NSČR 110/2019. Jinak řečeno, skutečnosti rozhodné pro posouzení důvodu vzniku pohledávky za majetkovou podstatou či pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, nebo důvodu jejího možného zániku, anebo důvodu, pro který se stala soudně nevymahatelnou, případně pro posouzení (určení) správné výše pohledávky jsou vyhrazeny sporu o splnění povinnosti (o zaplacení peněžité pohledávky) vedenému u obecného soudu (srov. R 109/2020, či judikaturu shrnutou v důvodech usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2023, sp. zn. 29 Cdo 1426/2021).

24. Ke vztahu řízení o zaplacení podle § 203 odst. 4 insolvenčního zákona a řízení o určení pořadí pohledávky podle § 203a insolvenčního zákona (i k jejich návaznosti za situace, kdy je mezi věřitelem a insolvenčním správcem sporné, zda jde o pohledávku za majetkovou podstatou) se Nejvyšší soud vyjádřil zejména v R 109/2020, v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 29 Cdo 3572/2019, nebo v usnesení ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5749/2016, uveřejněném ve Sb. rozh. obč. pod číslem 128/2018.

25. Z označených rozhodnutí plyne, že jiný než insolvenční soud nemůže posuzovat (určovat) pořadí pohledávky v insolvenčním řízení (ani jako otázku předběžnou). V případech, kdy je mezi věřitelem a osobou s dispozičními oprávněními veden jak spor o existenci (důvodnost, respektive „pravost“), případně výši pohledávky za majetkovou podstatou či pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (na základě žaloby o zaplacení pohledávky podané u obecného soudu po rozhodnutí o úpadku dlužníka), tak spor o pořadí takové pohledávky (spor o to, zda jde o některou z pohledávek taxativně vypočtených v § 168 či § 169 insolvenčního zákona) na základě incidenční žaloby podané u insolvenčního soudu, může být výsledek sporu o zaplacení pohledávky závislý na výsledku sporu o určení pořadí pohledávky; proto je důvod přerušit řízení o zaplacení pohledávky podle § 109 odst. 1

písm. b/ o. s. ř. do skončení incidenčního sporu o pořadí této pohledávky. Vyzní-li výsledek incidenčního sporu o pořadí pohledávky tak, že jde o přihlášenou pohledávku (§ 203a odst. 1 věta třetí insolvenčního zákona), bude okolnost, že věřitel se žalobou podanou u obecného soudu po rozhodnutí o úpadku dlužníka domáhal splnění (zaplacení) přihlášené pohledávky, důvodem k zastavení řízení o takové žalobě (srov. § 140c insolvenčního zákona, ve spojení s § 141a insolvenčního zákona). Srov. také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2025, sp. zn. 29 Cdo 2480/2024.

26. Z výše uvedeného se podává, že věřitelé nejsou v insolvenčním řízení „homogenní“ skupinou; jejich pohledávky se uspokojují různým způsobem (srov. též § 165 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona) a i způsob uplatnění pohledávek je odlišný. V případě „běžných“ pohledávek (§ 165 odst. 1 insolvenčního zákona) musí věřitel podat u insolvenčního soudu (§ 173 odst. 1 insolvenčního zákona) přihlášku pohledávky; již s podáním přihlášky pak jsou spojeny pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba nebo jiné uplatnění práva u soudu (§ 173 odst. 4 insolvenčního zákona). S jistou mírou zjednodušení tak lze říci, že přihláška pohledávky v insolvenčním řízení je obdobou uplatnění pohledávky u soudu (žaloby na plnění) v mimoinsolvenčním režimu (srov. též např. náležitosti přihlášky pohledávky podle § 174 odst. 2 insolvenčního zákona). Přihlášená pohledávka může být popřena a věřitel tak bude (zásadně poměrně) uspokojován jen v případě, že bude jeho přihlášená pohledávka též zjištěna (§ 201 insolvenčního zákona), a to mechanismy v rámci insolvenčního řízení (srov. zejména institut přezkumu pohledávky a incidenční spory o pravost, výši a pořadí pohledávky).

27. Věřitelé s „prioritními“ pohledávkami (pohledávkami za majetkovou podstatou a pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou) své pohledávky uplatňují nikoliv přihláškou pohledávky, ale písemně vůči osobě s dispozičními oprávněními (§ 203 odst. 1 insolvenčního zákona). Již z toho je zřejmé, že ke stavení promlčecích (prekluzivních) lhůt uplatněním pohledávky podle § 203 odst. 1 insolvenčního zákona nedochází; pohledávka není uplatněna u (insolvenčního) soudu, ale u osoby s dispozičním oprávněním a má zjednodušeně řečeno charakter výzvy k plnění. Neuspokojí-li osoba s dispozičním oprávněním uplatněnou pohledávku dobrovolně, může věřitel podat žalobu na zaplacení u obecného soudu (§ 203 odst. 4 insolvenčního zákona), s níž je (obecně) spojen účinek stavení promlčecích (prekluzivních) lhůt (srov. § 112 obč. zák. a § 648 a § 654 o. z.). „Prioritní“ pohledávku tak nelze „popřít“ v insolvenčním řízení a spor o její pravost a výši je vyhrazen obecnému soudu v rámci řízení o zaplacení, který probíhá zcela obdobně, jako kdyby zde nebylo insolvenční řízení, pouze s tím podstatným rozdílem, že pasivně legitimován je insolvenční správce (je-li osobou s dispozičním oprávněním) namísto dlužníka a obecný soud není oprávněn rozhodnout o lhůtě k plnění (§ 203 odst. 5 insolvenčního zákona).

28. Popsané odlišnosti vedou k jednoznačnému závěru, že věřitelé nemají na výběr, jakým způsobem budou uplatňovat svou pohledávku v insolvenčním řízení, neboť způsob uplatňování, „zjišťování“ a uspokojování pohledávek závisí na tom, zda jde o „běžnou“ či „prioritní“ pohledávku. K odlišnému právnímu postavení věřitelů podle způsobu uplatnění jejich pohledávky srov. též např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1430/2014, uveřejněný pod číslem 63/2018 Sb. rozh. obč. Uplatnění pohledávky v insolvenčním řízení předepsaným způsobem s sebou také nutně nese odlišné důsledky co do stavení běhu promlčecí lhůty. Jinak řečeno, podáním přihlášky pohledávky se promlčecí

lhůta staví podle § 173 odst. 4 insolvenčního zákona jen v případě, že se příslušná pohledávka skutečně měla uplatnit přihláškou pohledávky. Jde-li o pohledávku za majetkovou podstatou nebo pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, která se uplatňuje podle § 203 odst. 1 insolvenčního zákona, promlčecí lhůta se staví až podáním žaloby podle § 203 odst. 4 insolvenčního zákona bez ohledu na to, zda věřitel již dříve podal přihlášku takové pohledávky nebo zahájil incidenční spor o pořadí pohledávky ve smyslu § 203a insolvenčního zákona.

29. Na tomto závěru nemůže ničeho změnit ani to, že charakter pohledávky žalobce (tedy že jde o pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou ve smyslu § 169 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona) byl zjištěn (až) v samostatném incidenčním sporu vedeném podle § 203a insolvenčního zákona. Věřitel dbalý svých práv totiž nemůže čekat na výsledek tohoto sporu, ale musí zároveň podat žalobu podle § 203 odst. 4 insolvenčního zákona, chce-li zastavit běh promlčecí lhůty; v intencích shora uvedené ustálené judikatury pak obecný soud řízení přeruší do pravomocného skončení incidenčního sporu. Nejde o postup „nehospodárný“ nebo „procesně neekonomický“, ale jediný možný z pohledu věřitele, který chce prosadit uspokojení své pohledávky v insolvenčním řízení v režimu „prioritní“ pohledávky.

30. Ani další argumenty odvolacího soudu nejsou způsobilé zvrátit předestřený právní názor. Příměr s § 104b o. s. ř. není přiléhavý, neboť zákonodárce v tomto ustanovení jednoznačně stanovil zvláštní pravidlo při konkurenci uplatnění nároku v civilním a správním soudnictví; takové pravidlo nelze ani analogicky aplikovat na poměry uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení. Poukaz na to, že se žalobce řídil „doporučením“ insolvenčního soudu, který ho „utvrzoval“ v podání incidenční žaloby podle § 203a insolvenčního zákona, nemá žádnou právní relevanci pro řešení otázky běhu a stavení promlčecí lhůty uplatňované pohledávky.

31. Napadenému rozhodnutí lze zároveň vytknout, že z něj není zcela zřejmé, zda odvolací soud považoval pohledávky žalobce za promlčené či nikoliv. Na počátku odst. 14 odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolací soud konstatuje, že ke stavení promlčecí lhůty došlo dne 14. 3. 2014 (podáním přihlášky pohledávky), což značí, že pohledávky žalobce promlčeny nejsou. Tento závěr však odvolací soud následně (v odst. 15) relativizuje, když akcentuje, že žalobce byl do pravomocného skončení incidenčního sporu o pořadí pohledávky podle § 203a insolvenčního zákona „v dobré víře“ o zachovaných účincích podání přihlášky a že uplatnil pohledávky u orgánu veřejné moci, avšak jiným („ne přesně takovým“) způsobem, než zákonem požaduje; přesto odvolací soud dovodil, že přiznání pohledávky žalobci v soudním řízení je výrazem „jisté elementární spravedlnosti“.

32. Judikatura Nejvyššího soudu je v případě námitky promlčení vznesené v rozporu s dobrými mravy ustálena v závěru, že dobrým mravům zásadně neodporuje, namítá-li někdo promlčení práva uplatňovaného vůči němu, neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje. Uplatnění námitky promlčení by se příčilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání

s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení. K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, uveřejněný pod číslem 59/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 59/2004“), jakož i četnou navazující judikaturu.

33. V poměrech zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, přitom jde o zkoumání, zda výkon práva (vznesená námitka promlčení) nepředstavuje zjevné zneužití práva, které nepožívá právní ochrany (§ 8 o. z.). Zákaz zneužití práva je institutem ztělesňujícím korigující funkci principu poctivosti. Slouží k tomu, aby pomocí něj byla odepřena právní ochrana takovému výkonu práva, který sice formálně odpovídá zákonu či obsahu existujícího právního vztahu, avšak jenž je vzhledem k okolnostem případu nepřijatelný. Za zneužití práva lze považovat výkon práva v rozporu s jeho účelem, kdy je právo vykonáno, ačkoliv nositel tohoto práva nemá žádný skutečný nebo jen nepatrný zájem na jeho výkonu, respektive se projevující jako rozpor mezi užitkem oprávněného, k němuž výkon práva skutečně směřuje, a užitkem oprávněného, pro nějž je právo poskytnuto, který v krajní podobě může nabýt povahu tzv. šikany, která je výkonem práva za účelem poškození druhé strany. K tomu srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sen. zn. 29 NSČR 114/2019, uveřejněného pod číslem 54/2021 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 54/2021“).

34. Výrazem ustálené rozhodovací praxe je i závěr, že judikaturu k § 3 odst. 1 obč. zák. lze přiměřeně aplikovat i ve vztahu k § 8 o. z. K tomu srov. např. judikaturu shrnutou v odst. 13 usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2019, sp. zn. 29 Cdo 2162/2018, na něž R 54/2021 odkazuje.

35. Ačkoliv odvolací soud zvažoval různé důvody, pro které lze přiznat žalobci pohledávku, vůči níž byla vznesena námitka promlčení, nevyjádřil se dostatečně jasně, zda (a proč) považuje námitku promlčení za rozpornou s dobrými mravy (za zjevné zneužití práva), čímž je jeho právní posouzení neúplné, a i v tomto ohledu nesprávné.

36. Dovolání žalovaného je tedy důvodné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí ve znění doplňujícího usnesení zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení a o lhůtě k plnění). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud též rozsudek soudu prvního stupně včetně opravného usnesení, vyjma odvoláním nenapadeného bodu II. výroku (tedy opět včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

37. Právní názor Nejvyššího soudu je pro soud prvního stupně a pro odvolací soud závazný. V dalším řízení jsou soudy vázány právním posouzením, že žalobce podal žalobu po marném uplynutí promlčecí lhůty, a znovu se budou zabývat námitkou promlčení, přičemž posoudí (a srozumitelně odůvodní), zda jde v duchu odkazované judikatury Nejvyššího soudu o výjimečný případ rozporu námitky promlčení s dobrými mravy (zjevné zneužití práva, které nepožívá právní ochrany).

č. 60

Řízení o zrušení společnosti s ručením omezeným se primárně dotýká pouze dotčené společnosti; společníci zrušované společnosti proto nejsou bez dalšího (obligatorně) účastníky takového řízení.

***Příslušnost soudu věcná**, Incidenční spory (žaloba odpůrčí), Změna návrhu na zahájení řízení*

§ 2 písm. b) IZ, § 2 písm. d) IZ, § 7 IZ , § 7a písm. b) IZ, § 7b odst. 4 IZ, § 159 odst. 1 IZ, § 239 odst. 4 IZ, § 9 odst. 1 o. s. ř., § 11 odst. 1 o. s. ř., § 79 odst. 1 o. s. ř., § 95 o. s. ř., § 104a odst. 2 o. s. ř., § 104a odst. 7 o. s. ř., § 206 odst. 1 o. s. ř., § 206 odst. 2 o. s. ř., § 219 odst. 1 písm. a) o. s. ř., § 221 odst. 1 o. s. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2025, sen. zn. 29 ICdo 149/2025, ECLI:CZ:NS:2025:29.ICDO.149.2025.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce v rozsahu, v němž směřovalo proti třetímu až pátému výroku usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2025, sp. zn. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 241/2025 (MSPH 99 INS 9101/2016). V rozsahu, v němž směřovalo proti druhému výroku usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2025, sp. zn. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 241/2025 (MSPH 99 INS 9101/2016), dovolání zamítl. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 7. 2025, sp. zn. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 241/2025 (MSPH 99 INS 9101/2016), Nejvyšší soud zrušil s výjimkou druhého a třetího výroku; dále zrušil ve vyhovujícím výroku o určení neplatnosti právních úkonů a v závislých výrocích o nákladech řízení rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 1. 2025, sp. zn. 199 ICm 2291/2018, a věc vrátil ve zrušeném rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 12. 10. 2022, č. j. 199 ICm 2291/2018-189, Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

> [1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (Mgr. Michal Janoušek, M. A., jako insolvenční správce dlužníka Beer & Beverage Company s. r. o.) domáhal vůči žalovanému (M. H.) jednak určení, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému jsou neúčinné vůči věřitelům dlužníka, jednak zaplacení částky 998 292 Kč do majetkové podstaty dlužníka (I. a II. výrok).
>
> [2] Rozhodl o nákladech řízení (III. výrok).

2. K odvolání žalobce a žalovaného (u toho jen proti výroku o nákladech řízení) Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 20. 4. 2023, č. j. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 916/2022-230 (MSPH 99 INS 9101/2016):

> [1] Změnil rozsudek insolvenčního soudu v zamítavých výrocích o věci samé tak, že určil, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928.292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 jsou vůči majetkové podstatě dlužníka neúčinné, a uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty dlužníka do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 998 292 Kč (první výrok).
>
> [2] Rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

3. K dovolání žalovaného Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 28. 3. 2024, č. j. MSPH 99 INS 9101/2016, 199 ICm 2291/2018, 29 ICdo 142/2023-270, zrušil rozsudek odvolacího soudu ze dne 20. 4. 2023 a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Zrušující rozsudek Nejvyššího soudu byl posléze uveřejněn pod číslem 12/2025 Sb. rozh. obč. (dále též jen „R 12/2025“) a stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže je dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu.

4. Usnesením ze dne 27. 6. 2024, č. j. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 916/2022-285 (MSPH 99 INS 9101/2016), odvolací soud zrušil rozsudek insolvenčního soudu ze dne 12. 10. 2022 a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

5. Rozsudkem ze dne 8. 1. 2025, č. j. 199 ICm 2291/2018-354, insolvenční soud:

> [1] Určil, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému jsou neplatné (I. výrok).
>
> [2] Zamítl žalobu o určení, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému jsou neúčinné vůči věřitelům dlužníka (II. výrok).
>
> [3] Uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty dlužníka do 30 dnů od právní moci rozsudku částku 998 292 Kč (III. výrok).
>
> [4] Rozhodl o nákladech řízení (IV. výrok).

6. Insolvenční soud – vycházeje z § 22 odst. 1, § 588, § 1908 odst. 1, § 2390 a § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), z § 116, § 559 a § 657 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), z § 73 odst. 1 a § 74 odst. 1 a 3 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákona o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“], a z § 233 odst. 1, § 234, § 237 odst. 1 a § 242 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

7. Žalobce se žalobou ze dne 6. 8. 2018 domáhá neúčinnosti právního jednání dlužníka spočívajícího v tom, že dlužník zaplatil žalovanému dne 21. 3. 2014 částku 928 292 Kč a dne 17. 12. 2014 částku 70 000 Kč.

8. Žalovaný byl v době od 17. 6. 2008 do 16. 12. 2014 jediným společníkem a jednatelem dlužníka (společnosti s ručením omezeným). Zánik jednatelského oprávnění byl zapsán do obchodního rejstříku (až) k 4. 1. 2015.

9. Žalovaný jako jednatel a jediný společník společnosti s ručením omezeným je vůči této společnosti ovládající osobou dle § 73 a § 74 odst. 1 a 3 z. o. k.; dlužník jako společnost s ručením omezeným je ovládanou osobou dle § 74 odst. 1 věty první z. o. k.

10. Žalovaný jako věřitel uzavřel s dlužníkem ústní smlouvy o půjčce dle § 657 obč. zák., a to ve dnech 1. 3. 2009, 6. 10. 2009 a 5. 1. 2013 vždy na částku 100 000 Kč, dne 10. 1. 2010 na částku 550 000 Kč a dne 31. 12. 2012 na částku 70 000 Kč.

11. Žalovaný dále jako zapůjčitel uzavřel s dlužníkem jako vydlužitelem dne 19. 1. 2014 ústní smlouvu o zápůjčce dle § 2390 o. z., na základě které poskytl dlužníku částku 100 000 Kč.

12. Dlužník vrátil žalovanému z titulu půjček a zápůjčky dne 28. 9. 2013 částku 20 000 Kč, dne 21. 3. 2014 částku 928 292 Kč a dne 17. 12. 2014 částku 70 000 Kč. Poslední dvě platby provedl dlužník převodem ze svého účtu na účet žalovaného. S účtem dlužníka disponoval v rozhodné době pouze žalovaný.

13. Právní úkon, kterým dlužník jako osoba ovládaná splatil žalovanému jako osobě ovládající dne 21. 3. 2014 na úhradu půjček a zápůjčky částku 928 292 Kč, byl učiněn v úmyslu zkrátit uspokojení věřitele dlužníka (jde o jednání, u kterého měl stejný úmysl dlužník i žalovaný) a je absolutně neplatný dle § 39 obč. zák. a § 588 o. z. Absolutně neplatnému „právnímu jednání“ pak nelze odporovat.

14. Platbu ze 17. 12. 2014 zadal z účtu dlužníka žalovaný v době, kdy byl jako jednatel dlužníka stále zapsán v obchodním rejstříku a kdy musel vědět, že valná hromada ze dne 1. 9. 2014 schválila zprávu o hospodaření sdružení VP (dále jen „sdružení“) se ztrátou ve výši 10 364 858 Kč a podíl dlužníka na ztrátě činil 20 %. Dlužník provedl platby ve prospěch žalovaného v době, kdy již neměl majetek dostatečný k úhradě podílu na ztrátě sdružení, což žalovaný musel vědět. Tím došlo ke zkrácení uspokojení věřitelů dlužníka a takové právní úkony dlužníka narušují práva třetích osob (věřitele) chráněná právním řádem způsobem, který vylučuje jejich platnost. Proto měl insolvenční soud za absolutně neplatné právní jednání i platbu ze 17. 12. 2014.

15. Pro neplatnost „právních úkonů“, jimiž dlužník vracel žalovanému půjčky a zápůjčku, zamítl insolvenční soud žalobu co do požadavku na určení neúčinnosti těchto právních úkonů.

16. Při neplatnosti „právních úkonů“ je žalovaný povinen vydat majetkový prospěch získaný plněním z neplatného právního úkonu v celkové výši 998 292 Kč do majetkové podstaty dlužníka (§ 233 odst. 1 insolvenčního zákona).

17. Insolvenční soud uzavírá, že žaloba byla důvodná, když jí bylo vyhověno „z důvodu neplatnosti právních úkonů dlužníka“.

18. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 16. 7. 2025, č. j. 199 ICm 2291/2018, 101 VSPH 241/2025-392 (MSPH 99 INS 9101/2016):

[1] Zrušil rozsudek insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025 v I. výroku a řízení v tomto rozsahu zastavil (první výrok).

[2] Zrušil rozsudek insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025 ve III. výroku a v tomto rozsahu věc postoupil Obvodnímu soudu pro Prahu 6 (dále jen „obvodní soud“) jako soudu věcně příslušnému (druhý výrok).

[3] Odmítl odvolání žalovaného proti II. výroku rozsudku insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025 (třetí výrok).

[4] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně částku 66 636 Kč (čtvrtý výrok).

[5] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozsudku částku 7 345 Kč (pátý výrok).

19. Odvolací soud – vycházeje z § 79, § 104 odst. 1, § 153 odst. 2, § 201, § 218 písm. b), § 219a odst. 1 písm. a) a § 221 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) – dospěl po přezkoumání odvoláním napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

20. V rozsahu, v němž odvolání směřovalo proti II. výroku rozsudku insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025, je odvolací soud odmítl podle § 218 písm. b) o. s. ř. jako podané někým, kdo k odvolání není oprávněn (zamítnutím žaloby v dotčené části nebyla žalovanému způsobena žádná procesní újma).

21. Žalobce se žalobou domáhal výhradně určení, že právní jednání spočívající v zaplacení částek 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 je vůči věřitelům neúčinné. Požadavek, aby soud určil (současně nebo eventuálně) též neplatnost těchto právních úkonů, se nepodává ani z jiných částí žaloby ani z dalších podání žalobce učiněných v průběhu sporu.

22. Ve sporném řízení, které je ovládáno dispoziční zásadou, platí, že soud je vázán žalobou, tedy tím, jak žalobce vymezil předmět řízení. Předmět řízení žalobce vymezuje v žalobě vylíčením skutečností (skutkových tvrzení), jimiž uvádí skutkový děj, na jehož základě žalobním návrhem (tzv. petitem) uplatňuje svůj nárok. V řízení o určení neúčinnosti jakéhokoliv právního jednání soud řeší (má řešit) otázku (ne)platnosti smlouvy jako otázku předběžnou (k povaze předběžné otázky srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 33 Odo 1031/2005). To se projevuje i tím, že výrok rozsudku soudu samostatně neurčuje, že „právní jednání jsou neplatná“.

23. Tím, že insolvenční soud učinil součástí výroku rozsudku, jímž zamítl odpůrčí žalobu, i důvod zamítnutí (neplatnost právního jednání coby posouzení předběžné otázky) [určil výrokem neplatnost právního jednání], rozhodl nad rámec žalobou (a petitem) vymezeného předmětu řízení (v rozporu s § 153 odst. 2 o. s. ř.), čímž řízení zatížil vadou, která měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Srov. též rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 71/2021 (jde o rozsudek ze dne 15. 9. 2022, uveřejněný v časopise Vybraná judikatura, číslo 7-8, ročníku 2023, pod číslem 77). Pro rozhodnutí o neplatnosti právního jednání totiž

nebyla splněna podmínka řízení spočívající v existenci takového žalobního požadavku (chyběl žalobní návrh na určení neplatnosti předmětného právního jednání).

24. Odvolací soud proto podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. zrušil rozsudek insolvenčního soudu v I. výroku a podle § 221 odst. 1 písm. c) o. s. ř. ve spojení s § 104 odst. 1 o. s. ř. řízení v této části zastavil.

25. Je správný závěr insolvenčního soudu, že uvedená právní jednání jsou absolutně neplatná, když dlužník i žalovaný jednali v úmyslu zkrátit věřitele dlužníka.

26. Byl-li požadavek na určení neúčinnosti právního jednání dlužníka zamítnut pro neplatnost právního jednání, pak je nutné zkoumat důvodnost žaloby o zaplacení peněžité částky z titulu bezdůvodného obohacení. Věcná příslušnost soudu k tomu, aby projednal a rozhodl v prvním stupni spor o zaplacení peněžité částky z titulu bezdůvodného obohacení, se pak určuje podle obecných pravidel určování věcné příslušnosti, neboť nejde o incidenční spor; srov. rozsudek Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 124/2023 (jde o rozsudek ze dne 14. 10. 2024). Věcně a místně příslušnými k rozhodnutí o žalobě na peněžité plnění z titulu bezdůvodného obohacení jsou soudy okresní, v tomto případě obvodní soud (§ 9 a § 84 o. s. ř.).

27. Odvolací soud proto podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. zrušil rozsudek insolvenčního soudu v III. výroku a podle § 221 odst. 1 písm. b) o. s. ř. věc v této části postoupil obvodnímu soudu jako soudu věcně příslušnému.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

28. Proti usnesení odvolacího soudu ze dne 16. 7. 2025 podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Konkrétně jde o otázky týkající se:

[1] povahy řízení o určení neplatnosti právního jednání;

[2] věcné příslušnosti soudu ve věci řízení o určení neplatnosti právního jednání;

[3] povinnosti žalovaného vydat majetkový prospěch z neplatného úkonu v rámci insolvenčního řízení;

[4] vázanosti soudu žalobním návrhem.

29. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že rozsudek insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025 se potvrzuje v plném rozsahu, případně, aby je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Navrhuje rovněž, aby Nejvyšší soud do rozhodnutí o podaném dovolání odložil vykonatelnost i právní moc napadeného usnesení.

30. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k označeným právním otázkám následovně:

K otázce č. 1 (K povaze řízení o určení neplatnosti právního jednání)

31. Názor odvolacího soudu, že projednávaná věc není incidenčním sporem, odporuje závěrům obsaženým (k tomu, že o incidenční spor jde) v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 6037/2016 [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 82/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 82/2019“)], v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 1714/2017 (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura, číslo 4, ročníku 2020, pod číslem 39), a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2021, sen. zn. 29 ICdo 142/2019 [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 31/2022 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 31/2022“)] (pasáže z těchto rozhodnutí jsou v dovolání citovány). Odvolací soud daný závěr přijal v rozporu s principem předvídatelnosti soudního rozhodování a dvouinstančnosti soudního rozhodování.

K otázce č. 2 (K věcné příslušnosti soudu)

32. Potud dovolatel odkazuje na argumentaci k otázce č. [1]. Nejvyšší soud (totiž) konstantně dovozuje, že v incidenčních sporech je věcně příslušným krajský soud; srov. opět R 82/2019.

K otázce č. 3 (K povinnosti vydat majetkový prospěch)

33. Závěr odvolacího soudu, že dovolatel se měl domáhat vrácení částek u obecného soudu, není správný, když na základě zmocnění obsaženého v § 233 odst. 1 insolvenčního zákona ve spojení s § 234 insolvenčního zákona je insolvenční správce oprávněn domáhat se vydání plnění z neplatného právního úkonu postupem podle insolvenčního zákona v rámci insolvenčního řízení (potažmo v rámci incidenčního řízení). Srov. k tomu závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sen. zn. 29 ICdo 19/2016 (jde o rozsudek uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročníku 2019, pod číslem 67) [pasáže z tohoto rozhodnutí jsou v dovolání citovány], a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2021, sen. zn. 29 ICdo 21/2020.

K otázce č. 4 (K vázanosti soudu žalobním návrhem)

34. Nesprávný je i závěr odvolacího soudu, že insolvenční soud o věci rozhodl nad rámec žaloby, zavázal-li žalovaného k úhradě předmětných částek z titulu neplatných právních úkonů, nikoli pro jejich neúčinnost. Potud dovolatel opět odkazuje (na podporu úsudku, že insolvenční soud nevybočil z žalobního rámce) na závěry rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 19/2016 (z nichž cituje pasáže k vylíčení skutečností v žalobě). Nadto poukazuje na to, že v průběhu jednání, jež se konala 7. 10. 2024 a 8. 1. 2025 uplatnila jeho zástupkyně s procesní plnou mocí tzv. alternativní petit zahrnující i určení neplatnosti právních jednání.

K vadám řízení

35. V tom, že odvolací soud pominul uplatněný alternativní petit, spatřuje dovolatel i vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Další vadu řízení pak spatřuje

v tom, že napadené usnesení neobsahuje ve čtvrtém výroku lhůtu k plnění podle § 161 odst. 1 o. s. ř., takže se tento výrok nestane vykonatelným. Napadené rozhodnutí je rovněž vadné pro svou překvapivost a v nesprávném poučení o tom, že dovolání je přípustné pouze proti prvnímu výroku.

36. Žalovaný ve vyjádření navrhuje zamítnout návrh na odklad vykonatelnosti a právní moci napadeného usnesení. K dalšímu obsahu dovolání se nevyjádřil.

III.
Přípustnost dovolání

37. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

38. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaného dovolání, maje na zřeteli, že v dané věci může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř.

39. Dovolatel výslovně podává dovolání proti všem výrokům napadeného usnesení (veden i přesvědčením o nesprávnosti poučení o přípustnosti dovolání jen proti prvnímu výroku napadeného usnesení).

40. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti třetímu výroku napadeného usnesení, je Nejvyšší soud odmítl podle § 243c odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 218 písm. b) o. s. ř. Zkoumání, zda dovolání je objektivně přípustné, totiž předchází posuzování tzv. subjektivní přípustnosti dovolání. Je tomu tak proto, že k podání dovolání je oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma (jakkoli nepatrná) odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší. Srov. např. již např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 327/2004, uveřejněného pod číslem 45/2006 Sb. rozh. obč., nebo odstavec 21 odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sen. zn. 29 ICdo 2/2021, uveřejněného pod číslem 70/2023 Sb. rozh. obč. Tím, že odvolací soud (třetím výrokem) odmítl odvolání žalovaného proti II. výroku rozsudku insolvenčního soudu ze dne 8. 1. 2025, nemohl způsobit žádnou procesní újmu žalobci (dovolateli). Ostatně, přípustnost dovolání proti označenému výroku objektivně vylučuje § 238 odst. 1 písm. e) o. s. ř. (což je i důvodem pro odmítnutí dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř.).

41. V rozsahu, v němž směřuje proti čtvrtému a pátému výroku napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud dovolání bez dalšího odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř., jelikož přípustnost dovolání proti výroku o nákladech řízení vylučuje § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

42. V rozsahu, v němž směřuje proti prvnímu a druhému výroku napadeného rozhodnutí, shledává Nejvyšší soud dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř., když potud pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř. (ve vztahu ke druhému výroku napadeného rozhodnutí, u kterého odvolací soud nesprávně poskytl poučení o nepřípustnosti dovolání, nejde ani o případ dle § 238 odst. 1 písm. k) o. s. ř.; srov. k tomu např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sp. zn. 29 Cdo 3167/2018) a v posouzení otázek, které dovolatel pojí s těmito výroky, shledává Nejvyšší soud potřebným doplnit některé (dosud neřešené) aspekty věci vzešlé z jeho dosavadní judikatury. Přitom Nejvyšší soud již na tomto místě poznamenává, že dovoláním předestřené právní otázky nepůsobí vůči výrokům, pro jejichž přezkum připustil dovolání (prvnímu a druhému výroku) univerzálně; s prvním

výrokem napadeného usnesení se pojí pouze otázka č. [4] a s druhým výrokem napadeného usnesení se pojí pouze otázky č. [1] až [3].

IV.
Důvodnost dovolání

43. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

44. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

45. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemohl být zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

46. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a občanského soudního řádu:

§ 2 (insolvenčního zákona)

Pro účely tohoto zákona se rozumí

(…)

b/ insolvenčním soudem soud, před nímž probíhá insolvenční řízení, jakož i soud, který rozhoduje o opravném prostředku v insolvenčním řízení,

(…)

d/ incidenčním sporem spory vyvolané insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví tento zákon, projednávané v rámci insolvenčního řízení,

(…)

§ 7 (insolvenčního zákona)

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 7a (insolvenčního zákona)

Krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně

(…)

b/ v incidenčních sporech,

(…)

§ 7b (insolvenčního zákona)

(…)

(4) Insolvenční soud je příslušný ve věcech uvedených v § 7a písm. b) až e).

(…)

§ 159 (insolvenčního zákona)

(1) Incidenčními spory jsou

(…)

d/ spory na základě odpůrčí žaloby,

(…)

g/ spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem,

h/ další spory, které zákon označí jako spory incidenční.

(…)

§ 239 (insolvenčního zákona)

(…)

(4) Dlužníkovo plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno. Tím není dotčeno právo insolvenčního správce v případě, že šlo o peněžité plnění nebo že má jít o peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, požadovat odpůrčí žalobou vedle určení neúčinnosti dlužníkova právního úkonu i toto peněžité plnění nebo peněžitou náhradu plnění. Vylučovací žaloba není přípustná.

§ 9 (o. s. ř.)

(1) Nestanoví-li zákon jinak, jsou k řízení v prvním stupni příslušné okresní soudy.

(…)

§ 11 (o. s. ř.)

(1) Řízení se koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Věcně a místně příslušným je vždy také soud, jehož příslušnost již není možné podle zákona zkoumat nebo jehož příslušnost byla určena pravomocným rozhodnutím příslušného soudu.

(…)

§ 79 (o. s. ř.)

(1) Řízení se zahajuje na návrh. Návrh musí kromě obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrno, čeho se navrhovatel domáhá. Ve věcech, v nichž je účastníkem řízení svěřenský správce, musí návrh dále obsahovat i označení, že se jedná o svěřenského správce, a označení svěřenského fondu. Tento návrh, týká-li se dvoustranných právních poměrů mezi žalobcem a žalovaným (§ 90), se nazývá žalobou.

(…)

§ 104a (o. s. ř.)

(…)

(2) Má-li okresní nebo krajský soud za to, že není věcně příslušný, předloží věc se zprávou o tom svému nadřízenému vrchnímu soudu, jestliže věc podle jeho názoru náleží do věcné příslušnosti okresních, krajských nebo vrchních soudů, popřípadě soudů zřízených k projednávání a rozhodování věcí určitého druhu, nebo Nejvyššímu soudu, jestliže věc podle jeho názoru náleží do věcné příslušnosti Nejvyššího soudu. Účastníci řízení mají právo se k tomuto postupu a k soudem uváděným důvodům vyjádřit. Vrchní soud (Nejvyšší soud) pak rozhodne, které soudy jsou k projednání a rozhodnutí věci příslušné v prvním stupni, není-li sám věcně příslušný.

(…)

(7) Usnesením vrchního nebo Nejvyššího soudu o věcné příslušnosti jsou účastníci řízení a soudy vázáni.

(…)

§ 206 (o. s. ř.)

(1) Podá-li ten, kdo je k tomu oprávněn, včas přípustné odvolání, nenabývá rozhodnutí právní moci, dokud o odvolání pravomocně nerozhodne odvolací soud.

(2) Bylo-li však rozhodnuto o několika právech se samostatným skutkovým základem nebo týká-li se rozhodnutí několika účastníků, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe (§ 91 odst. 1) a odvolání se výslovně vztahuje jen na některá práva nebo na některé účastníky, není právní moc výroku, který není napaden, odvoláním dotčena. To neplatí v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který odvoláním nebyl výslovně dotčen, nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání poměru mezi účastníky.

(…)

§ 219a (o. s. ř.)

(1) Odvolací soud rozhodnutí zruší, jestliže

a/ tu jsou takové vady, že řízení nemělo proběhnout pro nedostatek podmínek řízení nebo rozhodoval věcně nepříslušný soud nebo vyloučený soudce anebo soud nebyl správně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát, popřípadě i jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a za odvolacího řízení nemohla být zjednána náprava,

(…)

§ 221 (o. s. ř.)

(1) Zruší-li odvolací soud rozhodnutí podle § 219a,

a/ vrátí věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, nebo

b/ postoupí věc věcně příslušnému okresnímu nebo krajskému soudu, popřípadě soudu zřízenému k projednávání a rozhodování věcí určitého druhu, anebo

(…)

47. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době rozhodnutí o úpadku dlužníka (1. 9. 2017) a do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn. Budiž dodáno, že s přihlédnutím k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb. se v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka (a tedy i ve sporech jím vyvolaných) i v době od 1. 6. 2019 uplatní insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019.

48. Ustanovení občanského soudního řádu v citovaném znění (pro věc rozhodném) nedoznala změn od podání žaloby v této věci (od 6. 8. 2018).

49. V daném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 (K povaze řízení o určení neplatnosti právního jednání), č. 2 (K věcné příslušnosti soudu) a č. 3 (K povinnosti vydat majetkový prospěch)

50. V českém procesním právu (a stejně tak v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu) se pro účely zkoumání překážky věci zahájené (litispendence) ve smyslu § 83 o. s. ř., případně pro účely zkoumání překážky věci rozsouzené (*res iudicata*) ve smyslu § 159a o. s. ř., prosazuje tzv. teorie identity skutku, a to závěrem, podle kterého o stejnou věc jde tehdy, jde-li v pozdějším řízení o tentýž nárok nebo stav, o němž již bylo zahájeno nebo pravomocně skončeno jiné řízení, a týká-li se stejného předmětu řízení a týchž osob, s tím, že tentýž předmět řízení je dán tehdy, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn, tedy ze stejného skutku. Pro posouzení, zda je dána překážka věci pravomocně rozhodnuté nebo překážka věci zahájené, není významné, jak soud skutek, který byl předmětem řízení, posoudil po právní stránce. Překážka věci pravomocně rozhodnuté je dána i tehdy, jestliže soud skutek posoudil po právní stránce nesprávně, popřípadě neúplně (např. skutek byl posouzen jako vztah ze smlouvy, ačkoliv ve skutečnosti šlo o odpovědnost za bezdůvodné obohacení). Co do totožnosti osob není samo o sobě významné, mají-li stejné osoby v různých řízeních rozdílné procesní postavení (např. vystupují-li v jednom řízení jako žalovaní a ve druhém jako žalobci). Týchž osob se řízení týká i v případě, jestliže v pozdějším řízení vystupují právní nástupci (z důvodu universální nebo singulární sukcese) osob, které jsou (byly) účastníky dříve zahájeného řízení. Srov. např. důvody usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 31 Cdo 365/2009, uveřejněného pod číslem 68/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 68/2011“), nebo usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 31 Cdo 2740/2012, uveřejněného pod číslem 82/2014 Sb. rozh. obč., anebo odstavec 57 odůvodnění usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. 31 Cdo 1178/2023, uveřejněného pod číslem 74/2024 Sb. rozh. obč.

51. Věcná (druhová, předmětová) příslušnost pak vymezuje (v § 9 a § 9a o. s. ř.) okruh působnosti mezi jednotlivými druhy soudů z toho hlediska, který druh soudů má v prvním stupni (v první instanci) „v náplni“ rozhodování o určitém typu sporů srov. v literatuře např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Drápal, L., Bureš, J. a kol., I. 2009“), str. 44, a obdobně pak díla Hora, V.: Československé civilní právo procesní, díl I., druhé opravené a doplněné vydání (nákladem vlastním), Praha 1926, str. 106 a 107, nebo Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha, Linde Praha – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2002, str. 117 a násl. V judikatuře srov. např. stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 2025, Cpjn 201/2024, uveřejněné pod číslem 1/2025 Sb. rozh. st. (dále jen „stanovisko“), odstavec 29.

52. Přitom nelze pominout, že podle judikatury Ústavního soudu je správné určení soudu věcně příslušného k projednání a rozhodnutí té které věci součástí práva na zákonného soudce ústavně zaručeného článkem 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“);

srov. např. důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1998, sp. zn. III. ÚS 200/98, uveřejněného pod číslem 155/1998 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu [nález je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 1. 1999, sp. zn. III. ÚS 293/98, uveřejněného pod číslem 11/1999 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, odstavec 19 odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. I. ÚS 1206/14, uveřejněného pod číslem 48/2015 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, nebo odstavec 17 odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 162/16, uveřejněného pod číslem 50/2016 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. V odstavci 19 odůvodnění nálezu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 904/08, uveřejněného pod číslem 118/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, k tomu Ústavní soud dodal, že nesprávným rozhodnutím soudu o věcné příslušnosti bude vždy též porušeno ústavně garantované právo na zákonného soudce. V jednom ze svých recentních nálezů (ze dne 19. 9. 2024, sp. zn. III. ÚS 1951/21) Ústavní soud doplnil (v odstavci 70 odůvodnění), že podstatou záruky v podobě práva na zákonného soudce je, že: „(…) podávání návrhů soudům … se odehrává podle předem stanovených pravidel (…)“. Srov. k tomu shodně opět i stanovisko, odstavec 24 a odstavec 29 *in fine*.

53. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi rovněž opakovaně vysvětlil, že občanský soudní řád vychází při stanovení věcné příslušnosti soudu ze zásady *perpetuatio fori* (promítnuté v § 11 odst. 1 o. s. ř.), podle níž se věcná příslušnost posuzuje podle okolností, které tu jsou v den zahájení řízení (§ 82 odst. 1 o. s. ř.), a takto určená příslušnost trvá až do skončení řízení; změny skutečností rozhodných pro posouzení věcné příslušnosti, jež nastanou až v průběhu řízení, jsou (nestanoví-li zákon jinak) nerozhodné. Touto zásadou se pak řídí (mají řídit) i vrchní soudy, rozhodují-li o věcné příslušnosti postupem podle § 104a o. s. ř. Rozhodnutí o věcné příslušnosti vydané podle posledně označeného ustanovení je pro účastníky i soud závazné (jak ostatně plyne z § 104a odst. 7 o. s. ř.). Poté, kdy vrchní soud rozhodne postupem podle § 104a o. s. ř., tudíž nemůže být v dané věci otázka věcné příslušnosti znovu úspěšně nastolena, a to bez ohledu na to, změní-li se skutečnosti rozhodné pro posouzení věcné příslušnosti. Usnesení o věcné příslušnosti vydané postupem podle § 104a o. s. ř. je závazné i tehdy, je-li věcně nesprávné.

54. K tomu srov. v judikatuře Nejvyššího soudu již důvody R 68/2011, jehož judikatorní význam je nadřazen rozhodnutím tříčlenných senátů Nejvyššího soudu o stejných otázkách, nebo důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2296/2013, uveřejněného pod číslem 69/2014 Sb. rozh. obč. V literatuře srov. shodně opět i Drápal, L., Bureš, J. a kol., I. 2009, str. 68.

55. S přihlédnutím k § 7 insolvenčního zákona pak v poměrech právní úpravy týkající se incidenčních sporů [tedy (ve smyslu § 2 písm. d) insolvenčního zákona) sporů vyvolaných insolvenčním řízením] má před úpravou obsaženou v občanském soudním řádu přednost pravidlo vymezující potud věcnou příslušnost krajských soudů jako soudů prvního stupně v § 7a písm. b) insolvenčního zákona. Pravidla zakotvená v občanském soudním řádu pro věcnou příslušnost v návaznosti na zásadu *perpetuatio fori* v § 11 odst. 1, § 104a, § 219a odst. 1 písm. a) a § 221 odst. 1 písm. b) o. s. ř. se však přiměřeně aplikují i pro incidenční spory (jak dokládají i dále označená rozhodnutí Nejvyššího soudu).

56. Skutečnost, že insolvenční soud žalobu pravomocně zčásti zamítl co do požadavku na určení neúčinnosti předmětných právních úkonů (právního jednání) [plateb z 21. 3. 2014 a 17. 12. 2014 coby plnění dluhu z půjček a zápůjčky], tedy není důvodem ke změně věcné příslušnosti soudu prvního stupně k projednání a rozhodnutí věci ve zbývající (nerozhodnuté) části. To ale ani nebyl důvod, pro který odvolací soud přikročil (druhým výrokem napadeného rozhodnutí) ke zrušení III. výroku rozsudku insolvenčního soudu a postoupení věci obvodnímu soudu.

57. Nejde ani o to, že by odvolací soud neměl předmětný spor v původní podobě za spor incidenční (jak nesprávně dovozuje dovolatel). Závěr odvolacího soudu, že k projednání a rozhodnutí sporu o vydání (zaplacení) částky 998 292 Kč jsou v prvním stupni věcně příslušné okresní soudy, totiž není založen na popření toho, že spor na základě odpůrčí žaloby je incidenčním sporem (§ 2 písm. d), § 159 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona) a že incidenčním sporem je ve smyslu § 2 písm. d) a § 159 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona spor o určení neplatnosti předmětných právních úkonů (právního jednání), nýbrž na tom, že po vyčerpání (věcném posouzení) otázek týkajících se těchto incidenčních sporů u věcně příslušného krajského soudu (insolvenčního soudu), umožňuje zjištěný skutkový stav věci (vycházející z žalobních tvrzení) posouzení požadavku na vydání (zaplacení) částky 998 292 Kč z titulu bezdůvodného obohacení získaného obohaceným (žalovaným) na úkor ochuzeného (dlužníka) plněním na základě neplatných smluv o půjčce a neplatné smlouvy o zápůjčce (§ 451 odst. 2 obč. zák., § 2991 o. z.) [jiné právní posouzení téhož skutku; srov. i § 118a odst. 2 o. s. ř.].

58. Obecně platí, že v těch případech, kdy žalobce kumuluje v žalobě vůči stejnému žalovanému několik různých nároků, z nichž některé nespadají do věcné příslušnosti soudu prvního stupně, u kterého se vede řízení, neospravedlňuje prolomení (porušení) práva na zákonného soudce garantovaného článkem 38 odst. 1 Listiny pouhá skutková nebo právní „blízkost“ (souvislost) těchto nároků. Jinak řečeno, soud není oprávněn věc projednat a rozhodnout o ní ohledně nároku, k jehož projednání a rozhodnutí v prvním stupni není věcně příslušný, jen proto, že jde o nárok uplatněný vůči žalovanému společně se skutkově a právně souvisejícím nárokem, k jehož projednání a rozhodnutí v prvním stupni je soud věcně příslušný. Toto pravidlo se prosazuje v soudní praxi i v těch případech, kdy nejde o objektivní kumulaci nároků žalobcem, nýbrž o to, že proti žalobě stojí (věcně nepříslušná) vzájemná žaloba žalovaného (srov. k tomu např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. 29 Cdo 3552/2020).

59. Dovolatel se odpůrčí žalobou domáhal jednak určení neúčinnosti právních úkonů (právního jednání) dlužníka spočívajících v zaplacení částky 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému, jednak zaplacení částky 998 292 Kč do majetkové podstaty dlužníka. Oba tyto požadavky jsou součástí odpůrčího nároku, což co do požadavku na zaplacení částky 998 292 Kč (navázaného na předchozí určení neúčinnosti plateb) plyne z § 239 odst. 4 věty druhé insolvenčního zákona.

60. Závěr, že takto požadované plnění nelze přiznat jako odpůrčí nárok (jelikož neplatnému právnímu úkonu nelze odporovat) je závěrem konečným ve vztahu k požadavku na určení neúčinnosti právních úkonů. Ve vztahu k požadavku na zaplacení částky 998 292 Kč však zjištěný skutkový stav věci (podle kterého žalovaný obdržel předmětné částky od dlužníka

na základě neplatných právních úkonů) nutně otevírá otázku, zda potud nelze vyhovět žalobě z titulu bezdůvodného obohacení žalovaného (obohaceného) na úkor dlužníka (ochuzeného).

61. Soudem věcně příslušným k žalobě o zaplacení (vrácení) bezdůvodného obohacení z neplatného právního úkonu je v prvním stupni soud okresní. Oproti mínění dovolatele pak požadavek na zaplacení (vrácení) bezdůvodného obohacení z neplatného právního úkonu není (nestává se) incidenčním sporem ve smyslu § 159 odst. 1 písm. g/ insolvenčního zákona jen proto, že žalobce se spolu s ním domáhá v režimu označeného ustanovení určení neplatnosti právních úkonů, z nichž vzešlo bezdůvodné obohacení žalovaného (obohaceného). Jinak řečeno, kdyby žaloba v této věci byla od počátku formulována tak, že žalobce se za základě popsaného skutku domáhá vůči žalovanému (obohacenému):

> [1] určení, že právní úkony dlužníka spočívající v zaplacení částky 928 292 Kč dne 21. 3. 2014 a částky 70 000 Kč dne 17. 12. 2014 žalovanému jsou neplatné,
>
> a zároveň
>
> [2] zaplacení částky 998 292 Kč (coby bezdůvodného obohacení žalovaného z těchto neplatných právních úkonů) do majetkové podstaty dlužníka,

pak by současně nebylo žádných pochyb o tom, že k projednání a rozhodnutí požadavku na určení neplatnosti právních úkonů je v prvním stupni věcně příslušný insolvenční soud (krajský soud), kdežto k projednání a rozhodnutí požadavku na zaplacení (vrácení) částky 998 292 Kč (coby bezdůvodného obohacení žalovaného z těchto neplatných právních úkonů) je v prvním stupni věcně příslušný okresní soud; pouhá skutková nebo právní „blízkost“ (souvislost) těchto nároků k jejich společnému projednání u jednoho soudu nestačí.

62. Tam, kde pravidla o věcné příslušnosti soudů při jiném právním posouzení téhož skutku zakládají věcnou příslušnost jiného soudu prvního stupně (než toho, u kterého řízení dosud probíhalo), je tedy odvolací soud oprávněn přijmout rozhodnutí podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. a § 221 odst. 1 písm. b) o. s. ř. V posuzované věci se tato možnost otevřela pravomocným rozhodnutím o zamítnutí odpůrčí žaloby; srov. v obdobných souvislostech např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sen. zn. 29 ICdo 29/2021, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2023, sen. zn. 29 ICdo 13/2022, anebo (opět) rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 124/2023. Oporou pro závěr, že insolvenční soud (krajský soud) je v prvním stupni věcně příslušný k projednání a rozhodnutí sporu o zaplacení (vydání, vrácení) bezdůvodného obohacení z neplatného právního úkonu, není ani úprava obsažená v § 233 odst. 1 a § 234 insolvenčního zákona [žádné z těchto ustanovení nepřiznává insolvenčnímu správci možnost domáhat se zaplacení (vrácení, vydání) bezdůvodného obohacení u insolvenčního soudu)]. Z dovolatelem citovaného rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 19/2016 takový závěr též neplyne (tam byla věcná příslušnost závazně určena rozhodnutím nadřízeného vrchního soudu).

63. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž v rozsahu druhého výroku napadeného rozhodnutí správné bez zřetele k tomu, zda případně obstojí (zda je správný) závěr, že předmětem řízení nebyl požadavek na určení neplatnosti právních úkonů (promítnutý v prvním výroku napadeného rozhodnutí). Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a

odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání proti druhému výroku napadeného rozhodnutí zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.).

K otázce č. 4 (K vázanosti soudu žalobním návrhem)

64. Závěru odvolacího soudu, že požadavek na určení neplatnosti plateb nebyl uplatněn žalobou ani později, oponuje dovolatel též poukazem na obsah jednání konaných u insolvenčního soudu 7. 10. 2024 a 8. 1. 2025.

65. Ze spisu se podává, že při jednání, jež se konalo 8. 1. 2025, zástupkyně žalobce s procesní plnou mocí uvedla, že „(…) trvají na žalobě tak, jak byla podána, respektive navrhují, aby soud rozhodl o neplatnosti právních úkonů dlužníka – platby ze dne 21. 3. 2014 a platby ze dne 17. 12. 2014. Pokud by soud neposoudil tyto platby jako neplatné, tak aby soud vyhověl žalobě a rozhodl o tom, že tyto úkony jsou neúčinné.“ [srov. protokol o jednání ze dne 8. 1. 2025, č. l. 351 p. v. (v němž se u data identifikujícího druhou platbu vyskytuje chyba v psaní, již Nejvyšší soud při reprodukci přednesu nepřevzal)]. Nehledě k tomu, že takto zachycený přednes neumožňuje bez dalšího uzavřít, zda šlo o další nárok uplatněný samostatně vedle již původních žalobních nároků, nebo zda šlo o nárok uplatněný formou eventuálního petitu (podle obsahu protokolu možná jako primární), v každém případě neobstojí úsudek odvolacího soudu, že požadavek, aby soud určil (současně nebo eventuálně) též neplatnost právních úkonů, se nepodává z žaloby ani z dalších podání žalobce učiněných v průběhu sporu (srov. reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 21 odůvodnění shora).

66. Dlužno dodat, že ve způsobu, jakým před insolvenčním soudem uplatnil požadavek na určení neplatnosti plateb, nemá jasno ani sám dovolatel, jenž potud (pro dovolací soud překvapivě) v dovolání tvrdí, že šlo o tzv. alternativní petit. K tomu, co se rozumí žalobou s alternativním petitem srov. v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol., I. 2009, str. 507, a v judikatuře např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2020, sp. zn. 29 Cdo 4717/2018 (s další tam označenou judikaturou). Za takového stavu věcí insolvenční soud bez vyjasnění povahy tohoto procesního úkonu a následného řádného připuštění změny žaloby (§ 95 o. s. ř.) nebyl oprávněn bez dalšího rozhodovat o určení neplatnosti právních úkonů. Ke změnám žaloby srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2502/2000, uveřejněný pod číslem 21/2003 Sb. rozh. obč., a z recentní judikatury Nejvyššího soudu např. odstavec 45 a násl. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2024, sen. zn. 29 ICdo 29/2022, uveřejněného pod číslem 4/2025 Sb. rozh. obč., a k postupu soudu, má-li podání, kterým žalobce uplatnil změnu žaloby, vady, srov. např. již důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2002, sp. zn. 21 Cdo 85/2002, uveřejněného pod číslem 57/2003 Sb. rozh. obč., a z recentní judikatury Nejvyššího soudu např. odstavec 37 a násl. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2023, sp. zn. 21 Cdo 175/2023.

67. Dovolání je z popsaných příčin důvodné (rozhodnutí odvolacího soudu je zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a k níž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti; § 242 odst. 3 o. s. ř.). Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení zrušil v prvním výroku a ve čtvrtém a pátém výroku (jež jsou závislými výroky o nákladech řízení; § 242 odst. 2 písm. a) o. s. ř.). Důvody, pro které bylo v označené části zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu (neujasněný předmět řízení), platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně; proto Nejvyšší soud zrušil ve vyhovujícím výroku o určení neplatnosti právních úkonů a v závislých výrocích

o nákladech řízení i toto rozhodnutí a potud vrátil věc insolvenčnímu soudu (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

68. Rozhodnutím o dovolání se stal bezpředmětným požadavek dovolatele na odklad právní moci a vykonatelnosti napadeného rozhodnutí.

č. 61

Tuzemská právní úprava uchovávání provozních a lokalizačních údajů obsažená v § 97 odst. 3 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, je rozporná s požadavky práva Evropské unie, jelikož nepřípustně směřuje k preventivnímu uchovávání údajů uživatelů služeb elektronických komunikací prakticky vždy, a to v takovém rozsahu údajů, ze kterého je možné vyvodit konkrétní závěry o soukromém životě osob.

Telekomunikace

§ 97 odst. 3 zákona č. 127/2005 Sb., čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58/ES

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2025, sp. zn. 30 Cdo 2556/2025, ECLI:CZ:NS:2025:30.CDO.2556.2025.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované v rozsahu, ve kterém směřovalo proti výroku I rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. 4. 2025, sp. zn. 54 Co 89/2025, ve zbývajícím rozsahu dovolání odmítl.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 (dále jen „soud prvního stupně“) svým (v pořadí již druhým) rozsudkem ze dne 23. 10. 2024, č. j. 31 C 22/2021-235, zamítl žalobu, kterou se žalobce po žalované domáhal zaslat datovou schránkou omluvu formulovanou tak, že „Česká republika se Vám prostřednictvím Ministerstva průmyslu a obchodu omlouvá za to, že přijetím právní úpravy ukládající poskytovatelům služeb elektronických komunikací dle § 97 odst. 3 a 4 zákona o elektronických komunikacích uchovávat provozní a lokalizační údaje o Vaší elektronické komunikaci porušila a nadále porušuje ustanovení čl. 15 odst. 1 Směrnice o soukromí a elektronických komunikacích. Tím dochází k neoprávněnému zásahu do Vašich osobnostních práv“ (výrok I). Soud prvního stupně dále rozhodl o nákladech řízení (výrok II).

2. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) v záhlaví označeným rozsudkem (dále také „napadené rozhodnutí“) rozsudek soudu prvního stupně k odvolání žalobce změnil tak, že žalovaná je mu povinna zaslat datovou schránkou omluvu následujícího znění: „Česká republika se Vám prostřednictvím Ministerstva průmyslu a obchodu omlouvá za to, že přijetím právní úpravy ukládající poskytovatelům služeb elektronických komunikací dle § 97 odst. 3 a 4 zákona o elektronických komunikacích povinnost uchovávat provozní a lokalizační údaje o Vaší elektronické komunikaci porušila a nadále porušuje ustanovení čl. 15 odst. 1 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (Směrnice o soukromí a elektronické komunikaci). Tím dochází k neoprávněnému zásahu do Vašich osobnostních práv“ (výrok I rozsudku odvolacího soudu). Odvolací soud také rozhodl o nákladech před soudy všech stupňů (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

3. Takto soudy rozhodly v návaznosti na předchozí kasační zásah Nejvyššího soudu ve věci žaloby, kterou se žalobce domáhal náhrady nemajetkové újmy, která mu podle něj vznikla nesprávnou implementací Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací (dále též „směrnice o soukromí a elektronických komunikacích“ nebo „směrnice 2002/58“) vedoucí k plošnému shromažďování a zpracování provozních a lokalizačních údajů, které podle žalobních tvrzení vedlo k zásahu do práv žalobce.

4. Ve fázi řízení před kasačním zásahem Nejvyššího soudu [tj. rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 8. 2. 2023, č. j. 31 C 22/2021-116, a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2023, č. j. 54 Co 134/2023-143] soudy nižších stupňů původně žalobu zamítly s argumentací, že žalobcem tvrzená újma je toliko újmou potenciální a že žalobce netvrdil, tím méně prokázal, vznik konkrétní újmy v důsledku toho, že mobilní operátor uchovává na základě zákona po určitou dobu provozní a lokalizační údaje týkající se žalobce. Žalobce se tak spíše než ochrany vlastních osobnostních práv podle soudů nižších stupňů domáhal ochrany veřejného zájmu, jemuž se civilněprávní ochrana osobnosti člověka a jeho přirozených práv neposkytuje. Odvolací soud nadto doplnil, že normotvorná činnost státu nemůže být posuzována jako nesprávný úřední postup; i tato podmínka nástupu odpovědnosti státu za újmu tak chyběla.

5. Výše uvedené rozsudky zrušil Nejvyšší soud svým rozsudkem ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. 30 Cdo 3909/2023, uveřejněným za účelem sjednocení praxe nižších soudů pod číslem 14/2025 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (dále také „předchozí kasační rozhodnutí“). V něm Nejvyšší soud v obecné rovině upozornil, že z práva Evropské unie vyplývá povinnost státu nahradit újmu vzniklou porušením unijních norem a že tato povinnost se uplatní i tehdy, pokud k porušení unijního práva došlo legislativní činností [tedy např. i v případě porušení spočívajícího v absentující, nesprávné či neúplné implementaci směrnic Evropské unie], a to i přesto, že normotvornou (ne)činnost tuzemského zákonodárce obecně nelze ve smyslu vnitrostátního zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů [dále též „OdpŠk“], považovat za nesprávný úřední postup, a tento zákon se tak v čistě vnitrostátních situacích na legislativní činnost státu nevztahuje. Dále Nejvyšší soud poukázal na to, že z důvodu koherence odškodňování zásahů do základních práv [v tomto případě práv na soukromí a informační sebeurčení] je třeba v případě, kdy je stát skrze svou legislativní činnost zodpovědný za zpracovávání osobních údajů třetí osobou, které by ovšem v případě řádné implementace směrnice 2002/58 nenastalo, vznik nemajetkové újmy posuzovat obdobně, jako by byl posuzován v intencích čl. 82 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. 4. 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (dále jen „GDPR“). Přestože jde v nynějším řízením co do subjektů o odlišnou situaci než tu, na kterou míří čl. 82 GDPR, z důvodu zajištění stejného přístupu ve srovnatelných situacích je nutné zohlednit závěry Soudního dvora [„Soudní dvůr“ v textu tohoto rozsudku odkazuje na Soudní dvůr Soudního dvora Evropské unie, neboť Soudní dvůr EU je tvořen dvěma soudy – Soudním dvorem a Tribunálem] týkající se odškodnitelné újmy přijaté v kontextu čl. 82 GDPR i v poměrech, jejichž úprava jinak zásadně náleží tuzemskému právnímu řádu; tedy i v nynější věci. Z předmětné rozhodovací činnosti Soudního dvora

Evropské unie (dále jen „Soudní dvůr“, popř. též „Tribunál“) potom vyplývá, že pro závěr ohledně vzniku nemajetkové újmy bude zpravidla stačit, že se pocit zásahu do morální integrity dotčené osoby, vzhledem ke konkrétním okolnostem případu a k postavení této osoby, nejeví nepravděpodobným. Nejvyšší soud tak dřívější rozhodnutí obou soudů zrušil a věc jim vrátil k dalšímu řízení, především k vyřešení otázky vzniku odškodnitelné nemajetkové újmy na straně žalobce.

6. Soud prvního stupně ve svém druhém rozhodnutí ve věci žalobu opět zamítl, neboť „neuvěřil, že v případě žalobce došlo ke vzniku škody představující duševní útrapy či pocity nejistoty a obavy o profesní budoucnost“, ale naopak žalobce „spíše než zadostiučinění za vlastní újmu žalobce sledoval především odborný zájem o projednávanou problematiku“. Z těchto důvodů soud prvního stupně dospěl k závěru, že na straně žalobce nedošlo ke vzniku újmy, jež je nutným předpokladem k uložení jejího odčinění, proto žalobu zamítl.

7. Odvolací soud v nyní napadeném rozhodnutí závěrům soudu prvního stupně (obsaženým v jeho druhém rozsudku) nepřisvědčil a jeho rozsudek změnil tak, že žalobě vyhověl, když žalované uložil povinnost omluvit se žalobci. Odvolací soud předně uzavřel, že Soudní dvůr institut preventivního plošného a nerozlišujícího ukládání provozních a lokalizačních údajů shledal přípustným pouze v případě závažného ohrožení národní bezpečnosti, které je bezprostřední, aktuální a reálné, a to odůvodněným příkazem přezkoumatelným soudem nebo jiným nezávislým orgánem na dobu nezbytně nutnou při zachování zásady minimalizace zásahu na to, co je nezbytně nutné. Judikatura Soudního dvora je podle odvolacího soudu natolik výmluvná, že i jen plošné a nerozlišující uchovávání provozních a lokalizačních údajů je v rozporu se směrnicí 2002/58, kdy navíc se tak děje na dobu 6 měsíců bez ohledu na to, že se stát nachází či nenachází v bezprostředním ohrožení národní bezpečnosti. Na těchto závěrech nemůže podle mínění odvolacího soudu ničeho změnit ani žalovanou v řízení zdůrazňovaný rozsudek Soudního dvora ze dne 30. 4. 2024 ve věci C-470/21, La Quadrature du Net a další (dále „La Quadrature du Net II“), neboť toto rozhodnutí sice za určitých podmínek umožňuje stanovit povinnost uchovávání osobních údajů, předmětná česká úprava však tyto podmínky nenaplňuje. Odvolací soud proto uzavřel, že vnitrostátní úprava vtělená do zákona č. 127/2005 Sb. je v rozporu se směrnicí 2002/58, a lze tak stát činit odpovědným za nedostatečnou implementaci unijní legislativy do vnitrostátní právní úpravy. K otázce samotné újmy potom odvolací soud rozdílně od soudu prvního stupně shledal, že „v případě osoby, která se o posuzovanou problematiku data retention zajímá, má nečinnost státu ohledně přijetí adekvátní vnitrostátní právní úpravy tíživější následky než v případě osoby, které je ‚vlastně jedno‘, že jsou její elektronická data shromažďována a uchovávána.“ Pakliže platí, že již samotné uchovávání údajů a s tím spojená možnost jejich zneužití jsou způsobilé do základního práva na ochranu soukromí zasáhnout, a žalobce navíc pro odvolací soud srozumitelně vyložil, že jako novinář má zájem na ochraně svých informačních zdrojů, kterou mu současná právní úprava náležitě negarantuje, o vzniku žalobcem tvrzené újmy, nebylo namístě pochybovat. Odvolací soud proto žalobcem v tomto řízení uplatněný požadavek na poskytnutí satisfakce ve formě jím formulované písemné omluvy shledal oprávněným.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu, patrně v celém jeho rozsahu, podala žalovaná [dále též „dovolatelka“] včasné dovolání.

9. Jeho přípustnost odvozovala od toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, které dosud nebyly v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu vyřešeny. Tyto otázky však dovolatelka *expressis verbis* neuvádí, z textu dovolání potom ani implicitně nevyplývá, o jaké otázky by se přesně mělo jednat. Dovolatelka však upozorňuje na řadu podle jejího názoru nesprávných právních úvah odvolacího soudu, Nejvyšší soud tak její nosnou argumentaci krátce zrekapituluje.

č. 61

10. Dovolatelka nejprve namítá, že (1) se odvolací soud nedostatečně zabýval naplněním tří podmínek odpovědnosti státu za újmu způsobenou porušením unijního práva, tj. že dotčené pravidlo unijního práva zakládá práva jednotlivců, že existuje dostatečně závažné porušení a že je zjištěna příčinná souvislost mezi porušením a utrpěnou škodou. Odvolacímu soudu dovolatelka především vytýká, že se „vůbec nezabýval“ naplněním první podmínky, tedy tím, zda bylo předmětnou nesprávnou implementací porušeno pravidlo, jehož cílem je přiznání práv jednotlivcům. Dále se dovolatelka (2) „vymezuje proti závěru, že z judikatury SDEU vyplývá možnost domáhat se nemajetkové újmy na základě nesprávného zpracování osobních údajů“. Poukazuje na to, že ne každé porušení GDPR samo o sobě zakládá právo na náhradu újmy a pouhé tvrzení o obavě z možného zneužití osobních údajů bez prokázaného negativního důsledku nemůže vést k náhradě újmy podle čl. 82 GDPR. Dovolatelka také uvádí, že (3) „vznik nemajetkové újmy nebyl v dosavadním řízení prokázán a způsob, jakým se odvolací soud s touto otázkou vypořádal […], je zcela neadekvátní a nedostačující.“ K zásahu do práv žalobce a tím případně ke vzniku újmy mohlo dojít pouze uchováváním té podmnožiny dat, jejichž plošné a neadresné uchovávání nepřipouští unijní právo. K této části dovolání potom dovolatelka poněkud nesouvisle dodává, že pokud by tuzemská úprava uchovávání osobních údajů byla shledána rozpornou s unijním právem, měl odvolací soud zkoumat, „zda k porušení [žalobcových] práv došlo ze strany ČR zaviněně“. Jako další námitku dovolatelka uvádí (4) posun v rozhodovací činnosti Soudního dvora. Podle dovolatelky zejména z výše citovaného rozsudku Soudního dvora La Quadrature du Net II vyplývá odklon Soudního dvora od jeho dřívějšího striktního přístupu k posuzování protiprávnosti plošného a neadresného uchovávání osobních údajů. Dovolatelčinu argumentaci zde lze shrnout tak, že jelikož Soudní dvůr v rozhodnutí La Quadrature du Net II vyslovil, že uchovávání souboru, byť i velkého, statických a dynamických IP adres používaných osobou v určitém období, nepředstavuje nutně závažný zásah do základních práv, měl odvolací soud jednoznačně určit, které z uchovávaných údajů tuzemská právní úprava požaduje uchovávat v rozporu s unijním právem a uchovávání kterých naopak lze s ohledem na uvedené závěry Soudního dvora tolerovat. V další části potom dovolatelka namítá, že (5) jelikož povinnost uchovávat provozní a lokalizační údaje dopadá pouze na vymezené fyzické nebo právnické osoby a zároveň nejsou uchovávána všechna data v telekomunikačním provozu vznikající, nejde ve skutečnosti o plošný a nerozlišující sběr údajů ve smyslu rozhodovací praxe Soudního dvora. Dovolatelka také uvádí, že (6) předmětem řízení nebylo konkretizování záruk proti zneužití dat, předchozí instance se touto otázkou nezabývaly a dovolatelce není jasné, v jakém aspektu mají být poskytnuté záruky nedostatečné. Naopak má za to, že současné nastavení poskytuje vysokou

úroveň ochrany. Dovolatelka je toho názoru, že omezení uchovávání údajů u poskytovatelů, kteří dle české právní úpravy mají v současné době takovou povinnost, by vedlo ke značnému ztížení a narušení odhalování závažné trestné činnosti. Dovolatelka se dále (7) neztotožňuje se závěrem odvolacího soudu o neprokázání ohrožení pro národní bezpečnost nebo bezprostředního nebezpečí pro stát. V kontextu zejména války na Ukrajině, jenž byla vyvolána invazí vojsk Ruské federace, upozornila na tzv. hybridní aktivity směřované proti České republice. Podle dovolatelky je třeba připomenout, že v České republice stále platí stupeň B ohrožení terorismem, tedy stav, kdy není známa konkrétní hrozba teroristických aktivit na území ČR, došlo však k výraznému zhoršení mezinárodní situace, a to do takové míry, že její projevy mohou významně ovlivnit bezpečnostní situaci v České republice. Další námitku dovolatelka předkládá ve formě výhrady, podle níž (8) odvolací soud měl zohlednit, že s využitím provozních a lokalizačních údajů počítají i zcela nové právní předpisy, jako např. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/1114 ze dne 31. 5. 2023, o trzích kryptoaktiv a o změně nařízení (EU) č. 1093/2010 a (EU) č. 1095/2010 a směrnic 2013/36/EU a (EU) 2019/1937 (dále též jen „nařízení MiCA“), které bylo nově implementováno do českého právního řádu zákonem č. 31/2025 Sb., o implementaci předpisů Evropské unie v oblasti digitalizace finančního trhu (zákon o digitalizaci finančního trhu), nebo směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2555, ze dne 14. 12. 2022, o opatřeních k zajištění vysoké společné úrovně kybernetické bezpečnosti v Unii a o změně nařízení (EU) č. 910/2014 a směrnice (EU) 2018/1972 a o zrušení směrnice (EU) 2016/1148 (dále jen „směrnice NIS2“). Bez systematického zaznamenávání údajů o elektronické komunikaci však podle dovolatelky není možné dostát požadavkům zajištění kybernetické bezpečnosti, kterou směrnice předpokládají, přičemž uchovávání technických údajů o elektronické komunikaci a dalších záznamů je tedy nezbytné, byť není směrnicemi výslovně jmenováno. Odvolací soud měl podle dovolatelky tento kontext zohlednit minimálně při výkladu rozsahu možné újmy, proporcionality a systematického zasazení dané právní úpravy do rámce unijního práva. Jako předposlední dovolatelka namítá, že (9) uložená omluva je formulována příliš široce. Materiálně jde o zasazení argumentace uvedené výše pod bodem (4) týkající se potřeby diferenciace jednotlivých typů údajů do kontextu formulace omluvy: dovolatelka soudí, že jelikož podle jejích tvrzení některé skupiny údajů nepodléhají tak přísným požadavkům jako jiné, měla by formulace omluvy toto rozlišování náležitě reflektovat. Nakonec potom dovolatelka uvádí, že (10) klasifikace legislativní činnosti státu jako nesprávný úřední postup bez existence rozhodnutí Ústavního soudu o protiústavnosti posuzovaného předpisu „porušuje princip dělby moci“. Upozorňuje také na to, že Komise (míněna tzv. Evropská komise), která kontroluje, zda jsou vnitrostátní prováděcí opatření úplná a zda splňují cíle stanovené směrnicí, a která je oprávněna zahájit řízení o nesplnění povinnosti, Českou republiku k nápravě předmětného stavu nevyzvala.

11. K podanému dovolání se vyjádřil žalobce. V něm zdůraznil, že se ztotožňuje se závěrem odvolacího soudu ohledně dostatečně závažného porušení práva EU a s tím, že tuzemská právní úprava požadavkům unijního práva neodpovídá. Co se týče dopadů dovolatelkou uváděného rozsudku La Quadrature du Net II, podle žalobce tuzemská právní úprava nesplňuje ani mírnější režim zde aplikovaný na IP adresy, jelikož podle bodu 83 uvedeného rozsudku se členský stát musí ujistit, že způsoby uchovávání údajů mohou zaručit, že je vyloučeno jakékoli kombinování uvedených IP adres s ostatními uchovávanými údaji, které by umožnilo vyvodit přesné závěry o soukromém životě osob, jejichž údaje jsou takto uchovávány. Takový přístup však tuzemská úprava nezaujímá. Co do otázky existence a rozsahu způsobené újmy,

žalobce má za to, že hodnocení odvolacím soudem je plně v souladu se závěry kasačního rozhodnutí dovolacího soudu v nynějším řízení. K argumentu dovolatelky, že z rozhodnutí Soudního dvora nevyplývá, jaká data by měla být uchovávána a jakým způsobem, uvádí žalobce, že to je pro nynější věc irelevantní, neboť z judikatury „vyplývá naprosto jednoznačně, jakým způsobem sběr a uchovávání dat probíhat nemá, a to je způsobem plošného a nevýběrového uchovávání dat.“ Argumentaci dovolatelky ohledně ohrožení bezpečnosti státu považuje žalobce za irelevantní. Z těchto důvodů žalobce dovolacímu soudu navrhl, aby dovolání odmítl, případně aby jej zamítl.

12. K replice žalobce podala dovolatelka dupliku doplněnou obsáhlým přílohovým materiálem. Mimo opakování své argumentace obsažené v dovolání se zde dovolatelka vyjadřuje k „tvrzení o nadužívání dat“. K tomu uvádí, že tato argumentace žalobce je zřetelně nepřiléhavá, neboť z uchovávaného množství údajů je oprávněnými orgány ve skutečnosti vyžadován pouze zlomek z nich. K údaji uvedenému žalobcem o žádostech o přístup k uchovávaným údajům za roky 2023 a 2024, dovolatelka doplňuje, že přibližně čtvrtina z těchto žádostí byla učiněna se souhlasem uživatele zařízení. Za povšimnutí podle dovolatelky stojí, že od roku 2022 dochází ke zněkolikanásobení počtu žádostí se souhlasem uživatele [zatímco v roce 2021 tyto žádosti tvořily přibližně 9 % všech žádostí, v roce 2024 již tvořily přes 28 % všech žádostí; pozn. Nejvyššího soudu], což je v rozporu s tvrzením žalobce o tom, že by „převážná část obyvatel ČR byla uchováváním dat nějak ohrožena“. Ke své duplice dovolatelka přiložila jako přílohu též část dokumentu nazvaného Analýza odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí dle trestního řádu a rušení provozu elektronických komunikací Policií ČR za rok 2024, nedoprovází jej však žádnou argumentací, ani jinak neuvádí, jakým způsobem daný dokument souvisí s nynějším řízením.

13. Žalobce možnost reakce na dupliku dovolatelky nevyužil s tím, že by již ničím novým nepřispěla k právnímu posouzení věci.

III.
Přípustnost dovolání

14. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

15. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou (účastníkem řízení), za splnění podmínky § 241 o. s. ř.

16. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

17. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

18. V tom rozsahu, ve kterém je dovoláním napaden výrok II napadeného rozhodnutí je dovolání nepřípustné, neboť dovolání není podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. objektivně přípustné v rozsahu, v němž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení, resp. řízení před soudem prvního stupně. Nejvyššímu soudu tak nezbylo, než v této části dovolání jako nepřípustné odmítnout (§ 243c odst. 1 o. s. ř.), a dále se zabýval již jen přípustností dovolání směřujícího proti měnícímu výroku I rozsudku odvolacího soudu.

19. Přípustnost dovolání nemohou ve smyslu § 237 o. s. ř. založit námitky (2) a (3), jejichž společnou podstatou je nesouhlas dovolatelky se závěrem odvolacího soudu ohledně vzniku nemajetkové újmy žalobce. Dovolatelka zde předpokládá, že odvolací soud v rozporu se závěry Nejvyššího soudu vyslovenými v předchozím kasačním rozhodnutí vyvozuje závěry o existenci újmy ze samotného porušení unijního práva. Takový závěr však odvolací soud neučinil. Naopak, v bodě 26 napadeného rozhodnutí odvolací soud náležitým způsobem převzal závěry předchozího kasačního rozhodnutí ohledně toho, že předmětná újma může spočívat již v pouhé „ztrátě kontroly“ žalobce nad údaji a v obavě ze zneužití osobních údajů samotných (viz body 55-56). Na tomto základě následně odvolací soud uzavřel, že má takovou újmu vzhledem k osobě žalobce, a to s přihlédnutím k subjektivní, profesní a společenské rovině, za prokázanou. Tomuto hodnocení nelze v rovině právního posouzení ničeho vytknout. Tvrzení dovolatelky, že odvolací soud dovozuje újmu ze samotného porušení, je tak nesprávné a míjí se se závěry odvolacího soudu, což danou námitku bez dalšího diskvalifikuje z možnosti jejího věcného přezkumu ve smyslu § 237 o. s. ř. (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 808/97, uveřejněné pod č. 27/2001 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek). Hodnocení odvolacího soudu tak není rozporné ani se závěry předchozího kasačního rozhodnutí, ani se závěry dovolatelkou citovaného rozsudku Soudního dvora ze dne 20. 6. 2024 ve věci C-590/22, AT. Toto rozhodnutí ostatně jen reprodukuje závěry jiných rozhodnutí Soudního dvora, ze kterých Nejvyšší soud v předchozím kasačním rozhodnutí vycházel.

20. Pokud má dovolatelka za to, že nebyl prokázán negativní důsledek obavy z možného zneužití údajů se zohledněním postavení (konkrétního) žalobce, jedná se o nepřípustnou kritiku skutkových závěrů odvolacího soudu, jejich správnosti či úplnosti, která přitom nevystihuje jediný způsobilý dovolací důvod v podobě nesprávného právního posouzení věci [podle § 241a odst. 1 o. s. ř.] a současně ani nezakládá žádnou kvalifikovanou otázku hmotného či procesního práva, způsobilou odůvodnit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. (k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1663/2009; shodně též usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 5. 2009, sp. zn. IV. ÚS 710/09). Proto ani případný odlišný názor dovolatelky na to, jaké skutečnosti lze mít na základě provedených důkazů za prokázané, popřípadě zda provedené důkazy stačí k prokázání relevantních skutečností, není s ohledem na zásadu volného hodnocení důkazů (§ 132 o. s. ř.) způsobilý zpochybnit zjištěný skutkový stav ani právní posouzení odvolacího soudu (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2012, sp. zn. 25 Cdo 617/2012).

21. Přípustnost nemůže založit ani námitka (6), kterou dovolatelka přednáší řadu argumentů týkajících se stupně zabezpečení uchovávaných údajů a možnosti přístupu k nim. Jakékoliv případné vyřešení otázky míry zabezpečení uchovávaných údajů by se totiž nijak nemohlo projevit ve výsledku nynějšího sporu.

22. Soudní dvůr sice určil, že právní úprava, která preventivně umožňuje cílené uchovávání provozních a lokalizačních údajů za účelem boje proti závažné trestné činnosti, musí zajistit, aby osoby, jejichž údaje jsou uchovávány, měly dostatečné záruky umožňující účinně chránit jejich osobní údaje proti riziku zneužití (rozsudek Soudního dvora ze dne 21. 12. 2016, ve spojených věcech C-203/15 a C-698/15, Tele2 Sverige, dále jen „Tele2 Sverige“, bod 109). Úroveň zabezpečení tak na první pohled není bez relevance. Tento požadavek je ovšem vztažen na cílené uchovávání, nikoliv na uchovávání plošné a nerozlišující. Přitom ovšem zároveň platí, že přístup k uchovávaným údajům, ke kterému se vztahuje argumentace týkající se bezpečnostních záruk, představuje odlišný a samostatný zásah do základních práv oproti samotnému uchovávání těchto údajů (srovnej La Quadrature du Net, body 115 a 116; La Quadrature du Net II, bod 69). Nehledě na pravidla upravující zabezpečení proti zneužití tak z rozhodovací praxe Soudního dvora potom vyplývá, že právní úprava souladná s požadavky unijního práva každopádně musí být založena na objektivních skutečnostech, na jejichž základě lze vymezit okruh osob z řad veřejnosti, jejichž údaje mohou vykázat minimálně nepřímou souvislost se závažnou trestnou činností nebo určitým způsobem přispívat k boji proti závažné trestné činnosti či k předcházení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti (Tele2 Sverige, bod 111). Vnitrostátní právní předpisy týkající se zabezpečení uchovávaných údajů a přístupu k nim tak nemohou být z povahy věci způsobilé omezit, či dokonce zhojit závažný zásah do práv zaručených v článcích 5 a 6 směrnice 2002/58 a čl. 7 a 8 Listiny EU (rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 4. 2022 ve věci C-140/20, Commissioner of An Garda Síochána, dále „Commissioner of An Garda Síochána“, bod 47).

23. Jinými slovy, dokud jsou uchovávané údaje shromažďovány preventivně o téměř veškerém obyvatelstvu bez jakéhokoli rozlišování, omezení či výjimky [k obsahu kritéria plošného a nerozlišujícího uchovávání srovnej oddíl IV. b) tohoto rozhodnutí], nezpůsobí ani jakékoliv hypotetické či skutečné bezpečnostní záruky soulad takové právní úpravy s právem EU, neboť rozpor s unijním právem je dán již samotným shromažďováním (k danému ostatně obdobně srovnej také předchozí kasační rozhodnutí a jeho bod 80).

24. Nepřípustná je z hlediska § 237 o. s. ř. také námitka žalované (7) týkající se ohrožení národní bezpečnosti. Dovolatelka k ní uvádí, že prokazování ohrožení národní bezpečnosti dosud nebylo předmětem dokazování v žádné předchozí soudní instanci a vzhledem k předmětu sporu nepovažovala za nutné tuto skutečnost prokazovat. Ve svém dovolání potom zejména argumentuje, že se bezpečnostní situace podstatně změnila po vypuknutí ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny, jenž byl vyvolán vojenskou invazí vojsk Ruské federace. Ani toto tvrzené ohrožení národní bezpečnosti, pokud by bylo v řízení prokázáno, by však nebylo způsobilé se projevit na úspěchu dovolatelky v této věci.

25. Je pravdou, že Soudní dvůr uvedl, že plošné a nerozlišující uchovávání údajů je přípustné v situacích, kdy stát čelí závažnému ohrožení národní bezpečnosti, které se jeví jako skutečné a aktuální nebo předvídatelné, přičemž ovšem příkaz k takovému uchovávání musí být vydán pouze na dobu nezbytně nutnou, avšak s možností prodloužení, přičemž rozhodnutí o uložení tohoto příkazu může být předmětem účinného přezkumu soudem nebo nezávislým správním orgánem (srovnej bod 81 předchozího kasačního rozhodnutí a judikaturu Soudního dvora tam uvedenou). Zároveň je ovšem třeba mít na paměti, že každý podobný příkaz představuje výjimku z obecného pravidla, kterým je obecný zákaz plošného a nerozlišujícího uchovávání údajů. V tomto směru potom nicméně platí, že požadavek, aby každé omezení výkonu

základních práv bylo stanoveno zákonem, implikuje, že právní základ dovolující zásah do těchto práv musí sám definovat rozsah omezení výkonu dotyčného práva (srovnej např. rozsudky Soudního dvora ze dne 20. 11. 2025 ve věci C-57/23, Policejní prezidium, bod 58; ze dne 6. 10. 2020 ve věci C-623/17, Privacy International, bod 65; ze dne 16. 7. 2020 ve věci C-311/18, Facebook Ireland a Schrems, bod 175; nebo ze dne 6. 10. 2015 ve věci C-362/14, Schrems, bod 91).

26. Promítnuto do nynější věci uvedené znamená, že vztah mezi (přípustným) plošným a nerozlišujícím uchováváním údajů na straně jedné a závažným ohrožením národní bezpečnosti či obdobným stavem na straně druhé musí vyplývat ze samotné právní úpravy. To se ostatně podává také z výše uvedeného požadavku, že naplnění zákonných podmínek pro takové uchovávání údajů musí být způsobilé být předmětem soudního či správního přezkumu. Jinak řečeno, výše zmiňované podmínky kategoricky formulované Soudním dvorem směřují vůči nastavení právní úpravy jako takové, nikoliv, jak naznačuje dovolatelka, vůči materiálním okolnostem, které vedly k přijetí (či k setrvání v účinnosti) předpisu stanovujícího povinnost plošného a nerozlišujícího uchovávání údajů. Zákon č. 127/2005 Sb., zákon o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (dále také „zákon o elektronických komunikacích“), však žádná taková pravidla pro plošné uchovávání údajů v případě závažného ohrožení národní bezpečnosti České republiky či obdobného stavu nedefinuje, tím méně stanoví časový prostor, v němž k zásahu do základních práv občanů EU může docházet. Tím méně potom umožňuje soudní kontrolu takového opatření. Jestliže taková právní úprava absentuje, je nejen s ohledem na závěry judikatury Soudního dvora vyloučeno se zabývat tím, zda (zákonem nepředvídané) ohrožení České republiky nastalo a zda je natolik intenzivní, aby zásah do práv výše popsaných ospravedlnilo.

27. Nelze si také nevšimnout, že původní žaloba v nynější věci byla podána dne 25. 5. 2021. Přesto se argumentace dovolatelky zaměřuje prakticky výhradně na události související s vojenskou invazí ruských vojsk na území Ukrajiny, konkrétně potom na události z roku 2024 či mladší. Dovolatelka se tak účelově snaží popřít svou odpovědnost za újmu vzniklou protiprávností úpravy uchovávání údajů, která ji musela být dlouhodobě známa (ostatně podle výsledků dokazování na ni opakovaně upozorňoval i Úřad pro ochranu osobních údajů), až cynickým ex post odkazem na závažné události a skutečnosti, které však nemohly být jakkoliv předvídány v době, kdy předmětná právní úprava vznikla, popř. nabyla v květnu 2005 účinnosti (resp. kdy mělo vlivem práva Evropské unie a navazující jednoznačné judikatury Soudního dvora dojít k její revizi).

28. Časová působnost je také hlavním důvodem pro nepřípustnost námitky žalované (8), jejíž podstatou je tvrzené nezohlednění kontextu ostatních aktů sekundárního práva Evropské unie upravujících využívání provozních a lokalizačních údajů, totiž nařízení MiCA a směrnice NIS2. Z těch podle dovolatelky taktéž vyplývá povinnost uchovávání předmětných údajů, směrnici 2002/58 tak podle ní nelze posuzovat izolovaně. Je však třeba upozornit, že obě dovolatelkou citované směrnice vstoupily v účinnost až po podání žaloby v nynější věci, jakákoliv jejich tvrzená spojitost s úpravou uchovávání provozních a lokalizačních údajů podle směrnice 2002/58 by tak byla pro závěr o protiprávnosti tuzemské úpravy, která vedla ke vzniku újmy žalobce, *ratione temporis* zcela nerozhodná. Z tohoto důvodu je tato námitka, pokud směřuje k té části žalobci přiznané omluvy, kterou se dovolatelka omlouvá, že „porušila“ [tj. směřuje do období před podáním žaloby] ustanovení čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58, nepřípustná.

29. Ohledně té části omluvy, která se týká toho, že dovolatelka výše uvedené ustanovení „nadále porušuje“, pak i v tomto rozsahu shledal Nejvyšší soud námitku (8) ve smyslu § 237 o. s. ř. nepřípustnou. Nejvyšší soud totiž nesdílí dovolatelčino přesvědčení, že „terminologicko-definiční“ čl. 6 směrnice NIS2, který ve svém odst. 1 písm. c) uvádí, že „sítí a informačním systémem“ se pro potřeby této směrnice rozumí také „digitální data, jež jsou prvky uvedenými v písmenech a) a b) uchovávána, zpracovávána, opětovně vyhledávána nebo předávána za účelem jejich provozu, použití, ochrany a údržby“, má jakýkoliv normativní přesah týkající se obecné přípustnosti plošného a nerozlišujícího uchovávání provozních a lokalizačních údajů podle směrnice 2002/58. Toto ustanovení toliko určuje, co se rozumí „sítí a informačním systémem“ pro potřeby směrnice NIS2, rozhodně však nejde o omezení ochrany jednotlivců založené směrnicí 2002/58 tak, jak ji dlouhodobě vykládá Soudní dvůr. Ostatně, vymezení oblasti působnosti směrnice NIS2 v jejím čl. 2 odst. 12 a 14, jakož i bod 14 odůvodnění (recitálu) této směrnice, jasně stanoví, že touto směrnicí není směrnice 2002/58 dotčena. Normativní působení směrnice NIS2 vůči režimu uchovávání údajů podle směrnice 2002/58, jak jej uvádí dovolatelka, je tak třeba odmítnout. Stejně tak je v nynější věci nerozhodné ustanovení § 16 zákona o digitalizaci finančního trhu, vycházející z nařízení MiCA. Toto ustanovení totiž upravuje přístup k uchovávaným provozním a lokalizačním údajům, nikoliv však režim jejich uchovávání, který tvoří předmět nynějšího přezkumu. Lze tak v tomto ohledu odkázat na odůvodnění tohoto rozsudku poskytnuté výše k námitce (6).

30. Přípustnost dovolání nezakládá ani námitka (10) týkající se absence vyslovení protiústavnosti tuzemské legislativy Ústavním soudem. Nejvyšší soud v předcházejícím kasačním rozhodnutí (srovnej jeho body 84-85) vyslovil, že přezkum protiústavnosti ustanovení zákona Ústavním soudem je ve své podstatě odlišný (užší, resp. jiný) než přezkum souladnosti těchto vnitrostátních ustanovení s unijním právem obecnými soudy a že závěr o jednom neimplikuje závěr o druhém. Pro posouzení odpovědnosti České republiky za újmu způsobenou legislativní činností tak není rozhodné, zda byl konkrétní předpis odporující unijnímu právu zrušen Ústavním soudem pro jeho protiústavnost či nikoliv.

31. Stejně tak je pro nynější věc nerozhodná poznámka dovolatelky o tom, že „pro případ nedůsledného či nesprávného provedení směrnic či nesprávné aplikace práva EU je [zde] Komise, která kontroluje, zda jsou vnitrostátní prováděcí opatření úplná a zda splňují cíle stanovené směrnicí, mj. oprávněna zahájit řízení o nesplnění povinnosti.“ Soudní dvůr opakovaně uvedl, že náhradu škody nelze podmínit tím, že Soudní dvůr nejprve určí, že došlo k nesplnění povinnosti vyplývající z práva Společenství, které je přičitatelné státu (srovnej výše uvedený rozsudek Brasserie du pêcheur a Factortame, dále jen „Brasserie du pêcheur“, body 94 až 96; nebo rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 3. 2009 ve věci C-445/06, Danske Slagterier, body 37-38). Práva přiznaná jednotlivcům totiž nemohou objektivně záviset na tom, zda vůbec a případně jak Komise, jež je v tomto směru nadána diskrečním oprávněním, posoudí vhodnost podání žaloby proti členskému státu podle článku 258 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále „SFEU“), ani na tom, zda Soudní dvůr vydá případný rozsudek určující nesplnění povinnosti. K samostatnosti mechanismů žaloby pro nesplnění povinnosti a mimosmluvní odpovědnosti členských států potom *mutatis mutandi*s srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2024, sp. zn. 30 Cdo 912/2024, body 26-30.

32. Přípustnost dovolání nakonec nemůže založit ani námitka (1) v té její části, ve které dovolatelka nesouhlasí s posouzením naplnění podmínek dostatečně závažného porušení a příčinné souvislosti mezi tímto porušením a vzniklou újmou.

33. Co se týče dostatečně závažného porušení, Nejvyšší soud v předchozím kasačním rozhodnutí připomenul (srovnej jeho bod 87), že pokud jsou ustanovení nesprávně implementované směrnice dostatečně jasná, případně byl (jako v řešené otázce) jejich výklad upřesněn Soudním dvorem, je nutné takové porušení považovat za zvlášť závažné porušení unijního práva (srovnej např. rozsudky Soudního dvora ze dne 21. 12. 2023, ve věci C-86/22, Papier Mettler Italia Srl, body 86–90, ze dne 25. 11. 2010; ve věci C-429/09, Günter Fuß, body 51–58, ze dne 16. 10. 2008, ve věci C-452/06, Synthon, body 37–46; nebo ze dne 18. 1. 2001, ve věci C-150/99, Stockholm Lindöpark, body 37–42). Jde tak o konkretizaci obecného závěru, podle kterého je porušení práva Unie dostatečně závažné tam, kde k němu došlo ve zjevném rozporu s judikaturou Soudního dvora v dané oblasti (srovnej např. rozsudky Soudního dvora ze dne 13. 6. 2006 ve věci C-173/03, Traghetti del Mediterraneo SpA, bod 43; nebo ze dne 29. 7. 2019, ve věci C-620/17, Hochtief Solutions, bod 43). Vzhledem k dlouhodobé stabilitě judikatury Soudního dvora k otázkám plošného a nerozlišujícího uchovávání provozních a lokalizačních údajů nelze přiléhavému závěru odvolacího soudu o dostatečné „výmluvnosti judikatury Soudního dvora“ (srovnej body 19-24 napadeného rozhodnutí), vedoucí ke shledání dostatečné závažnosti porušení povinností žalované, ničeho vytknout. To potom platí i tehdy, pokud odvolací soud svůj závěr o dostatečné závažnosti založil toliko na tomto závěru a neposuzoval již kritéria další (ostatně již z původního rozsudku Soudního dvora ve věci Brasserie du pêcheur, konkrétně jeho bodu 57, vyplývá, že v případě ustálené judikatury Soudního dvora, z níž vyplývá protiprávnost dotčeného jednání, se jedná o zvlášť závažné porušení bez ohledu na hodnocení ostatních kritérií).

34. Co se týče příčinné souvislosti, dovolatelka sice uvádí, že odvolací soud „do značné míry zaměňuje systém náhrady škody v oblasti GDPR a systém odpovědnosti dle doktríny Francovich“, ale tuto argumentaci (i přes ujištění, že se tak stane v další části jejího dovolání) nijak nerozvíjí, čímž by se daná otázka v uvedeném kontextu stala pro vadnost dovolání neprojednatelnou (§ 241a odst. 2 a 3, § 240 odst. 2 ve spojení s § 241b odst. 3 o. s. ř). Pakliže snad i tato námitka ve skutečnosti materiálně míří k posouzení toho, zda žalobci vznikla nemajetková újma (a tedy souvisí s otázkou jinak náležitě odůvodněnou), dovolací soud odkazuje na své závěry uvedené v bodech 19-20 výše.

35. Napadené rozhodnutí nicméně závisí na otázce, zda tvrzeně porušené normy unijního práva přiznávají práva jednotlivcům a zda tedy jejich porušením může vzniknout odpovědnost státu za způsobenou nemajetkovou újmu. Jelikož tato otázka dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dostatečně vyřešena, shledal v této části Nejvyšší soud dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustným.

36. Nejvyšší soud shledal z téhož důvodu dovolání přípustným také co do námitky (5), která směřuje k zodpovězení otázky, zda tuzemská právní úprava uchovávání provozních a lokalizačních údajů naplňuje znaky plošného a nerozlišujícího uchovávání ve smyslu rozhodovací praxe Soudního dvora.

37. Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným nakonec také pro námitky (4) a (9), které ve své podstatě směřují k existenci různých režimů přípustnosti uchovávání dat v závislosti na jejich

druhu a jejich hodnocení ve vztahu k tvrzené újmě a týkají se tak otázky přípustného rozsahu uchovávání provozních a lokalizačních údajů. Ani tato otázka v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.
Důvodnost dovolání

38. Po přezkoumání, které provedl Nejvyšší soud bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), vázán striktně vymezenými dovolacími důvody (§ 242 odst. 3 věta prvá o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání je sice ve výše zmiňovaném rozsahu přípustné, nicméně neshledal je důvodným. K jednotlivým námitkám dovolatelky Nejvyšší soud uvádí následující:

a) k tomu, zda bylo porušeno pravidlo unijního práva přiznávající jednotlivcům právo

39. Námitka (1) spočívala mimo jiné v tvrzení, že se měl odvolací soud podrobněji zabývat „otázkou povahy čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58“. Podle dovolatelky je zejména otázkou, „zda čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58 skutečně obsahuje přiznání práv jednotlivcům, resp. zda údajné porušení povinnosti […] je způsobilé bránit žalobci ve výkonu práv, a tedy změnit právní postavení, které má být dotčeným ustanovením směrnice chráněno.“

40. Je tak nutné vyřešit, zda nesprávná implementace směrnice 2002/58 porušuje pravidla unijního práva přiznávající práva jednotlivcům.

41. Vycházeje z doktríny odpovědnosti státu za porušení unijního práva formulované Soudním dvorem, Nejvyšší soud opakovaně připomněl, že první z podmínek nástupu takové odpovědnosti, vůči jejímuž hodnocení směřuje dovolací argumentace žalované, stanovuje, že cílem porušeného právního předpisu musí být přiznání práv jednotlivcům: právo na náhradu škody jednotlivci tedy vzniká za situace, dopustí-li se členský stát porušení takové normy unijního práva, která ve prospěch tohoto jednotlivce zakládá dostatečně určitelné subjektivní právo nebo chrání jeho právní zájem (srovnej např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2927/2010, bod 32; ze dne 12. 12. 2018, sp. zn. 30 Cdo 2584/2016, bod 36; nebo ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. 30 Cdo 3909/2023, bod 32).

42. Soudní dvůr, resp. v tomto případě Tribunál [jakožto soud Soudního dvora EU příslušný v prvním stupni pro žaloby proti Evropské unii], ve své vlastní rozhodovací praxi upřesnil, že právní norma přiznává práva jednotlivcům, pokud „zakládá výhodu, již lze kvalifikovat jako nabyté právo, slouží k ochraně zájmů jednotlivců nebo přiznává ve prospěch jednotlivců práva, jejichž obsah může být dostatečně určen“ (srovnej např. rozsudky Tribunálu ze dne 23. 5. 2019, ve věci T-107/17, Steinhoff a další proti ECB, bod 140, a ze dne 9. 2. 2022, ve věci T-868/16, QI a další proti Komisi a ECB, bod 90). Na použitelnosti tohoto výkladového vodítka ničeho nezmění ani to, že výše uvedené závěry byly přijaty v kontextu mimosmluvní odpovědnosti Evropské unie, nikoliv členského státu, neboť podmínky, za nichž může státům vzniknout odpovědnost za škodu způsobenou jednotlivcům porušením práva Evropské unie, se bez konkrétního důvodu nemohou lišit od podmínek, kterými se za srovnatelných okolností řídí odpovědnost Unie samotné (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2024, sp. zn. 30 Cdo 3909/2023, bod 32).

43. Soudní dvůr a Tribunál uvedené rozvíjejí tím, že uvádí, že za účelem zajištění užitečného účinku této podmínky je třeba, aby ochrana poskytovaná dovolávanou normou měla účinky vůči osobě, která se její náležité aplikace dovolává, a tato osoba tudíž náležela mezi osoby, kterým dotyčná norma přiznává práva. Za základ odškodnění tak nemůže být uznána norma, která nechrání jednotlivce dovolávajícího se protiprávnosti, nýbrž chrání jiného jednotlivce (srovnej např. rozsudky Tribunálu ze dne 23. 5. 2019 ve věci T-107/17, Steinhoff a další proti ECB, bod 77; nebo ze dne 12. 9. 2007 ve věci T-259/03, Nikolaou v. Komise, bod 44). Podmínka ochrany jednotlivce nebude splněna ani tam, kde předmětná úprava směřuje výhradně k zabezpečení obecných zájmů, bez toho, aby současně chránila také individuální zájmy (srovnej např. dovolatelkou citovaný rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 12. 2022, ve věci C-61/21, Ministre de la Transition écologique; nebo rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 10. 2004 ve věci C-222/02, Peter Paul). Judikatura Soudního dvora nakonec naznačuje, že nemajetková újma je odškodnitelná (jen) v tom rozsahu, ve kterém je pokryta cílem ochrany sledovaným danou normou (srovnej rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 3. 2013 ve věci C-420/11, Leth, body 36 a 44 ve vzájemné kombinaci).

44. Tyto dvě podmínky, jakož i v předchozích odstavcích obsažený důraz na ochranu nejen dostatečně určitelného subjektivního práva, ale také (širšího) zájmu jednotlivců, vedou Nejvyšší soud k závěru, že přiznávání práva jednotlivcům ve smyslu mimosmluvní odpovědnosti státu za porušení unijního práva lze ve své podstatě připodobnit (vnitrostátnímu) institutu tzv. ochranného účelu normy. Podobnost (příp. inspirace) přiznávání práva jednotlivcům a ochranného účelu normy se také opakovaně objevuje v doktríně (srovnej např. Lenaerts, Koen; Maselis, Ignace; Gutham, Kathleen. EU Procedural Law, Oxford University Press, 2014, s. 515-517: 11.48; Prechal, Sacha. Protection of Rights: How Far?. In Prechal, Sacha; van Roermund, Bert (eds.). The Coherence of EU Law: The Search for Unity in Divergent Concepts. Oxford University Press, 2008, s. 164; Jans, J. H.; Lange, Roel de; Prechal, Sacha a Widdershoven, Rob. Europeanisation of public law. Europa Law Publishing, 2007, s. 342; z tuzemských potom viz Bobek, Bříza, Hubková. Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 385). Ochranný účel normy potom ve zkratce určuje, kterým poškozeným a na jakých jejich porušených právech má škůdce újmu nahradit (srovnej rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2021, sp. zn. 30 Cdo 883/2021, nebo ze dne 31. 1. 2022, sp. zn. 30 Cdo 3503/2020; srovnej přiměřeně také nález Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15, bod 31 a tam citovanou literaturu). Je tak třeba zkoumat, zda ochranný účel dovolatelkou porušené normy (norem) chrání jednotlivce v postavení žalobce před újmou vycházející z protiprávního uchovávání předmětných údajů.

45. V této souvislosti je třeba poznamenat, že povinnost porušená členským státem nemusí vždy nutně vycházet pouze z té konkrétní normy, u které je zkoumáno, zda přiznává práva jednotlivcům. Ačkoliv mohou nastat situace, kdy porušená povinnost státu „zrcadlově odpovídá“ právu jednotlivce, do kterého bylo zasaženo (srovnej např. směrnicí stanovený zákaz členským státům bránit uvádění na trh strojních zařízení v rozsudku Soudního dvora ze dne 17. 4. 2007 ve věci C-470/03, A.G.M.-COS.MET), mohou nastat i situace, kdy jde *stricto sensu* o rozdílné normy, které spolu nicméně souvisejí a kdy porušením jedné došlo ke „zmaření“ jiné. Tak tomu typicky bude při porušení unijního práva spočívajícího v neimplementaci, příp. nesprávné implementaci unijní směrnice. V takovém případě se bude z této směrnice vyplývající (porušené) právo jednotlivce, do kterého bylo zasaženo a které

vychází z ustanovení směrnice samotné, lišit od porušené povinnosti členského státu, kterou představuje samotná povinnost řádné implementace.

46. V nynější věci tak nelze analýzu toho, zda byla porušena norma přiznávající práva jednotlivci, omezit toliko na dovolatelkou akcentovaný čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58. Tento článek totiž toliko upravuje rozsah a způsob přípustného omezení klíčových ustanovení této směrnice v návaznosti na sledování tam jmenovaných legitimních zájmů. Unijní normu, jejíž porušení vedlo ke vzniku nemajetkové újmy v nynější věci, z tohoto důvodu nelze nahlížet pouze skrze samotný čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58 odkazovaný dovolatelkou, ale je nutné se zaměřit především na čl. 5 a 6 této směrnice, jakož i na čl. 7 a 8 Listiny EU, zakotvující právo na soukromý život a ochranu osobních údajů, k jejichž omezení čl. 15 odst. 1 předmětné směrnice směřuje.

č. 61

47. Podle čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58 členské státy mohou přijmout legislativní opatření, kterými omezí rozsah práv a povinností uvedených v článku 5, článku 6 […] této směrnice, pokud toto omezení představuje v demokratické společnosti nezbytné, vhodné a přiměřené opatření pro zajištění národní bezpečnosti (tj. bezpečnosti státu), obrany, veřejné bezpečnosti a pro prevenci, vyšetřování, odhalování a stíhání trestných činů nebo neoprávněného použití elektronického komunikačního systému […]. Za tímto účelem mohou členské státy mimo jiné přijmout legislativní opatření umožňující uchovávání údajů po omezenou dobu na základě důvodů uvedených v tomto odstavci. Veškerá opatření uvedená v tomto odstavci musí být v souladu s obecnými zásadami práva Společenství […].

48. Podle čl. 5 odst. 1 směrnice 2002/58 členské státy zajistí prostřednictvím vnitrostátních právních předpisů důvěrný charakter sdělení přenášených pomocí veřejné komunikační sítě a veřejně dostupných služeb elektronických komunikací a s nimi souvisejících provozních údajů. Zejména zakáží příposlech, odposlech, uchovávání nebo jiné druhy zachycování či sledování sdělení a s nimi souvisejících provozních údajů osobami jinými než uživateli bez souhlasu dotčených uživatelů, pokud k takovému jednání nejsou zákonem oprávněny v souladu s čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58. Tento odstavec nebrání technickému uchovávání, které je nezbytné pro přenos sdělení, aniž by tím byla dotčena zásada důvěrnosti.

49. Podle čl. 6 odst. 1 směrnice 2002/58 provozní údaje vztahující se k účastníkům a uživatelům zpracovávané a uchovávané provozovatelem veřejné komunikační sítě nebo poskytovatelem veřejně dostupné služby elektronických komunikací musí být vymazány nebo anonymizovány, jakmile již nejsou potřebné pro přenos sdělení, aniž by tímto byly dotčeny odstavce 2, 3 a 5 tohoto článku a čl. 15 odst. 1 směrnice 2002/58.

50. Podle čl. 6 odst. 2 směrnice 2002/58 je možno zpracovávat provozní údaje nezbytné pro účely účtování a stanovení plateb za propojení. Takovéto zpracování je přípustné pouze do konce období, v němž lze právně napadnout účet či uplatňovat nárok na platbu.

51. Podle čl. 7 Listiny EU každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.

52. Podle čl. 8 Listiny EU každý má právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají (odst. 1). Tyto údaje musí být zpracovány korektně, k přesně stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem

(odst. 2). Každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu (odst. 3).

53. Před zodpovězením povahy zasažených ustanovení směrnice 2002/58 a Listiny EU Nejvyšší soud upozorňuje, že analýza ochranného rozsahu porušeného pravidla unijního práva se neomezuje toliko na gramatickou analýzu textového vyjádření posuzované normy. Tak jako při obecné náhradě škody v režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je i zde třeba zkoumat především smysl a účel konkrétní povinnosti (Melzer, Filip. in Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Sv. IX. § 2894–3081. 1. vyd. Praha: Leges, 2018, § 2910, body 222 a 227). V tomto ohledu budou vzhledem k sekundární legislativě Evropské unie nápomocná zejména jejich tzv. odůvodnění, která tvoří (oproti tuzemským předpisům a jejich důvodovým zprávám) nedílnou část samotného textu konkrétního předpisu.

54. Současně při posuzování, zda konkrétní norma přiznává práva jednotlivcům, nelze vždy vycházet izolovaně pouze z předmětné normy samotné [jakkoliv to například v nynější věci plně postačuje], ale je třeba tuto normu hodnotit v souvislostech širšího normativního rámce, typicky s přihlédnutím k dalším ustanovením předmětného aktu sekundárního práva, příp. ji hodnotit v kontextu ustanovení primárního práva, které daný sekundární předpis konkretizuje. V tomto ohledu lze poukázat např. na rozsudek Soudního dvora ze dne 8. 10. 1996 ve spojených věcech C-178/94, C-179/94, C-188/94, C-189/94 a C-190/94, Dillenkofer, ve kterém Soudní dvůr dovodil, že povinnost organizátora zájezdu předložit dostatečné záruky pro zajištění vrácení vložených prostředků a pro návrat spotřebitele (pozn. Nejvyššího soudu: zde by však bylo přesnější hovořit o předložení důkazu takové záruky; slovenské, anglické a italské formulace používající dôkaz záruky, evidence of security, danno prove sufficienti jsou v tomto ohledu návodnější) v případě platební neschopnosti nebo úpadku stanovená čl. 7 směrnice Rady ze dne 13. 6. 1990, o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy je normou zakládající práva jednotlivcům, a to přestože tato norma sama o sobě nekonstruuje žádný vztah mezi spotřebitelem a zárukou (srovnej body 40-42 citovaného rozsudku). Soudní dvůr totiž dovodil, že povinnost předložení dostatečných záruk souvisí se samotným systémem záruk, který k ochraně spotřebitele směřuje.

55. V případě pochybností, zda nárokovaná škoda (či nemajetková újma) spadá do ochranného rozsahu porušené normy (tj. tam, kde nelze postavit najisto, že norma směřuje k přiznání práv jednotlivcům, ale zároveň nelze postavit najisto ani to, že k takovému přiznání práv nesměřuje a sleduje např. výhradně cíl obecného zájmu), je potom třeba spíše uzavřít, že podmínka přiznávání práva jednotlivcům je splněna. To vyplývá zejména z toho, že oproti tuzemskému sytému deliktní odpovědnosti je v případě mimosmluvní odpovědnosti členského státu za porušení práva Evropské unie zdůrazněna preventivně-sankční funkce této odpovědnosti, jelikož povinnost členských států nahrazovat újmu způsobenou porušováním unijních norem byla vytvořena především jako prostředek pro zvýšení užitečného účinku unijního práva (k tomu srovnej Aalto, Pekka. Public Liability in EU Law. Brasserie, Bergaderm and Beyond. Hart Publishing, 2011, s. 65).

56. Přestože je však třeba naplnění této podmínky vykládat spíše vstřícně k nástupu odpovědnosti, je třeba upozornit, že tato výkladová maxima není bezbřehá. Soudní dvůr např. neshledal, že by práva jednotlivců zakládaly normy upravující notifikační povinnost vůči Komisi ve vztahu k technickým normám přijatým členskými státy nebo normy týkající se dohledu

nad úvěrovými institucemi (k prvnímu viz rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 6. 2015 ve věci C-98/14, Berlington Hungary a další, ke druhému viz rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 10. 2004 ve věci C-222/02, Peter Paul). Ačkoliv tak platí, že v případě relevantních pochybností je třeba uzavřít spíše ve prospěch naplnění předmětné podmínky, takto přijatý závěr musí nicméně stále být argumentačně udržitelný.

57. V nynějším případě ovšem výše zmíněná pochybnost nenastává, neboť o závěru, že čl. 5 a 6 směrnice 2002/58, jakož i čl. 7 a 8 Listiny EU směřují k přiznání práv jednotlivcům, nemůže být jakéhokoliv smysluplného sporu. Oba články předmětné směrnice upravují režim pro nakládání s údaji uživatelů a výslovně zakotvují postavení těchto uživatelů, jakož i roli jejich souhlasu pro takové nakládání. Je tak zjevné, že tato úprava ve prospěch subjektů údajů zakládá dostatečně určitelné subjektivní právo.

č. 61

58. Co se týče smyslu a účelu této úpravy, lze plně odkázat na bod 53 rozsudku Soudního dvora ze dne 6. 10. 2020 ve věci C-623/17, Privacy International, ve kterém Soudní dvůr uvedl, že účelem směrnice 2002/58, jak vyplývá zejména z bodů 6 a 7 jejího odůvodnění, je ochránit uživatele služeb elektronických komunikací před riziky, která pro jejich osobní údaje a soukromí vyplývají z nových technologií, a zejména zvyšující se kapacity automatického uchovávání a zpracování údajů. Cílem této směrnice je v této souvislosti konkrétně (jak se uvádí v bodě 2 jejího odůvodnění) zajistit „plné dodržování práv zakotvených v článcích 7 a 8 Listiny EU“. V tomto ohledu z důvodové zprávy k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací [COM (2000) 385 final], z něhož vychází směrnice 2002/58, vyplývá, že záměrem unijního normotvůrce bylo „zachovat i nadále vysokou úroveň ochrany osobních údajů a soukromí u všech služeb elektronických komunikací bez ohledu na použitou technologii“ (identicky srovnej také rozsudky Soudního dvora ze dne 6. 10. 2020 spojených věcech C-511/18, C-512/18 a C-520/18, La Quadrature du Net, dále „La Quadrature du Net“, bod 106; Commissioner of An Garda Síochána, bod 36). Cílem porušených ustanovení je potom zajišťovat důvěrnost sdělení a souvisejících údajů a minimalizovat riziko zneužití těchto údajů (Tele2 Sverige, bod 87). Z výše uvedeného, zejména z důrazu na dodržování základních práv podle čl. 7 a 8 Listiny EU, tak zjevně vyplývá, že smyslem porušených ustanovení bylo chránit konkrétně jednotlivce, nikoliv pouze veřejný zájem. I pokud by tak tato ustanovení byla formulována méně jednoznačně, bylo by i přesto nutné dojít ke stejnému závěru jako v předchozím bodě tohoto rozhodnutí, totiž že tato ustanovení směřují k přiznávání práv jednotlivcům.

59. Nakonec lze také poznamenat, že Soud první instance (nyní Tribunál Soudního dvora Evropské unie, k přejmenování Soudu první instance na Tribunál došlo s účinností Lisabonské smlouvy; poznámka Nejvyššího soudu) se již v minulosti k obdobné otázce měl v kontextu ochrany osobních údajů příležitost vyjádřit, ačkoliv tak učinil v mírně odlišném zasazení. Ve svém rozsudku ze dne 12. 9. 2007 ve věci T-259/03, Nikolaou proti Komisi, Soud první instance rozhodoval o mimosmluvní odpovědnosti EU, která vznikla neoprávněným poskytnutím osobních údajů během vyšetřování Evropského úřadu pro boj proti podvodům (OLAF) třetím osobám v rozporu s pravidly tehdy účinných nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. 12. 2000, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1073/1999 ze dne 25. 5. 1999

o vyšetřování prováděném Evropským úřadem pro boj proti podvodům. Soud první instance zde uvedl, že jelikož cílem norem obsažených v citovaném nařízení je chránit tyto osoby před případným protiprávním zpracováním údajů, které se jich týkají, a jelikož v daném případě byly informace, které byly předmětem úniku, osobními údaji týkajícími se poškozené a ta tedy spadala do kategorie osob, kterým příslušná ustanovení nařízení přiznávají práva, jedná se o porušení pravidel přiznávajících práva jednotlivci (srovnej body 209-211 citovaného rozsudku). Pro obsahově podobný případ v prakticky identickém zasazení potom dále srovnej např. rozsudek Tribunálu ze dne 3. 12. 2015 ve věci T-343/13, CN proti Parlamentu, bod 47. Závěry vyslovené v těchto rozsudcích je samozřejmě možno přiměřeně vztáhnout i na nynější věc žalobce a při jejím zasazení do rámce směrnice 2002/58.

60. Lze tak ze strany Nejvyššího soudu mimo jakoukoliv pochybnost uzavřít, že nesprávnou implementací směrnice 2002/58 byla porušena ustanovení unijního práva, která přiznávají práva jednotlivcům. V kombinaci se závěry odvolacího soudu, že toto porušení bylo dostatečně závažné a že mezi vzniklou újmou a tímto porušením existuje příčinná souvislost, které se nepodařilo dovolatelce podaným dovoláním kvalifikovaně zpochybnit, je tak možno potvrdit naplnění všech tří podmínek pro nástup mimosmluvní odpovědnosti žalované České republiky vycházející z porušení unijního práva.

b) k námitce, že tuzemská úprava není plošná a nerozlišující

61. Námitkou výše uvedenou jako (5) dovolatelka argumentuje, že jelikož „plošnost uchovávání údajů v rámci České republiky je pouze zdánlivá, když tato povinnost [uchovávání údajů, pozn. Nejvyššího soudu] dopadá pouze na vymezené fyzické nebo právnické osoby […], tj. pouze na určitý segment podnikatelů, a zároveň nejsou uchovávána všechna data v telekomunikačním provozu vznikající“, nelze tuto úpravu považovat za plošnou a nerozlišující ve smyslu rozhodovací praxe Soudního dvora.

62. S ohledem na uvedenou námitku považoval Nejvyšší soud za nutné se zabývat obsahem dovolatelkou akcentovaného kritéria „plošnosti a nerozlišování“.

63. Rozsudkem Soudního dvora ze dne 8. 4. 2014 ve spojených věcech C-293/12 a C-594/12, Digital Rights Ireland (dále „Digital Rights Ireland“), byla zrušena Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES, ze dne 15. března 2006, o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES (dále jen „Směrnice 2006/24“), která do režimu směrnice 2002/58 zavedla povinnost plošného a nerozlišujícího uchovávání údajů (ze zrušené směrnice 2006/24 potom dosud materiálně vychází i žalobcem kritizovaný zákon o elektronických komunikacích). Svou analýzu této směrnice Soudní dvůr rozdělil do tří oblastí: obecný režim uchovávání dat podle této směrnice (body 57-59 citovaného rozhodnutí); režim přístupu k uchovávaným datům (body 60-62 citovaného rozhodnutí); a délka tohoto uchovávání (body 63-64 citovaného rozhodnutí).

64. V rámci první zmiňované oblasti Soudní dvůr popsal dvě vlastnosti takového režimu, které (ačkoliv je zde Soudní dvůr takto explicitně nepojmenoval) podle Nejvyššího soudu odpovídají kritériu plošného a nerozlišujícího uchovávání údajů. Za prvé Soudní dvůr poznamenal, že uchovávání (v režimu posléze pro rozpor s právem EU zrušené směrnice 2006/24) „se týká globálně všech osob, které využívají služeb elektronických komunikací, aniž se však osoby,

jejichž údaje jsou uchovávány, nachází, byť nepřímo v situaci, která může vést k trestnímu stíhání. Vztahuje se tedy i na osoby, v jejichž případě neexistuje žádný důvod se domnívat, že by jejich chování mohlo, byť nepřímo nebo vzdáleně, souviset se závažnou trestnou činností“ (bod 58 citovaného rozhodnutí). Za druhé potom tento režim „nevyžaduje žádnou souvislost mezi údaji, jejichž uchovávání je stanoveno, a ohrožením veřejné bezpečnosti a zejména se neomezuje na uchovávání údajů vztahujících se buď k určitému časovému období či určité zeměpisné oblasti či okruhu určitých osob, které mohou být jakýmkoli způsobem zapojeny do závažné trestné činnosti, anebo k osobám, které by prostřednictvím uchovávání jejich údajů mohly z jiných důvodů přispívat k předcházení, odhalování nebo stíhání závažných trestných činů“ (bod 59 citovaného rozhodnutí).

65. Z daného tak vyplývá, že o plošné a nerozlišující uchovávání se jedná tehdy, pokud toto uchovávání naplňuje dvě vlastnosti. Jednak zahrnuje údaje blíže nevymezeného okruhu uživatelů, což ve svém důsledku vede k tomu, že jsou uchovávány údaje prakticky všech uživatelů služeb elektronických komunikací. Za druhé je potom samotná povinnost uchovávání údajů konstruována jako obecné pravidlo, jehož nastoupení a rozsah je neodvislý od konkrétní situace či od naplnění dalších předem stanovených podmínek.

66. Ke kritériu „nerozlišování“ lze uvést, že toto je naplněno všude tam, kde se předmětná úprava vztahuje na elektronické komunikace téměř veškerého obyvatelstva bez jakéhokoli rozlišování, omezení či výjimky v závislosti na sledovaném cíli (k tomu srovnej La Quadrature du Net, bod 143; nebo Commissioner of An Garda Síochána, bod 66). Soudní dvůr v tomto směru vyslovil, že za cílené uchovávání údajů nelze považovat takové uchovávání, které mimo jiné stanoví bezdůvodné, plošné a osobně, časově a místně nerozlišující uchovávání [v anglické jazykové verzi: „general retention, without a reason, and without any distinction in terms of personal, temporal or geographical factors“, pozn. Nejvyššího soudu] podstatné části provozních a lokalizačních údajů“ (rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 9. 2022 ve spojených věcech C-793/19 a C-794/19, SpaceNet, dále „SpaceNet“, bod 83; obsahově shodně srovnej také Digital Rights Ireland, bod 59 citovaný výše). Případné rozlišování tak může mít podobu omezení okruhu osob, jejichž údaje jsou uchovávány, omezení sběru a uchovávání údajů, příp. subjektů, na konkrétní oblast či stanovení konkrétního časového úseku, do kterého uchovávané údaje spadají. Zjednodušeně řečeno, uchovávání dat je nerozlišující tehdy, pokud dochází k uchovávání údajů prakticky všech uživatelů a prakticky vždy.

67. Druhé kritérium, tj. plošnost uchovávání dat, potom ztělesňuje základní vlastnost data retention, kdy jsou předmětné údaje ukládány a uchovávány preventivně a bez vazby na předem určený účel s tím, že v budoucnu se může, byť jen nepatrná část těchto údajů ukázat jako nezbytná pro naplňování cílů obecného zájmu, které v době prvotního uložení těchto údajů ještě nebyly známé. Toto zdánlivě bezdůvodné uchovávání co nejširšího okruhu údajů pro případné pozdější užití části z nich, popsané trefně jako „gather in bulk, access in detail“ (Bernal, Paul. Data gathering, surveillance and human rights: recasting the debate. Journal of Cyber Policy, vol. 1, no. 2, 2016, s. 246), potom představuje „preventivní opatření, které umožňuje analyzovat budoucí hrozby a umožňuje oprávněným orgánům bojovat proti nejzávažnějším trestným činům, včetně terorismu“ (Rojszczak, Marcin. The uncertain future of data retention laws in the EU: Is a legislative reset possible? Computer Law & Security Review, vol. 41, 2021, s. 3). Tuto podmínku je tak třeba chápat jako plošnou povinnost předmětné údaje uchovávat, a to bez bezprostřední vazby na jejich konkrétní pozdější využití.

Ostatně, chápání plošnosti jako kritéria určujícího vlastnost povinnosti uchovávání jako takové, a nikoliv vyjádření rozsahu uchovávaného souboru vzorků (jak nesprávně implikuje dovolatelka), naznačují také další jazykové verze rozsudků Soudního dvora používající pro plošné termín general v anglické, généralisée ve francouzské, generalizzata v italské, Allgemeine v německé, nebo všeobecné ve slovenské jazykové verzi. V tomto ohledu by snad bylo přiléhavější namísto plošného uchovávání hovořit o obecné, tj. nepodmíněné, povinnosti uchovávat.

68. Výše uvedené potom znamená, že kritérium plošného a nerozlišujícího uchovávání se tak netýká – jak mylně argumentuje dovolatelka – ani rozsahu uchovávaných údajů [ačkoliv tento rozsah není bez relevance, k tomu srovnej oddíl IV. c) tohoto rozhodnutí], ani subjektů povinných tyto údaje uchovávat, ale především subjektů, jejichž údaje jsou uchovávány, a vazby tohoto uchovávání na konkrétní účel.

69. Podle § 97 odst. 3 zákona o elektronických komunikacích právnická nebo fyzická osoba zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací je povinna uchovávat po dobu 6 měsíců provozní a lokalizační údaje, které jsou vytvářeny nebo zpracovávány při zajišťování jejích veřejných komunikačních sítí a při poskytovávání jejích veřejně dostupných služeb elektronických komunikací. Provozní a lokalizační údaje týkající se neúspěšných pokusů o volání je právnická nebo fyzická osoba zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací povinna uchovávat pouze tehdy, jsou-li tyto údaje vytvářeny nebo zpracovávány a zároveň uchovávány nebo zaznamenávány. Současně je tato právnická nebo fyzická osoba povinna zajistit, aby při plnění povinnosti podle věty první a druhé nebyl uchováván obsah zpráv a takto uchovávaný dále předáván.

70. V návaznosti na východiska naznačená výše, je nutné poznamenat, že tuzemská právní úprava žádná rozlišovací kritéria co do vymezení subjektů, jejichž údaje budou uchovávány, do místního a časového omezení sběru a uchovávání údajů či co do situací, kdy (až) povinnost uchovávání těchto údajů nastupuje, nekonstruuje. V tomto ohledu je bez relevance také vyhláška č. 357/2012 Sb., o uchovávání, předávání a likvidaci provozních a lokalizačních údajů (dále „vyhláška č. 357/2012 Sb.“), jelikož ta upravuje toliko rozsah uchovávaných údajů a způsob přístupu k nim, nikoliv však samotný režim uchovávání.

71. Ostatně ani dovolatelka nenabízí v tomto směru žádnou přiléhavou a přesvědčivou argumentaci, kterou by závěry odvolacího soudu jakkoliv zpochybnila, a v této souvislosti pouze zůstává u velmi vágní a toliko obecné proklamace, že „v telekomunikačním provozu vzniká podstatně více metadat, která by samozřejmě přispěla k odhalování trestné činnosti a zajištění národní bezpečnosti, nicméně v rámci vyhlášky [jde o vyhlášku č. 357/2012 Sb., pozn. Nejvyššího soudu] jsou určeny pouze ty /správně „ta“/ nejdůležitější“ a že „velký segment podnikatelů, kteří spadají do režimu zákona o službách informační společnosti data vůbec ze zákona uchovávat nemusí“. Tato argumentace se z důvodů uvedených výše míjí s obsahem právě vyložených kritérií.

72. Je tak nutno uzavřít, že stávající tuzemská právní úprava uchovávání provozních a lokalizačních dat musí být klasifikována jako plošná a nerozlišující.

c) k otázce rozsahu zákazu uchovávání údajů

73. Nakonec je nutné se u dané otázky zaměřit na argument obsažený v námitkách (4) a (9), jehož obsahem je tvrzený posun v rozhodovací činnosti Soudního dvora co do rozsahu přípustného plošného a nerozlišujícího sběru a uchovávání údajů. Dovolatelka má za to, že z rozhodovací praxe Soudního dvora vyplývá, že minimálně uchovávání IP adres je přípustné. Podle dovolatelky měl tak odvolací soud jednoznačně určit, které z uchovávaných údajů tuzemská právní úprava požaduje uchovávat protiprávně a uchovávání kterých lze naopak s ohledem uvedené závěry tolerovat. Mimo právního posouzení se potom podle dovolatelky toto rozlišení mělo případně projevit i ve formulaci omluvy.

74. Tato otázka se tak ve své podstatě týká přípustného rozsahu uchovávaných údajů.

č. 61

75. Předně je nutné poznamenat, že konkrétní rozsah uchovávaných údajů může mít vliv na protiprávnost jejich plošného a nerozlišujícího uchovávání. Soudní dvůr již určil, že legislativní opatření týkající se zpracování (zejména uchovávání a přístupu) údajů o totožnosti uživatelů prostředků elektronické komunikace [tj. „údaje, které neumožňují zjistit datum, čas, dobu trvání ani adresáta uskutečněné komunikace ani místa, kde se tato komunikace uskutečnila, či její četnost s určitými osobami v určitém období“; srovnej La Quadrature du Net, bod 157; jde tedy např. o IP adresy], a to pouze za účelem identifikace dotčeného uživatele, mohou být odůvodněna, nemohou-li být uvedené údaje spojeny s informacemi o uskutečněných komunikacích (srovnej rozsudek Soudního dvora ze dne 2. 3. 2021 ve věci C-746/18, Prokuratuur, bod 34).

76. Zároveň je pravdou, že lze pozorovat jistý posun v rozhodovací praxi Soudního dvora vzhledem k intenzitě zásahu představovaného uchováváním IP adres, kdy oproti předchozím rozhodnutím již uchovávání těchto údajů podle Soudního dvora nutně nepředstavuje závažný zásah (srovnej La Quadrature du Net, bod 153, proti La Quadrature du Net II, bod 79).

77. Platí tak závěr vyslovený již v dřívějších rozhodnutích Soudního dvora, že je v zásadě přípustné plošné a nerozlišující uchovávání IP adres přidělených zdroji připojení, a to po nezbytně nutnou dobu, jakož i plošné a nerozlišující uchovávání údajů o totožnosti uživatelů prostředků elektronické komunikace (srovnej La Quadrature du Net, bod 168; Commissioner of An Garda Síochána, bod 67; a SpaceNet, bod 75).

78. Argumentace dovolatelky prostupující dovoláním se potom v tomto smyslu dá shrnout tak, že jelikož je přípustné uchovávat některé kategorie údajů, představuje uchovávání širšího okruhu údajů méně intenzivní porušení unijního práva, jelikož protiprávnost takového uchovávání je z logiky věci užší, než kdyby bylo kategoricky nepřípustné uchovávání jakéhokoliv typu údajů v jakémkoliv rozsahu. Toto její přesvědčení se však zcela míjí s podstatou věci.

79. Ke zrušení obecné povinnosti nerozlišujícího uchovávání údajů rozsudkem Digital Rights Ireland vedl závěr Soudního dvora, že tato povinnost představuje velmi rozsáhlý a zvlášť závažný zásah do základních práv v unijním právním řádu, konkrétně práva na ochranu soukromého života podle čl. 7 Listiny EU a práva na ochranu osobních údajů podle čl. 8 Listiny EU, a to aniž by takový zásah byl přesně vymezen ustanoveními umožňujícími zaručit, že je skutečně omezen na nezbytné minimum (Digital Rights Ireland, bod 65). Klíčovou pro závěr

o protiprávnosti obecného uchovávání provozních a lokalizačních údajů, byla totiž skutečnost, že z těchto údajů jako celku je možné vyvodit velmi přesné závěry o soukromém životě osob, jejichž údaje byly uchovány, tedy o každodenních zvyklostech, o místech, kde trvale či přechodně pobývají, o denních či jiných přesunech, o jejich aktivitách, společenských vztazích těchto osob a o společenských kruzích, s kterými se stýkají (Digital Rights Ireland, bod 27). Z toho potom vyplývá, že z těchto údajů lze také získat informace o celé řadě aspektů soukromého života subjektů údajů včetně citlivých informací, jako jsou sexuální orientace, politické názory, náboženské, filozofické, sociálněprávní nebo jiné přesvědčení, jakož i zdravotní stav, jak Soudní dvůr zdůraznil prakticky ve všech navazujících rozsudcích týkajících se data retention (srovnej např. Tele2 Sverige, body 98-99, La Quadrature du Net, bod 117; nebo Commissioner of An Garda Síochána, bod 45; k témuž srovnej také nález Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2019, sp. zn. PI. ÚS 45/17, body 47-50).

80. Z toho vyplývá, že na uchovávání údajů nelze primárně nahlížet optikou dovolání, podle které každý jednotlivý uchovávaný údaj představuje sám o sobě oddělitelnou a samostatně hodnotitelnou část celkového protiprávního zásahu. Závěr o intenzitě zásahu do práva na soukromý život (a *mutatis mutandis* i práva na ochranu osobních údajů) se totiž nemůže odvíjet od kvantitativní úvahy ohledně toho, „kolik“ či „jak široký vzorek“ provozních a lokalizačních údajů byl protiprávně uchováván, ale právě od toho, zda (příp. v jakém rozsahu) jsou uchovávané údaje způsobilé v jejich celku vést k vytvoření konkrétních závěrů o soukromém životě osoby. I pokud by tak byla pouze část provozních a lokalizačních údajů zpracovávána protiprávně, ale zároveň by to byly tyto údaje, které by v kombinaci s (jinými) přípustně uchovávanými údaji [tedy např. IP adresami] byly způsobilé odhalit informace o soukromém životě dané konkrétní osoby, vedlo by i toto zdánlivě omezené protiprávní uchovávání ke stejně intenzivnímu zásahu do práv subjektů údajů jako v případě, kdy přípustně nebyly zpracovávány žádné údaje. Ostatně, toto pojetí zásahu do základních práv prostupuje i dovolatelkou odkazované rozhodnutí La Quadrature du Net II, které vychází z toho, že uchovávané IP adresy samy o sobě ještě neumožňují vyvozovat přesné závěry o soukromém životě osob (k tomu srovnej jeho body 75-91).

81. Jinými slovy řečeno, nejenže přípustnost plošného a nerozlišujícího uchovávání IP adres a údajů o totožnosti uživatelů nevede ke snížené intenzitě zásahu uchováváním „zbylých“ údajů, samotná přípustnost uchovávání tohoto omezeného rozsahu údajů je naopak podmíněna tím, že „zbylé“ údaje takto uchovávány nejsou.

82. V poměrech nynější věci však výše uvedené znamená, že námitka předložená dovolatelkou je pro výsledné právní hodnocení nerozhodná, protože jak vyplývá z vyhlášky č. 357/2017 Sb., povinnost uchovávání údajů se vztahuje na širší okruh údajů, než jen údaje odpovídající těm uvedeným v bodě 75 tohoto rozsudku. V tomto Nejvyšší soud odkazuje na závěr odvolacího soudu obsažený v bodě 19 napadeného rozhodnutí, podle kterého rozsah ukládaných údajů zahrnuje takové údaje jako „konkretizace volajícího i volaného prostřednictvím jeho čísla, délka komunikace, čas komunikace, informace směřující k lokalizaci účastníků, informace ohledně zpráv SMS či MMS, informace ohledně připojení k internetu, ke schránce elektronické pošty, atd.“ Závěru odvolacího soudu, že „vnitrostátní úprava umožňuje činit závěry o soukromém životě“ (srovnej bod 20 napadeného rozhodnutí), nelze v tomto smyslu ničeho vytknout.

83. Nejvyšší soud tak uzavírá, že pokud se dovolatelce nepodařilo kvalifikovaně zpochybnit závěr odvolacího soudu, že uchovávané údaje v jejich celku umožňují vytvářet závěry o soukromém životě osob, je nutné – v kombinaci s úvahami předestřenými výše – tuzemskou úpravu uchovávání provozních a lokalizačních údajů považovat za rozpornou s požadavky práva Evropské unie.

84. Nepodařilo-li se jí ovšem kvalifikovaně zpochybnit ani navazující závěry o tom, že porušená právní úprava přiznává právo jednotlivcům, že dané porušení bylo vzhledem k dlouhodobému rozporu se závěry Soudního dvora dostatečně závažné, jakož ani závěr o příčinné souvislosti, je nutné přisvědčit správnému závěru napadeného rozhodnutí o nástupu mimosmluvní odpovědnosti České republiky.

85. Lze proto uzavřít, že tuzemská právní úprava uchovávání provozních a lokalizačních údajů obsažená v § 97 odst. 3 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, je rozporná s požadavky práva Evropské unie, jelikož směřuje k preventivnímu uchovávání údajů prakticky všech uživatelů služeb elektronických komunikací prakticky vždy, a to v takovém rozsahu údajů, ze kterého je možné vyvodit konkrétní závěry o soukromém životě osob.

86. Nejvyšší soud, vědom si své povinnosti podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie obrátit se na Soudní dvůr v případě, že v řízení před ním vyvstane otázka výkladu aktů přijatých orgány EU, zkoumal, zda taková povinnost vznikla i v projednávané věci. S ohledem na skutečnost, že výše uvedené závěry byly učiněny na základě shora citované, velmi pregnantní a navzájem provázané dlouhodobé judikatury Soudního dvora, představuje výklad čl. 15 směrnice 2002/58 podaný výše tzv. *acte éclairé* ve smyslu rozsudku Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci 283/81, CILFIT. Posouzení, zda čl. 5 a 6 citované směrnice, jakož i čl. 7 a 8 Listiny EU, zakládají práva jednotlivcům, je potom podle Nejvyššího soudu tak zřejmé, že tato otázka neponechává prostor pro žádnou rozumnou pochybnost o způsobu jejího vyřešení (tzv. *acte clair*). Nejvyšší soud tak v nynější věci neshledal ani povinnost, ani vhodnost zahájení řízení o předběžné otázce.

87. Za situace, kdy bylo dovolání žalované shledáno přípustným, se Nejvyšší soud ve smyslu § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. zabýval i tím, zda ve věci existují zmatečnostní vady uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., případně jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existenci takových vad však dovolatelka netvrdila a takové vady se nepodávají ani z obsahu soudního spisu.

88. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl, jelikož v hranicích otázek předestřených přípustně dovolatelkou se jí nepodařilo zpochybnit správnost právního posouzení učiněného ze strany odvolacího soudu.

89. Nejvyšší soud jako *obiter dictum* upozorňuje, že si je vědom praktické užitečnosti plošného a nerozlišujícího uchovávání údajů v podobě, v jaké jej tuzemská právní úprava v nynější chvíli obsahuje (pro hodnotovou polemiku s kritickým přístupem Soudního dvora srovnej např. Serdula, Ondřej. Plošné uchovávání komunikačních metadat ve světle rozsudku La Quadrature du Net. Jurisprudence 3/21, 2021). Nejvyšší soud rovněž sleduje probíhající rekodifikační snahy na unijní úrovni, které směřují k novelizaci stávajících předpisů sekundárního práva a k překonání nejasností a některých rozporů ve stávajícím mechanismu uchovávání údajů. Nelze vyloučit, že ve střednědobém časovém horizontu povedou nejspíše ony snahy ke změně

v podobě zmírnění nyní poměrně striktních požadavků unijního práva týkajících se uchovávání provozních a lokalizačních údajů. To však Nejvyšší soud ani v nejmenším nezbavuje povinnosti poskytovat účinnou ochranu již nabytým právům osob podle aktuálně účinné právní úpravy (tedy *de lege lata*), včetně práv založených právem Evropské unie. Řečeno jinak: úvahy *de lege ferenda* nemohou mít na posouzení práv a povinností účastníků tohoto řízení právně relevantní vliv.

č. 62

Započtení zvýšené nebo snížené hodnoty toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnoty toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek (tzv. valorizace), nelze při vypořádání společného jmění podmiňovat tím, že se na něm manželé výslovně dohodnou.

Společné jmění manželů

§ 742 odst. 1 písm. b) o. z., § 742 odst. 2 o. z.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2026, sp. zn. 31 Cdo 2821/2025, ECLI:CZ:NS:2026:31.CDO.2821.2025.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 10. 7. 2024, sp. zn. 23 Co 224/2021, a věc vrátil Krajskému soudu v Hradci Králové – pobočce v Pardubicích k dalšímu řízení.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Ústí nad Orlicí (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 21. 5. 2021, č. j. 7 C 100/2017-520, přikázal do výlučného vlastnictví žalobce rekreační chatu č. e. 1 stojící na pozemku st. p. č. 1 v katastrálním území P. (výrok I), zamítl žalobu ohledně osobního motorového vozidla Škoda Fabia Combi (výrok II), do výlučného vlastnictví žalobce přikázal motorové vozidlo Volkswagen T. (výrok III), zamítl žalobu ohledně zůstatku na stavebním spoření žalované vedeném u Raiffeisen stavební spořitelny, a. s., číslo smlouvy 1 (výrok IV), zůstatek na běžném účtu žalované vedeném u České spořitelny, a. s., číslo 2 ve výši 3 074 Kč přikázal žalované (výrok V), zůstatek na běžném účtu žalobce vedeném u České spořitelny, a. s., číslo 3 ve výši 15 627,92 Kč přikázal žalobci (výrok VI), zastavil řízení ohledně konkrétně označených movitých věcí (výrok VII), zamítl „nárok žalobce ohledně vnosů ze SJM do majetku žalované, podílu na domě č. p. 1 v S.“ (výrok VIII), zůstatek na účtu penzijního spoření žalované vedeném u České spořitelny – penzijní společnosti, a. s., číslo smlouvy 4 ve výši 46 818,02 Kč přikázal žalované (výrok IX), do výlučného vlastnictví žalobce přikázal stavbu bez č. p./č. e., garáž stojící na pozemku st. p. č. 1 v katastrálním území U. (výrok X), do vlastnictví žalované přikázal tyto movité věci - pračku, vysavač, lišty, koncovky, deky, polštáře, konvice, pánev, kolo, linoleum, filc pod linoleem, nábytek do dětského pokoje, notebook, sedací soupravu, nábytek do obývacího pokoje (výrok XI), do výlučného vlastnictví žalobce přikázal podnik Pavel Kopsa, IČO 62040871, se sídlem Vrbová 655, Ústí nad Orlicí (výrok XII), zamítl žalobu „ohledně nároku žalované ve vztahu k nemovitostem zapsaným na LV č. 100 pro obec a katastrální území U., vedené Katastrálním úřadem pro Pardubický kraj, katastrální pracoviště U., spoluvlastnickému podílu ve výši 55820/83369, a to: pozemek st. p. č. 1, jehož součástí je stavba č. p. 1, pozemek p. č. 2, pozemek p. č. 3, pozemek p. č. 4, a č. p./č. jednotky 5, podíl na společných částech domu a pozemku ve výši 27700/83369, a č. p./č.

jednotky 6, podíl na společných částech domu a pozemku ve výši 17805/83369, a č. p./č. jednotky 7, podíl na společných částech domu a pozemku ve výši 7691/83369 a č. p./č. jednotky 8, podíl na společných částech domu a pozemku ve výši 2624/83369“ (výrok XIII), zamítl žalobu „ohledně nároku žalované ve vztahu k nemovitostem zapsaným na LV č. 200 pro obec a katastrální území U., vedené Katastrálním úřadem pro Pardubický kraj, katastrální pracoviště U., a to: pozemek st. p. č. 9, jehož součástí je dům č. p. 2, pozemek st. p. č. 10, pozemek st. p. č. 11, pozemek st. p. č. 12 a pozemek p. č. 13“ (výrok XIV), žalované přikázal doplatit zůstatek úvěru ve výši 93 627,23 Kč, a to společnosti EOS KSI Česká republika, s. r. o., IČO 25117483, na kterou přešla pohledávka z titulu úvěrové smlouvy ze dne 2. 10. 2015, uzavřené mezi žalovanou jako dlužnicí a Českou spořitelnou, a. s., jako věřitelem (výrok XV), zamítl „nárok žalované vztahující se ke stavebnímu a penzijnímu spoření žalobce u společností Česká spořitelna, a. s., Komerční banka, a. s., Česká spořitelna – penzijní společnost, a. s., Stavební spořitelna České spořitelny a. s., KB Penzijní společnost, a. s., a Komerční pojišťovna, a. s.“ (výrok XVI) a „nárok žalované ve vztahu k výnosu žalobce z nemovitostí zapsaných na LV č. 100 pro obec a katastrální území U., vedené Katastrálním úřadem pro Pardubický kraj, katastrální pracoviště U., spoluvlastnický podíl ve výši 55820/83369“ (výrok XVII), žalobci uložil povinnost zaplatit žalované na vypořádacím podílu částku 752 552,95 Kč, a to do dvou měsíců od právní moci rozsudku (výrok XVIII), a rozhodl o nákladech řízení (výroky XIX až XXI).

2. Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 10. 7. 2024, č. j. 23 Co 224/2021-1129, změnil rozsudek soudu prvního stupně v odvoláním napadených výrocích I, III až VI, VIII až XVIII takto: Z věcí, jež měli žalobce a žalovaná ve společném jmění manželů, připadá a) do vlastnictví žalobce: rekreační chata č. e. 1 na pozemku parc. č. st. 1 v katastrálním území P., vozidlo Volkswagen T., zůstatek na běžném účtu vedeném u České spořitelny, a. s., číslo 3, ve výši 15 627,92 Kč, stavba garáže bez č. p./č. e. na pozemku parc. č. st. 1 v katastrálním území U., podnik Pavel Kopsa, IČO 62040871, se sídlem Vrbová 655, Ústí nad Orlicí, pozemek parc. č. st. 9, jehož součástí je stavba rodinného domu č. p. 2, pozemek parc. č. st. 10 a pozemek parc. č. st. 11, vše v katastrálním území U., b) do vlastnictví žalované zůstatek na běžném účtu vedeném u České spořitelny, a. s., číslo 2, ve výši 3 074 Kč, zůstatek na účtu penzijního spoření vedeném u České spořitelny – penzijní společnosti, a. s., číslo smlouvy 4, ve výši 46 818,02 Kč, pračka, vysavač, lišty, koncovky, deky, polštáře, konvice, pánev, kolo, linoleum, filc pod linoleem, nábytek do dětského pokoje, notebook, sedací souprava, nábytek do obývacího pokoje. Žalobce je povinen zaplatit žalované na vyrovnání jejího podílu částku 2 191 617,77 Kč do šesti měsíců od právní moci tohoto rozsudku. Žaloba se zamítá v rozsahu požadavku na vypořádání zůstatku na stavebním spoření žalované vedeném u Raiffeisen stavební spořitelny, a. s., číslo smlouvy 1, společného vlastnictví ke spoluvlastnickému podílu ve výši 55820/83369 na pozemku parc. č. st. 1, jehož součástí je stavba č. p. 1, pozemcích parc. č. 2, parc. č. 3, parc. č. 4, k budově č. p. 1, jiná stavba, postavené na pozemku parc. č. st. 1 v katastrálním území U., v němž jsou vymezeny podle zákona o vlastnictví bytů jednotky č. 4, 5, 6, 7 a 8, pozemků parc. č. st. 3 a parc. č. 4 v katastrálním území U., toho, co bylo ze společných prostředků vynaloženo na stavební a penzijní spoření žalobce u společností Česká spořitelna, a. s., Komerční banka, a. s., Česká spořitelna – penzijní společnost, a. s., Stavební spořitelna České spořitelny a. s., KB Penzijní společnost, a. s., a Komerční pojišťovna, a. s., výnosu ze spoluvlastnického podílu žalobce ve výši 55820/83369 na nemovitostech zapsaných v katastru nemovitostí na listu vlastnictví č. 100 pro katastrální území U. a závazku vůči společnosti EOS KSI Česká republika, s. r. o., vyplývající ze smlouvy o úvěru č. 5896310863 uzavřené dne

20. 10. 2015 s Českou spořitelnou, a. s., na částku 299 999 Kč (výrok I). Dále odvolací soud rozhodl o nákladech řízení (výroky II – VII).

3. Odvolací soud rozhodoval poté, co byl jeho rozsudek ze dne 18. 5. 2023, č. j. 23 Co 224/2021-1024, zrušen rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2023, č. j. 22 Cdo 2923/2023-1077, a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

4. Pro rozhodnutí o dovolání žalobce jsou podstatné tyto závěry odvolacího soudu:

5. Podnik žalobce považoval odvolací soud shodně se soudem prvního stupně za součást společného jmění manželů (dále také jen „SJM“) na základě zjištění, že byl založen 3. 3. 1995, tedy za trvání manželství. K námitce žalobce, že podnik součást SJM netvoří, uvedl, že „skutkový závěr o tom, že podnik žalobce do SJM patří, ani jeho hodnotu, dovolací soud ve svém zrušujícím rozhodnutí nezpochybnil“, nemá proto důvod tyto otázky posoudit jinak. Dodal, že návrh žalované na vypořádání podniku byl uplatněn včas a řádně.

6. K valorizaci vnosu žalobce, který představovalo vynaložení jeho výlučných prostředků ve výši 1 027 812,70 Kč na úhradu kupní ceny za ¾ domu č. p. 2 nabytého do SJM, odvolací soud uvedl, že požadavek na valorizaci vnosu sice mohl žalobce uplatnit až po zrušujícím rozhodnutí dovolacího soudu, nemůže s ním však být úspěšný. Tvrzení ani důkaz k tomu, že se účastníci na takové valorizaci vnosu dohodli, totiž neposkytl, omezil se pouze na vyjádření nesouhlasu s právními závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1172/2022 a vyjádření svého přesvědčení, že má na valorizaci vnosu nárok i bez dohody účastníků.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce (dále i „dovolatel“) včasné dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), a v němž uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř.

8. Přípustnost dovolání spatřuje v tom, že odvolací soud se odchýlil od judikatury dovolacího soudu při řešení otázek hmotného a procesního práva, nesprávně právně posoudil otázky dosud dovolacím soudem neřešené a dále, že dovolacím soudem již vyřešená otázka podmínek tzv. valorizace vnosů by měla být vyřešena jinak. Odvolacímu soudu dále vytýká, že řízení zatížil vadami, které mají za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

9. Rozsudek odvolacího soudu považuje za nepřezkoumatelný, neboť odvolací soud se v rozporu s rozhodnutími Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1085/2023, 22 Cdo 1629/2024 a 22 Cdo 3332/2015 omezil po zrušení předchozího rozhodnutí dovolacím soudem jen na důvody, pro které byl jeho rozsudek zrušen, odmítl se zabývat novými námitkami a důkazními návrhy a v odůvodnění rozsudku se následně vypořádal jen s některými z nich. Dovolateli tak v rozporu s § 205 odst. 3, § 212 o. s. ř. a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod odepřel přístup k soudu a soudní ochranu.

10. Dodal, že odvolací soud rovněž uvedl, že k navrženému důkazu účetnictvím nebylo doloženo relevantní tvrzení, žalobce přitom tento důkaz předložil s cílem prokázat, že v rozhodném období žádná platba provedena nebyla, a tvrzení poskytl. Jde o opomenutý důkaz, tedy postup v rozporu s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2616/2021, stejně jako neprovedený výklad vůle otce, podle kterého byla zpracována kupní smlouva, neprovedený výklad vůle žalované ohledně učinění podniku předmětem sporu, neprovedení důkazu účetnictvím k prokázání nedostatku zdrojů manželů k zaplacení ¼ domu a k tomu, že nebyly provedeny platby či výběry, neprovedení důkazu odborným vyjádřením znalce ohledně výše částky zaplacené za ¾ domu z dědictví a kontinuity plateb.

11. Dovolatel dále namítá, že odvolací soud si sám bez ustanovení znalce vyřešil odborné otázky, a to, co tvoří podnik (závod), tedy co slouží k projekční činnosti žalobce dle živnostenského listu, a co naopak slouží potřebám budovy a jednotek, které pronajímá. Odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3166/2023 a 29 ICdo 92/2020, se kterými je posouzení součástí podniku v rozporu. Za odbornou otázku považuje také „posouzení kontinuity toku finančních prostředků z dědictví až do zaplacení kupní ceny ¾ domu č. p. 2“. Odvolací soud přesto zamítl provedení důkazu odborným vyjádřením s tím, že dovolací soud problematiku již řešil, což judikatuře Nejvyššího soudu neodpovídá (odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2616/2021).

12. Otázku důkazního břemene vyřešil podle názoru dovolatele odvolací soud v rozporu s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1567/2019, neboť své rozhodnutí odůvodnil tím, že žalobce neunesl důkazní břemeno ke svému tvrzení, že ¾ domu zaplatil z prostředků z dědictví, přestože neprovedl důkazy, které žalobce k prokázání takového tvrzení navrhoval (odborné vyjádření a znalecký posudek).

13. V rozporu s rozhodovací praxí dovolacího soudu vyjádřenou rozhodnutím sp. zn. 28 Cdo 1387/2024 měl odvolací soud vyřešit otázku vázanosti soudu návrhem. Žalobce tvrdil, že darování spočívalo v zaplacení kupní ceny jeho otcem a že účastníci peníze na zaplacení neměli. Odvolací soud přesto vyzval k předložení darovací smlouvy, a vymezeného předmětu sporu se tak nedržel. Důkazy tedy hodnotil bez racionálního logického základu (odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2713/2008).

14. Otázku valorizace vnosů, kterou odvolací soud vyřešil v souladu s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1172/2022, by měl podle názoru dovolatele vyřešit dovolací soud jinak, neboť řešení přijaté v uvedeném rozhodnutí dovolacího soudu spravedlivé řešení otázky valorizace vnosu nezakládá, tato otázka by měla být předložena velkému senátu Nejvyššího soudu k jinému řešení (k nespravedlnosti a výkladovým principům odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 643/04 a IV. ÚS 1241/12). Není rovněž zřejmé, proč odvolací soud některé vnosy (zde týkající se domu č. p. 2) valorizoval a jiné (vnos do domu č. p. 1) nikoli, a jeho rozhodnutí proto nelze považovat za spravedlivé.

15. Za právní otázku, kterou odvolací soud vyřešil v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu (odkazuje na rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 6038/2017), považuje otázku posouzení podniku vzniklého za trvání bezpodílového spoluvlastnictví manželů jako součásti společného jmění manželů. Má rovněž za to, že žalovaná podnik ani v tříleté lhůtě od rozvodu manželství předmětem vypořádání neučinila a že se odvolací soud nezabýval ani jeho námitkou, že podnik již neexistuje. Otázku možnosti přikázání zaniklého podniku do vlastnictví

a způsobu vypořádání zbylé majetkové podstaty dovolací soud podle názoru dovolatele dosud neřešil.

16. Za dosud neřešenou právní otázku považuje dovolatel otázku posouzení příslušenství domu ve výlučném vlastnictví žalobce jako součásti podniku v SJM.

17. Otázku nezařazení věcí pořízených „z úvěru, který do SJM nespadá," do SJM vyřešil podle názoru dovolatele odvolací soud v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu (odkazuje na rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 85/2023).

18. Disparitu podílů považuje dovolatel za překvapivou a založenou na neprokázaných skutečnostech, které podle judikatury Nejvyššího soudu (odkazuje na rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 2767/2019 a 22 Cdo 105/2019) důvodem pro disparitu nejsou.

19. Navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil jinému odvolacímu soudu, eventuelně i okresnímu soudu, k dalšímu řízení.

20. Žalovaná navrhuje, aby dovolací soud dovolání odmítl. Rozsudek odvolacího soudu považuje za pečlivě a srozumitelně odůvodněný, odvolací soud se zabýval i novými důkaznímí návrhy žalobce. Podle názoru žalované bylo nasnadě, že odvolací soud se bude zabývat jen položkami, kterých se týkalo nesprávné právní posouzení, pro které bylo jeho předchozí rozhodnutí zrušeno. Právní otázky týkající se podniku byly posouzeny správně, úhradu kupní ceny domu č. p. 2 z výlučných prostředků žalobce přes opakované poučení neprokázal, bylo naopak prokázáno, že z výlučných prostředků žalobce celá kupní cena hrazena nebyla, požadavku na předložení darovací smlouvy si žalovaná není vědoma. Na valorizaci vnosu se s žalobcem nedohodla, odvolací soud proto správně k valorizaci nepřistoupil. Žalovaná vypořádání podniku včas navrhla, v souvislosti s tvrzeným zánikem podniku žalobce neuvádí žádné rozhodnutí dovolacího soudu, od kterého se měl odvolací soud odchýlit. Pokles podniku na nulovou hodnotu byl nadto způsoben ukončením podnikatelské činnosti žalobce, odvolací soud proto zohlednil hodnotu podniku ke dni zániku SJM. K příslušenství budovy se dovolací soud vyjádřil již v předchozím rozhodnutí. Dovolatel řádně nevymezuje přípustnost dovolání ani v otázce vypořádání úvěru. Nezapočítání hodnoty věcí pořízených žalovanou po zániku společného soužití bylo přesvědčivě odůvodněno.

III.
Přípustnost dovolání

21. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

22. Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění

předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

23. Tříčlenný senát č. 22, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posuzování přípustnosti dovolání k závěru, že v dovolání předloženou otázku valorizace vnosů je třeba řešit odchylně od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1172/2022, publikovaného pod č. 64/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Proto tříčlenný senát rozhodl o postoupení věci (podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní podle § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

K posouzení součásti podniku

24. Dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že bez ustanovení znalce vyřešil odbornou otázku, co tvoří součást podniku, tedy co slouží k projekční činnosti žalobce dle živnostenského listu a co naopak slouží potřebám budovy a jednotek, které pronajímá. Za dovolacím soudem dosud neřešenou považuje rovněž otázku posouzení příslušenství domu ve výlučném vlastnictví žalobce jako součásti podniku ve společném jmění manželů. Na vyřešení těchto otázek však není rozhodnutí odvolacího soudu založeno, neboť ten při svém rozhodnutí vycházel z toho, že rovněž samotná budova č. p. 1 je součástí podniku, který mezi aktiva SJM patří.

K nezařazení věcí pořízených z úvěru převzatého jedním z manželů bez souhlasu druhého do SJM

25. Rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí ani na vyřešení této právní otázky, neboť odvolací soud věci pořízené z úvěru převzatého žalovanou bez souhlasu žalobce po opuštění společné domácnosti do vypořádání SJM zařadil a přikázal do vlastnictví žalované.

K disparitě podílů

26. Přípustnost dovolání nezakládá ani otázka disparitního vypořádání, neboť odvolací soud se od rozhodovací praxe dovolacího soudu představované usneseními ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2767/2019, a ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. 22 Cdo 105/2019, na která dovolatel odkazuje, neodchýlil (rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz). Označená rozhodnutí Nejvyššího soudu se týkají rozdělení sociálních rolí v rámci rodinných vztahů, které důvodem pro disparitu zpravidla nejsou. Odvolací soud však své úvahy vedoucí k závěru o disparitě podílů založil na skutečnosti, že věci, které disparitně vypořádal, byly pořízeny za prostředky získané z úvěru, který je povinna splácet výlučně žalovaná (k získání majetku do SJM v souvislosti s výlučným závazkem jednoho z manželů jako možnému důvodu pro disparitu podílů srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2020, sp. zn. 31 Cdo 2008/2020, publikovaný pod č. 44/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3187/2021). Při určení míry disparity pak přihlédl k okolnostem, za kterých k převzetí úvěru došlo, a k povaze věcí, které byly pořízeny (vybavení domácnosti pro žalovanou i společné děti po opuštění společné domácnosti z důvodů na straně žalobce).

K otázkám spojeným s povahou prostředků použitých na zaplacení kupní ceny domu č. p. 2 a k opomenutým důkazům

27. Otázky spojené s povahou prostředků použitých na zaplacení kupní ceny domu ve vazbě na opomenuté důkazy se týkají tzv. jiné vady řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existenci takových vad zkoumá dovolací soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), takže Nejvyšší soud neshledává účelným zabývat se (poté, co dovolání shledal přípustným pro řešení otázek zařazení podniku do společného jmění manželů a valorizace vnosů) samostatně přípustností dovolání pro opomenuté důkazy; s námitkami vznesenými v souvislosti s touto otázkou se vypořádá v mezích přípustného dovolání.

28. Dovolání je přípustné a rovněž důvodné pro řešení otázky zařazení podniku založeného za trvání manželství za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), ve znění účinném do 31. 7. 1998, do společného jmění manželů, neboť při jejím řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

29. Přípustnost dovolání je založena také otázkou valorizace vnosů, kterou je třeba řešit odchylně od dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1172/2022, publikovaný pod č. 64/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

IV.
Důvodnost dovolání

K vypořádání podniku

30. Odvolací soud správně vycházel z toho, že přestože SJM účastníků je třeba vypořádat podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), neboť k jeho zániku došlo za účinnosti tohoto zákona, rozsah aktiv a pasiv nabytých před 1. 1. 2014 se řídí zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Předmětem vypořádání učinil podnik založený za trvání manželství dne 3. 3. 1995.

31. Podle § 143 odst. 1 obč. zák. ve znění účinném k 3. 3. 1995 (k okamžiku založení podniku) v bezpodílovém spoluvlastnictví manželů je vše, co může být předmětem vlastnictví a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí získaných dědictvím nebo darem, jakož i věcí, které podle své povahy slouží osobní potřebě nebo výkonu povolání jen jednoho z manželů a věcí vydaných v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství anebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

32. Soudní praxe dovodila, že věcí sloužící k výkonu povolání jen jednoho z manželů je i podnik tohoto manžela (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004). Podnik náležející v době do 1. 8. 1998 do odděleného vlastnictví podnikajícího manžela se k uvedenému dni, kdy nabyl účinnosti zákon č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, nestal předmětem společného jmění manželů (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2903/2005). Přestože tedy byl podnik podnikající fyzické osoby

v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, obecně součástí společného jmění manželů, a nebyl tak z rozsahu společného jmění manželů vyloučen jen pro svou povahu, nemusel být vždy jeho součástí. Jestliže jeden z manželů zahájil výkon podnikatelské činnosti v poměrech bezpodílového spoluvlastnictví manželů (a podnik se jeho součástí nestal), které se následně transformovalo na společné jmění manželů, podnik se jeho součástí nestal (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 22 Cdo 2157/2020).

33. Odvolací soud se tím, zda podnik žalobce představoval věc sloužící k výkonu povolání jen jednoho z manželů, nezabýval. Jeho právní posouzení je proto neúplné, a tedy nesprávné.

K valorizaci vnosu

34. Podle § 742 odst. 1 písm. b) o. z. nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se ustanovení § 741, každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek.

35. Podle § 742 odst. 2 o. z. hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen.

36. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1172/2022, publikovaném pod č. 64/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, přijal a odůvodnil závěr, že hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila hodnota té součásti majetku, na níž byl náklad vynaložen (tzv. valorizace), jen pokud se tak účastníci dohodli.

37. Ústavní soud k problematice vnosů následně v nálezu pléna ze dne 11. 9. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 23/24, uvedl, že zákonná úprava nahrazení vnosů při vypořádání společného jmění manželů dle § 742 o. z. je na rozdíl od zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, založena na principu obohacení (nikoli na principu náhrady škody), a dále, že valorizaci vnosu nelze obecně podmiňovat tím, že se na ní manželé výslovně dohodnou.

38. Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky závazná pro všechny orgány i osoby (k závaznosti nálezové judikatury Ústavního soudu srov. zejména nález pléna Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 9/06, jakož i rozhodnutí tam citovaná, a též rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1330/2020, uveřejněný pod č. 13/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Toto ustanovení je třeba vykládat tak, že závazný není jen výrok nálezu, ale i odůvodnění, resp. ty jeho části, jež obsahují „nosné důvody“ (srov. například nález pléna Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 2/03, nebo nález pléna Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04). Jak přitom Ústavní soud setrvale dovozuje, právní názor obsažený v tzv. právní větě rozhodnutí Ústavního soudu je, má-li obecnou povahu, obecně závazný při řešení typově shodných případů (srov. například

usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 10. 2002, sp. zn. II. ÚS 355/02, jakož i rozhodnutí tam citovaná).

39. Ústavní soud v nálezu pléna ze dne 11. 9. 2024, sp. zn. Pl. ÚS 23/24, překlenul veškerou argumentaci Nejvyššího soudu k závěru o podmíněnosti valorizace vnosů dohodou manželů o valorizaci. V souladu s předestřenými závěry Ústavního soudu dovolací soud uzavírá, že započtení zvýšené nebo snížené hodnoty toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnoty toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek (tzv. valorizace vnosů), nelze při vypořádání společného jmění podmiňovat tím, že se na něm manželé výslovně dohodnou.

40. Právní posouzení odvolacím soudem, který valorizaci dohodou manželů podmínil, je proto nesprávné.

č. 62

K otázkám spojeným s povahou prostředků použitých na zaplacení kupní ceny domu č. p. 2 a k opomenutým důkazům

41. Vzhledem k tomu, že dovolací soud shledal rozhodnutí odvolacího soudu nesprávným pro řešení otázek zařazení podniku do společného jmění manželů a valorizace vnosů a s ohledem na to napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, jeví se nadbytečné zabývat se otázkami spojenými s namítanými vadami řízení.

42. Již pouze nad rámec dovolací soud poznamenává následující:

43. Dovolatel namítá, že se dovolací soud nezabýval odbornou otázkou kontinuity finančních prostředků získaných z dědictví, nesprávně uzavřel, že žalobce neunesl důkazní břemeno ke svému tvrzení, že kupní cena za ideální ¾ podíl na nemovitosti byla zaplacena z jeho výlučných prostředků získaných dědictvím po otci, ačkoli neprovedl důkazy k prokázání této skutečnosti, a tyto důkazy tak opomněl, stejně jako důkazy k prokázání toho, že účastníci nedisponovali prostředky k zaplacení ceny za ¼ nemovitosti. Odvolací soud se však výší prostředků uložených na bankovním účtu, ze kterého byla hrazena cena za ideální ¾ nemovitostí, jejich původem i výší platby podrobně zabýval už ve svém předchozím rozhodnutí a dospěl k závěru, že v době, kdy byla kupní cena ve výši celkem 2 000 000 Kč hrazena, byly na účtu žalobce prostředky použité na úhradu kupní ceny, které pocházely z dědictví po jeho otci, jen ve výši 1 027 812,70 Kč. Z tohoto skutkového zjištění vycházel i v napadeném rozhodnutí a neunesení důkazního břemene žalobci v tomto směru nevytýkal.

44. Na neunesení důkazního břemene ve vztahu k tvrzení žalobce o úhradě kupní ceny prostřednictvím daru jeho otce založil odvolací soud závěr o tom, že ¼ stejné nemovitosti nabyli účastníci do SJM. Odvolací soud sice uvedl, že žalobce nepředložil darovací smlouvu, vycházel ale z toho, že žalobce přes výzvu a poučení neprokázal samotné darování spočívající v zaplacení kupní ceny za ¼ nemovitosti. Darování prostřednictvím zaplacení kupní ceny přitom bylo součástí tvrzení žalobce, výzva k prokázání darování proto z rámce vylíčeného skutkového děje nevybočuje. Důkaz účetnictvím byl navržen k prokázání jiné skutečnosti, než k darování prostředků na zaplacení ¼ kupní ceny (nedostatek prostředků a neprovedení plateb), a nemůže tak jít o opomenutý důkaz ve vztahu k tvrzení žalobce o darování.

45. Rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci podle § 241a odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud proto podle § 243e odst. 1 o. s. ř. napadený rozsudek zrušil a věc mu vrátil podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. k dalšímu řízení.

46. Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně znovu přezkoumá. V souladu s § 212a odst. 1 o. s. ř. se bude zabývat všemi přípustnými odvolacími námitkami, nikoli jen právními otázkami, u kterých mu dovolací soud nesprávné právní posouzení vytknul. Nejvyšší soud je vázán dovolacími důvody a rozhodnutí odvolacího soudu může přezkoumat jen z důvodu řádně vymezeného v dovolání (§ 242 odst. 2 o. s. ř.). Pouze z toho, že nesprávné řešení určité právní otázky dovolací soud v kasačním rozhodnutí odvolacímu soudu nevytýká, nelze proto dovozovat, že byla taková právní otázka odvolacím soudem vyřešena správně.

47. Vysloveným právním názorem dovolacího soudu je odvolací soud vázán (§ 243g odst. 1 věta první část věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř.).